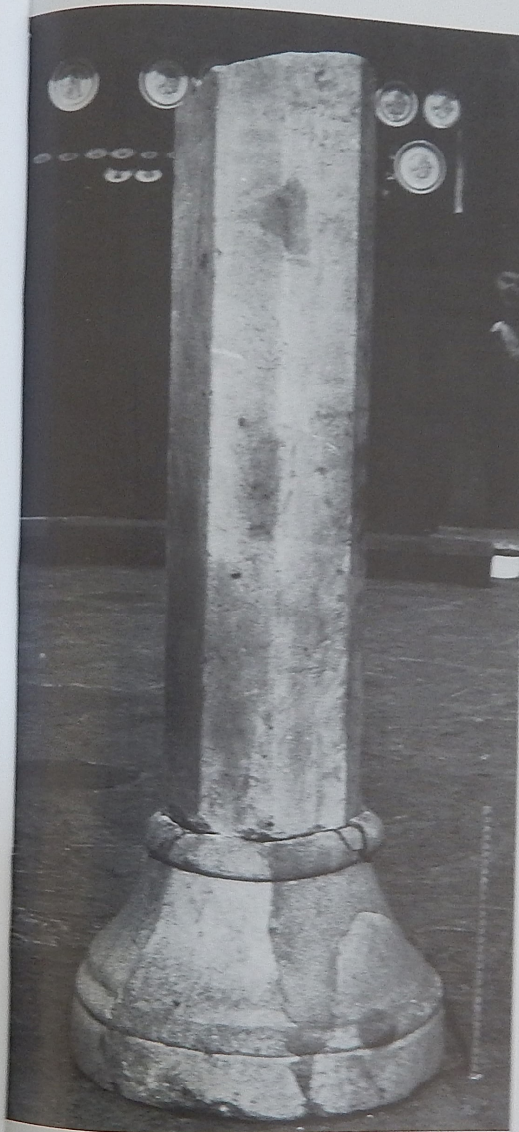

27. Святцянца, Црква XIII век (ф. С. Поповић)

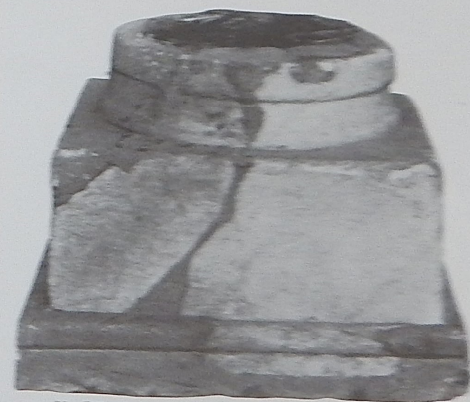
28. Святцянца, рестаурациска црква XIII века (ф. Р. Јанковић)

29. Святцянца, остаци стуба црква XIII века (ф. С. Поповић)

30. Святцянца, остаци капители црква XIII века (ф. С. Поповић)

31. Святцянца, остаци капители црква XIII века (ф. С. Поповић)

32. Студеница, остаци
средњовековне грађевине на јужној
оштрани манастира
(ф. М. Ковачевић)

33. Иконостас манастира Студенице
(ф. Н. Живковић)

34. Св. Никола у Кончулу XII век,
оштрини изглед (ф. Б. Бошковић)

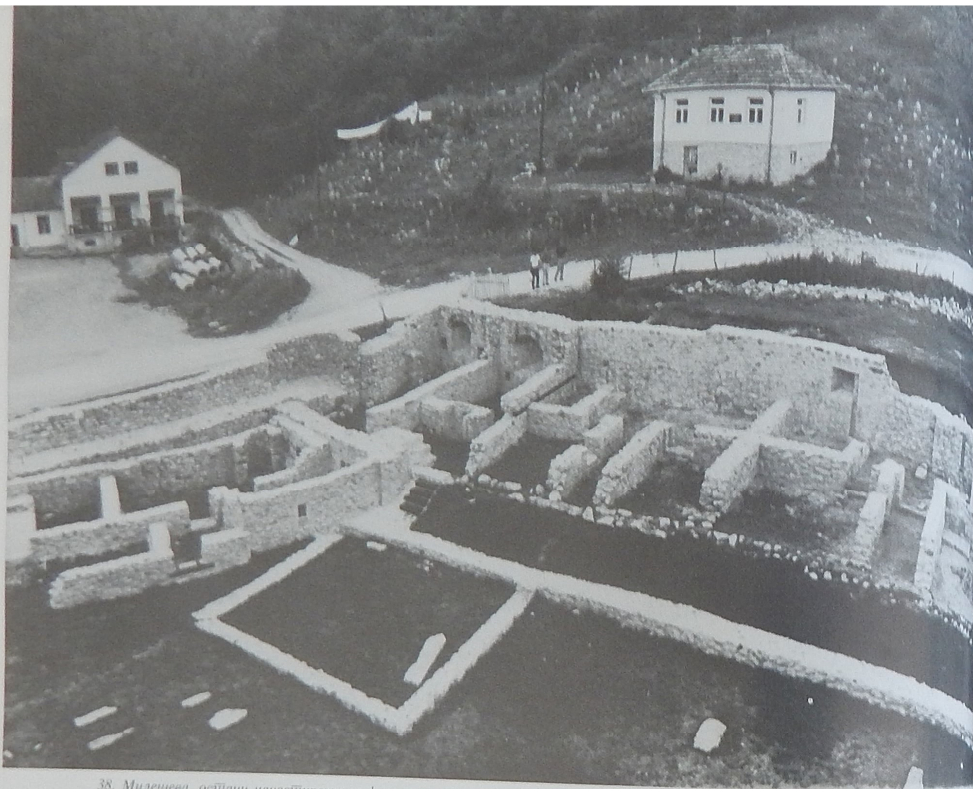
35. Св. Никола у Кончулу, остаци
манастирских грађевина (ф.
Завода за заштиту споменика
културе — Краљево)

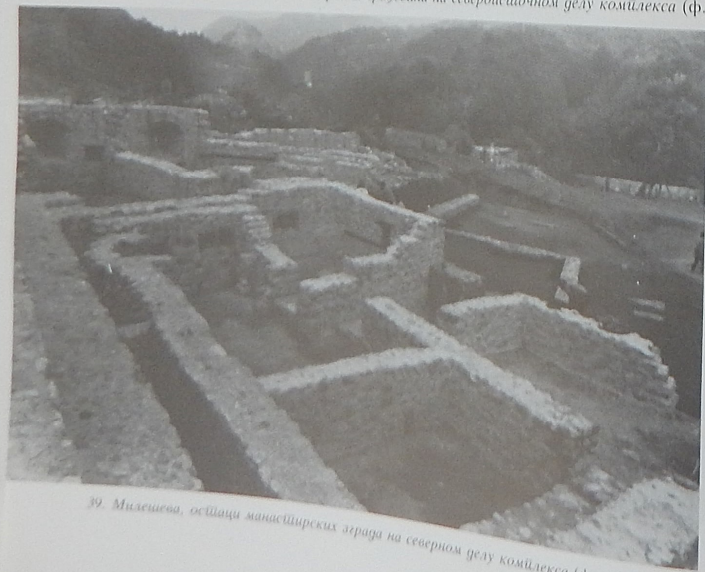
36. Східниця Хвостіанська, остії манастирського комплексу XIII век (ф. В. Коран)

37. Милешева XIII век, ошійи изглед (ф. М. Ковачевич)

38. Милешева, остаци манастирских грађевина на североисточном делу комплекса (ф. О. Кандић)

39. Милешева, остаци манастирских зграда на северном делу комплекса (ф. С. Поповић)

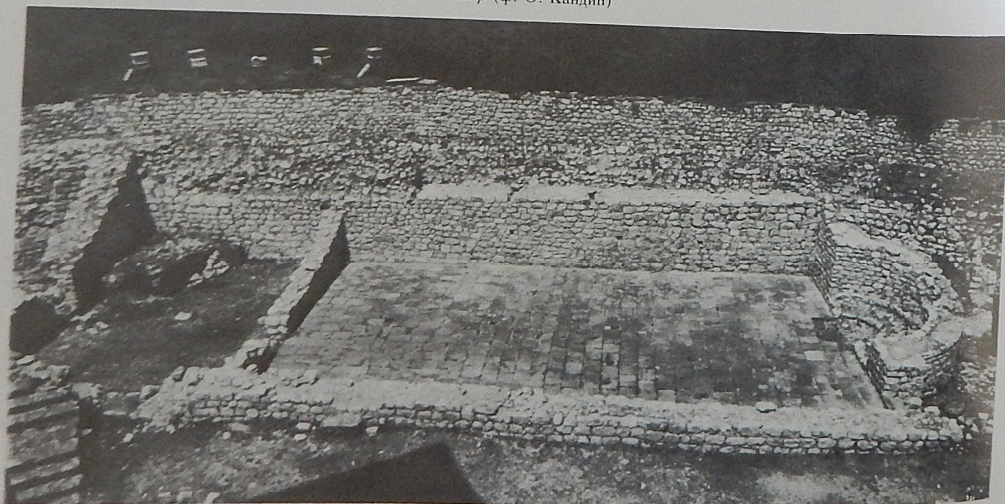
40. Милешева, остаци ложнице о
нишом (ф. С. Поповић)

41. Сопоћани XIII век, општи изглед (ф. М. Ковачевић)

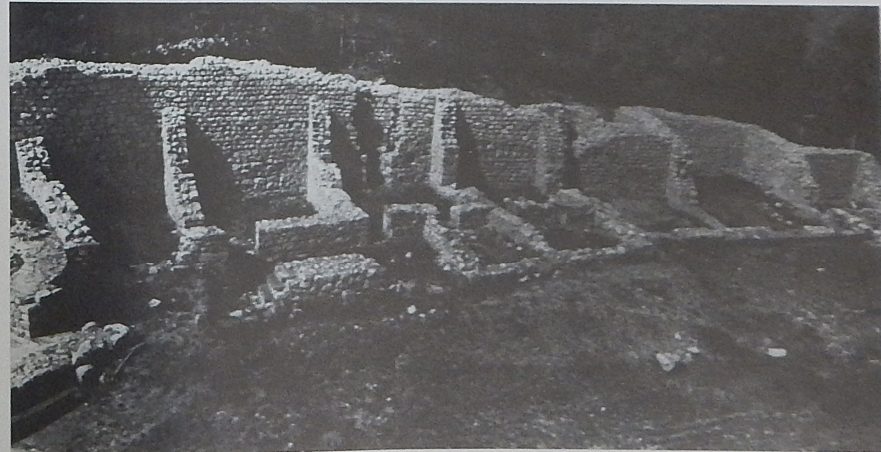
42. Сојоһани, реконструисани главни улаз у манастир (ф. О. Кандић)

43. Сојоһани, шрибездарија XIII век (ф. О. Кандић)

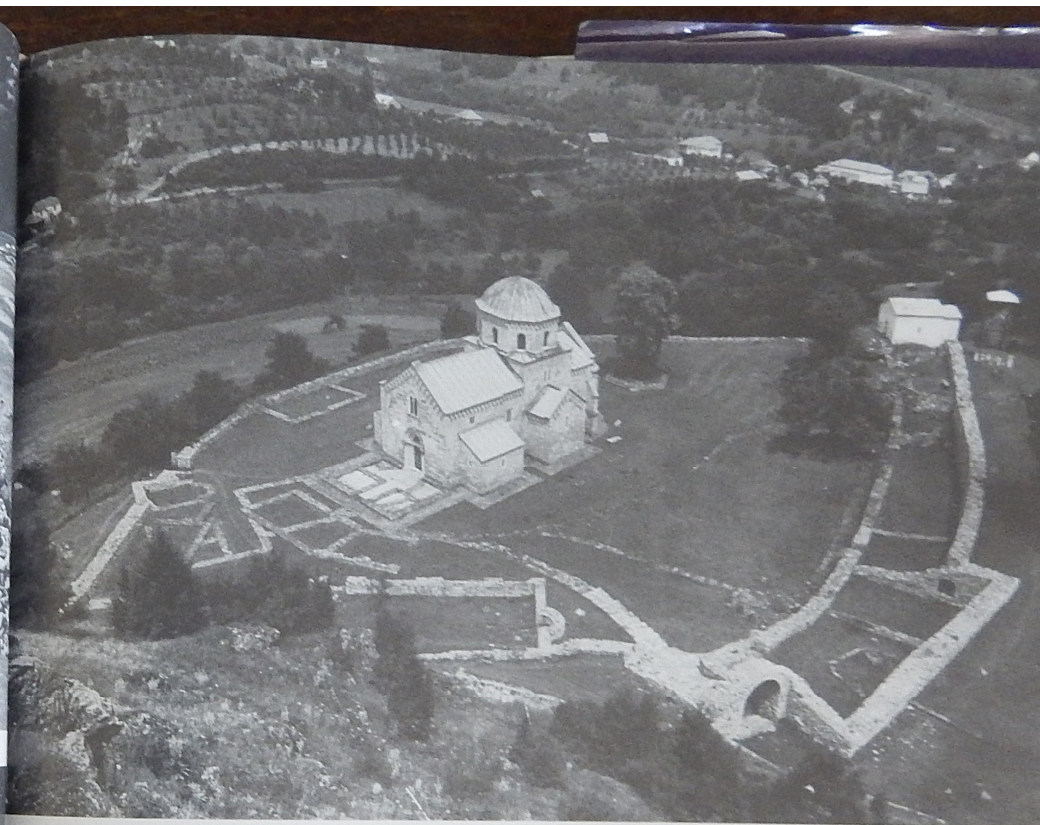
44. Сојоһани, остаци грађевина — у првом плану кухиња уз шрибездарију (ф. О. Кандић)

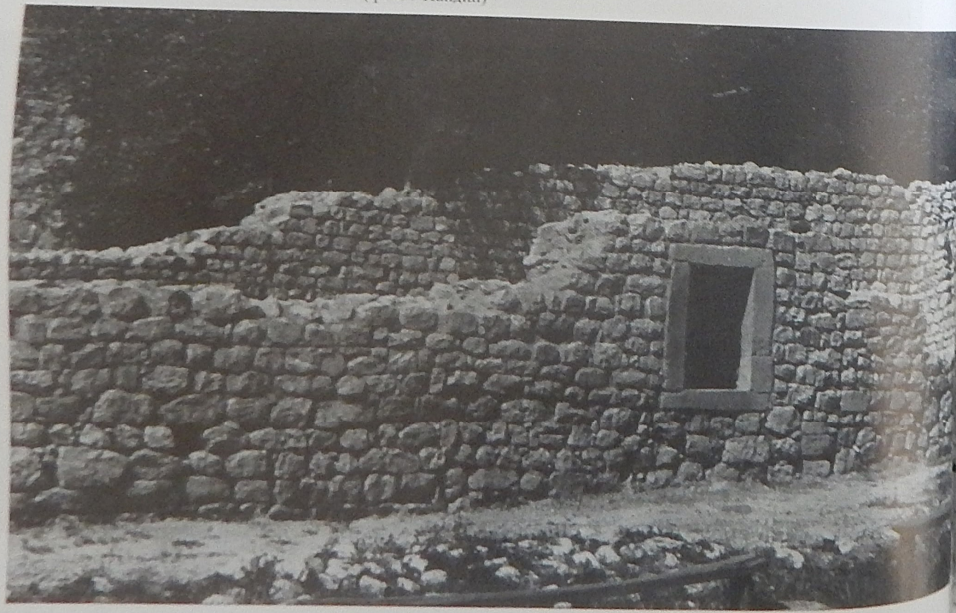
45. Сојоһани, остаци грађевина у северном делу комплекса (ф. О. Кандић)

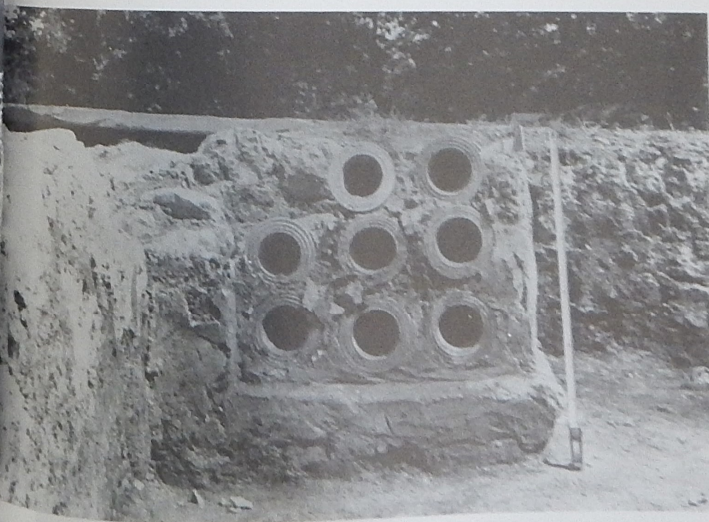
46. Собоњани, јужна грађевина XIII век (ф. О. Кандић)

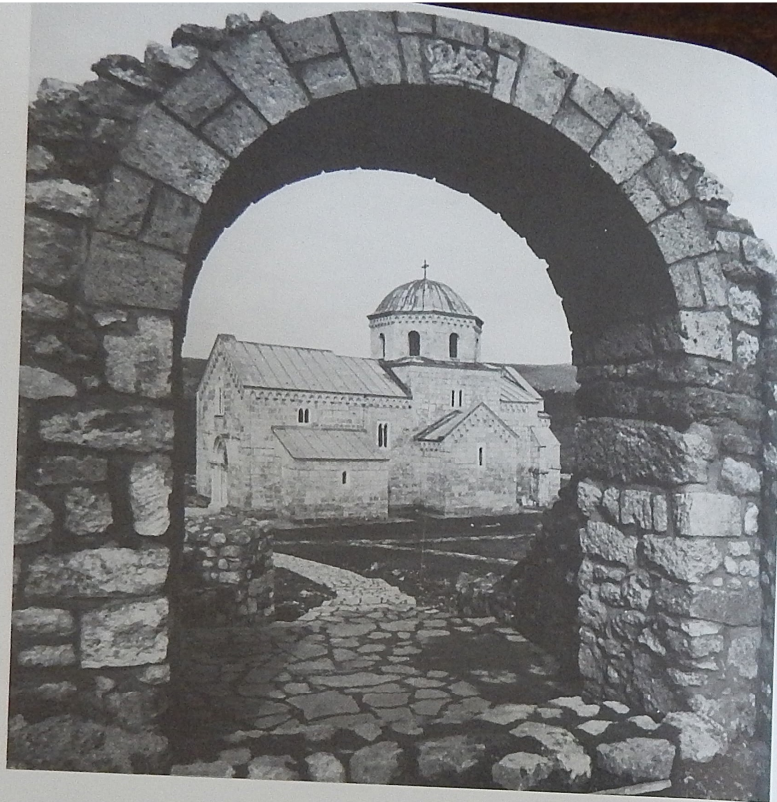
48. Градци XIII век, објектима изглед (ф. О. Кандић)

47. Собоњани, остаци резиденције на западној страни манастира (ф. О. Кандић)

49. Собоњани, бистроградско-мексиканска керамика (ф. О. Кандић)

50. Градац, остаци
главног улаза у манастир
(ф. О. Кандић)

51. Градац, изглед
западног дела манастира
са тврђезаријом
(ф. Р. Живковић)

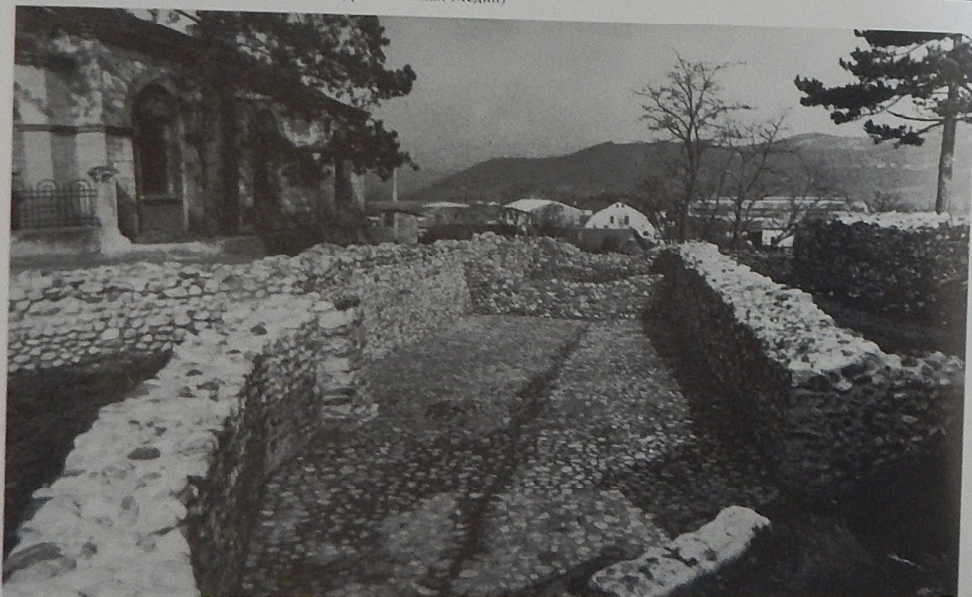
52. Морача XIII век, ошисти изглед (ф. М. Ковачевић)

53. Морача, постсредњовековне грађевине (ф. М. Ковачевић)

54. Ариље XIII век, улаз у комплекс (ф. М. Чанак-Медић)

55. Ариље, остаци грађевина на југоисточној страни комплекса (ф. М. Чанак-Медић)

56. Давидовица, остаци грађевине на западној страни (ф. С. Поповић)

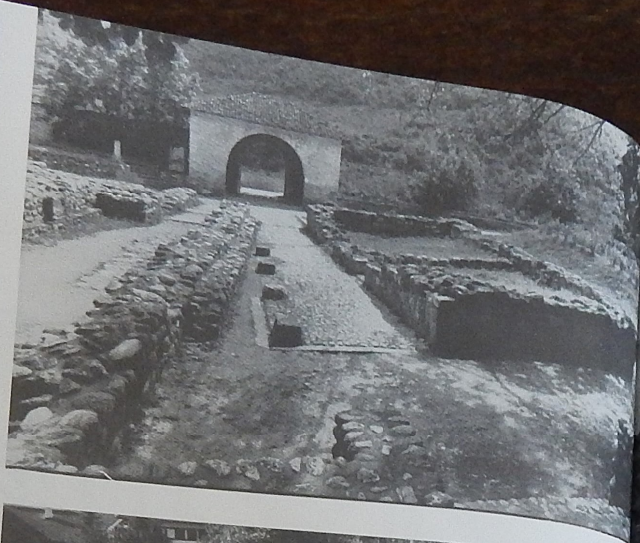
57. Св. Михаило у Расу, њеђински манастир (ф. Ђ. Митровић)

58. Скућина црква Пеђе патиријарије (ф. С. Поповић)

59. Пехка ѓаџириџиџија, сѣуб ѓирема
можда истрег ѓалатѣ ѓаџириџиџе
(ф. С. Поповић)

60. Пехка ѓаџириџиџија, остѣаци згради
настѣрам улазне грађевине (ф. С.
Поповић)

61. Пехка ѓаџириџиџија, остѣаци
ѓишкѣске-ѓаџириџиџе ѓалатѣ XVI
век (ф. С. Поповић)

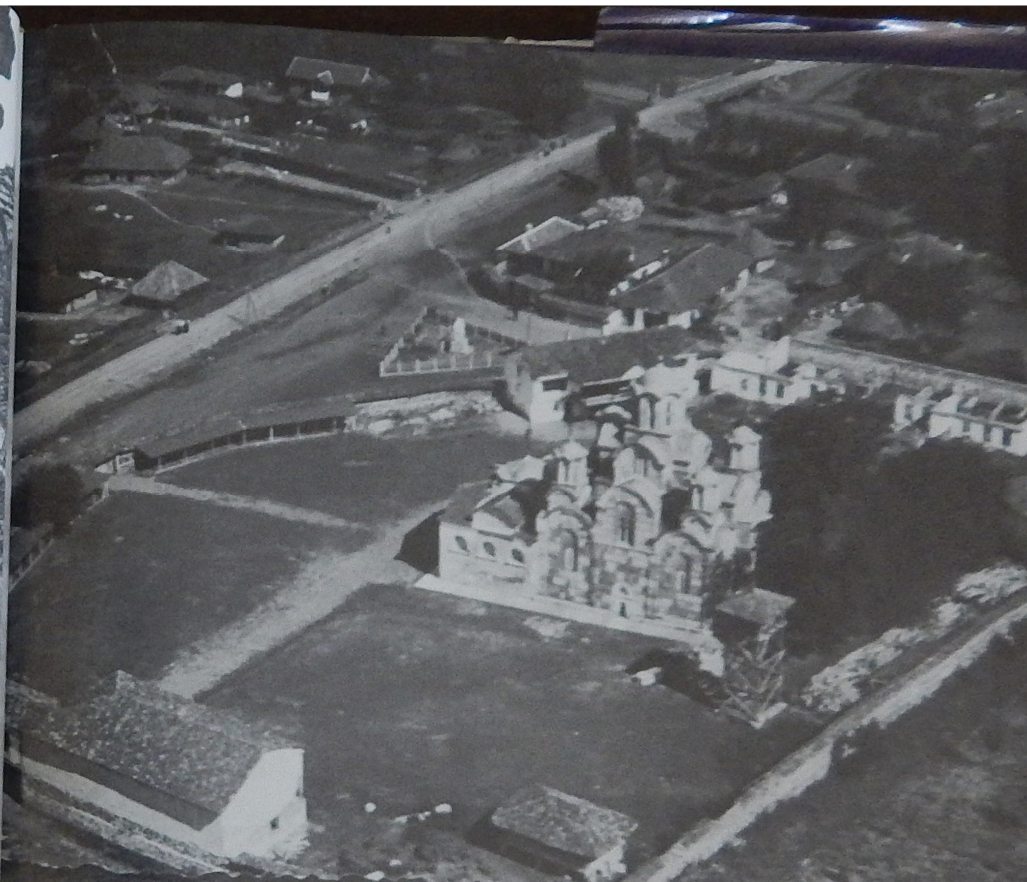
62. Пехка ѓаџириџиџија,
ѓаџириџиџе ѓалатѣ — истѣочни зид
(ф. С. Поповић)

63. Пешар Коришки XIII век, ѓеѓински манастир (ф. М. Ивановић)

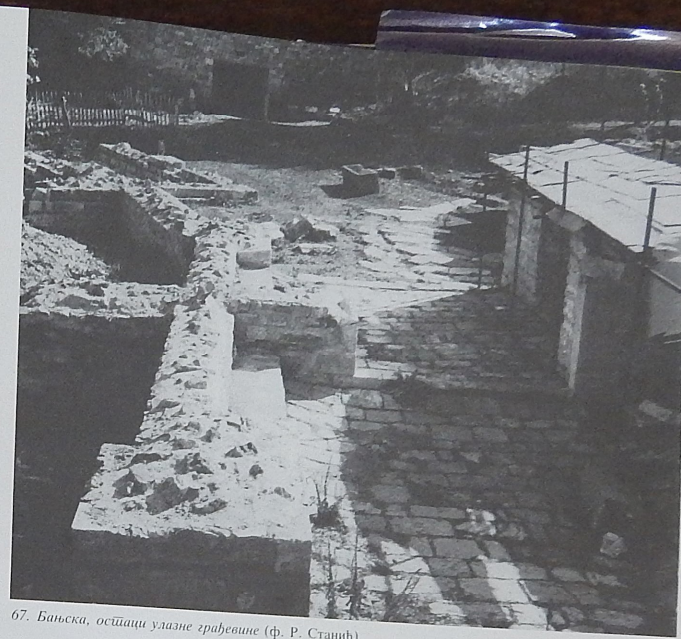
64. Трескавац XIII век, шригезарија (ф. Р. Финдрик)

65. Трчаница XIV век, ошнннн изглед пре реконструкције комплекса (ф. с почетка века из документације М. Ковачевића)

Св. Стефан у Бањској XIV век, ошћини изглед (ф. Ђ. Митровић)

67. Бањска, остаци улазне грађевине (ф. Р. Станић)

68. Бањска, шрпезарија са остацима ширга XIV век (ф. Р. Станић)

69. Бањска, остаци тврђавије XIV век (ф. С. Кесин)

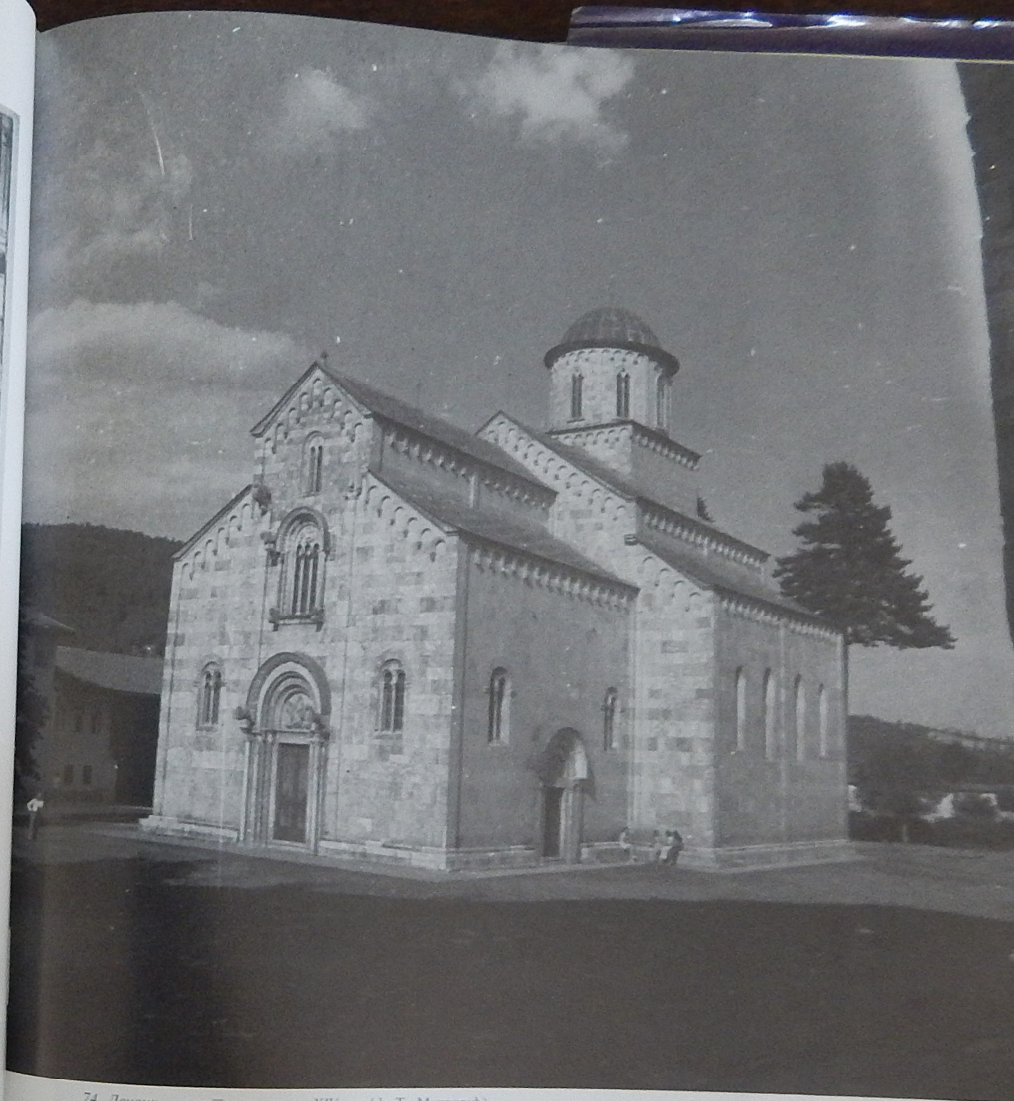
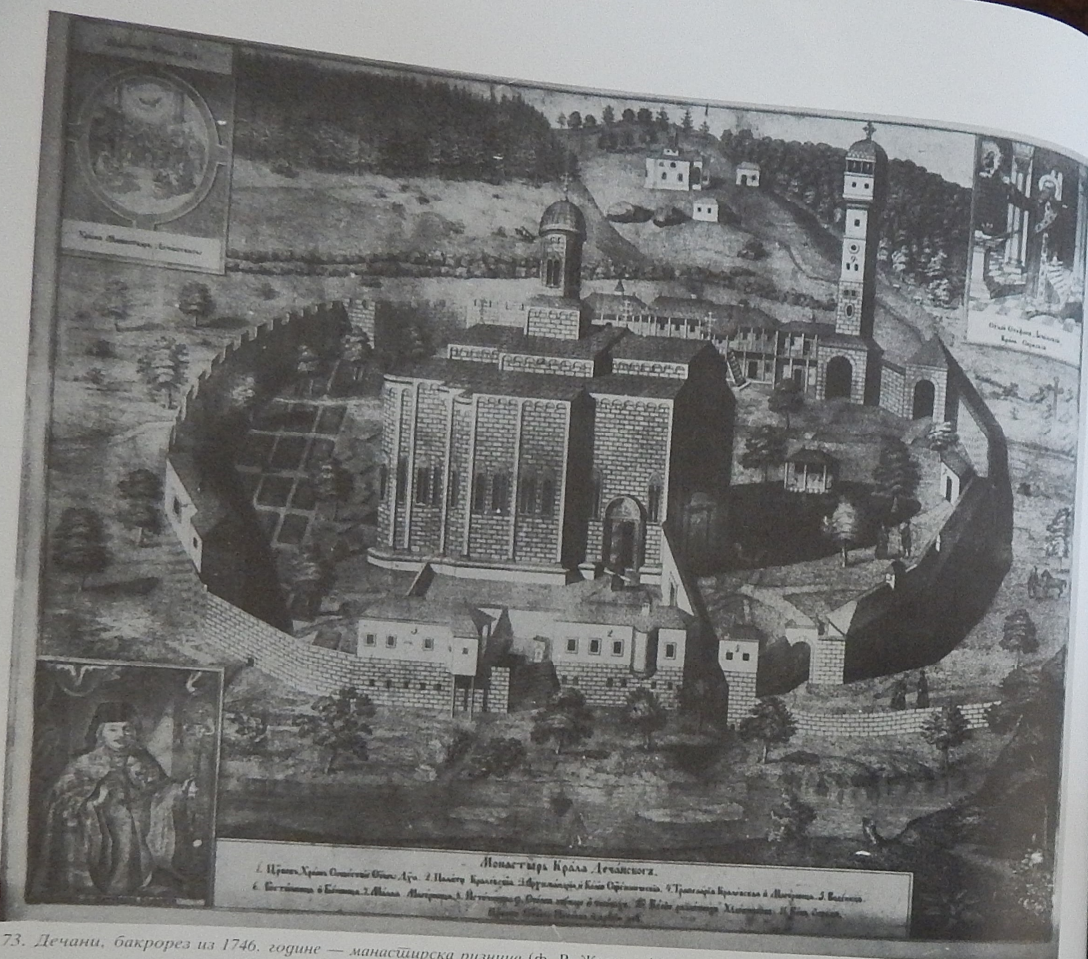
70. Бањска, остаци тврђавијског насељивања XIV век (ф. С. Поповић)

71. Св. Никола у Добру (Бања Прибојска) XIV век, спољни изглед (ф. М. Ковачев)

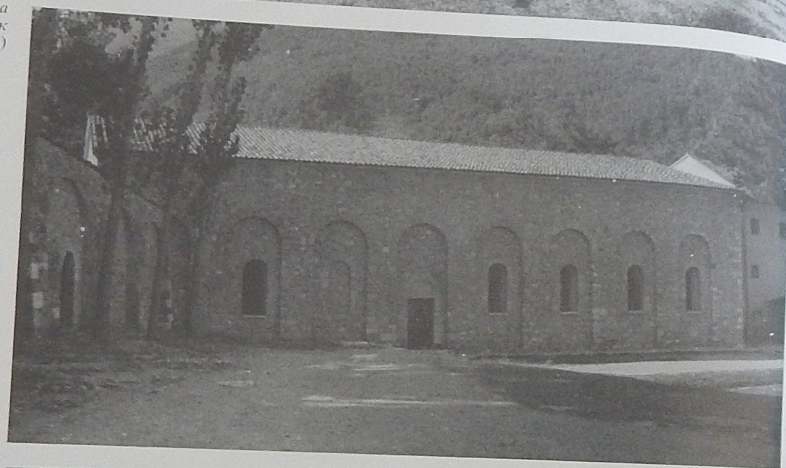

72. Бањска, унутрашњост цркве XIV век (ф. А. Јуришић)

75. Дечани, остаци
улазне куле из XIV века
(ф. И. Путић)

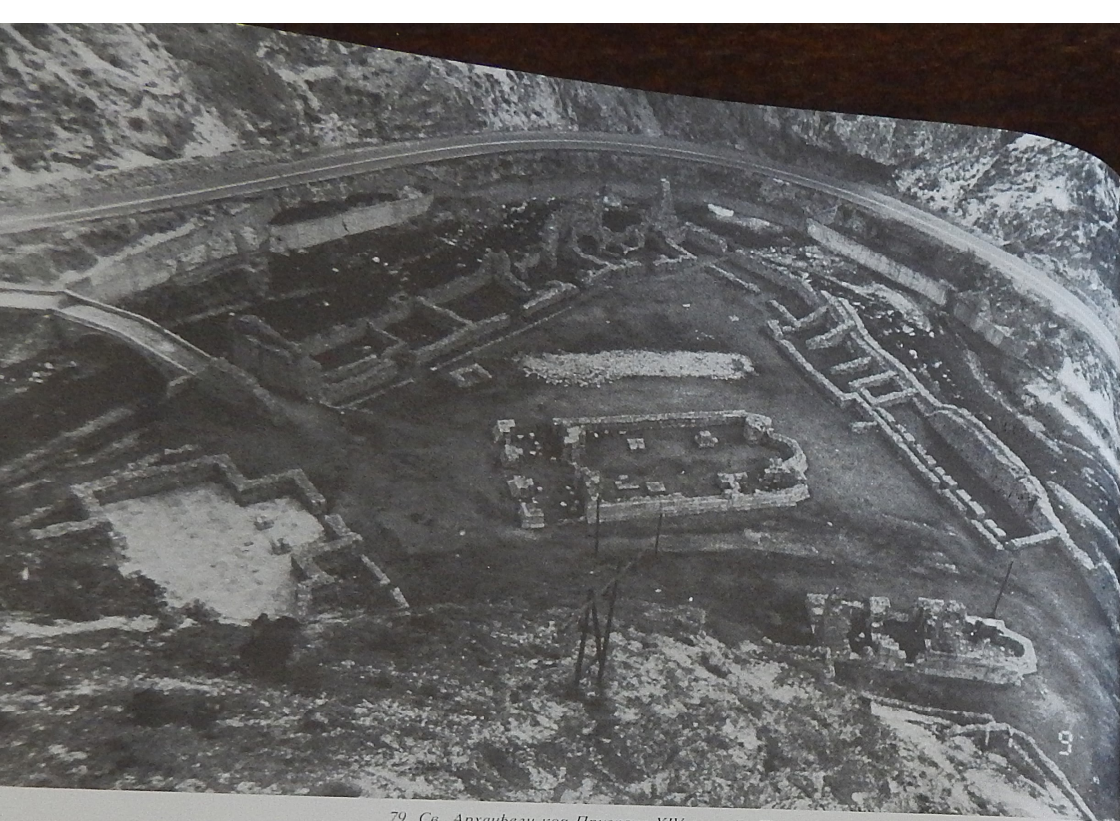
76. Дечани, манастирска
шрпезарија XIV век
(ф. Ђ. Бошковић)

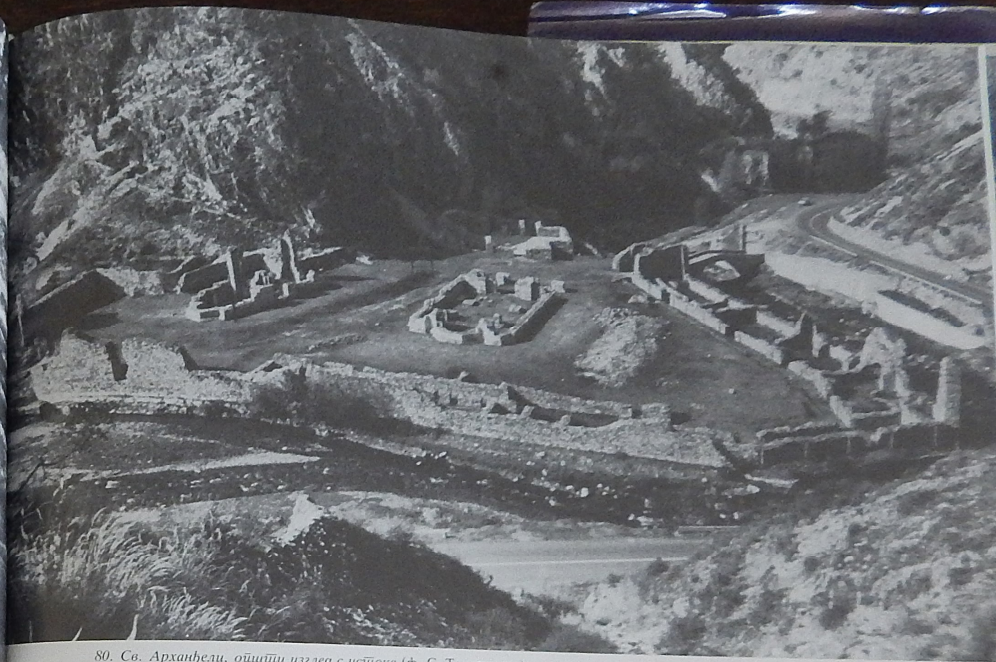
77. Дечани, шрпезарија
— игумански стоо
(ф. Ђ. Бошковић)

78. Дечани, издосница (ф. Ђ. Бошковић)

79. Св. Арханђели код Призрена XIV век, оштински изглед с југа (ф. С. Темерински)

80. Св. Арханђели, оштински изглед с истока (ф. С. Темерински)

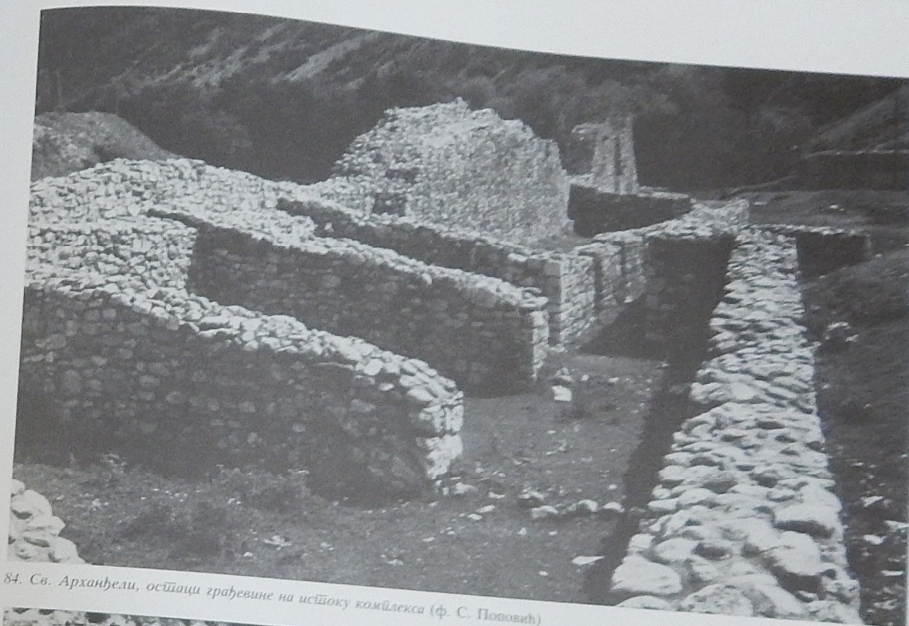
81. Св. Арханђели — њорђава Вишеград изнад манастира (ф. С. Темерински) →

82. Св. Арханђели, шрићезарија XIV век (ф. Р. Станић)

83. Св. Арханђели, унутрашњи изглед шрићезарије (ф. С. Поповић)

84. Св. Арханђели, остаци гробнице на истоку комплекса (ф. С. Поповић)

85. Св. Арханђели, остаци цркви (ф. С. Поповић)

86. Св. Арханђели, изјасница Св. Николе (ф. М. Ковачевић)

87. Лесново XIV век, ошћини изглед с југа (ф. С. Баринић)

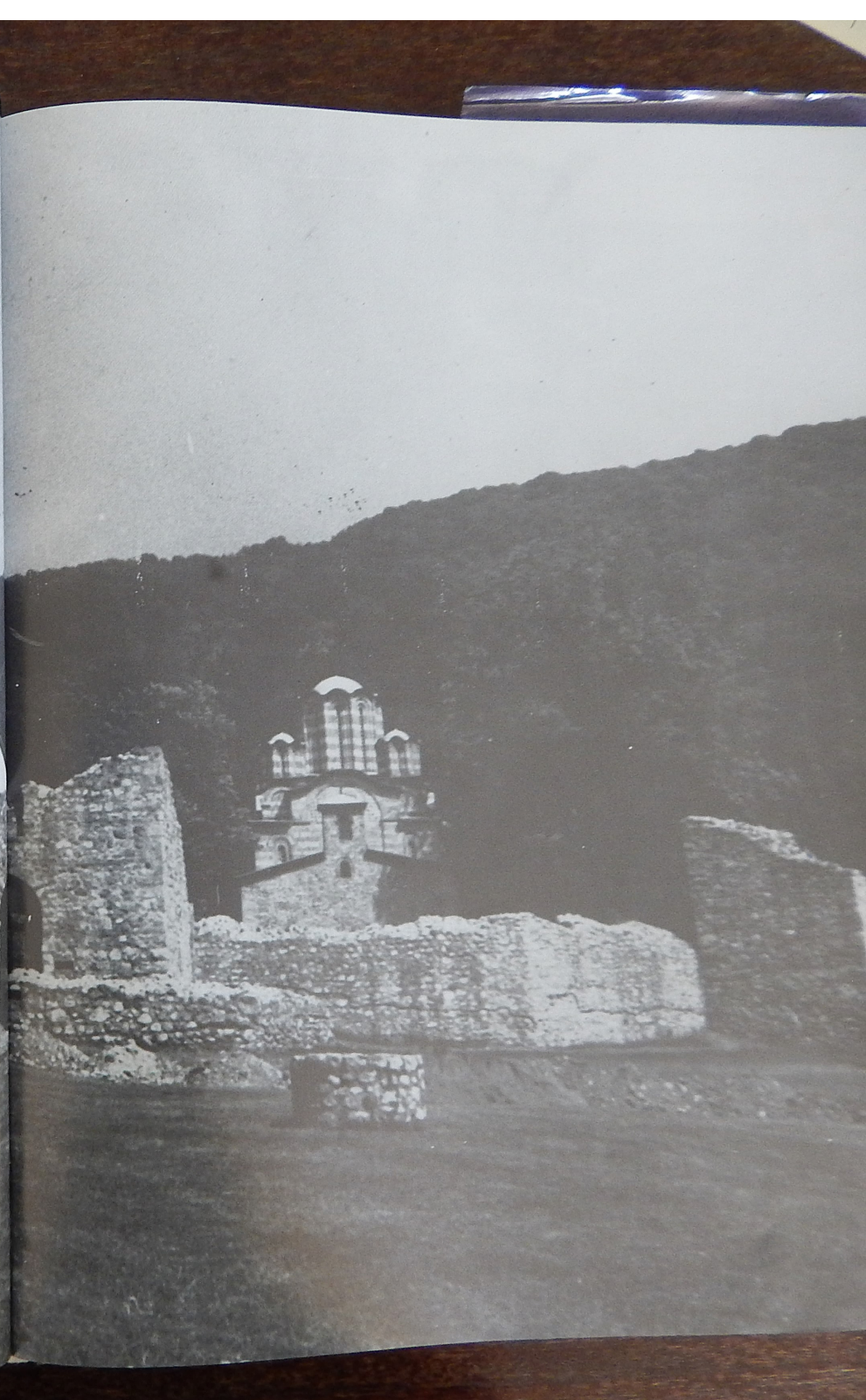
88. Марков манастир XIV век, оџишти изглед (ф. С. Баришић)

89. Марков манастир, шрѣзарија пребрављена у XIX веку (ф. Г. Симић)

90. Марков манастир, шрѣзарија — остаци ајсиде са зуйчастим венцем од оџеке (ф. С. Баришић)

91. Раваница XIV век, оџишти изглед са заграда (ф. С. Поповић) →

95. Раваница, црљеж Сћеве Тодоровића

- ← 92. Манастирска црква у Раваници XIV век (ф. Р. Станић)
- ← 93. Раваница, комплекс грађевина уз манастирски њирг (ф. С. Поповић)
- ← 94. Раваница, остаци радионице у северном делу манастира (ф. С. Поповић)

95. Раваница, црљеж Сћеве Тогоросића

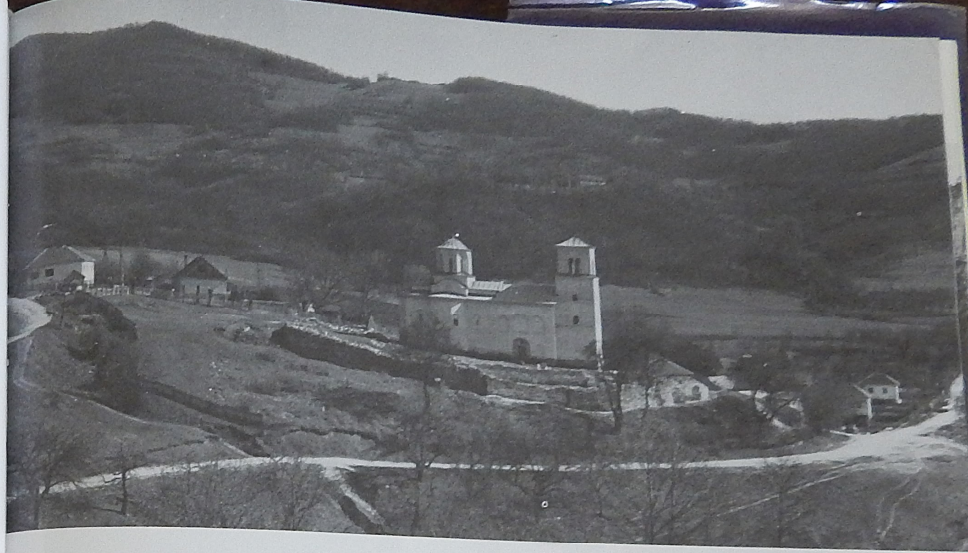
- ← 92. Манастирска црква у Раваници XIV век (ф. Р. Станић)
- ← 93. Раваница, комплекс грађевина уз манастирски брег (ф. С. Поповић)
- ← 94. Раваница, остаци радионице у северном делу манастира (ф. С. Поповић)

96. Сисојевац XIV век, општи изглед (ф. С. Поповић)

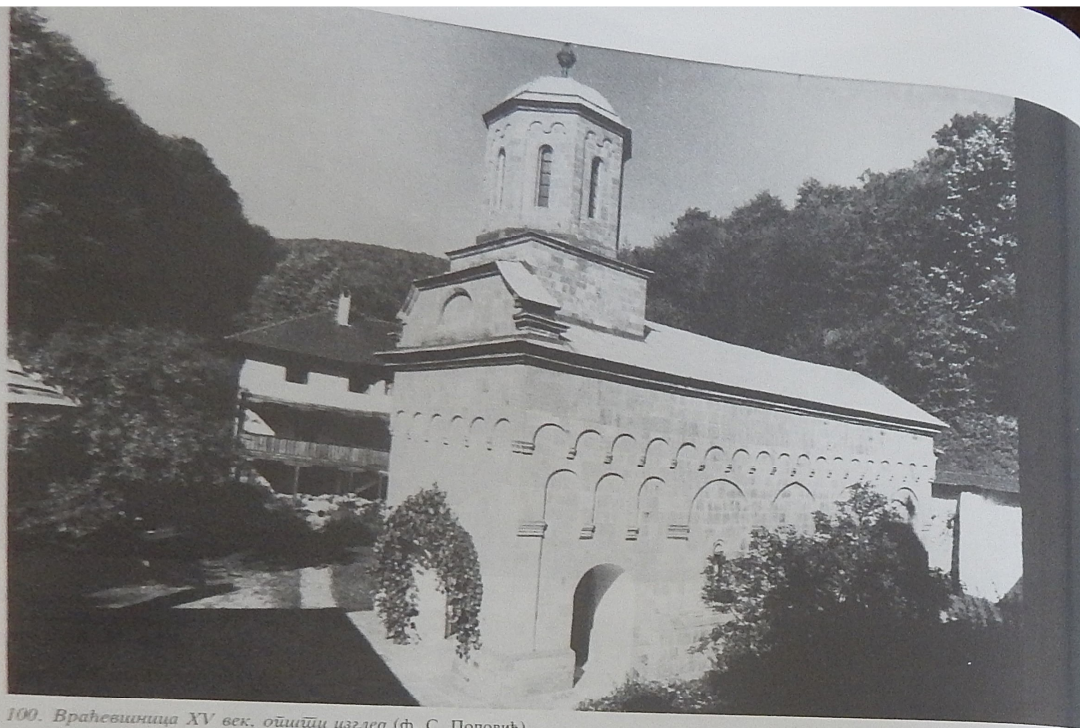
Сисојевац, остаци грађевина на западној страни (ф. С. Поповић)

98. Нова Павлица XIV век, општи изглед (ф. М. Ковачевић)

99. Нова Павлица, остаци манастирских грађевина на северној страни (ф. М. Ковачевић)

100. Врашевница XV век, оштин изглед (ф. С. Поповић)

101. Врашевница, брѣрава средновековна грађевина (ф. С. Поповић)

102. Дворец манастира Врашевница XIX век (ф. С. Поповић)

Убожац XIV век, општи изглед (ф. С. Поповић)

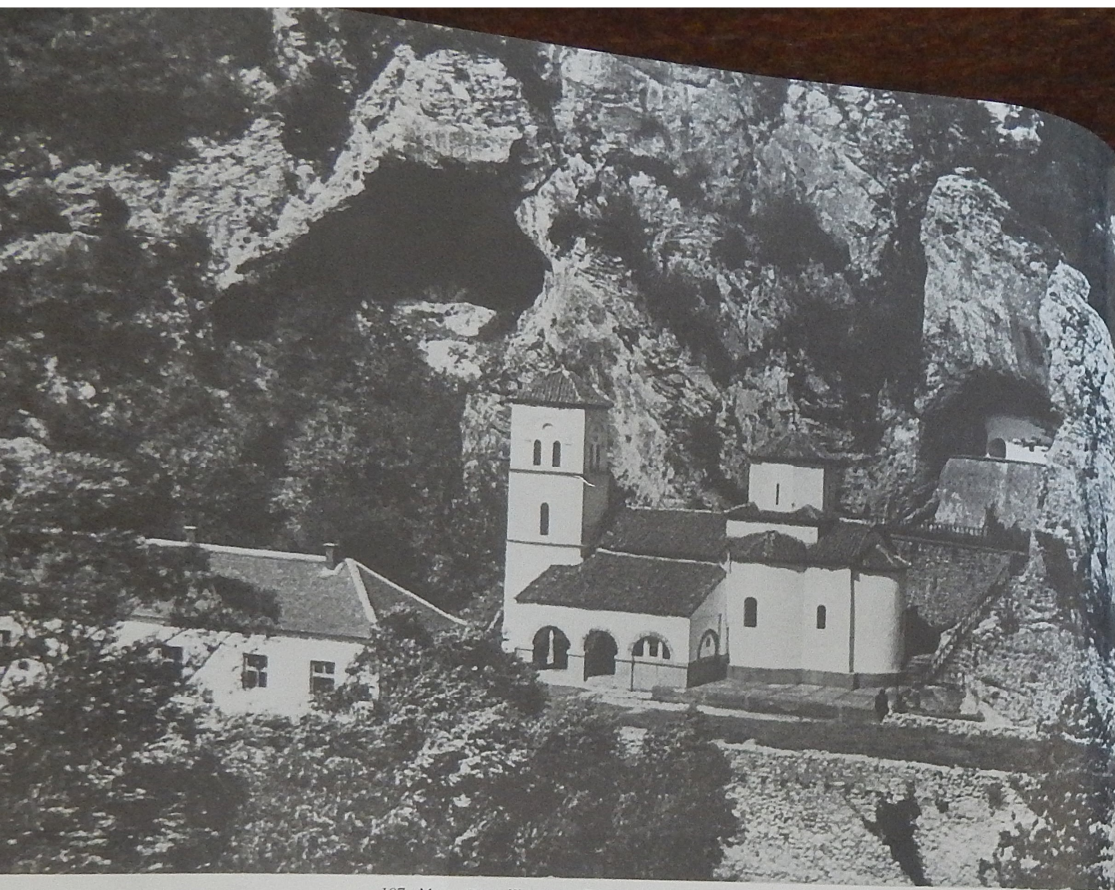
104. Убожац XIV век, детаљ (ф. С. Поповић)

105. Убожац, остаци грађевина у западном делу комплекса (ф. Завод за заштиту споменика културе — Приштина)

106. Убожац, остаци камена у грађевини на северозападном делу комплекса (ф. Завод за заштиту споменика културе — Приштина)

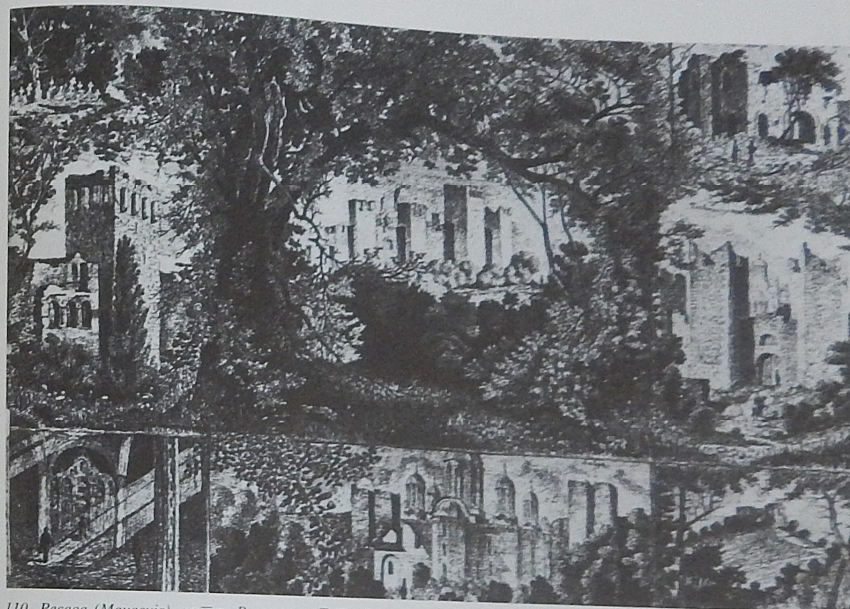
107. Манастир Ждрело—Горњак XIV век, ошћини изглед (ф. из документације М. Цунјака)

108. Благовешћење XIV век, ђећински манастир код Ждрела (ф. Завод за заштиту споменика културе — Смедерево) →

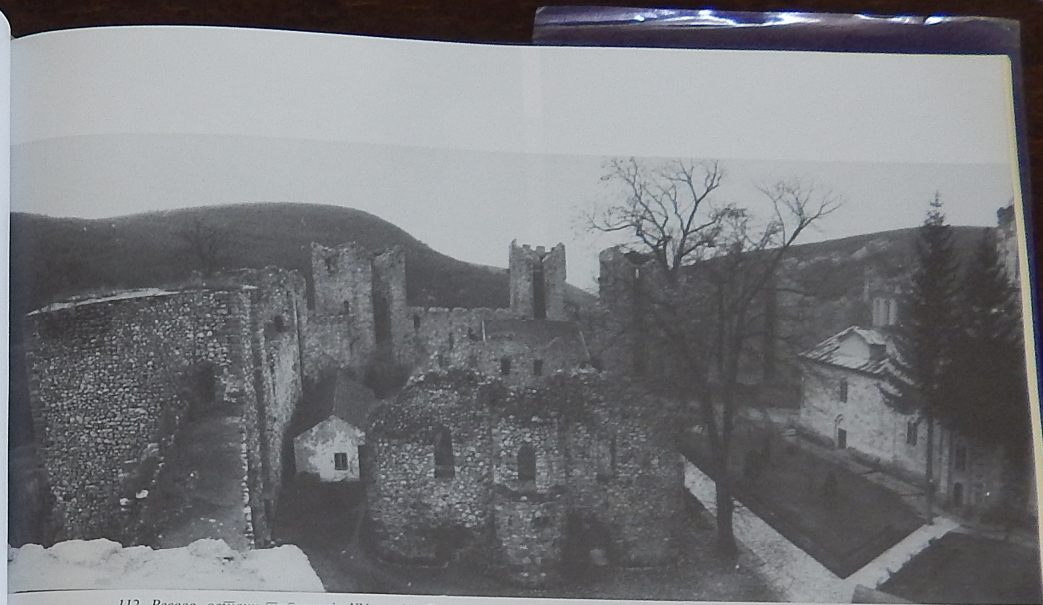
109. Ресава (Манасија) XV, ошћини изглед
(ф. Ђ. Митровић)

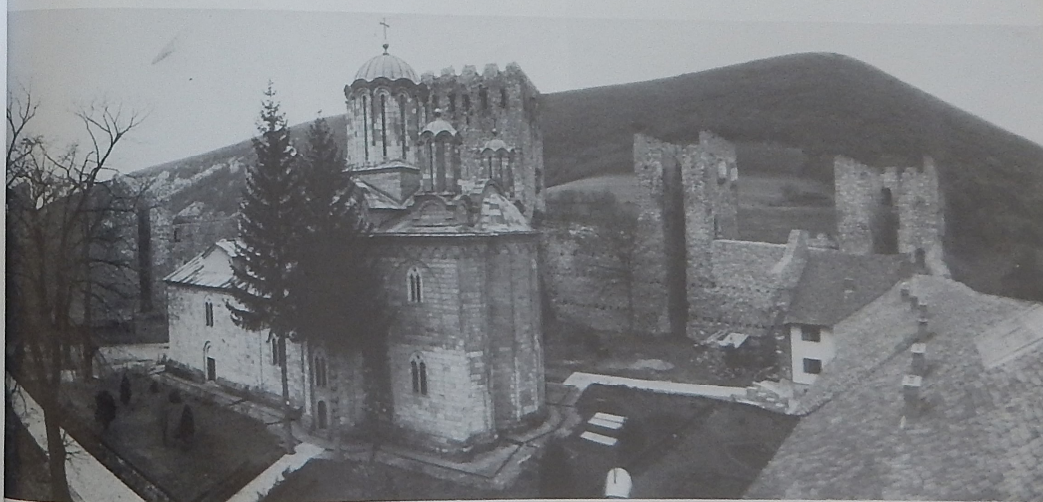
110. Ресава (Манасија), црквица Владислава Тишелбаха.

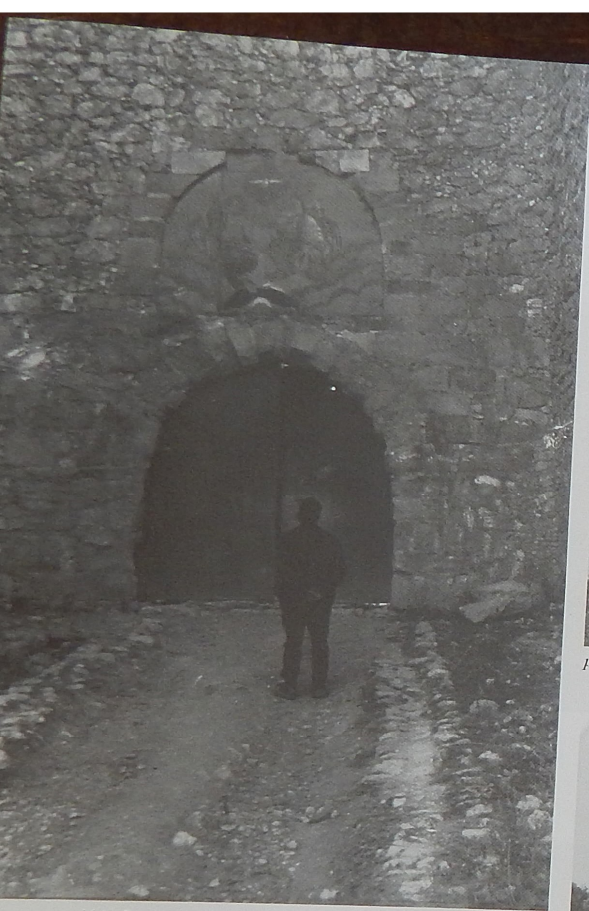
Ресава (Манасија), црпеж Сиве Тодоровића

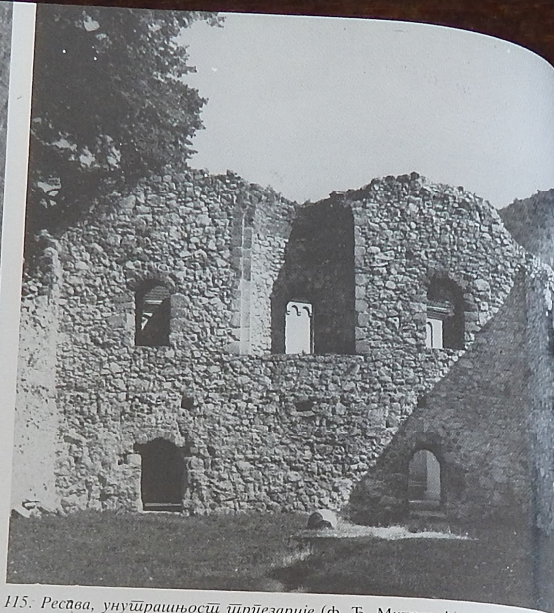
112. Ресава, остаци ширезарија XV век (ф. Ђ. Митровић)

113. Ресава, унутрашњи изглед (ф. Ђ. Митровић)

114. Ресава, улаз у манастир (ф. Ђ. Бошковић)

115. Ресава, унутрашњост шрињарије (ф. Ђ. Митровић)

116. Ресава, остаци грађевине на северној страни (ф. G. Millet)

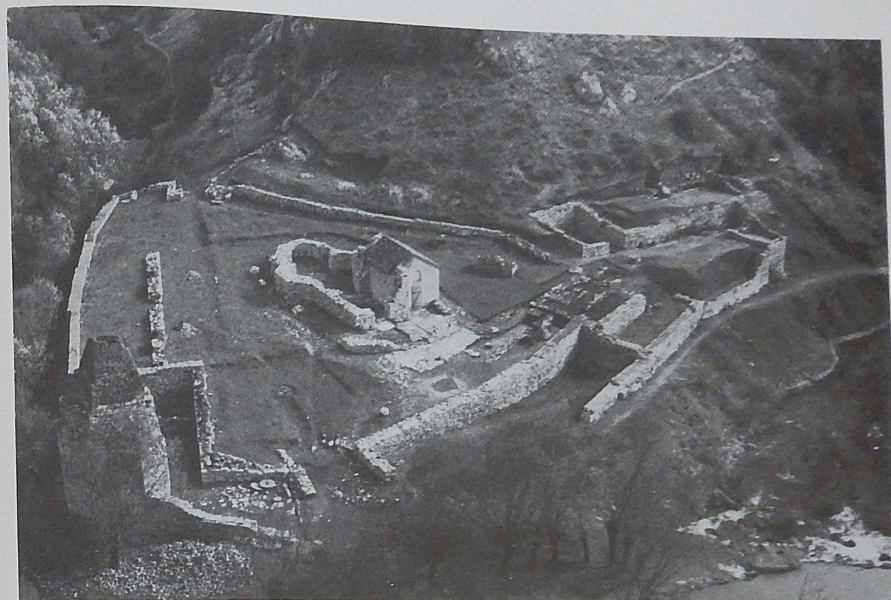
117. Ресава, шрињарија — север (ф. Ђ. Митровић)

118. Ресава, дејлаз грађевине на северној страни (ф. Ђ. Бошковић)

ва, донжон кула (ф. Н. Живковић)

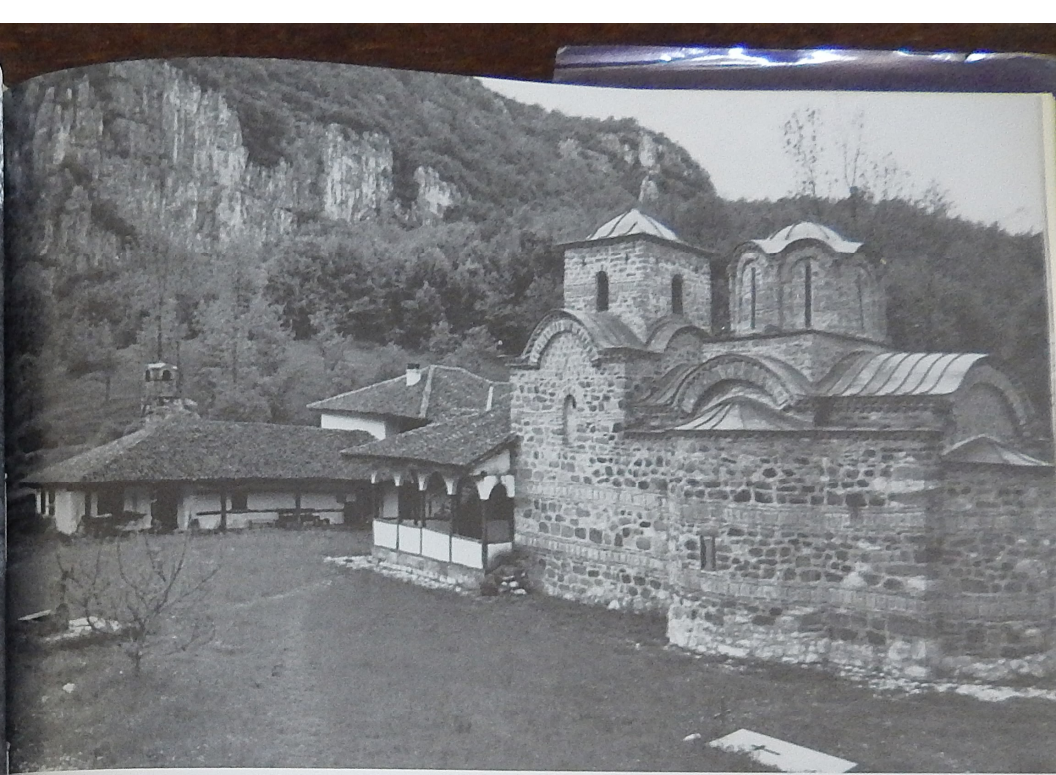
120. Св. Никола у Забреги XIV—XV век (ф. Р. Проклић)

121. Св. Никола у Забреги, остаци грађевине за печење и сушење керамике
(северозападни угао комплекса — ф. Р. Проклић)

Поганово XV век, оштин изглед (ф. Ј. Шурдиловић)

123. Поганово, манастирска црква (ф. Ј. Шурдиловић)

124. Поганово, остаци монашких ћелија (ф. Ј. Шурдиловић) →

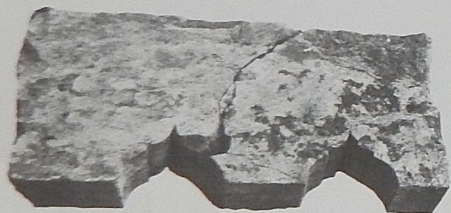
125. Св. Никола у Павловцима XV век, ошћини изглед са севера (ф. Завод за заштиту споменика културе града Београда)

126. Св. Никола у Павловцима, шрѣзарија (ф. С. Поповић)

127. Св. Никола у Павловцима, кухиња (ф. С. Поповић) →

128. Св. Никола у Павловцима, камин XV
век (ф. М. Лукић)

129. Св. Никола у Павловцима, бифора XV
век (ф. С. Поповић)

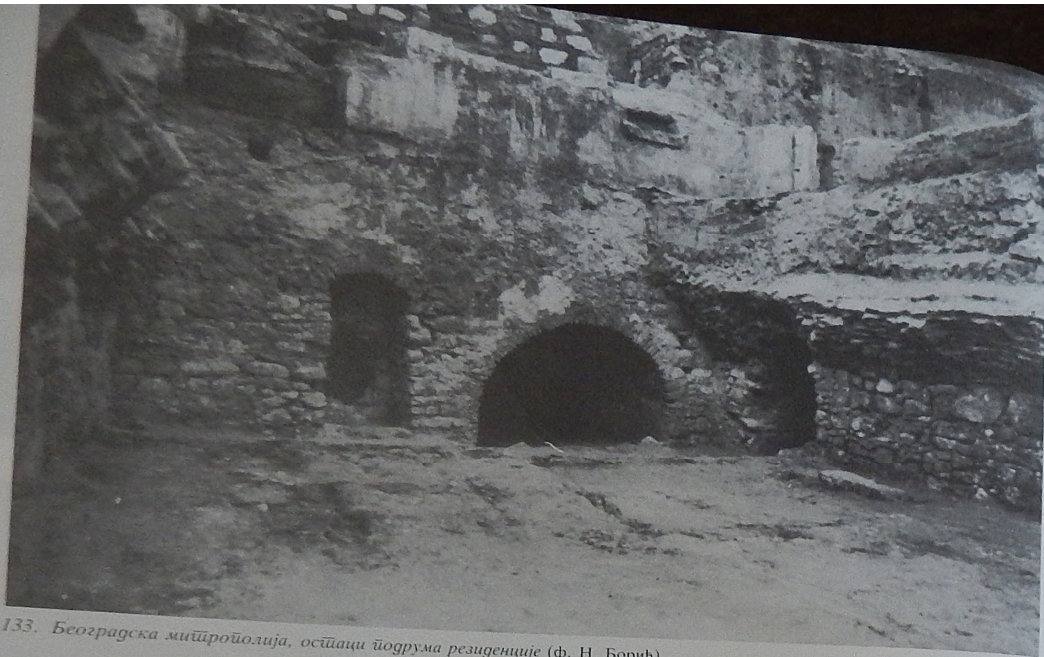
130. Св. Ђорђе у Кистаљану, бифора XV
век (ф. М. Лукић)

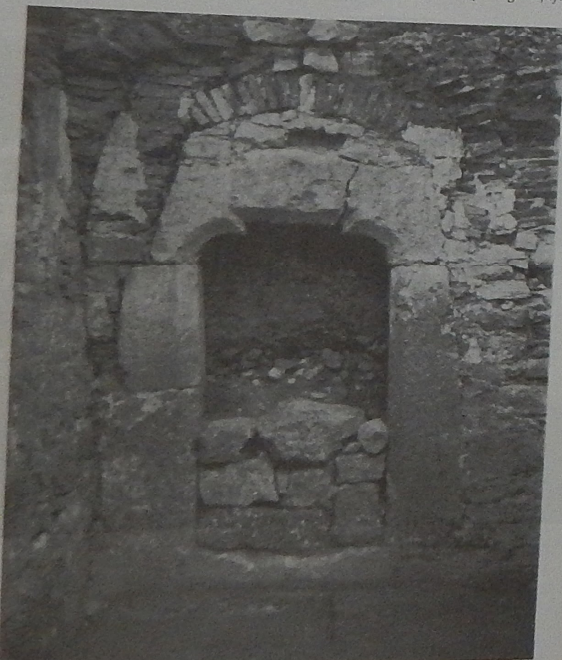
131. Бешка на Скадарском језеру XV век, оштрији изглед (ф. М. Ковачевић)

132. Старичева Горица на Скадарском језеру XIV век, оштрији изглед (ф. М. Ковачевић)

133. Београдска митрополија, остаци подрума резиденције (ф. Н. Борић)

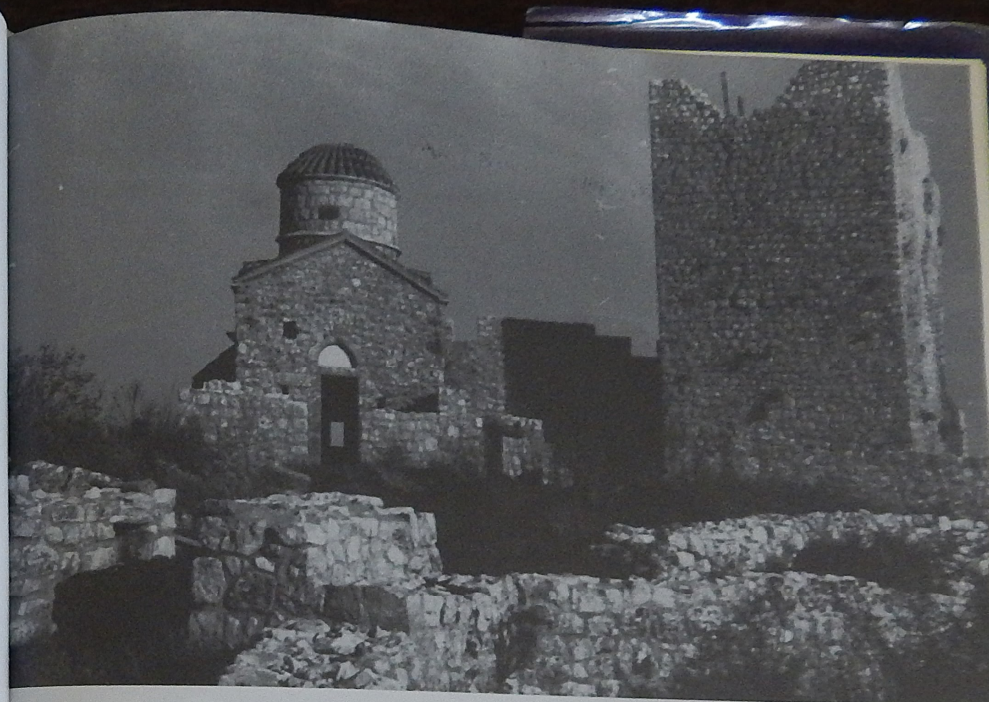
134. Београдска митрополија, главни портал резиденције XV век (ф. М. Поповић)

135. Београдска митрополија, остаци рељефа фонтане XV век (ф. Н. Борић)

→ 136. Морачник на Скадарском језеру XV век, оштри изглед (ф. М. Ковачевић)

137. Ком на Скадарском језеру XV век, оштри изглед (ф. М. Ковачевић) →

на Скадарском језеру, оштити изглед (ф. М. Ковачевић)

INTRODUCTION

Architecture of medieval Serbian monasteries refers to buildings in monastic settlements during the period from the 12th to the 15th centuries. The development of monastery architecture in medieval Serbia is analyzed within the broader context of monastic development in the Byzantine world and in the Christian East. This Serbian architectural tradition displays strong ties to Byzantine monastic development, but also many idiosyncratic features.

In this study, a monastery is viewed as a complex spatial structure consisting of a distinct settlement and of the rural area constituting the monastery estate. The latter aspect has seldom been discussed in connection with either Roman Catholic western or Orthodox eastern monasteries. My intention is to determine the place of the monastery as a distinct unit in the medieval system of settlements and communications and to determine the origins of its plan and its spatial iconography.

The focus of this book is on monastery architecture. Separate chapters give a functional analysis of the space, types of buildings, monastery fortifications, problems of architectural articulation and the constructional and structural features of buildings. On the basis of surviving physical and written evidence, I attempt to reconstruct the original architectural forms as far as can be done within the limits posed by the evidence. Another distinctive feature of the present work is that particular attention has been paid to the monastery infrastructure, which along with other architectural elements yields an understanding of the standard of living in these medieval settlements.

The monastery in this study is viewed as a special type of settlement in which the church building represents only one of a series of buildings comprising the whole. Nevertheless, the church forms the axis of this spatial structure and is its most important element. Its architecture is full of symbolic meaning distinguished from that of all the other buildings and hence the church requires independent study. Church architecture developed independently and had little effect on the design of other buildings comprising a monastery. Individual church buildings therefore constitute a distinct field of study.

The medieval church architecture of Serbia has been the subject of considerable research and has produced a substantial body of scholarly literature, as is the case in the history of medieval architecture in general. However, within the context of the growth of the monastic settlement as a spatial and constructional whole, the church played a different

important role. In this study, the church is viewed as a feature of spatial iconography and a general plan adopted for the entire settlement.

CONDITIONS IN SERBIA FROM THE 12th TO THE 15th CENTURIES

Monasticism in Serbia during the final decades of the 12th century in the newly-formed state of Stefan Nemanja (1167–1196), acquired an image which it was to keep without major changes for the next two and a half centuries. Established earlier, but only finally formed in the institutional sense in Nemanja's time, the monastery did not change essentially even when the state ceased to exist in 1459. Within the Turkish empire, which included former Serbian lands, the monastery remained one of the few places where an autochthonous building activity continued.

The church organization of Nemanja's state, initially part of the Byzantine (Eastern) church, obtained its autonomy in the early 13th century (1219). The medieval Serbian state did not have the same geographic boundaries in all periods. Borders with neighboring countries changed, which meant that at certain times Serbian lands included also religious centers in the coastal region which belonged to the Latin church. Nemanja's conquests of Duklja and the coastal regions, especially Kotor (the present general area of Montenegro), enlarged the state of the Nemanjić rulers. The western frontiers of the Serbian state, though not always the same, included the coastal regions throughout the period of Nemanjić rule. Conquest to the east and south and the modification of other boundaries, especially in the direction of Byzantium during the period of Nemanja's heirs, sometimes considerably changed the area of the medieval Serbian state. This was accomplished by penetrating deeply into Byzantine territory, particularly during the reign of Stefan Dušan (1331–1355).

DEVELOPMENT OF MONASTERIES

The founding of monasteries and their organization

The founding of a monastery during the reign of Stefan Nemanja, and later during the reign of his heirs, had precise physical and legal form. A monastery could not be founded without a permission from an appropriate bishop, who could only be

appointed by the council of bishops; they, in turn, were appointed by the secular ruler.

Founding of a monastery required permission from a bishop and a patron who provided adequate financial backing. The act of founding a monastery was not the same as the act of endowing a monastery. A patron by himself could not found a monastery nor did the foundation act ensure the rights of patronage. A medieval Serbian legal rule (*nomokanon*) — The Rule of Saint Sava — contains regulations concerning donors, which means that patronage in medieval Serbia was based on Byzantine legal prescriptions adapted to the requirements of the Serbian milieu. Basic to patronage was provision of material means for construction and for the subsequent economic stability of the endowment. The donor guaranteed this in a document listing all the real estate in the bequest. As practised in the medieval Serbian state, this meant granting a charter whereby at its foundation the monastery was guaranteed property and income (and obligations).

Life in the monasteries of the medieval Serbia was *cenobitic*, i. e. the inhabitants followed a communal form of life, as opposed to the principle of *idiorhythmia* in which each monk maintained a solitary existence. The latter type of monastery was uncommon in medieval Serbia. The way of life adopted by a monastic community was prescribed by the monastery *typikon* (rules of conduct in the monastery). The first known *typikon* referring to the organization of monastic life was written by Sava Nemanjić (St. Sava) for the monasteries of Hilandar and Studenica. Sava's monastic rules, composed c. 1199–1200 for the Karyes *kellia* and Hilandar, and 1208 for Studenica, were the first documents regulating the life and conduct in Serbian monasteries. The Studenica *typikon* became the prototype for the organization of all monasteries in medieval Serbia.

ESTABLISHING A MONASTERY AND THE ORIGIN OF ITS LAYOUT

If one considers all of the elements involved in establishing a monastery, one realizes that a monastery must have been determined as a spatial unit at the time that its main church was founded. The entire area was dedicated to a particular saint, and in this context, the act of founding the monastery church, where prayers were conducted day and night, points to an established ritual performed within a defined and secured area. Laying out the settlement did not mean that the monastery's walled enclosure was complete from the beginning; construction could continue alongside with the building of the church. Research at the monasteries of Đurđevi Stupovi in Ras, or at Studenica, for example, has shown that the large monastery wall was built first, the monastery buildings adjoining it later. The circular shape Studenica's walls forms almost perfect circle with a diameter of 125 meters, laid out from the center of the church of the Mother of God. Therefore, the great walled enclosure must have been laid out before the church itself was built.

The architectural concept of a monastery layout in Serbia is definitely of Byzantine inspiration, as was the cenobitic model. It consisted of an enclosed area with a church in the centre. The circular layout seen in most Serbian monastic settlements, however, has no parallels in the Byzantine world. The sources of this architectural concept can be traced back to earlier building traditions among the Slavs, who made use of circular layouts. Thus, the overall shape of Serbian monasteries should be viewed as an autochthonous creation derived from the Byzantine model, but developed according to local planning and architectural concepts.

THE MONASTERY SETTLEMENT

Planning a monastery

One can distinguish two types of monastery locations in medieval Serbia between the 12th and the 15th centuries, the first an open dominant position characteristic of the Nemanjić endowments, and the second an enclosed setting within the valley of the Morava river during the later 14th and in the 15th century. In a broader context, the monasteries of medieval Serbia are located within a network of roads and communities of which they were a part. The more sheltered location of monasteries during the later period appears also to have been inspired by the ideas of Hesychasm emanating from Byzantium.

Location of buildings within a monastery

Within the boundary wall, the spatial plan of a Serbian monastery established in the 12th century, was characterized by a centralized layout, with nearly all the main monastery churches in the middle of the enclosure. The organization of the settlement, in accordance with the cardinal directions and the traditional siting of the church, revolved around the longitudinal east-west axis. All monastery churches in medieval Serbia follow the same orientation. The 12th-century Serbian monastery was a closed spatial structure — an enclosed area surrounded by buildings adjoining the closure wall.

The free space inside the circle separated the church from the built-up area. This space did not always remain totally free. In some places chapels or smaller churches were added so that the complex might include several buildings for religious worship.

In addition to smaller religious edifices the free space encircling the church was also used as the main monastic burial ground. In view of the continuity of this function, the monks' graveyard required close burial, the tombs frequently extending into the foundations of the church walls as, for example, in the monasteries of Gradac and Arilje. The existence of a Byzantine type of ossuary has not been observed in Serbia.

The spatial development of Serbian monasteries underwent changes in the early 14th century. At that time, one encounters a new type of a monastery

refectory, featuring a spatial disposition comparable to that of the church.

The change anticipated in the 14th century with the changed position of the monastery refectory became clearly articulated in the late 14th and 15th centuries. New monasteries built in the Morava valley display freestanding refectories and other buildings within the open space of the monastery. Thus, the monastic settlements at Milentija (14th century), Pavlovac (15th century), Kastaljan (14th–15th centuries), which have quite similar natural settings, have various free-standing buildings surrounding the main church. Also built at this time, after the disintegration of the empire, were monastery-fortresses at Ravanica (c. 1376) and Resava (early 15th century). During this period the Patriarchate of Peć (14th century) probably also acquired its fortifications on the hill overlooking the monastery.

THE MONASTERY AND ITS SPATIAL CONTENT

The monastic settlement

The monastery had several functions that determine its form. Generally speaking, three functional groups can be distinguished: a zone reserved for religious worship, one for dwelling, and a third for economic activity. To be sure, the whole monastery was dedicated to religious activity, but in the concrete conditions of daily life, the space intended exclusively for worship can be clearly defined. The zone for worship is determined by the position of the church buildings: the main monastery church in the center, with chapels and smaller churches surrounding it. Included in the zone for worship was the monastery refectory where meals were taken according to strict rules, and also the monastery graveyard. The position of buildings in the organization of monastery space can be considered almost constant.

The second type of building with a distinctive religious function was the monastery refectory. Its position was determined by the church building, since after church services one went to the refectory where prayers continued according to the rules of the monastery *typikon*. Since the foundation on the Great Lavra monastery on Mt. Athos, the monastery refectory stood west of the church. The entrances to these buildings faced one another and marked the functional connection between them.

If one drew a diagram of the three interrelated fixed points in the monastery spatial system, one would obtain an equilateral triangle, its points indicating the entrances to the church, the refectory, and the monastery itself. This triangle would constitute a graphic representation of the constant elements in the composition of a monastic settlement. One should bear in mind, however, that this would be the primary spatial concept. It would not have included other religious buildings, which were often added later. For example, the later addition of chapels and smaller churches, whose location cannot be considered constant, deviates from the basic planned spatial model.

Over a period of time, a monastic settlement in most cases would develop its zone for religious worship, multiplying the number of religious buildings with respect to the original concept, their location in the free space in the inner courtyard and within the developed area along the closure walls.

Monastery estates

An important part of the monastery spatial structure, apart from the enclosed nucleus, was the rural area with its vast monastery estates. In the functional sense this included villages and land, and constituted an essential part of the extended spatial system. This element varied in size, since the extent of monastery properties varied. The diverse content of the rural area derived from the patron's founding charter, which specified and guaranteed the monastery's possessions. On a monastery estate the *metoh* was the land where the monastery church was located and named after the saint to which the church was dedicated. Wealthy estates might possess several such units. Medieval documents mention marked boundaries of monastery estates.

One can distinguish several types of settlements on the monastery estates: villages, hamlets, mountain cabins and settlements with marketplace status. The village can be further divided according to its layout compact and discontinuous, or in terms of the inhabitant's source of livelihood into crop-raising and livestock-farming, the former also including artisans. There were also artisans' villages, often on the monastery estate, their inhabitants engaged in various building activities.

Also found on monastery lands in the Middle Ages were miners and mining communities. For example, monks owned the Rudika mining estate near Belgrade in the 15th century.

A special type of settlement that developed on monastery estates was the trading post. These were settled areas with a special status where commerce was conducted, trading post and fairgrounds on the monastery estate of Treskavac near present-day Prilep being one example. Archaeological studies light on the various commercial activities conducted in these settlements. At Treskavac have been found remains of metal-working shops and numerous grain depots.

The population living on monastery estates had different obligations towards the monastery according to the prevailing social hierarchy. Of special interest are the rules governing the construction of monastery and church buildings, which indicate that certain projects were undertaken with free labor provided by the monastery estates.

Special provisions applied to the use of water on these estates. Springs were controlled, as were rivers, fords, irrigation ditches, and fish ponds. Among the most important buildings enjoying special status were the monastery mills, usually water mills, which existed on their estates. It often happened, as for example, at Dečani, Studenica, and the Patriarchate of Peć, that the mills were located inside the monastery close.

The importance of monastery villages and their inhabitants as elements determining the size of a state is seen in Emperor Dušan's Code which states explicitly "a thousand households to feed fifty monks in a monastery".

There is not much archaeological evidence illustrating the spatial and architectural organization of monastery villages. According to the writings of a few medieval travellers and archaeological research thus far, villages in Serbia were not fortified. The type of buildings generally found had stone foundations supporting wooden walls; some dwellings were partly underground. The rectangular houses had only a ground floor with a central hearth. An outer chamber might have an open hearth for cooking. Medieval villages, graveyards and churches have been identified at Mačvanska Mitrovića, Porečka Reka, Manastir, Kovin, and elsewhere.

The construction activities undertaken on monastery estates or on the properties of monasteries in urban communities were mostly the work of inhabitants fulfilling their obligations to the church. At the same time these residents enjoyed certain rights that often gave them privileges denied to the rest of the population. The building undertaken in the rural part of the monastery structure cannot be considered an activity exclusively and directly controlled and planned by the monks or the church. This type of architecture was created by its users, their status dictated by their economic capacity.

Church mansions

Mansions found on the estates of medieval Serbian monasteries, often including their own churches, were enclosed properties with the usual outbuildings. These, together with their inhabitants and commensurate with their status in the social hierarchy, contributed to the economic well-being of the entire monastery estate. Once they became the property of a great monastery, these mansions, together with their churches, could not be alienated.

CAVE MONASTERIES AND HERMITAGES

The spatial plan of cave monasteries differed considerably from that of the great cenobitic monastic settlements. The difference, naturally, lay in the setting and the topographical features. Their foundation was also commonly predicated by the existence of some earlier hermitage around which disciples formed a smaller monastic community. Even under these conditions, however, the cenobitic principle prevailed as the only prescribed form of monastic life in medieval Serbia. This is best reflected in the dwellings provided for the monks — cells grouped in a single building and a refectory which formed a part of the complex. The development of small monastic communities, organized in barely accessible places, on cliffs or in canyons in 14th-century Serbia, was certainly the consequence of the spread of Hesychasm from Byzantium. A notable influx of foreign monks in the late 14th

century-some even from Mount Sinai — had a decisive influence on the creation of monastic colonies of this type in the northern regions controlled by Prince Lazar Hrebeljanović. The legal status of these monasteries in the social and church hierarchy differed from the great endowments of rulers and feudal lords. This was a question of *haristika*, i.e. granting the right to found a monastery together with his disciples. Thus, Dušan Starac Grigorić founded the monastery of Peter Koriša and, similarly, Prince Lazar Hrebeljanović granted the monastery of the Presentation of the Virgin (at Goranjak) to a group of monks from Mount Sinai in the late 14th century.

Secular "buildings" in these cave monasteries were distinct, first with regard to their design which, in fact, cannot be considered architectural, but simply adaptations of the natural form of caves for living quarters. Generally, this consisted of raising an outer wall pierced with openings, which enclosed the natural cave. The wall was made of broken stone, lacking any kind of architectural ornament. The interior, intended for worship, had frescoes, an essential feature in the context of the ideological and spiritual existence of the community.

TYPES OF MONASTERY BUILDINGS

In the identification of buildings, in addition to archaeological and architectural remains, use has been made of historical records, church and secular literature because of the loss of much material data. Written records made it possible to identify the specific purpose of a large number of monastery buildings. Furthermore, an analysis has been made of terminology used for identifying different buildings in written records: refectory, kitchen, storage room, workshop, cell, library, hospital, reception room, mansion, mill, water tank, fountain, treasury, etc. Of special note is the monastery refectory, which has been studied with reference to its origins, significance and purpose, and to parallels that can be drawn between the classical and Byzantine *triclinium* and the monks' dining hall. Its interior furnishings, including the fresco program have also been studied. Special attention has also been paid to the hospital which, except at the Holy Archangels at Prizren, is known only in written sources. St. Sava's Rule prescribed a hospital inside every Serbian monastery. Their specially furnished rooms were heated by portable metal braziers.

There were also special quarantine hospitals for infectious diseases but they were located outside monastery enclosures with special chambers attended by monks. The Studenica hospital could accommodate eight patients, and the hospital of the Holy Archangels twelve.

MONASTIC SECURITY AND MONASTERY FORTIFICATIONS

The monastery as an architectural complex was spatially defined by a great outer wall. This walled enclosure was not merely a physical border dividing

space. In the minds of contemporaries it symbolized the abode of a saint, a *holy enclosure*, as it was referred to by medieval writers.

But while the primary significance of a monastery enclosure was to define the holy space, one can speak of the practical aspects of these walls as well. One of these was security. Obviously, constructing a great enclosure did not necessarily imply building a fortress, but it always meant building a wall. Here lies a vital distinction: a wall offered shelter but a fortress implied military defense. In medieval Serbia monasteries were generally enclosed with low walls. Only in a few cases were they enclosed by real fortresses.

Monastery fortifications in Serbia from the 12th to the 15th centuries passed through several evolutionary stages: from walls that allowed the monastic community free circulation (12th and 13th centuries), to the introduction of a keep as a refuge for monks and for storing monastery treasures (14th century), and finally to the building of real monastery fortresses in the turbulent times of the late 14th and 15th centuries. As mentioned above, the enclosure walls were built of stone, while the gates were specially designed architectural entities. This architecture can best be understood by means of a comparative analysis of gates from the 12th to the 15th centuries, although often, only their lower portions have been preserved. The architectural type can be recognized on the basis of ground plan alone, while their general appearance can only be surmised. Consideration of Serbian monastery gates in the context of Byzantine buildings of that category also presents problems, since a reliable typology of Byzantine gate structures also does not exist. The few attempts that have been made must be viewed merely as an introduction to an insufficiently researched field of monastic architecture.

The oldest entrances to a Serbian monastery have survived at Đurđevi Stupovi and Studenica, as mentioned above. The Studenica gate was rebuilt already in the early 13th century. The surviving examples cannot serve as a reliable basis for the claim that this was the only architectural design in that period. At Đurđevi Stupovi the main gate was in the form of a keep with a square ground plan, while at Studenica one entered between two semicircular towers above which in the early 13th century a new rectangular tower was added accommodating a chapel and bells.

With the exception of Sopoćani, where the 13th-century gate was without a tower, all other monastery entrances were designed as rectangular stone structures, with a vaulted ground floor passageways, most certainly decorated with frescoes. Several of these have been preserved: at the monasteries of Žiža (lower parts above the ground), at Gradac and Arilje. In the 14th century the outer rectangular form of the structure was maintained, but the interior chambers multiplied. The single space at the entrance passageway was divided into two or three bays, often with cross vaults linked with arches as at Banjska, at Dečani and at the Holy Archangels. At the same time the gates in some older monasteries were rebuilt. Thus, at Sopoćani, probably towards the end of the 14th century,

a tower was built right next to the gate, also modified into a special chamber. Already in the first half of the 14th century — during the period of exceptional prosperity — fortified towers began to be built in the form of keeps or smaller fortifications intended to house and protect the acquired wealth. During that period a keep was built at Banjska; at the Holy Archangels the great walls were raised within the older fortifications; at the Patriarchate of Peć the fortifications on the hill above the monastery were built in two stages, and at Arilje a keep was added. The newly built foundation at Lesnovo also had a keep, while Dečani, in addition to its gate tower, probably also had fortifications for defence.

In the late 14th century with the progressive disintegration of the Serbian state, Prince Lazar Hrebeljanović emerged as the most powerful among the local feudal lords. His foundation, Ravanica monastery, developed into a fortress in the course of its construction. Resava, the foundation of his son, Stefan Lazarević, was built as a monastery fortress during the first decades of the 15th century. The entrances to these monasteries were real fortified gates. At Resava one entered between two rectangular towers with machicolated walls. It is quite certain that only these two rulers' monastery foundations were fortified in this manner. Other monastic settlements supported by less affluent patrons followed the earlier medieval model with simple walled enclosures.

A review of the surviving architecture indicates that the most frequent type of monastery gate was square or rectangular, one or more stories in height. All were built of stone or later, in the 14th century, of a mixture of stone and brick, in the familiar Byzantine manner. The most significant part of the western facade, conveying the main ideological and spiritual message, featured the painted image of the saint to whom the monastic settlement was dedicated. The outer walls were probably plastered, and at times decorated with frescoes. Evidence of this is found on the east wall of the 13th-century gate at Studenica which has a fresco depicting the Tree of Jesse. None of the windows on these structures, except those at Studenica, have survived. Judging by the examples at Studenica, they were simple, arched openings without ornamentation. The inside walls were also plastered and painted with frescoes. Traces of frescoes have been found at Studenica in both stages of construction. Older frescoes survive on the walls of the semicircular towers, and the later paintings on the vertical walls of the western supports of the square tower. Traces of plaster with painting have also been found on the walls of the entrance to the monastery of St. Stephen at Banjska, while the later entrance to Hilandar also has frescoes on its walls.

Where the ground floor had several interconnecting units, the rectangular space was divided by projecting pilasters or spur walls. In either case curved or pointed diaphragm arches were used (Studenica). The space between the diaphragm arches was either barrel- or cross-vaulted or, in rare cases as at Đurđevi Stupovi, covered by a dome vault with non-structural ribs. Cross-vaulting was

more commonly employed in the 14th century (Banjska, Dečani, the Holy Archangels), while barrel-vaulting was in use throughout the medieval period. In the vertical plan, the vaults were used for the ground floor ceiling construction and some-times between upper stories as in the case of a chapel (*parekklesion*) (Studenica, Žiča). Wood ceiling constructions (Studenica), combining structural systems was also known. Where there were bells (Studenica, Dečani) larger openings were necessary probably like the two-light arched windows depicted on the model of the churches at the Patriarchate of Peć, as it appears on the frescoed donor portrait. In fortified entrances, judging by Studenica and Žiča, which had several stories, the thickness of the walls gradually decreased with the height so as to lighten the upper structure. The entrance passage-Banjska, Đurđevi Stupovi, Sopoćani and elsewhere). Sometimes on the ground floor there were stone benches built against the lateral walls (Banjska), in the manner seen in many Athonite monasteries and elsewhere in Byzantium. The gates were wide with double leaves made of wood, closed from the inside and secured with a wooden beam fitted into sockets in the side walls (Banjska, Sopoćani, etc.).

The roof construction has not survived. Judging by the horizontal plan the roof had either two or four slopes. Earlier scholarship envisioned upper-story chapels as vaulted and covered with a lead roof. In Serbia there were no elaborate monastery gates with antechambers, columns and triplearched openings, like those found in Thessaloniki (Holy Apostles, St. Nicholas Orfanos, St. Sophia). There is an important difference, however, as these were urban monasteries, while the Serbian monasteries were all built in rural areas. It is possible that town monasteries in Skoplje, Belgrade, or Smederevo were of a different design, but unfortunately, no material evidence survives.

The basic feature of Serbian monasteries in the Middle Ages is its walled enclosure which under certain circumstances, at a time of danger in the late 14th and 15th centuries, developed into a fortress. Even then, not all monasteries became fortresses, the royal foundations at Ravanica and Resava constituting the obvious exceptions.

THE ARCHITECTURE OF MONASTERY BUILDINGS

The monastery refectory from the 12th to the 15th centuries

The architecture of monastery refectories in medieval Serbia points first of all to a continuous adaptation of an architectural model without much change in terms of its general spatial and architectural disposition. This is evident primarily in its location relative to the church, as well as in its plan, which is almost always rectangular with an apse at one of the shorter ends. The only exception from this formula is the refectory of the monastery of the Holy Archangels with its cruciform plan. This is based on an older Byzantine model found

only on Mt. Athos and in Serbia. A variation of this design may also be seen in the refectory of the medieval monastery near the classical city of Apollonia (in present-day Albania) which has a triconch plan.

In the oldest surviving refectory examples dating from the 12th century — at Đurđevi Stupovi and Studenica — the apse was contained within the thickness of the wall and was not expressed on the exterior. Already in the 13th century an apse visible on the exterior became a standard feature of these buildings. Chronological and stylistic attributions are not based on the primary architectural forms, but on secondary elements such as windows and walls, and at times, especially in the first half of the 14th century, on the type of construction and materials (brick and stone) used.

If one compares the architecture of refectories and churches, one is struck by certain similarities between their stylistic features. Though the two buildings relied on different architectural solutions, this did not affect the individual elements. Similarities also exist in the selection of secondary sculptural and decorative elements, though these are generally much more elaborate on churches. The refectory at Studenica, for example, has a much simpler exterior compared to the marble-faced, decorated church of the Mother of God. The same relationship may be observed between the church and the refectory at Banjska, at Dečani, at the Holy Archangels or at Resava. The two-light windows and the portal of the 12th-century refectory at Đurđevi Stupovi bear a stylistic resemblance to the two-light windows on the church of St. George and its portals. At Dečani, at Banjska and at the Holy Archangels the difference in the treatment of the refectory facades and those of the church is even more drastic. While the churches in these two cases are faced with the finest marbles, the refectory was built of brick and roughly hewn stone, probably plastered. Unfortunately, in most cases the portal, window frames and partition walls of the refectories have not survived. We can only surmise, on the basis of a few surviving examples, that their design might have resembled those found on churches. These observations suggest that the refectory was the most important building in the monastery after the church. Its exterior was given simpler treatment, though secondary elements of its architecture could be stylistically related to the comparable elements of the church.

Residential buildings and economic activities in monasteries from the 12th to the 15th centuries

Kitchens and bakeries

The cenobitic type of monastic communities in medieval Serbia necessitated the building of communal kitchens where food could be prepared for all the monks. The purpose of this building determined its location generally near the refectory.

A review of the surviving remains of medieval monastery kitchens reveals certain characteristic

features. Generally, their furnishings included conventional ovens and hearths. Older medieval kitchens dating from the 13th and 14th centuries were not separate buildings, but were separate rooms in larger building containing other functions.

In some 15th-century monasteries the kitchen was a separate structure (St. Nicholas at Pavlovac). Separate kitchens are also found over a long period of time until the 19th century, as at Marko's monastery near Skoplje, at Treskavac near Prilep, at the Holy Trinity monastery near Plevlje, in the cave monastery at Crna Reka, at Morača, and other places.

Most of the Athonite kitchens have a square ground plan with an upper structure featuring a cupola or a domical vault, in the middle of which rises a tall chimney. This architectural concept is not found in the monastery kitchens of medieval Serbia. Serbian monastery kitchens generally had a rectangular or trapezoidal plan, with the hearth located in a corner, or adjoining one of the walls. The smoke rose through a special structure above the hearth while the rest of the room had a wooden ceiling construction. Kitchens designed like that on Mt. Athos were found in Serbia only in the postmedieval period and later in the 19th century.

Cells, storage rooms and workshops

Residential quarters almost always had more than one story, the monks living on the upper floors. The ground floor was generally built of stone. The design was usually based on an elongated rectangular ground plan set against the walled enclosure. The interior of the ground floor could be divided by walls into smaller rooms intended for daily work and storage. Occasionally these chambers could be exceptionally large and long with columns placed longitudinally through the middle of the building to support the wooden construction of the floors above. Wooden or stone staircases were employed generally on the outside of buildings, and were covered, so that porches became standard features of their architecture. The existence of porches also prevented direct access from the storage rooms and workshops on the ground floor to the cells on the upper floors.

It is certain that the ground floor was built of stone. In some of the stone outer walls have been found sockets for wooden ceiling beams (examples at Sopoćani, at the Holy Archangels, at Resava, and elsewhere). There are indications that in the second half of the 13th century and later, in the 14th and 15th centuries, the outer walls of multi-storied buildings were made of stone. The architectural design of some of these buildings clearly suggests that the entire building must have been built of stone. Thus, for example, in the surviving examples of 14th-century residential quarters at the Holy Archangels, and in the comparable buildings in the monasteries of Banjska or Studenica, pilasters rise from the ground floor to the upper story, as was customary in the use of that architectural element.

If one examines the architectural type and the disposition of constructional elements on the ground

floor of monastery buildings believed to have had cells in the upper stories, one finds two solutions commonly employed. In some cases the space was divided by stone walls, as at Đurđevi Stupovi in the 12th century (west side), but often the ground floor was left undivided. It was simply a large room with a central row of wooden columns, as is the case with the earlier stage of construction at Studenica (the building with pilasters), at Sopoćani (the west building), at Sisojevac, etc. In cases where the interior did not have stone partition walls, one can assume that the cells on the upper floors were separated by partitions made of wooden columns and beams forming the main frame filled in with clay bond and wood. Traces of such a partition wall have been found on the ground floor in the oldest phase of construction at Mileševa, in a 13th-century building at the east end of the monastery complex. At Studenica, likewise in the earliest structure on the east side, identified as the church of St. Demetrius, traces of wall plaster have been found with the imprint of a wooden base, providing evidence for the existence of wooden partitions in that building.

All the above-mentioned finds indicate that monastery building activity from the 12th to the 15th centuries was characterized by the combined use of both stone and wood.

The total height of monastery buildings and that of the walled enclosure were related. On the basis of sockets for wooden beams in the ceiling construction at different monasteries, one can estimate the average height of the ground floor. The height of the ground floor at Sopoćani was 2.25 to 3.15 meters, probably depending on the function of the building. The height of the ground floor in the north part of the Holy Archangels near Prizren was exceptionally great — 5.5 m (the room above is believed to have been a hospital). In the northern zone at Resava, the height was 3.3 m; in the south building at Kastaljan 2.65 m; and in the storage rooms in the south building at Pavlovac the height was merely 2.10 m. In the residential quarters above the ground floor, no traces of the wooden ceiling construction have survived to indicate reliably the height of individual rooms. One can merely surmise that it was similar to the ground floor heights, averaging from 2.65 to 3.0 m. In that case the total height of the buildings would be about 6.0 m, up to the roof line if the building had only two floors. Correspondingly, the exterior walled enclosure would also have been about 6.0 m high. This does not apply to the enclosures of fortified monasteries at Ravanica and Resava, where the walls are much higher. Some of the residential buildings might have had two upper stories, which would bring their total height to 9.0 m. In this case, the buildings probably rose well above the exterior walled enclosure.

Special residences, buildings and premises for the monastery administration

It has already been pointed out that documents and literature mention special residential buildings

intended for the patron, church dignitaries and monastery administration. Architectural remains of monastic settlements in medieval Serbia show that these buildings were part of the developed area adjoining the walled enclosure. Their width generally corresponded to that of the built-up zone, and their ground plan was rectangular, like that of the other buildings.

The building material used for these residences was the same as for the other buildings, semi-dressed stone, or stone combined with brick. This makes their identification difficult, especially since, judging by the remains, these buildings could also have had storage and other rooms on the ground floor, fulfilling a variety of functions. Special residences have been identified at St. Nicholas in Kuršumlija, at Sopoćani, at the Patriarchate of Peć, at Pavlovac, and elsewhere.

Building materials and techniques

The construction of a monastery in medieval Serbia depended on four basic materials: stone, wood, brick and a lime bond. These were used in combination to create primary architectural forms, functionally supplemented where necessary with elements of glass, lead, stucco, and iron.

Stone was the most desirable building material. In all periods of medieval Serbia it was used as the principal building material for monastery churches, refectories and the walled enclosure; other buildings could be built of different materials. The durability of stone, the ease of construction and varied treatment in a region where it was obviously in abundance, made stone not only the primary material in general use but also the exclusive means for creating the most important edifices in a monastery. Naturally, the many kinds of stone, varied in composition and origin, provided a choice. Better quality and more easily dressed stone was reserved for churches and refectories; the walled enclosure was usually built of whatever was available, including smooth river stones. Sandstone and marble were used for major buildings, and especially for their ornamentation, in areas where they were available. In some cases the choice of material was certainly dictated by the proximity of quarries.

Brick when used for construction was probably made on the site. This was necessary especially since bricks were shaped in special moulds for certain structural elements (engaged columns, string courses, corners, etc.) for a particular buildings. Evidence of this comes from an inscription on a brick found in the church at Ravanica, mentioning artisans commissioned to make bricks for the building.

Sometimes, however, several types of bricks might be used in building a single monastic settlement. One of the reasons for this might be reuse of older material combined with new, or different phases of construction over a prolonged periods of time, and the consequent engagement of different

groups of artisans on the job. Various sizes were also used at a single site; this supports the hypothesis of different groups of artisans in the building of a monastery. Recent analyses of the physical structure and composition of bricks in Serbian churches show that the composition of ingredients differed.

In addition to bricks, roofing tiles were also manufactured by firing mixtures of clay and sand. Lead was also used for covering churches. Numerous lead fragments have been discovered during archaeological investigations of several different monasteries.

Wood was an important building material in the Middle Ages. It was used in the form of beams and columns, floor boards, for partitions and roofs, or as unfinished timber, generally for scaffolding. Oak and pine were most frequently used for the structural reinforcing and tie beams. Furniture and other objects where finer work was required, were more commonly made of walnut.

The lime mortar most commonly used for bonding stone or brick in medieval Serbia was known as *var*. After burning, lime had to cool for a long time, after which the kiln's roof construction together with the baked lime would fall into the hole that served as kiln, and the lime was removed as needed. To produce lime mortar, lime had to be cooled with a certain amount of water, which would be either hot or cold. Ordinary mortar was made of lime, water, and river sand of variable fineness. Water-resistant mortar was made by mixing ground brick or a special kind of red earth produced by dilution, and then allowing the lime to settle.

The windows in monastery buildings were made of glass set within stucco frames, while some openings had wooden shutters. Church windows were fitted with disc-like glass panes — *oculi* — or with plate glass. Numerous fragments of medieval window glass have been discovered by archaeologists within several Serbian monasteries. In addition to churches and refectories, residential buildings probably also had glass windows. In storage rooms and workshops, besides iron grills, windows might have had wooden shutters.

Lead, used for roofing, was an important and expensive material that required special preparation. It was therefore used mostly for covering churches, and only occasionally for covering other important monastery buildings.

The use of other metal, particularly iron, for construction purposes was relatively rare. If one discounts lead roofs, the sheathing of doors or the window frames for glass panes, the only other uses of metal involved: iron pins for joining stone blocks, nails for joining wooden beams, and ornamental nails for attaching door coverings. Iron bars were also used to protect windows and door locks.

Wooden doors at the main gates were not attached to the side walls with iron supports, as they were in later times, but were fitted into a vertical wooden door frame, without iron hinges. Forged hinges were in use, probably to join wooden elements. Such components are seen in frescoes and have been found by archaeologists at all monastic settlements and also in medieval villages, towns and fortresses.

Foundations

One can distinguish four types of building foundations in medieval Serbian monastery construction. The first type was not sunken. The walls rest practically on the ground, the first course buried only 10–15 cm beneath the floor level. These foundation walls lacked any kind of projecting footing and were therefore not the conventional type of foundation. In addition to the keep at Sopoćani, this type of foundation is found in several buildings at the north and the west ends of the monasteries of Mileševa and Đurđevi Stupovi (parts of the walled enclosure rest on exposed bedrock).

The second type of foundation was sunken, the depth depending on the firmness of the terrain into which the foundations were laid. This could range from 0.30 m to 1.40 m and deeper, varying from building to building. These foundations had the same width as the rising walls, and they were built of broken stone and lime mortar set in courses of equal thickness without facing. The third system required a symmetrically projecting footing, sunken likewise without facing to the depth determined by the local terrain. The fourth type was actually a retaining wall with a footing. Such foundations were employed in buildings partly below grade, where only one side of the wall and the foundation was finished.

Walls

The average thickness of stone walls ranged from 0.6 m to 0.9 m. Three characteristic types of construction can be singled out, each with their own variations. The first type used semi-dressed stone for the facing and was filled with smaller pieces of broken stone in a lime bond. The construction could be irregular without horizontal coursing. Alternatively, broken or semidressed stone of diverse quality may have been laid in comparatively even horizontal courses.

The second type consisted of dressed stone blocks set and joined in regular courses. This technique was rare in secular monastery buildings, but common for religious buildings.

The third type combined brick and stone. One can distinguish different techniques for the facing and patterns of brick and stone in vertical courses. Wooden grids, characteristic of the combined technique of construction, were also used for walls built exclusively of semidressed stone in the same way as the preceding.

Columns and piers

In addition to the walls forming the supporting framework of a building, there were also columns and piers. Columns were placed in interior rows, generally following the longitudinal axis of the building if the room was particularly long and wide. At times, only one element was used to shorten the span of the wooden beams of the ceiling construction (cf. north building at Pavlovac). As far as we know, columns were usually wooden, and square in section. Only traces have been preserved indicating where they stood directly on the floor (cf. imprints in stone flagstones in the refectory at Sopoćani) or simple stone bases upon which they rested.

Other structural elements

In most cases, the ceiling construction in rooms and porches was of wood; less often, it was vaulted. No wooden ceiling construction in a secular monastery building has survived from the medieval period. The evidence is indirect, from sockets in stone walls for wooden beams that would have supported ceiling construction. On the basis of these sockets, which indicate the position of the beams, it can be seen that they were spaced 50 cm to 100 cm apart, depending on the size of the room. Beams were generally square in section, and less often rectangular, depending on the load they were bearing. For wider spans, ceiling construction consisted of columns supporting rafters (Sopoćani, Ravanica, Resava) or rafters that rested directly on the walls or only a centrally placed column (Pavlovac, the mansion at the Patriarchate of Peć, Kastaljan). The construction of porches was solved in a comparable manner.

Staircases

Vertical communication in medieval monastery building was effected by means of wooden or stone staircases. In most cases these were external, leading from the porch to the upper floors, except in keeps where they were internal.

In some keeps, wooden beams of the ceiling construction were placed in a different direction on each floor, so the staircases would be continuous. Such a disposition of beams has been preserved in the 15th-century keep at Resava.

Floors

Floors in monastery building differed, depending on the function of a given building. In addition to some floors, the courtyard was also paved, under the porches, as well as along paths leading to the entrances to the church and other buildings. The open area in front of religious buildings was likewise paved. The remains of monastery courtyard paving discovered by archaeologists in different

settlements show that the most common materials used were stone slabs or large river stones.

Available evidence suggests that there were several types of floors in medieval monastery buildings. The first group includes stone floors made of regularly cut slabs or sometimes just broken pieces of river stones, generally used for paths. The second group consisted of wooden floors on a mortar foundation for the ground floor or placed on a grid of supporting beams on the upper floor. The third category consisted of floors made of mortar with smooth surfaces. The fourth was brick. In a few cases, floors were simply cut out of bedrock, or were made of a packed layer of clay.

Windowsa and doors

The very few remains of medieval windows do not permit any general conclusions. There were certainly distinctions between windows in refectories and residential buildings, and the simple openings in kitchens, storage and other rooms. The following types of windows have been preserved: two-light windows, a single-light arched window probably with a transenna, smaller openings with lintels, and narrow wall slits for ventilation of basement chambers.

As was the case with windows, very few doors to medieval monastery buildings have been preserved, and therefore, they do not allow for general conclusions. Arched openings appear to have been more common from the 12th to the 14th centuries, while both arched and segmented openings seem to have been common in the 15th century. Furthermore, the flat lintel design with variations was certainly typical throughout the entire medieval period. Not a single medieval leaf of the original wooden doors from monastery building gates has survived. The wooden doors preserved on a few churches date largely from the 15th and 16th centuries.

Architectural design

Secular monastery architecture, except for the refectory, differed from that of the church. It had no constant ideological concept and no symbolic significance. It was characterized by multiple functions and by adaptability in view of changing functions as circumstances demanded. Reconstruction of buildings in a medieval monastery was common, even in refectories which had a more articulated architectural concept than the other structures. The old 12th-century refectory at Đurđevi Stupovi was rebuilt for the first time in the 13th century, and again later. The same thing happened to the refectories at Studenica, Dečani, Resava, and elsewhere. It seems that other buildings changed their function more often than refectories. This functional flexibility of the monastic settlement implies that the architecture of the church must be considered separately from that of secular buildings in a monastery.

The architectural design of most monastery buildings was primarily dictated by their location within the ring-like zone extending the length of the walled enclosure. The position of the building was the only constant in this architecture. It determined the form of the building. It was a rectangle with end walls defining the elongated shape. This was the fundamental unit of the spatial group. It was further articulated by adding individual elements, which differed only in their dimensions relative to the size of the spatial complex itself. In elevation, likewise, the elements differed, their dimensions determined, essentially, by the external walled enclosure.

Annexes to the primary building form consisted of porches, a set of rhythmically placed vertical elements — columns linked to the basic cube by horizontal planes, also placed at regular vertical intervals. Walls were pierced by small windows and by doors. The balance between full and broken surfaces was uneven. Extended, monolithic wall surfaces appear to have been favored. Surviving examples suggest that, in general, one small opening provided the light for a single room. The size of individual windows seems disproportionately small for the size of rooms associated with them, so that at least some interiors were poorly lit. This particularly applies to storage rooms on the ground floor which had mere slits for ventilation. Residential quarters were probably equipped with artificial lighting, as indicated by the surviving niches in the walls of these rooms. The reasons for the small size of windows should probably be sought, above all, in the harsh climate prevalent in these regions. The necessity for conserving heat as well as the expense of glass — generally considered a luxury at the time — must have contributed to the small size of openings. Furthermore, it appears that the medieval monk's needs for light were considerably smaller than what would be considered normal today. In any case, days were spent working outside, and buildings were used simply as shelter for people and their possessions. This attitude had its effect on the articulation of basic forms, largely deprived of any decorative elaborations. Architecture of the monasteries was introverted, focused solely on the monastery church, as can be seen in the design of its facade, i.e. the one facing the courtyard. It is not yet known whether any facades of secular buildings in Serbian monasteries of the 12th and 13th centuries had stone ornamentation comparable to that on church facades.

The ornamentation of secular buildings was certainly related to their function. This was primarily painted decoration on the exterior and interior walls. Painting of external church walls was common practice in Byzantium, and also in medieval Serbia. Facades not only of churches but also of refectories, keeps, and gates were often painted with frescoes. At Studenica, for example, the outer facade of the bell tower surmounting the gate was covered with a fresco program, of which only the Tree of Jesse survives. The outer walls of the refectory at Studenica were also covered

with frescoes, but only fragments have been preserved around the windows. Painted decoration on outer facades of other buildings, has not survived. There is also no evidence of any painted imitation of brick or stonework over plaster on secular monastery buildings, as was at times done on church facades.

A characteristic of architectural design was the choice of a system of measurements according to which the buildings were erected. The measuring and design of religious buildings have often been the subject of study, particularly the proportional aspects of design. These include the familiar methods of quadrature and triangulation, which were employed in a large number of churches. The units of measure used in the design and construction were based on the common medieval measuring units of the foot and the ell. Studies of these measures on various medieval churches in Serbia reveal differences in the size of the foot, and hence of the ell. Expressed in present-day measures, they range from 29.3 cm to 34 cm (foot) and 44 to 48 cm (ell). These were probably also used for secular buildings in monasteries. At several monastic settlements dating from the 12th to the 15th centuries the length of a building (sometimes not counting the thickness of the walls), was apparently a multiple of its width. The walls usually had the thickness of 2 to 2.5 feet. The following proportional relationships have been discovered between the width and the length of buildings: 1 : 3.5 at Sopocani; 1 : 6 or 1 : 8 at Đurđevi Stupovi; 1 : 5 at the Holy Archangels; and 1 : 2 at St. Nicholas in Kursumlija and at Pavlovac.

Monastery refectories also conformed to certain design modules, which were employed in order to determine the overall dimensions of the building. The system of measurements in the elevation was related to the horizontal measurements of the ground plan. In the refectory as well, the width of the interior appears to have been coordinated with its length. In the first monastery refectories in the 12th and 13th centuries the proportion of width to length ranged from 1:2.5 to 1:3. In the Banjska refectory the ratio of width to length was 1:2.5, and at Dečani it was 1:3. Only the cruciform plan of the refectory at the Holy Archangels was inscribed in a square, not counting its semicircular apse, which corresponded to the internal division of the main square.

Infrastructure of the monastic settlement

As a spatial structure, a monastery in medieval Serbia was furnished with amenities which, for medieval times, assured a fairly high standard of living. Water supply systems, sewer drains, heating and sanitation facilities, as well as building maintenance, point to a complex spatial model, influenced as far as the standard is concerned, by ideological considerations. This applies, for example, to bathrooms, which did not exist in Serbian monasteries in the form known elsewhere in the Middle Ages. St. Sava's *typikon* for the monaster-

tes of Hilandar and Studenica do not prescribe bathing, hence there were no bathrooms within the monastic settlement. Byzantine medical practice prescribed bathing as part of the therapy, and as the Belgrade monastery's medical codex was based on Byzantine medical practice, bathing the patient was probably a routine therapeutic procedure. But bathing could have taken place in the refectory, cells, and not in bathrooms as such. In monasteries rather than hospitals, the prescribed regime requiring strict control, self-discipline and limited hygiene determined the standard of living. The medieval Serbian monastic community had access to various sanctities, then, but utilized them in accordance with the prescriptions of their spiritual code.

Master builders

The builders of Serbian monasteries, especially those who raised secular buildings, remain for the most part anonymous. In medieval Serbia there were various categories of artisans whose rights and obligations were clearly specified. Their guilds and types of activities can best be studied in some of the surviving medieval monastery charters. A group of builders was always led by a master builder (*protomajstor*), the chief artisan in charge of the entire construction project or a particular component (a dome, vault, portal, window). Master builders for the construction of individual monastery churches are likewise unknown; only in a few exceptional cases were their names recorded. Đorđe, Nikola and Dobroslav built the refectory and kept, while *protomajstor* Vita built the church at Đecani; Rade Borović, according to the preserved inscription, is known to have been in charge of building Ljubostinja.

It is particularly noteworthy, however, that as early as the 13th and certainly in the 14th century, there were competent local artisan groups working for Serbian rulers and their monasteries. In addition, other specialized artisan groups are known to have come by invitation to Serbia. In 1312, for example, King Milutin invited an artisan and his assistant from Dubrovnik, to roof some of his churches with lead.

The role played by coastal towns in exporting builders into the hinterlands is particularly significant. On the other hand, the Byzantine world also played a major role in the formation of local building societies.

MONASTERY ARCHITECTURE AND
MEDIEVAL BUILDING ACTIVITY IN SERBIA

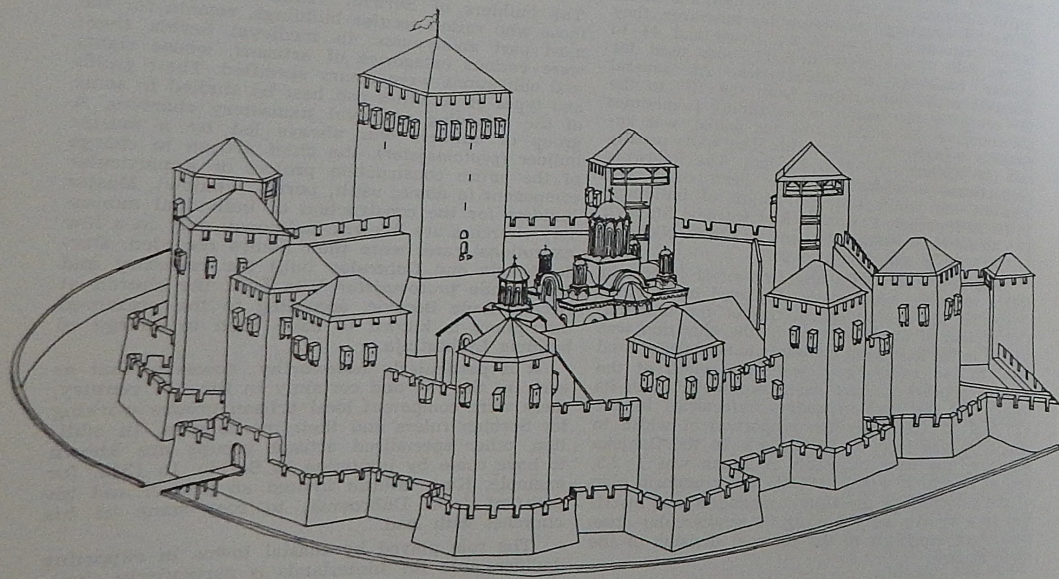
A monastery represents a complex spatial structure which, besides its exceptional religious and political significance, played an important role in the development of building activity in the medieval Serbian state. The building of monastic settlements though carried out with a specific program, dictated in part by the monastery *typikon*, evolved

into an outstanding architectural achievement. Certainly the monastery churches reflect the highest degree of medieval creativity but refectories, fortified gates or the mansions of church dignitaries and patrons are also notable. In the 12th and 13th centuries the number of monks in a typical Serbian monastery averaged between 20 and 40, but by the end of the 13th, and especially in the 14th century this number reached between 80 and 100 monks.

Apart from towns, monasteries are the only places where it is possible to study medieval standards of living, since they possessed water supply systems, fountains, sewer drainage systems, sanitation facilities, and inside be buildings hearths and fireplaces for heating. In these settlements various trades were cultivated. Monasteries were, therefore, not exclusively religious centers but also important

economic centers of the medieval state. Here we find architecture built of the finest materials by the best local and foreign artisans.

The symbolic meaning of a monastery church is reflected in its primary form, emphasized through carefully cut stone ornamentation, proof that patrons selected the best master builders and stone-cutters for their foundations. Wealthy estates, commensurate with their economic status, erected other buildings needed in the daily life of a community. Primarily functional in its design objectives with occasional decorative touches, this architecture was, in fact, part of the building activity that can be classified as monastic and urban. Viewed as a whole, however, given all its specific features, from the spatial organization to the functional intent of individual buildings, medieval monastic settlement reflects a particular type of building enterprise.

ILLUSTRATIONS

1. map — Serbia during the reign of Stefan Nemanja and Stefan the First-Crowned (drawing by M. Blagojević)
2. map — state of King Milutin and King Dragutin (drawing by M. Blagojević)
3. map — Dušan's empire (drawing by M. Blagojević)
4. map — Serbia at the time of Despot Stefan Lazarević (drawing by M. Blagojević)
5. The cross in church foundations
 - 5.1. Imprint of a wooden cross in foundations of the apse at Sopoćani (O. Kandić)
 - 5.2. Brick with a cross — Manglisi (M. Dvali)
6. Origin of the Byzantine monastery in examples from Egypt and Syria
 - 6.1. Coptic kelia (Survey archéologique des kellia I, II, Geneva, 1983)
 - 6.2. Coptic kelia (Survey archéologique des kellia I, II, Geneva, 1983)
 - 6.3. id-Dēr, Syria, 5th century (H. C. Butler)
 - 6.4. Deir-Sim'an, Syria, 5th century (H. C. Butler)
 - 6.5. St. Barlaam, Syria 6th–10th centuries (W. Djobadze)
 - 6.6. Samah, Syria, 5th century (H. C. Butler)
7. Byzantine monastery plan
 - 7.1. Ideal Basilian plan, Great Lavra (A. Lenoir)
 - 7.2. Kursi monastery, 5th–6th centuries (V. Tzaferis)
 - 7.3. Great Lavra on Mt. Athos, 10th century (P. Mylonas)
 - 7.4. Sagmata monastery, Beotia, 11th century (A. K. Orlandos)
 - 7.5. Monastery of St. Meletius, 11th century (A. K. Orlandos)
8. Medieval monastery in Armenia and Georgia
 - 8.1. Kvatahevi, Georgia, 12th–13th centuries (V. Beridze)
 - 8.2. Kobair, 9th century, Armenia (O. H. Halpakhjan)
 - 8.3. Ahpat, 11th century, Armenia (O. H. Halpakhjan)
9. Ideal monastery plan for monastic orders in western Europe
 - 9.1. Benedictine monastery plan, 9th century (G. Hager)
 - 9.2. Ideal Cistercian plan (Marcel Aubert and Father Dimier)
 - 9.3. Monte Cassino, 11th century (J. von Schlosser)
10. Comparative analysis of ecclesiastical complexes with circular plan (Europe)
 - 10.1. Inishmurray, Ireland, c. 7th century (Wakerman)
 - 10.2. Reask, Ireland, c. 7th century (T. Panning)
 - 10.3. Cilnic, 13th–15th centuries, Romania (G. Anghel)
 - 10.4. Cricău, Romania, 15th century (G. Anghel)
 - 10.5. Ecsér, Hungary, 10th–14th centuries (Sz. Czeglédy)
11. Souillac abbey, 17th century (Monasticon Gallicanum); oldest parts of the church date from the 11th century.
12. Examples of circular complexes of Slav origin
 - 12.1. Circular shrine
 - 12.2. Slav fortifications, Krivit, Torolc (P. A. Rappoport)
 - 12.3. Slav fortifications, Jurjevo Poland (P. A. Rappoport)
 - 12.4. Slav fortifications, Minsk (E. M. Zagorulski)
 - 12.5. Kr. Calau — Burg A (Tornow)
 - 12.6. Kr. Calau — Burg B (Tornow)
13. Medieval monasteries in Serbia and early Byzantine buildings
 - 13.1. Mother of God Hvostanska (V. Korac)
 - 13.2. Arilje monastery (M. Canak-Medic)
 - 13.3. Gradac monastery (O. Kandić)
14. Comparative analysis of the monastery plan in Serbia, 12th–15th centuries
 - 14.1. Djurdjevi Stupovi at Ras, 12th century (J. Nešković)
 - 14.2. Studenica, 12th century (M. R. Jovin and M. Popović)
 - 14.3. Končul, 12th century (Institute for Protection of Cultural Monuments, Kraljevo)
 - 14.4. Sopoćani, 12th century (O. Kandić)
 - 14.5. Dočani, 14th century (Republican Institute for the Protection of Cultural Monuments)
 - 14.6. Resava, 15th century (I. Kostić)
15. Location of monasteries on road map of Serbia, 13th–15th centuries (drawing by M. Blagojević)
16. Ideal layout of buildings in Serbian monasteries (S. Popović)
17. Horizontal and vertical communication in the monastery (S. Popović)
18. Area designated for religious worship at Studenica (S. Popović)
19. Development of interior distribution of monastery buildings, 12th–15th centuries
 - 19.1. Buildings adjoining exterior wall
 - a. Studenica, 12th century
 - b. Sopoćani, 13th century
 - c. Banjska, 14th century
 - d. Holy Archangels, 14th century
 - 19.3. All buildings are free-standing
 - e. Pavlović, 15th century
 - f. Kesteljan, 15th century
20. Examples of frescoes in monastery entrances
 20. Remains of frescoes in the entrance to Studenica monastery (photo R. Zivković)
21. Naupara monastery — minor chapel, late 14th century (S. Popović)
22. St. Michael at Pas, 13th century (Dj. Boljković)
 - a. cave for dwelling
 - b. water cistern
 - c. grain depot
23. St. Peter of Korishta, 13th–14th centuries (O. Kandić)
24. Annunciation, Zdrelo, 14th century (Dj. Boljković, M. Čunjak)
25. Gornjak, Zdrelo, 14th century (Dj. Boljković)
26. Studenica, upper hermitage, 13th–14th centuries (S. Temeirinski)
27. Lesnovo Mother of God, 14th century (D. Todorović)
28. Dočani, hermitage, 14th century (Dj. Boljković)
29. Lesnovo, St. Elijah, 15th century (S. Gabelić)
30. Layout of Byzantine forts with triangular towers
 - 30.1. Trieböllu (R. W. Edwards)
 - 30.2. Qafes (A. Baçe)
 - 30.3. Arta (A. K. Orlandos)
 - 30.4. Berat (A. Baçe)
31. Fortifications with semicircular towers at the entrance (11th–12th centuries)
 - 31.1. Fortified site at Ras (M. Popović)
 - 31.2. Fortress in Ohrid (A. Deroko)
 - 31.3. Zvečan fortress with triangular keep, 11th–12th centuries (I. Zdravković)
32. Studenica monastery — ideal layout of the monastery complex (S. Popović)

33. Plan of Studenica monastery, 12th century (M. Radan-Jovin, M. Popović)
 - a. entrance; b. refectory; c. workshops — lead smeltery; d. workshops and cells; e. cell
34. Entrance tower at Studenica monastery (field studies by M. Radan-Jovin)
 - 34.1. Layout of the entrance tower, 13th century
 - 34.2. Plan of the first floor of a rectangular tower, 13th century
 - 34.3. Plan of the second floor
 - 34.4. Plan of the third story
 - 34.5-6 Cross-sections
 - 34.7. Present condition
 - 34.8. Ideal reconstruction (S. Popović)
35. Towers at Žižica and Studenica, 13th century
 - 35.1. Žižica (Dj. Bošković)
 - 35.2. Studenica (M. Radan-Jovin)
36. Plan of Djurdjevi Stupovi monastery at Ras, 12th century
 - a. refectory, 12th century; b. entrance and chapel, 12th and 13th centuries; c. refectory, 13th century; d. cells and storage rooms; e. kitchen; f. reservoir, 12th century
37. Ideal reconstruction of the entrance tower at Djurdjevi Stupovi monastery (J. Nešković)
- 37a. Chapel at Djurdjevi Stupovi — donor portrait (photo N. Živković)
38. Ideal reconstruction of the chapel of King Dragutin in the entrance tower at Djurdjevi Stupovi, 13th century (J. Nešković)
39. Variation of the ideal reconstruction of the entrance tower and later chapel in Djurdjevi Stupovi monastery, 12th—13th centuries (S. Popović)
 - 39.1. Tower
 - 39.2. Chapel
- 39a. Plan of the monastery of the Mother of God at Toplica, 12th century (Institute for the Protection of Cultural Monuments, Niš)
40. Layout of entrance buildings
 - 40.1. Byzantine fortifications, Attaleia, 10th century (A. V. Lawrence)
 - 40.2. Djurdjevi Stupovi, Ras, 12th century (J. Nešković)
- 40a. Plan of St. Nicholas monastery in Končul, 12th century (Institute for the Protection of Cultural Monuments, Kraljevo)
41. Plan of Studenica Hvostanska monastery, 13th century (V. Korać)
- 41a. Plan of Žižica monastery, 13th century (Dj. Bošković)
 - a. remains of medieval walls near gate (M. Čanak)
42. Plan of Mileševa monastery, 13th century (S. Popović)
 - a. entrance; b. refectory
43. Plan of Mileševa monastery, c. 1459 (S. Popović)
44. Mileševa, tower, chronology (S. Popović)
45. Mileševa, detail of fortifications (S. Popović, M. Jan-ković)
46. Plan of Sopoćani monastery, 13th century (O. Kandić)
 - a. entrance; b. refectory; c. kitchen; d. cells and storage rooms; e. residence; f. mill
47. Ideal reconstruction of the entrance to Sopoćani monastery (S. Popović)
 - 47.1. 13th century
 - 47.2. 14th century
48. Plan of Gradac monastery, 13th century (O. Kandić; medieval chronology S. Popović)
 - a. entrance; b. refectory; c. kitchen; d. storage rooms and cells
49. Gradac: depth probe at entrance (1); probe beneath outer walls by refectory (2)
50. Plan of Arilje monastery, 13th century (M. Čanak-Medić)
 - a. earliest religious building
 - b. walls from second stage of construction
 - c. monastery, 13th century
 - d. later reconstruction, 13th century
 - e. 14th century
 - f. late medieval reconstruction
 - g. late medieval reconstruction
 - h. late medieval period
 - i. probable trends, 13th century (S. Popović)
51. Detail of the archaeological layout of the entrance to Arilje
 - a. probable link of south buildings and entrance (S. Popović)
52. Plan of the Patriarchate of Peć with fortifications, 14th century (R. Findrik; chronology S. Popović)
 - a. fortifications, first half of the 14th century, rebuilt in the late 14th century, b. monastery
53. Plan of the Patriarchate of Peć, 13th—14th centuries (R. Findrik, M. Čanak-Medić and S. Popović)
 - a. churches
 - b. location of the old refectory, 13th century
 - c. mansion
 - d. late medieval buildings
54. Plan of Morača monastery, 13th century (M. Kovačević)
 - a. church
 - b. tower (S. Petković)
 - c. location of original medieval entrance
55. Plan of Davidovica monastery, 13th century (drawing S. Popović and M. Lukić)
 - a. church, 13th century
 - b. reconstructed medieval buildings
56. Plan of Banjska monastery (Institute for the Protection of Cultural Monuments, Priština)
 - a. entrance
 - b. refectory
 - c. keep
57. Ideal reconstruction of the entrance to Banjska monastery, 14th century (S. Popović)
58. Ideal reconstruction of the keep at Banjska monastery, 14th century (S. Popović)
 - a. layout with the original location of the wooden grid (S. Djordjević)
59. Comparative analysis of monastery entrances in Serbia and Byzantium, 14th century
 - 59.1. Banjska
 - 59.2. Dečani
 - 59.3. Holy Archangels
 - 59.4. St. Nicholas in Thessalonica (A. K. Orlandos)
 - 59.5. Holy Apostles in Thessalonica (G. Velenis)
60. Comparative analysis of keeps in Serbia, Chilandar and French keeps, 12th and 13th centuries
 - a. St. Sava's keep at Chilandar (Dj. Bošković)
 - b. Albanian keep, Chilandar (S. Nenadović)
 - c. King Milutin's keep, Chilandar (Dj. Bošković)
 - d. St. George's keep, Chilandar (Dj. Bošković)
 - e. St. Basil's keep, Chilandar (Dj. Bošković)
 - f. Tophala at Lake Skadar (Institute for the Protection of Cultural Monuments, Cetinje)
 - g. Danjska, Serbia (S. Popović)
 - h. Chevreuse, France (all keeps in France, A. Chatelet)
 - i. La Roche-Posay
 - j. Abbeville
 - k. Saugues
 - l. Saint-Genies
61. Plan of Gračanica monastery, 14th century (M. Kovačević)
- 61a. Appearance of Gračanica monastery, early 20th century (photo M. Kovačević)
62. Plan of St. Nicholas monastery in Toplica, 12th—14th centuries (Institute for the Protection of Cultural Monuments, Niš)
 - a. cemetery
 - b. mansion
 - c. tower
63. Plan of Dečani monastery, 14th century (Republican Institute for the Protection of Cultural Monuments)
 - a. entrance tower; b. refectory; c. farm buildings
64. Dečani — probe north of refectory (1) a. layout; b. cross-section and probe near entrance tower (2); c. layout (S. Popović)
65. Ideal reconstruction of the tower at Dečani monastery, 14th century (S. Popović)
66. Plan of the Holy Archangels monastery with Višegrad fortifications, 14th century (Republican Institute for the Protection of Cultural Monuments)
67. Plan of Holy Archangels monastery near Prizren, 14th century (Republican Institute for the Protection of Cultural Monuments)
 - a. entrance; b. refectory; c. kitchen; d. cells and storage rooms; e. hospital kitchen; f. hospital

68. Ideal reconstruction of the entrance to Holy Archangels monastery near Prizren, 14th century (S. Popović)
 - a. exterior; b. interior
69. Ideal reconstruction of the tower at Lesnovo monastery (S. Popović)
70. Plan of St. Nicholas monastery at Dabra, 12th—14th centuries (I. Kostić, M. Janković)
 - a. refectory; b. tower
71. Plan of Ravanica monastery, 14th century (B. Vulo-vić; chronology S. Popović)
 - a. entrance tower; b. refectory; c. keep; d. workshops
72. Ideal reconstruction of the entrance tower at Ravanica monastery, 14th century (S. Popović)
73. Plan of Nova Pavlica monastery, 14th century (A. Jurišić, M. Kovačević)
 - a. refectory
 - b. kitchen — bakery
74. Plan of Sisojevac monastery, 14th century (Institute for the Protection of Cultural Monuments, Kraljevac)
 - a. refectory; b. entrance
75. Plan of Milentija monastery, 14th century (M. Kovačević)
 - a. refectory (second floor)
76. Plan of Vračevina monastery, 14th century (Institute for the Protection of Cultural Monuments, Kraljevo)
 - a. location of the tower
77. Plan of St. Nicholas monastery at Pavlovac, 15th century (S. Popović)
 - a. refectory; b. cells; c. residence; d. kitchen; e. covered area; f. spring
78. Plan of St. George monastery at Kastaljan, 14th—15th centuries (G. Marjanović-Vujović, M. Ivanović)
 - a. refectory; b. cells; c. kitchen
79. Monasteries in Petruška district, 14th—15th centuries (R. Prokić)
 - 79.1. Zabrega (Namasija)
 - a. entrance; b. refectory; c. pottery; d. smithy; e. lavatory
 - 79.2. Blessed Mary Petruška
 - 79.3. St. John the Baptist
80. Monasteries in the Bašić district on Lake Skadar, 14th—15th centuries
 - 80.1. Starčeva Gorica (M. Kovačević)
 - 80.2. Moračnik (M. Kovačević)
 - 80.3. Beška (Institute for the Protection of Cultural Monuments, Cetinje)
 - 80.4. Tophala (Regional Museum, Bar)
81. Plan of Resava monastery, 15th century (I. Kostić)
 - a. entrance; b. refectory
82. Ideal reconstruction of the entrance to Resava monastery, 15th century (G. Simić)
 - a. exterior; b. interior
83. Ideal reconstruction of the despot's tower at Resava, 15th century (G. Simić)
84. Types of monastery entrances from the 12th to the 15th centuries
 - a. Đurđevi Stupovi; b. Studenica; c. Studenica, 13th century; d. Sopoćani; e. Arilje; f. Gradac; g. Banjska; h. St. Peter's; i. Sopoćani, 14th century; j. Holy Archangels; k. Dečani; l. Sisojevac; m. Ravanica; n. Resava
85. Ideal reconstruction of the refectory at Djurdjevi Stupovi monastery at Ras, 12th century (J. Nešković, porch added by S. Popović)
86. Ideal reconstruction of the refectory at Studenica monastery
 - 86.1. 12th-century building (S. Popović)
 - 86.2. Reconstruction in 14th century(?) (S. Popović)
87. Ideal reconstruction of the refectory and living quarters at Studenica Hvostanska monastery, 13th century (V. Korać)
88. Reconstruction of the 13th-century refectory at Đurđevi Stupovi monastery at Ras (J. Nešković)
89. Ideal reconstruction of the refectory at Sopoćani monastery, 13th century (S. Popović)
90. Ideal reconstruction of the refectory at Banjska monastery, 14th century (S. Popović)
 - a. layout at ground floor level
 - b. layout with the location of the wooden grid (field studies by S. Djordjević)
91. Ideal reconstruction of the refectory at Dečani monastery, 14th century (S. Nenadović, with additions by S. Popović)
 - a. first stage; b. second stage
92. Ideal reconstruction of the refectory at Holy Archangels monastery near Prizren, 14th century (S. Popović)
93. Ideal reconstruction of the refectory at Holy Archangels monastery (S. Popović)
94. Refectory at Treskavac monastery, 14th century (Institute for the Protection of Cultural Monuments, Skoplje)
 - a. refectory
95. Ideal reconstruction of the refectory at Marko's monastery, 14th century (S. Popović)
96. Ideal reconstruction of the refectory at Ravanica monastery, 14th century (S. Popović)
 - a. interior of west wall (drawing by Dimitrije Avramović); b. layout of the ground floor; c. layout of the upper floor
97. Ideal reconstruction of the refectory at Resava monastery, 15th century (S. Popović)
 - a. layout of the ground floor; b. layout of the upper floor
98. Ideal reconstruction of the refectory at St. George's monastery at Kastaljan, 15th century (M. Ivanović)
99. Ideal reconstruction of the refectory at St. Nicholas monastery at Pavlovac, 15th century (S. Popović)
 - a. layout of the ground floor; b. layout of the upper floor
100. Reconstruction of the furniture of monastery refectories
 - a. Banjska — serving table (S. Popović)
 - b. Studenica — table (S. Popović)
 - c. Treskavac — table (S. Nenadović, R. Findrik)
102. Medieval monastery kitchens
 - 102.1. Gradac (O. Kandić, A. Jurišić)
 - 102.2. Sopoćani (O. Kandić)
 - 102.3. Crna Reka (S. Popović)
 - 102.4. Crna Reka (S. Popović)
 - 102.5. Holy Archangels (S. Nenadović)
 - 102.6. St. George, Kastaljan (S. Popović)
 - 102.7. St. Nicholas at Pavlovac (S. Popović)
 - 102.8. Nova Pavlica (A. Jurišić, S. Popović)
103. Examples of buildings with two sets of rooms (inner hall)
 - 103.1. St. Meletius in Greece (A. K. Orlandos)
 - 103.2. Sigmata in Beotia (A. K. Orlandos)
 - 103.3. Holy Archangels, Prizren (S. Popović)
104. Mileševa monastery — ideal reconstruction of the buildings with cells and storage rooms in the northeast (S. Popović)
 - 104.1. 13th-century buildings
 - 104.2. 15th-century buildings
 - a. layout of the ground floor (workshops?)
 - b. layout of the upper floor (cells)
105. Mileševa monastery — ideal reconstruction of the buildings with cells and storage rooms, 13th century (S. Popović)
107. Sopoćani monastery — ideal reconstruction of the buildings with cells and storage rooms in the south, 13th century (O. Kandić, reconstruction S. Popović)
 - a. layout of the ground floor
 - b. layout of the upper floor
 - c. lavatory
108. Sopoćani monastery — ideal reconstruction of the buildings with cells and workshops in the north, 14th century (O. Kandić)
 - a. layout of the ground floor
 - b. layout of the upper floor
109. Holy Archangels monastery — ideal reconstruction of the buildings with cells, storage rooms and a hospital in the north, 14th century (S. Popović)
 - 109.1. layout of the ground floor
 - a. storage rooms; b. hospital kitchen
 - 109.2. layout of the upper floor
 - c. cells; d. lavatory; e. hospital
110. a. Holy Archangels — buildings at the east end of the monastery (S. Nenadović)

111. Resava monastery, 15th century — remains of buildings of unidentified purpose in the east (I. Kos-
nić, C. Jordović) (1) Ravanna monastery, 14th century
— remains of workshops for metalworking
ovens in the north (2) (B. Vulović, M. Madas) with
112. Plan of the monastery of St. John the Theologian in
Poganovo, 15th century (Institute for the Protection
of Cultural Monuments, Niš)
a. cells
b. purpose unidentified (refectory or residence?)
113. Monastery of St. George at Kastaljan, 15th century
— building with cells in the south (M. Ivanović, S.
Popović)
114. Plan of Ubožac monastery, 14th century (S. Popović,
M. Mihaljević)
a. residential building with storage rooms at the
western end mansions — residences
115. Ideal reconstruction of a residence in St. Nicholas
monastery in Toplica (S. Popović)
116. Ideal reconstruction of a residence at Sopoćani
116.1. layout of the ground floor — a. storage rooms;
b. bakery; c. kitchen; d. fountain (O. Kandić)
116.2. layout of the upper floor — e. living quarters;
f. lavatory (S. Popović)
116.3. appearance (O. Kandić)
117. Sopoćani monastery — western building, details
a. reconstruction of a 16th-century window (O.
Kandić)
b. fragments of a string course (O. Kandić)
118. Ideal reconstruction of the mansion at the Patriarch-
ate of Peć, 14th century (S. Popović)
a. variation with a brick porch
b. variation with a wooden porch
119. Ideal reconstruction of a residence at the monastery
in Pavlovci, 15th century (S. Popović)
a. ground floor — storage rooms; b. upper floor
120. Belgrade metropolitan ate — mansion, 15th century
(M. Popović)
120.1. basement
120.2. ground floor — a. fountain; b. oven
121. Fragments of medieval baked earth roofing
a. Sopoćani (O. Kandić)
b. Holy Archangels (S. Nenadović)
c. Gradac (A. Jurišić)
d. Gračanica (B. Vulović)
e. Mileševa (M. Janković)
f. Prohor Pčinjski (R. Findrik)
g. Kaporin (D. St. Pavlović)
h. Arilje (M. Čanak-Medić)
122. Joining architectural elements (S. Popović)
a. joining stone blocks
b. joining wooden beams
c. detail of a cross-section through a stone wall and
wooden porch
d. joining stone columns (1) by pins, (2) melted lead
124. Types of iron window bars
a. Mileševa (S. Popović)
b. Djurdjevi Stupovi (reconstruction S. Popović)
c. Sopoćani (O. Kandić)
d. Window bars in frescoes at Sopoćani (B. Živković)
125. Diagram of typical medieval building foundations (S.
Popović)
a. without foundations
b. foundations without base
c. with foundation base
d. with foundation base and wooden grid
e. without foundations adjoining rock
f. on piles
126. Building techniques
126.1. Broken stone
a. Studenica
b. Mileševa
c. Sopoćani
126.2. Stone blocks
d. Gradac
e. Resava
126.3. Brick and stone
f. Studenica
g. Banjska
h. Patriarchate of Peć
i. Holy Archangels
127. Details of stone architectural elements
127.1. Studenica — refectory porch — base, columns,
capitals (S. Nenadović)
127.2. Sopoćani — base of porch columns (O. Kandić)
127.3. Patriarchate of Peć — base (possibly of the
mansion) (D. Stanojević)
127.4. Holy Archangels — base of refectory (S. Po-
pović)
127.5. Resava
a. refectory capital (reconstruction S. Popović)
b. base of porch (S. Popović)
c. console on the keep (G. Simić)
d. beam above machicolations (G. Simić)
128. Types of vaults in medieval buildings (S. Popović)
a. spherical
b. cross
c. barrel
d. barrel — segmented
129. Types of roofs from the 14th to the 18th centuries
a. Brád, Syria — roof with a double slope on porch
(H. C. Butler)
b. St. Catherine on Mt. Sinai, 6th century (taken
from C. Mango)
c. Notre-Dame, Paris, 13th century (R. Mainstone)
d. 13th-century roof (Villard de Honnecourt)
e. Teatro Olimpico, Vicenza, 16th century (R. Main-
stone)
f. Chilandar monastic residence, 1784 (R. Findrik)
g. Dionysius monastery on Mt. Athos, 16th century
(R. Theodorides)
130. Location of the staircase in monastery buildings (S.
Popović)
a. Sopoćani — southern building
b. Sopoćani — western building
c. Sopoćani — northern building
d. Ubožac
e. Kastaljan
f. Pavlovci
g. Belgrade metropolitan ate — mansion
131. Types of floors in medieval buildings (S. Popović)
131.1. Stone floor
a. Banjska
b. Mileševa
c. Sopoćani
d. Djurdjevi Stupovi
e. Holy Archangels
131.2. Mortar floor
131.3. Wooden floor — f. cross-section
131.4. Brick floor — g. cross-section
132. Windows in medieval monastery buildings
a. Djurdjevi Stupovi — refectory, 12th century (J.
Nešković)
b. Djurdjevi Stupovi — refectory, 13th century (J.
Nešković)
c. Studenica — refectory, 12th century (S. Popović)
d. Gradac — unidentified building, 13th century (O.
Kandić)
e. Dečani — refectory, 14th century (S. Nenadović)
f. Holy Archangels — northern building, 14th cen-
tury (S. Popović)
g. Holy Archangels — eastern building, 14th century
(S. Popović)
h. Patriarchate of Peć — mansion, 14th century (B.
Vulović)
i. St. George at Kastaljan — refectory, 15th century
(M. Ivanović)
j. St. George Kastaljan — southern building (M. Iva-
nović)
k. Belgrade metropolitan ate — mansion, 15th cen-
tury (M. Popović)
l. St. Nicholas at Pavlovac — residence, 15th
century (S. Popović)
m. St. Nicholas at Pavlovac — refectory, 15th century
(S. Popović)
n. Mileševa — northeastern building, 16th century
(S. Popović)
o. Sopoćani — western building, 16th century (O.
Kandić)

133. Doors on medieval monastery buildings
a. Sopoćani — main entrance to the monastery, 13th
century (O. Kandić)
b. St. Nicholas at Pavlovac — basement under re-
fectory (S. Popović)
c. St. Nicholas at Pavlovac — southern building,
15th century (S. Popović)
d. St. Nicholas at Pavlovac — residence, 15th
century (S. Popović)
e. St. Nicholas at Pavlovac — basement of the
residence (S. Popović)
f. Belgrade metropolitan ate — mansion, 15th century
(M. Popović)
g. Djurdjevi Stupovi — refectory, 12th century (M.
Popović)
h. St. George at Kastaljan — kitchen, 15th century
(M. Ivanović)
i. St. George at Kastaljan — southern building, 15th
century (M. Ivanović)
134. Niches in medieval buildings
a. Mileševa (S. Popović)
b. Sopoćani (O. Kandić)
c. Holy Archangels (S. Popović)
d. Holy Archangels (S. Popović)
e. Pavlovci (S. Popović)
f. Končul (S. Popović)
g. Mileševa, 15th–16th centuries (S. Popović)
135. Measurements of monastery refectories (S. Popović)
a. Sopoćani
b. Gradac
c. Dečani
d. Djurdjevi Stupovi
e. Holy Archangels
f. Marko's monastery
g. Banjska
h. Studenica
i. Resava
136. Measurements of monastery buildings (S. Popović)
a. Holy Archangels (northern building)
b. Sopoćani (southern building)
c. Djurdjevi Stupovi (western building)
d. Pavlovci (southern building)
e. Sopoćani (western building)
f. Sopoćani (northern building)
137. Cisterns in the monasteries
a. Djurdjevi Stupovi (J. Nešković)
b. Studenica Hvosnanska (V. Korac)
c. St. Michael at Ras (Dj. Bošković)
138. Fountains, water supply systems and wells
a. Djurdjevi Stupovi — well, 12th century (J. Neš-
ković)
b. Arilje — fountain, 13th century (M. Čanak-Medić)
c. Sopoćani — lead water conduit with fountain (O.
Kandić)
139. Medieval water supply systems
a. Studenica — stone conduit (O. Kandić)
b. Sopoćani — stone drain (O. Kandić)
c. Sopoćani — stone section (O. Kandić)
d. Dečani — ceramic conduit (S. Popović, S. Vu-
čević, S. Vučević)
e. Dečani — ceramic conduit, 16th century (S. Po-
pović, S. Vučević)
140. Drain for waste water at Mileševa (S. Popović, M.
Janković)
a. layout
b. cross-section
c. drain well
141. Medieval lavatories
a. Sopoćani — southern building, 13th century (O.
Kandić)
b. Sopoćani — western building, 13th century (O.
Kandić)
c. Sopoćani — northern building, 14th century (O.
Kandić)
d. Djurdjevi Stupovi — sewage hole, postmedieval
period (J. Nešković)
e. Holy Archangels — northern building, 14th century
(S. Popović)
f. Mileševa — northern building, 14th century (S.
Popović)
142. Medieval hearths and fireplaces
a. Sopoćani — northern building, 14th century (O.
Kandić, reconstruction)
b. Mileševa — northern building, 15th century (S.
Popović, reconstruction)
c. St. George at Kastaljan, 15th century (S. Popović,
reconstruction)
d. St. Nicholas at Pavlovci, 15th century (S. Popović)
143. Medieval ovens
a. Mileševa, 15th–16th centuries (S. Popović, re-
construction)
b. Sopoćani, 15th–16th centuries (O. Kandić, re-
construction)

PHOTOGRAPHS

1. Imprint of a wooden cross in the foundations of the
apse at Sopoćani (photo O. Kandić)
2. Imprint of a cross in the apse of the south chapel
in the church of the Mother of God in the monastery
of Constantine Lipsa in Constantinople (photo from
Dumbarton Oaks collection in Washington)
3. St. Nicholas at Toplica, 12th century (photo S. Po-
pović)
4. St. Nicholas at Toplica, remains of an episcopal
mansion (photo S. Popović)
5. Mother of God at Toplica, 12th century (photo M. Ča-
nak-Medić)
6. Mother of God at Toplica, remains of the refectory
(photo S. Popović)
7. Djurdjevi Stupovi at Ras, main 13th-century mona-
stery entrance, rebuilt in postmedieval period (photo
J. Nešković)
8. Djurdjevi Stupovi at Ras, 12th-century refectory
(photo J. Nešković)
9. Djurdjevi Stupovi at Ras, 12th century (photo M.
Kovačević)
10. Djurdjevi Stupovi at Ras, entrance tower later
converted into a chapel (photo Institute for the
Protection of Cultural Monuments, Kraljevo)
11. Donor portrait with a model of the chapel in the
entrance tower at Djurdjevi Stupovi in Ras (photo
N. Živković)
12. Djurdjevi Stupovi, remains of the main 12th-century
refectory portal (photo Institute for the Protection
of Cultural Monuments, Kraljevo)
13. Djurdjevi Stupovi, 12th-century refectory window
(photo J. Nešković)
14. Djurdjevi Stupovi, remains of capitals and colonnade
from 12th-century refectory window (photo J. Neš-
ković)

15. Djurdjevi Stupovi at Ras, remains of the 13th-century refectory (photo J. Nešković)
16. Djurdjevi Stupovi, remains of the arch construction of a 12th-century cistern (photo J. Nešković)
17. Djurdjevi Stupovi, location of the well and filter in the 12th-century cistern (photo J. Nešković)
18. Djurdjevi Stupovi, reconstruction of the 12th-century well curb (photo J. Nešković)
19. St. Peter's church at Ras, appearance of the complex (photo M. Kovačević)
20. Drawing of Studenica monastery on an Austrian military map dated 1689, Kriegsarchiv, Vienna (from V. Korać, Zograf 7 (1977) ill. 1 and 2)
21. Drawing of Studenica monastery on an Austrian map dated 1690–1693 — Nationalbibliothek Vienna (from the catalogue of the Serbian Academy of Science, *Treasures of Studenica Monastery*)
22. Copperprint of Studenica monastery, 1733 (photo N. R. Živković)
23. Studenica, 12th century, general appearance (photo R. Živković)
24. Studenica, west entrance with 12th-century semicircular towers and a 13th-century rectangular tower (photo R. Stanić)
25. Studenica, remains of frescoes in the entrance to the monastery (photo R. Živković)
26. Entrance to Čilindar monastery (photo M. Kovačević)
27. Studenica, 12th-century refectory (photo S. Popović)
28. Studenica, reconstruction of the interior of the 12th-century refectory (photo R. Živković)
29. Studenica, remains of the columns in the refectory (photo S. Popović)
30. Studenica, remains of the capitals in the refectory (photo S. Popović)
31. Studenica, remains of the column base (photo S. Popović)
32. Studenica, remains of medieval buildings at the south end of the monastery (photo M. Kovačević)
33. Hermitage at Studenica monastery (photo N. Živković)
34. St. Nicholas at Končul, 12th century, general appearance (photo Dj. Bošković)
35. St. Nicholas at Končul, remains of monastery buildings (photo Institute for the Protection of Cultural Monuments, Kraljevo)
36. Studenica Hvoštanska, remains of the 13th-century monastery complex (photo V. Korać)
37. Mileševa, 13th century, general appearance (photo M. Kovačević)
38. Mileševa, remains of monastery buildings in the northeastern part of the complex (photo O. Kandić)
39. Mileševa, remains of monastery buildings at the north end of the complex (photo S. Popović)
40. Mileševa, remains of a fireplace with a niche (photo S. Popović)
41. Sopoćani, 13th century, general appearance (photo M. Kovačević)
42. Sopoćani, reconstructed main entrance to the monastery (photo O. Kandić)
43. Sopoćani, 13th-century refectory (photo O. Kandić)
44. Sopoćani, remains of buildings — in the foreground the kitchen with the refectory (photo O. Kandić)
45. Sopoćani, remains of buildings in the north end of the complex (photo O. Kandić)
46. Sopoćani, 13th-century building at the south end (photo O. Kandić)
47. Sopoćani, remains of the residence at the west end of the monastery (photo O. Kandić)
48. Gradac, 13th century, general appearance (photo O. Kandić)
49. Sopoćani, postmedieval ceramic oven (photo O. Kandić)
50. Gradac, remains of the main entrance to the monastery (photo O. Kandić)
51. Gradac, west end of the monastery with the refectory (photo R. Živković)
52. Morača, 13th century, general appearance (photo M. Kovačević)
53. Morača, postmedieval buildings (photo M. Kovačević)
54. Arilje, 12th century, entrance to the complex (photo M. Čanak-Medić)
55. Arilje, remains of buildings at the southeast end of the complex (photo M. Čanak-Medić)
56. Davidovica, remains of buildings at the west end (photo S. Popović)
57. St. Michael at Ras, cave monastery (photo Dj. Mitrović)
58. Church complex at the Patriarchate of Peć (photo S. Popović)
59. Patriarchate of Peć, portico column possibly in front of the patriarchal mansion (photo S. Popović)
60. Patriarchate of Peć, remains of buildings opposite entrance (photo S. Popović)
61. Patriarchate of Peć, remains of 14th-century episcopal-patriarchal mansion (photo S. Popović)
62. Patriarchate of Peć, patriarchal mansion — east wall (photo S. Popović)
63. St. Peter of Korisha, 13th century, cave monastery (photo M. Ivanović)
64. Treskavac, 13th century, refectory (photo R. Findrik)
65. Gračanica, 14th century, general appearance before reconstruction (photo from the early part of the century, M. Kovačević)
66. St. Stephen at Banjska, 14th century, general appearance (photo Dj. Mitrović)
67. Banjska, remains of the entrance (photo R. Stanić)
68. Banjska, refectory with remains of a 14th-century keep (photo R. Stanić)
69. Banjska, remains of the 14th-century refectory (photo S. Kesić)
70. Banjska, remains of 14th-century refectory furniture (photo S. Popović)
71. St. Nicholas at Dabar (Banja Pribojska), 14th century, general appearance (photo M. Kovačević)
72. Banjska, interior of the 14th-century keep (photo A. Jurišić)
73. Dečani, copperprint dated 1746 — monastery treasury (photo R. Živković)
74. Dečani, monastery church, 14th century (photo Dj. Mitrović)
75. Dečani, remains of the entrance tower, 14th century (photo I. Putić)
76. Dečani, monastery refectory, 14th century (photo Dj. Bošković)
77. Dečani, refectory — abbot's table (photo Dj. Bošković)
78. Dečani, hermitage (photo Dj. Bošković)
79. Holy Archangels near Prizren, 14th century, general appearance from the south (photo S. Temerinski)
80. Holy Archangels, general appearance from the east (photo S. Temerinski)
81. Holy Archangels — Višegrad fortifications above the monastery (photo S. Temerinski)
82. Holy Archangels, 14th-century refectory (photo R. Stanić)
83. Holy Archangels, interior of refectory (photo S. Popović)
84. Holy Archangels, remains of buildings at the east end of the complex (photo S. Popović)
85. Holy Archangels, remains of an oven (photo S. Popović)
86. Holy Archangels, St. Nicholas hermitage (photo M. Kovačević)
87. Lesnovo, 14th century, general appearance from the south (photo S. Barišić)
88. Marko's monastery, 14th century, general appearance (photo S. Barišić)
89. Marko's monastery, refectory rebuilt in the 19th century (photo G. Simić)
90. Marko's monastery, refectory — remains of the apse with a string course in dentate brickwork
91. Ravanica, 14th century, general appearance from the west (photo S. Popović)
92. Monastery church at Ravanica, 14th century (photo R. Stanić)
93. Ravanica, complex of buildings by the monastery keep (photo S. Popović)
94. Ravanica, remains of workshops at the north end of the monastery (photo S. Popović)
95. Ravanica, drawing by Steva Popović
96. Sisojevac, 14th century, general appearance (photo S. Popović)

97. Sisojevac, remains of buildings at the west end (photo S. Popović)
98. Nova Pavlica, 14th century, general appearance (photo M. Kovačević)
99. Nova Pavlica, remains of monastery buildings at the north end (photo M. Kovačević)
100. Vračevnica, 15th century, general appearance (photo S. Popović)
101. Vračevnica, rebuilt medieval building (photo S. Popović)
102. Woodcut of Vračevnica monastery, 19th century (photo S. Popović)
103. Ubožac, 14th century, general appearance (photo S. Popović)
104. Ubožac, 14th century, detail (photo S. Popović)
105. Ubožac, remains of buildings at the west end of the complex (photo Institute for the Protection of Cultural Monuments, Priština)
106. Ubožac, remains of a fireplace in a building at the northwest end of the complex (photo Institute for the Protection of Cultural Monuments, Priština)
107. Zdrelo-Gornjak monastery, 14th century, general appearance (photo M. Čunjak)
108. Annunciation, 14th century, cave monastery near Zdrelo (photo Institute for the Protection of Cultural Monuments, Smederevo)
109. Resava (Manasija), 15th century, general appearance (photo Dj. Mitrović)
110. Resava (Manasija), drawing by Vladislav Titelbah
111. Resava (Manasija), drawing by Steva Todorović
112. Resava, remains of the 15th-century refectory (photo Dj. Mitrović)
113. Resava, interior (photo Dj. Mitrović)
114. Resava, entrance to the monastery (photo Dj. Bošković)
115. Resava, interior of the refectory (photo Dj. Mitrović)
116. Resava, remains of buildings at the north end (photo G. Millet)
117. Resava, refectory — northern view (photo Dj. Mitrović)
118. Resava, detail of buildings at the north end (photo Dj. Bošković)
119. Resava, keep (photo N. Živković)
120. St. Nicholas at Zabrega, 14th–15th centuries (photo R. Prokić)
121. St. Nicholas at Zabrega, remains of a building for baking and drying ceramics (northwest corner of the complex) (photo T. Prokić)
122. Poganovo, 15th century, general appearance (photo J. Surdilović)
123. Poganovo, monastery church (photo J. Surdilović)
124. Poganovo, remains of monks' cells (photo J. Surdilović)
125. St. Nicholas at Pavlović, 15th century, general appearance from the north (photo Institute for the Protection of Cultural Monuments, Belgrade)
126. St. Nicholas at Pavlović, refectory (photo S. Popović)
127. St. Nicholas at Pavlović, kitchen (photo S. Popović)
128. St. Nicholas at Pavlović, fireplace, 15th century (photo M. Lukić)
129. St. Nicholas at Pavlović, 15th-century two-light window (photo S. Popović)
130. St. George at Kastaljan, 15th-century two-light window (photo M. Lukić)
131. Beška on Lake Skadar, 15th century general appearance (photo M. Kovačević)
132. Starčeva Gorica on Lake Skadar, 14th century, general appearance (photo M. Kovačević)
133. Belgrade metropolitan ate, remains of the residence basement (photo N. Borić)
134. Belgrade metropolitan ate, main portal to the residence, 15th century (photo M. Popović)
135. Belgrade metropolitan ate, remains of sculptural relief on 15th-century fountain (photo N. Borić)
136. Moračnik on Lake Skadar, 15th century, general appearance (photo M. Kovačević)
137. Kom on Lake Skadar, 15th century, general appearance (photo M. Kovačević)
138. Tophana on Lake Skadar, general appearance (photo M. Kovačević)

COLOUR PHOTOGRAPHS

1. Djurdjevi Stupovi at Ras, 12th century (photo G. Subotić)
2. Studenica, 12th century (G. Subotić)
3. Mileševa, 13th century (G. Subotić)
4. Sopoćani, 13th century (G. Subotić)
5. Arilje, 13th century (G. Subotić)
6. Davidovica, 13th century (M. Petrović)
7. Resava (Manasija), 15th century (M. Petrović)

СПИСАК СКРАЋЕНИЦА

- ABME
Actes de Chilandar I "Αρχαίον τῶν Βυζαντινῶν Μνημείων τῆς Ἑλλάδος
Actes de Chilandar. Première partie: Actes grecs,
 ed. L. Petit BB 17 (1911) suppl. 1 (reprint Amster-
 dam 1975).
Actes de Chilandar II *Actes de Chilandar*. Deuxième partie: Actes slaves,
 ed. V. Korabiev, BB 19 (1912) suppl. (reprint Am-
 sterдам 1975).
Actes de Lavra II *Actes de Lavra II* De 1204 A 1328, Archives de
 l'Athos (ed. P. Lemerle. A. Guillou. N. Svorinos,
 D. Papachryssanthou) Paris 1977.
Actes de Xen. *Actes de l'Athos. Actes de Xénophon* (ed. L. Petit)
 BB 10 (1903) suppl. (reprint Amsterdam 1964).
 A. Дероко, Из мат. култ. Хиландара A. Дероко, Из материјалне културе прошлости —
 етнографске белешке из Хиландара, п. о. Споме-
 ник САНУ 112 (1963).
 A. Дероко, Смедеревски град A. Дероко, Смедеревски град. Становање у једном
 нашем средњовековном граду и још неки други
 нерешени проблеми, Старијар 2 (1951) 59—98.
 A. Дероко, Средњовековни градови A. Дероко, Средњовековни градови у Србији, Ма-
 кедонији и Црној Гори, Београд 1950.
 A. J. Festugière, *Le Moines D'orient* A. J. Festugière, *Le Moines D'orient* I, II, Paris
 1961; III, Paris 1962.
 A. Јуришић, Градац A. Јуришић, Градац. Резултати археолошких ра-
 дова, Београд 1989.
 A. Orlandos, *Μοναστηριακή* A. Orlandos, *Μοναστηριακή ἀρχιτεκτονική*, Atina 1958.
 AP Arheološki pregled (Savez arheoloških društava Ju-
 goslavije).
 A. П. Каждан, Византийский монастырь A. П. Каждан, Византийский монастырь XI—XII
 в.в. как социальная группа, В В 31 (1971) 48—70.
 A. P. Rudakov, *Ocherki viz. kul.* A. P. Rudakov, *Ocherki vizantiyskoy kultury po*
dannym grecheskov agiografii, Moskva 1917 (reprint
 London 1970).
 Alahan (ed. M. Gough) Alahan, *An Eearly Christian Monastery in Southern*
Turkey (ed. M. Gough), Toronto 1985.
 Архиепископ Данило II (ед. Ђ. Даничић) *Животи краљева и архиепископа српских, напи-*
сао архиепископ Данило (ед. Ђ. Даничић) Загреб
 1866 (репринт Лондон 1972).
 Архиепископ Данило II (прев. Ј. Мирковић) *Животи краљева и архиепископа српских од ар-*
хиепископа Данила II (превео Ј. Мирковић) Бео-
 град 1935.
 Архитектура Немањиног доба I М. Чанак-Медић, Ђ. Бошковић, *Архитектура Не-*
мањиног доба I, Цркве у Топлици и долинама
Ибра и Мораве, Београд 1986.
 A. В. Соловјев, Сокалници и отроци A. В. Соловјев, *Сокалници и отроци у упоредно-*
историјској светлости, ГСНД 19 (1938) 103—131.
 A. Соловјев, В. Мошин, Грчке повеље A. Соловјев, В. Мошин, *Грчке повеље српских*
владара, Београд 1936.
 A. W. Lawrence, *A. Skeletal History* A. W. Lawrence, *A Skeletal History of Byzantine*
Fortification, The Annual of The British School at
Athens, 78 (1983), 171—227.

- Б. Бабић, Материјалната кул. Б. Бабић, Материјалната култура на Македонските Словени во светлината на археолошките истражувања во Прилеп, Прилеп 1986.
- Б. Бабић, Панигиришите—Прилеп Б. Бабић, Покушај утврђивања места и граница панигиришта Прилепа друге четвртине XIV века, Старијар 20 (1969) 1—9.
- BCH Bulletin de Correspondance Hellénique.
- BF Byzantinische Forschungen.
- BSA The Annual of the British School at Athens.
- B. Smith, Symbolism B. Smith, *Architectural Symbolism of Imperial Rome and the Middle Ages*, Princeton New Jersey 1956.
- Б. Вуловић, Архитектура Раванице Б. Вуловић, Архитектура Раванице, Раваница 1381—1981, Споменница о шестој стогодишњици, Београд 1981, 19—32.
- BZ Byzantinische Zeitschrift.
- Cah. Arch. Cahiers Archéologiques.
- Цамблук (превео Ј. Мирковић) Старе српске биографије XV и XVII века, Цамблук, Константин, Пајсије (превео Ј. Мирковић) Београд 1936.
- CH Church History.
- Ch. Bouras, Nea Moni Ch. Bouras, *Nea Moni on Chios*, Atina 1982.
- Clavijo, Embassy Ruy Gonzáles de Clavijo, *Embassy to Tamerlane*, 1403—1406 (ed. Guy Le Strange) London 1928.
- C. Mango, The Art of the Byz. Emp. C. Mango, *The Art of the Byzantine Empire 312—1453*, Toronto (Medieval Academy of America) 1986.
- DAA Documenti di Architettura Armena.
- Dölger, Schatzk. F. Dölger, *Aus den Schatzkammern des Heiligen Berges*, München 1948.
- Доментијан, Живот св. Симеуна (ед. Ђ. Даничић) Живот светог Симеуна и светог Саве, написао Доментијан (ед. Ђ. Даничић) Београд 1865.
- DOP Dumbarton Oaks Papers.
- Du Cange, Glossarium Du Cange, Charles du Fresne, *Glossarium ad scriptores mediae et infimae Graecitatis I, Lugduni apud Anissonis* (J. Posuel, C. Rigaud) 1688.
- AXJIE Δελτίον τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας
- Ђ. Даничић, Рјечник Ђ. Даничић, Рјечник из књижевних старина српских, Београд 1863.
- EO Échos d'Orient.
- E. V. Williams, The Bells. E. V. Williams, *The Bells of Russia, History and Technology*, Princeton 1985.
- F. Cabrol, H. Leclercq, Dictionnaire F. Cabrol, H. Leclercq, *Dictionnaire d'Archaeologie et de Liturgie*, tom I/1, Paris 1907; tom XII/2, Paris 1936.
- F. Miklosich, Mon. Serbica F. Miklosich, *Monumenta Serbica spectantia historiam Serbiae Bosnae Ragusii*, Vindobonae 1858.
- G. C. Soulis, The Serbs and Byzantium G. C. Soulis, *The Serbs and Byzantium During the Reign of Tsar Stephen Dušan (1331—1355) and His Successors*, Vasington 1984.
- Глас САН Глас Српске академије наука. Одељење друштвених наука.
- Глас СКА Глас Српске краљевске академије.
- Гласник ДКС Гласник Друштва конзерватора Србије.
- Гласник ДСС Гласник Друштва српске словесности.
- Гласник СПЦ Гласник Српске православне цркве.
- Гласник СУД Гласник Српског ученог друштва.
- ГНЧ Годишњица Николе Чупића.
- Г. Острогорски, Сабрана дела V Г. Острогорски, *Светогорски исихасти и њихови противници*, Сабрана дела V, Београд 1970, 203—223.
- GOTHr Greek Orthodox Theological Review.
- ГСКФФ Гласник Скопског филозофског факултета.

- ГСНД Гласник Скопског научног друштва.
- Г. Томовић, Морфологија Г. Томовић, *Морфологија хришћанских натписа на Балкану*, Београд 1974.
- G. W. H. Lampe, G. W. H. Lampe, *A Patristic Greek Lexicon*, Oxford 1961.
- GZMS Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu.
- H. Delehaye, Byzantine Monasticism H. Delehaye, *Byzantine Monasticism*, Byzantium (ed. S. Baynes, L. Moss) Oxford 1948, 136—165.
- H. Delehaye, Deux Typice Buz. H. Delehaye, *Deux Typica Byzantins de l'époque des Paléologues*, Synaxaires byzantins, ménologes, typica, London 1977.
- XЗ Хиландарски зборник (Српска академија наука и уметности Београд).
- ИАИ Известија на Археологическија Институт.
- ИЧ Историјски часопис.
- ИГ Историјски гласник.
- И. Микулчић, Тврдини И. Микулчић, *Старо Скопје со околните тврдини*, Скопје 1982.
- ИРАИК Известија Руског Археологическог Института в Константинополе.
- Историја Црне Горе 1; 2/1; 2/2 Историја Црне Горе (група аутора) књ. прва, Титоград 1967; књ. друга том први том други, Титоград 1970.
- Историја српског народа I, II Историја српског народа I, Београд 1981; II Београд 1982.
- Ј. Калић, Црквене прилике Ј. Калић, *Црквене прилике у српским земљама до стварања архиепископије 1219. године*, Сава Немањин-Свети Сава, Београд 1979, 27—53.
- ЈИЧ Југословенски историјски часопис.
- Ј. Ј. Yiannias, The Wall Painting Ј. Ј. Yiannias, *The Wall Painting in the Trapeza of the Great Laura on Mount Athos: A Study in Eastern Orthodox Refectory Art*, Univ. Pittsburgh 1971 (dissert.).
- Ј. Нешковић, Вурђеви ступови Ј. Нешковић, *Вурђеви ступови и старом Расу*, Краљево 1984.
- ЈÖВ Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik.
- Ј. P. Burridge, Monastic Arch. P. J. Burridge, *The Development of Monastic Architecture on Mount Athos with Special Reference to the Monasteries of Pantocrator and Chilandari*, Univ. of York G. B. (diss.) 1982.
- Ј. P. Thomas, Private Religious Foundations J. P. Thomas, *Private Religious Foundations in the Byzantine Empire*, Vasington 1987.
- Ј. Шафарик, Хрисовула цара Стефана Душана Ј. Шафарик, *Хрисовула цара Стефана Душана којом оснива манастир Св. Архангела Михаила и Гаврила у Призрену године 1348?* Гласник ДСС 15 (1862) 264—310.
- JThS The Journal of Theological Studies (Oxford).
- К. Јиречек, Историја Срба I, II (превео Ј. Радонић) Београд 1952 (reprint 1978).
- КН Културно наследство.
- Константин Филозоф, Живот Стефана Лазаревића (од В. Јагић) Константин Филозоф, *Живот Стефана Лазаревића деспота српског* (ед. В. Јагић) Гласник СУД 42 (1875) 223—328.
- Константин Филозоф, Живот деспота Стефана Лазаревића (ед. Ј. Мирковић) Старе српске биографије XV и XVII века, Цамблук, Константин, Пајсије (ед. Ј. Мирковић) Београд 1936.
- К. S. Papaioannou, Tá élliniká monastéria К. S. Papaioannou, *Tá élliniká monastéria tón ághaktikon tithénas*, Атина 1977.
- Liturgia Bizantina R. P. D. Placidio Meester, *Liturgia Bizantina*, Roma 1930.

- Љ. Ковачевић, *Светостефанска хрисовуља* Љ. Ковачевић, *Светостефанска хрисовуља*, Спо-
меник СКА 4 (1890) 1—23.
- Љ. Стојановић, *Родослови и летописи* Љ. Стојановић, *Стари српски родослови и лето-*
писи, Београд — Сремски Карловци 1927.
- Љ. Стојановић, *Стари српски хрисовуљи* Љ. Стојановић, *Стари српски хрисовуљи, акти,*
биографије, летописи, типичи, поменици, записи
и др., Споменик СКА 3 (1890).
- Mansi J. D. Mansi, *Sacrorum conciliorum nova et amplissi-*
ma collectio, 31 vol. Florence — Venice, 1759—98).
- M. Attaliate, *Diataxis* P. Gautier, *La Diataxis de Michel Attaliate*, REB
39 (1981) 5—143.
- Матије Властара Синтагмат Ст. Новаковић, *Матије Властара Синтагмат*, Бео-
град 1907.
- М. Благојевић, *Земљорадња* М. Благојевић, *Земљорадња у средњовековној*
Србији, Београд 1973.
- М. Динић, *Караванска трговина* М. Динић, *Дубровачка средњовековна караванска*
трговина, ИЧ 3 (1937).
- М. Чанак-Медић, *Ариље* М. Чанак-Медић, *Свети Ахилије у Ариљу*, Бео-
град 1982.
- М. Чанак-Медић, *Из историје Ариља* М. Чанак-Медић, *Из историје Ариља*, Саопштења
14 (1982) 25—50.
- М. Јанковић, *Епископије и митрополије* М. Јанковић, *Епископије и митрополије српске*
цркве у средњем веку, Београд 1985.
- Мил. Јанковић, *Затворене целине* Мил. Јанковић, *Затворене археолошке целине ма-*
настира Студенице, Саопштења 18 (1986) 7—20.
- М. М. F. Miklosich, I. Müller, *Acta et diplomata graeca*
medii aevi sacra et profana, 6 vol. Vindobonae
1860—90.
- Monasticon Gallicanum D. M. Germain, *Monasticon Gallicanum*, Bruxelles
1967.
- М. Радан-Јовин, М. Јанковић, С. Темерински, *Студеница — истраживања* М. Радан-Јовин, М. Јанковић, С. Темерински, *Студеница у светлости археолошких и архитек-*
тонских истраживања, Благо манастира Студени-
це (каталог), Београд 1988, 29—68.
- М. Милојевић, *Дечанске хрисовуље* М. Милојевић, *Две Дечанске хрисовуље*, Гласник
СУД II одељак 12 (1880) 1—142.
- М. Живојиновић, *Келије и пиргови* М. Живојиновић, *Светогорске келије и пиргови*
у средњем веку, Београд 1972.
- ОСЧА Oriental Christiana Analecta.
- О. Кандић, *Градац* О. Кандић, *Манастир Градац*, Београд 1982.
- О. Кандић, *Истраживање архитектуре* О. Кандић, *Истраживање архитектуре и конзер-*
ваторски радови у манастиру Сопотани, Саопште-
ња 16 (1984) 7—29.
- О. Кандић, *Куле — звоници* О. Кандић, *Куле-звоници уз српске цркве XII—*
XIV века, ЗЛУ 14 (1978) 44—47.
- Ран. тип. P. Gautier, *Le typikon du Christ Sauveur Panto-*
crator, REB 32 (1974) 1—145.
- PEFQ Palestine Exploration Fund, Quarterly Statement.
- P. G. J. P. Migne, *Patrologiae cursus completus. Series*
graeco-latina, 161 vol. Paris 1857—1866.
- P. J. Šafarik, *Památky* P. J. Šafarik, *Památky dčevního písemnictví jiho-*
slovanuv, Praha 1873.
- PL J. P. Migne, *Patrologiae cursus completus. Series*
latina, 221 vols. Paris 1844—1855.
- Прилози КЈИФ Прилози за књижевност, језик, историју и фол-
клор.
- Procopius, *Buildings I—VII* Procopius, *VII Buildings* (ed. H. B. Dewing) London
1971.
- Rad JAZU Rad Jugoslavenske Akademije Znanosti i Umjet-
- REB nosti.
- Revue des Etudes Byzantines.

- R. G. Ousterhout, *Kariye Camii* R. G. Ousterhout, *The Architecture of the Kariye*
Camii in Istanbul, Vasington 1987.
- Rituale Armenorum Rituale Armenorum (ed. F. C. Conybeare) Oxford
1905.
- Саопштења Саопштења (Републички завод за заштиту спо-
меника културе — Београд).
- SCH Studies in Church History.
- С. Турчић, *Грачица: ист. Арх.* С. Турчић, *Грачица: Историја и архитектура*,
Београд — Приштина 1988.
- СКМ Старије Косова и Метохије.
- S. Mojsilović, *Elements of Fortification* S. Mojsilović, *Elements of Fortification of the Mo-*
nasteries in Medieval Serbia, Balcanoslavica 7 (1978)
169—195.
- S. Mojsilović-Popović, *Monastery Entrances* S. Mojsilović-Popović, *Monastery Entrances around*
the Year 1200, Студеница и византијска уметност
око 1200. године, Београд 1988, 153—170.
- S. Mojsilović-Popović, *Secular Buildings* S. Mojsilović-Popović, *Secular Buildings in Medieval*
Serbian Monasteries. About the Medieval Standard
of Living, Зограф 16 (1985) 19—25.
- С. Мојсиловић, *Просторна струк. ман.* С. Мојсиловић, *Просторна структура манастира*
средњовековне Србије, Саопштења 13 (1981) 7—45.
- С. Ненадовић, *Студенички проблеми* С. Ненадовић, *Студенички проблеми*, Београд 1957.
- С. Ненадовић, *Св. Арханђели* С. Ненадовић, *Душанова задужбина манастир Све-*
тих арханђела код Призрена, Београд 1966.
- Списи св. Саве (ед. В. Ђоровић) Списи светог Саве (ед. В. Ђоровић), Београд —
Сремски Карловци 1928.
- Списи св. Саве и Стевана Првовенчаног (ед. Ј. Мирковић) Списи светог Саве и Стевана Првовенчаног (ед.
Ј. Мирковић) Београд 1939.
- Споменик СКА Споменик Српске Краљевске академије.
- Српска православна црква — споменница Српска православна црква 1219—1969 — спомен-
ница о 750 — годишњици аутокефалности, Београд
1969.
- Стефан Првовенчани, *Житије* (ед. В. Ђоровић) Житије Симеона Немање од Стефана Првовенча-
нога (ед. В. Ђоровић) Светосавски зборник књ. 2,
Извори, Београд 1938, 15—76.
- Ст. Новаковић, *Законски споменици* Ст. Новаковић, *Законски споменици српских др-*
жава средњег века, Београд 1912.
- С. Троицки, *Ктиторско право* С. Троицки, *Ктиторско право у Византији и у Не-*
мањској Србији, Глас СКА 168 (1935) 81—132.
- Студенички типик в. Списи св. Саве (ед. В. Ђоровић).
- Свети Сава — Споменница Свети Сава. Споменница поводом осамстогодишњи-
це рођења 1175—1975, Београд 1977.
- TM Travaux et Mémoires.
- T. Mathews, «Private» Liturgy T. Mathews, «Private» Liturgy in Byzantine Archi-
tecture: Toward a Re-appraisal, Cah. Arch. 30
(1982) 125—138.
- T. Miller, *The Birth of the Hospital* T. S. Miller, *The Birth of the Hospital in the By-*
zantine Empire, Baltimore, London 1985.
- T. Тарановски, *Историја српског права* Т. Тарановски, *Историја српског права у Нема-*
њској држави I, Београд 1931.
- Тип Evergetis P. Gautier, *Le Typikon de la Théotokos, Evergētis*,
REB 40 (1982) 5—101.
- Тип. Kécharitôméné P. Gautier, *Le typikon de la Théotokos Kéchari-*
tôméné, REB 43 (1985) 5—165.
- Тип. Kosmosotira L. Petit, *Typikon du monastère de la Kosmosotira*
près d'Aenos (1152) IRAIK 13 (1908) 17—77.
- Тип. Pakourianos P. Gautier, *Le typikon du sébaste Grégoire Pakou-*
rianos, REB 42 (1984) 5—145.

- ВВ = Виз. Врем. — Византијскиј Временник.
 В. Г. Барски, Странствования — В. Г. Барски, Странствования Василья Григорovichа Барскаго по святымъ престамъ Востока съ 1723 по 1747, 4 тома, С. Петербург 1885—1887.
 Vitae Athanasii Athonitae — Vitae duae Antiquae Sancti Athanasii Athonitae (ed. J. Noret) Corpus Christianorum: Series Graeca 9, Turnhout Brepols, Leuven University press 1982.
 Византијски извори — Византијски извори за историју народа Југославије I, II, III, IV, VI, Београд 1955—1986.
 В. Марковић, Православно монаштво — В. Марковић, Православно монаштво и манастири у средњовековној Србији, Сремски Карловци 1920.
 В. Мошан и др. Грамоти — Грамоти на манастириот св. Георги — Горг Скопски, Грамота на крал Милутин, Споменици за средновековната и поновата историја на Македонија I, Скопје 1975.
 В. Петковић, Повесница — В. Петковић, Преглед црквених споменика кроз повесницу српског народа, Београд 1950.
 В. Соловјев, Одабрани споменици — В. Соловјев, Одабрани споменици српског права од XII до краја XV века, Београд 1926.
 VVM — Vesnik Vojnog muzeja (Beograd).
 Законик цара Стеф. Душана — Законик цара Стефана Душана (ед. Н. Радојичић) Београд 1960.
 Записи и натписи — Љ. Стојановић, Стари српски записи и натписи I—III, Београд 1903—1905; IV—VI Сремски Карловци 1923—1926.
 ЗЛУ — Зборник за ликовне уметности Матице српске.
 ЗФФУБ — Зборник Филозофског факултета у Београду.
 ЗМПУ — Зборник Музеја примењених уметности (Београд).
 ЗНМ — Зборник Народног музеја (Београд).
 ЗРВИ — Зборник радова Византолошког института САНУ.
 ЗЗСК — Зборник заштите споменика културе.
 Животи краљева и архиепископа српских (ед. Ђ. Давидовић) — в. Архиепископ Данило II (ед. Ђ. Давидовић).

БИБЛИОГРАФИЈА

ИЗВОРИ

- Actes de l'Athos. Actes de Xenophon (ed. Louis Petit), V. V. 10 (1903) suppl., (reprint Amsterdam 1964).
 Actes de Chilandar I (ed. Louis Petit), V. V. 17 (1911) suppl., (reprint Amsterdam 1975).
 Actes de Chilandar II (ed. B. Korabiev), V. V. 19 (1912) suppl., (reprint Amsterdam 1975).
 Actes de Lavra II De 1204 A 1328, Archives de l'Athos (ed. P. Lemerle, A. Guillou, N. Svornos, D. Papachryssanthou), Paris 1977.
 Actes du Protaton, Archives de l'Athos VII (ed. D. Papachryssanthou), Paris 1975, No 12.
 Allatios, A., The Newer Temples of the Greeks (ed. A. Cutler), University Park and London 1969.
 Атанасијевић, Д. И., Српски архив Лавре Атонске, Споменик СКА 56 (1922) 6—21.
 Broquière, Bertrand de la., Putovanje preko mora, (preveo M. Rajičić), Beograd 1950.
 Џамблак, Г., Живот краља Стефана Дејанског, (ед. Ј. Шафарик), Гласник ДСС 11 (1859) 35—94.
 Constantine Porphyrogenitus, De administrando imperio (ed. G. Y. Moravcski, R. J. H. Jenkins), Budapest 1949.
 Corpus iuris civilis III. Novellae (ed. R. Schoell, W. Kroll), Berlin 1912.
 Clavijo, Ruy González de., Embassy to Tamerlane, 1403—1406 (ed. Guy Le Strange), London 1928.
 Чремошник, Г., Историски споменици Дубровачког архива св. I, Канцелариски и нотарски списи 1278—1301, Београд 1932.
 Ђоровић, В., Силуан и Данило II, српски писци XIV—XV века, Глас СКА 86 (1929) 13—103.
 Димитријевић, А., Описание литургических рукописей I, (Типика) Киев 1895.
 Димитријевић, Ст. М., Грађа за српску историју из руских архива и библиотека, Споменик СКА 53 (1922).
 Dölger, F., Aus den Schatzkammern des Heiligen Berges, Stuttgart, 1948.
 Доментијан, Животи светог Саве и светог Симеона (ед. Л. Мирковић), Београд 1938.
 Du Cange, Charles du Fresne, Glossarium ad scriptores mediae et infimae Graecitatis I, Lugduni apud Anissonis (Y. Posuel, C. Rigaud) 1688.
 Gautier, P., Le typikon du Christ Sauveur Pantocrator, REB 32 (1974) 1—145.
 Gautier, P., La Diataxis de Michel Attaliote, REB 39 (1981) 5—143.
 Gautier, P., Le Typikon de la Théodokos Evergētis, REB 40 (1982) 5—101.
 Gautier, P., Le Typikon du Sébast Grégoire Pakourianos, REB 42 (1984) 1—145.
 Gautier, P., Le Typikon de la Théotokos Kecharitōmēne, REB 43 (1985) 5—161.
 Halkin, Fr., Un ermite des Balkans au XVIe siècle. La vie grecque inédite de Saint Romulos, Byzantion 31 (1961) 111—147.
 Hunger, H., Das Testament des Patriarchen Matthaios (1397—1410), BZ 51 (1958) 288—309.
 Константин Философ, Живот Стефана Лазаревића деспота српског (ед. В. Јарић), Гласник СУД 42 (1875) 223—328. (Исто, Исправци и додатци, 372—377).
 Ковачевић, Љ., Светостефанска хрисовула, Споменик СКА 4 (1890) 1—23.
 The Life of St. Nicholas of Sion (ed. T. Sevcenko, N. P. Sevcenko), Brooklin 1984.
 Mansi, J. D., Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio, 31 vol. Firenze i Venetia 1759—1788.
 Migne, J. P., Patrologiae cursus completus. Series latina, 221 vols. Paris 1844—1855.
 Migne, J. P., Patrologiae cursus completus. Series graeco-latina, 161 vols. Paris 1857—1866.
 Miklosich, F., Monumenta Serbica spectantia historiam Serbiae Bosnae Ragusii, Beč 1858.
 Miklosich, F. — Müller, I., Acta et diplomata graeca medii aevi sacra et profana, 6 vol. Vindobonae 1860—90.
 Милојевић, М., Две Дејанске хрисовуле, Гласник СУД 12 (1880) 1—142.
 Мирковић, Л., Типик архиепископа Никодима (из 1319), Гласник СПЦ 9 (1946).
 Житие преподобног Ромила (ед. Сыгис), Памятники древней письменности и искусства 136 (1900) XXXIII—54.
 Noailles, P. — Dain, A. ed., Les Nouvelles de Léon VI le Sage, Paris 1944 (Les Belles Lettres 1944. LXIII, 384 s.).
 Новаковић, С., Матије Властара Сингидат, Београд 1907.
 Новаковић, С., Законски споменици српских држава средњег века, Београд 1912.
 Павловић, М., Грачаничка повеља, ГСНД 3 (1928) 105—141.
 Petit, L., Typikon du monastère de la Kosmosotira près d'Aenos (1152), ИРАМК 13 (1906) 17—77.
 Procopius, Buildings VII (текст и превод Н. В. Dewing у сарадњи са G. Downey), Cambridge—Mass., London 1961.

- Радјојчић, Н., *Закон о рудницима деспота Стефана Лазаревића*, Београд 1962.
- Rali, G. A. — Potli, M., *Σύνταγμα τῶν Θετῶν καὶ τερτῶν κανόνων*, 6 vol, Atina 1852—1859.
- Rituale Armenorum (ed. F. C. Conybeare), Oxford, 1905.
- Rudakov, A. P., *Očerki vizantijskoy kul'tury po dannym grecheskoy agiografii*, London 1970 (reprint) — Moskva 1917.
- Rycant, Sir Paul., *The Present State and Armenian Churches*, Anno Christi 1678 (London 1679).
- Самарџић, Р., *Београд у списима француских савременика XV—XVII века*, Београд 1961.
- Свети Сава, *Сабрани списи* (приредио Д. Богдановић), Београд 1986.
- Словенски ракописи во Македонија (ед. В. Мошин), Скопје 1971.
- Соловјев, В., *Одабрани споменици српског права од XII до краја XV века*, Београд 1926.
- Соловјев, А. — Мошин, В., *Грчке повеље српских владара*, Београд 1936 (репринт Лондон 1974).
- Списи св. Саве* (ед. В. Ђоровић), Београд—Сремски Карловци 1928.
- Списи светог Саве и Стевана Првовенчаног* (ед. Л. Мирковић), Београд 1939.
- Споменици за средновековната и поновата историја на Македонија I*, Скопје 1975.
- Старе српске биографије* (превео М. Башић), Београд 1924.
- Старе српске биографије XV и XVII века*, Цамблак, Константин, Пајсије (ед. Л. Мирковић), Београд 1936.
- Стојановић, Љ., *Стари српски хрисовули, акти, биографије, летописи, типичи, поменици, записи и др.*, Споменик СКА 3 (1890).
- Стојановић, Љ., *Стари српски записи и натписи I—III*, Београд 1903—1905, IV—VI Сремски Карловци 1923—1926.
- Стојановић, Љ., *Стари српски родослови и летописи*, Београд—Сремски Карловци 1927.
- Стојановић, Љ., *Старе српске повеље и писма I—II*, Београд—Сремски Карловци 1923—1934.
- Saint Symeon of Thessalonike, *Treatise on Prayer. An Explanation of the Services Conducted in the Orthodox Church* (prevod H. L. N. Simmons), Brookline Massachusetts 1984.
- Шабановић, Х., *Турски извори за историју Београда I/1. Катастарски пописи Београда и околине 1476—1566*, Београд 1964.
- Шафарик, Ј., *Хрисовула цара Стефана Душана којом оснива манастир Св. Архангела Михаила и Гаврила у Призрену године 1348*, Гласник ДСС 15 (1862) 264—310.
- Safarik, P. J., *Pamätky dzevniho pisemnictvi jeho-slovanuv*, Praha 1873.
- Theophanes Continuatus; Ioannes Cameniata; Symeon Magister; Georgius Monachus (ed. I. Bekkeri), Bonn 1838.
- Тупић архиепископа Никодима (текст преписао са оригинала Л. Мирковић), Архив САНУ бр. 473.
- Трифунувић, Ђ., *Житије светог патријарха Јефрема од епископа Марка*, Анали Филолошког факултета 7 (1967) 64—74.
- La vie ancienne de S. Syméon Stylite le Jeune* (ed. P. Van den Ven), Subsidia Hagiographica 32, Bruxelles 1962.
- Vitae duae antiquae Sancti Athanasii Athonitae, Corpus Christianorum: Series Graeca* 9 (ed. J. Noret), Turnhout-Brepols, Leuven University Press 1982.
- Vitruvius, *De Architectura*, I—V, VI—IX, (ed. F. Granger), London—Cambridge, Massachusetts 1970.
- Византијски извори за историју народа Југославије*, I, II, III, IV, VI, Београд 1955—1986.
- Jus Graeco — Romanum* 3 (ed. Zacharia von Lingenthal), Leipzig 1857, 292—296.
- Законик Стефана Душана цара српског 1349—1354* (ед. Ст. Новаковић), Београд 1898.
- Законик цара Стефана Душана* (ед. Н. Радјојчић), Београд 1960.
- Законоправило или Номоканон Светог Сазе*, Иловачки препис из 1262. године (приредио М. Петровић), Горњи Милановац 1991.
- Житије Симеона Немање од Стевана Првовенчаног* (ед. В. Ђоровић), Светосавски зборник 2 (Извори), Београд 1939, 15—76.
- Житије светог патријарха Јефрема*, Шест писаца XIV века (приредио Д. Богдановић), Београд 1986, 165—170.
- Животи краљева и архиепископа српских*, написао архиепископ Данило други (ед. Ђ. Даничић), Загреб 1866 (репринт Лондон 1972).
- Животи светог Симеона и светог Саве*, написао Доментијан (ед. Ђ. Даничић), Београд 1865.
- Abrahamse, D., *Rituals of Death in the Middle Byzantine Period*, 60 ThR 2912 (1984) 125—134.
- Ahrweiler, H., *Charisticariat et autres formes d'attribution de fondations pieuses aux Xe—XIe siècles*, ZRVI 10 (1967) 1—27.
- Акрабова—Жандова, И., *Работилница за рисуванa керамика на тог от крџслата църква в Преслав*, ИАИ 20 (1955) 487—509.
- Alahan, *An Early Christian Monastery in Southern Turkey*, Toronto 1985 (ed. Mary Gough на бази радова Michael Gough).
- Alpago-Novello, A., V. Beridze, J. Lafontaine-Dosogne, *Art and Architecture in Medieval Georgia*, Louvain-La-Neuve 1980.
- Амфилохије Јеромонах, *Синаити и њихов значај у животу Србије XIV и XV века*, Манастир Раваница, споменица о шестој стогодишњици Београд 1981, 101—134.
- Andelić, P., *Trgoviste, varoš i grad u srednjovekovnoj Bosni*, GZMS 18 (1963) 179—193.
- Andelić, P., *Bobovac i Kraljevina Sutjeska. Stolna mjesta bosanskih vladara u XIV i XV stoljeću*, Sarajevo 1973.
- Ангелова, Р. — Н. Чанева-Дечевска — Ст. Стамов, *Исследования архитектуры Болгарского средневековья*, София 1982.
- Anghes, G., *Fortificatii Medievale de Piatra din Secolele XIII—XVI*, Cluj-Napoca 1986.
- Антић-Комненовић, Н., *Остаци фресака у кули кнеза Лазара*, Зборник Народног музеја 8 (Београд 1975) 417—429.
- Antonescu, D., *Introducere in Arhitectura Dacilor*, Bucuresti 1984.
- Antologija stare srpske književnosti (XI—XVIII veka)*, (ed. Đ. Sp. Radojčić), Београд 1960.
- Археолошки споменици и налазишта у Србији II, Централна Србија*, (ед. Ђ. Бошковић), Београд 1956.
- Археология украинской СССР*, (група аутора) том 3, Киев 1986.
- Архиепископ Данило II и његово доба* (Зборник радова), Београд 1991.
- Бабић, В., *Покушај утврђивања места и граница панатизишта Прилепа друге четвртине XIV века*, Старица 20 (1969) 1—9.
- Бабић, В., *Материјалната култура на Македонските Словени во светлината на археолошките истражувања во Прилеп*, Прилеп 1986.
- Babić, G., *Les chapelles annexes des églises byzantines. Fonction liturgique et programmes iconographiques*, Paris 1969.
- Бабић, Г., *Друштвени положај ктитора у Деспотовци*, Моравска школа и њено доба, Београд 1972, 143—155.
- Бабић, Г., *Владарске иницијале кнеза Лазара*, О кнезу Лазару, Београд 1975, 65—79.
- Бабић, Г., — В. Кораш, — С. Ђирковић, *Студеница*, Београд 1986.
- Baçe, A., *La ville fortifiée de Berat*, Monumentet 2 (1971) 42—62.
- Baçe, A., *Fortifications de la basse antiquité en Albanie*, Monumentet 11 (1976) 45—74.
- Baçe, A., *La Barbacane de la ville forte de Berat*, Monumentet 12 (1976) 243—251.
- Бакалова, Е., *Бачковската костница*, Софија 1977.
- Балабанов, К., *Нови податоци за манастирот и манастирската црква св. Никола Топлички*, Културно Наследство 2 (1956) 18.
- Balš, G., *Contribution à la question les églises superposées dans le domaine Byzantin*, Actes du IV congrès Int. Et. Byzantines (x) Sofia 1936, 156—167.
- Баришић, Ф., *Чуда Димитрија Солунског као историјски извор*, Београд 1953.
- Баришић, Ф., *О повељама кнеза Лазара и патријарха Спиридона*, ЗФФУБ 12/1 (1974) 367—371.
- Баришић, Ф., *Владарски чин кнеза Лазара*, О кнезу Лазару, Београд 1975, 45—63.
- Баришић, Ф., *О измирењу српске и византијске цркве 1375*, ЗРВИ 21 (1982) 159—182.
- Барјактаревић, М., *О земљишним међама у Срба*, Београд 1952.
- Барски, В. Г., *Странствования Василия Григоровича Барского по святымъ мѣстамъ Востока съ 1723 по 1747 г.* 4 тома, С. Петербургъ 1885—1887.
- Башић, М., *Из старе српске књижевности*, Београд 1926.
- Beck, H. G., *Kirche und theologische Literatur im byzantinischen Reich*, München 1959.
- Beiträge zur siebenbürgischen Kunstgeschichte und Denkmalpflege*, (ed. C. Machat), München 1983.
- Bek, L., *The Idea of the Triklinium and the Staging of Convivial Ceremony from Rome to Byzantium*, Analecta Romana Instituti Danici 12 (1983) 81—107.

- Beldiceanu, N., *Recherche sur la ville ottomane au XVe siècle* Etudes et actes, Paris, 1973.
- Beldedovski, Z., *Beovo, Manastirski kompleks, Sv. Arhangel Mihail*, AP 22 (1981) 127—130.
- Bell, G., *The Churches and Monasteries of the Tur-Abdin* (with an introduction and notes by Maria Mundell-Mango), London 1982.
- Benvenisti, M., *The Crusaders in Holy Land*, Jerusalem 1970.
- Беридзе, В., *Грузинская архитектура с древнейших времен до начала XX века*, Тбилиси 1967.
- Беридзе, В., *Древне Грузинская архитектура*, Тбилиси 1974.
- Beylié, G. L., *L'habitation byzantine*, Grenoble—Paris 1902.
- Bieler, A., *Liturgie et Architecture*, Le Temple des Chrétiens, Genève 1961.
- Biernacka-Lubańska, M., *The Roman and Early Byzantine Fortification of Lower Moesia and Northern Thrace*, Warszawa, 1982.
- Благојевић, М., *Манастирски поседи крушевачког краја*, Крушевац кроз векове, Крушевац 1972, 25—48.
- Благојевић, М., *Земљорадња у средњовековној Србији*, Београд 1973.
- Благојевић, М., *О положају становништва пријепалског краја у доба Немањина*, Сеоски дани Сретена Вукосављевића, 3 (Пријеполје 1976) 225—234.
- Благојевић, М., *Телчије у средњовековној Србији*, Босни и Хрватској, ИГ 1—2 (1976) 7—47.
- Благојевић, М., *Закон светог Симеона и светог Сава*, Сава Немањин—Свети Сава, Београд 1979, 129—166.
- Бобчев, С., — Л. Диолов, *Бачковска костница*, Софија 1960.
- Бобчев, С. Н., *Крепосните кули с издаден остър рѣб и значението им за укрепяването на античните градове* 24 (1961) 103—142.
- Богдановић, Д., *Стара Српска библиотека*, Р. О. Летопис матице српске књ. 408 св. 5, 6 (Нови Сад 1971) 1—59.
- Богдановић, Д., *Измирење српске и византијске цркве*, О кнезу Лазару, Крушевац 1975, 81—91.
- Богдановић, Д., *Крмчија Светог Сава*, Сава Немањин—Свети Сава, Београд 1979, 91—99.
- Богдановић, Д., *Преображај српске цркве*, Историја српског народа I, Београд 1981, 315—327.
- Богдановић, Д., *Инвентар ћирилских рукописа у Југославији (XI—XVII века)* Београд 1982.
- Богдановић, Ј., *О црквеним звонима*, Босанско-Херцеговачки источник 9 (Сарајево 1893) 377—381.
- Војовић, Д., *Археолошка реконструкција ближе околине манастира Милешево*, Гласник ДКС 9 (1985) 6—71.
- Bonde, S. — C. Maines, *The Archaeology of Monasticism: A survey of Recent Work in France 1970—1987*, Speculum vol. 63 № 4 (1988) 794—825.
- Bornert, R., *Les Commentaires Byzantines de la Divine Liturgie du VIe au XVe siècle*, Paris 1966.
- Бошковић, Ђ., *Осигурање Пећке патријаршије*, Српски књижевни гласник 34 (Београд 1931) 438—443.
- Бошковић, Ђ., *Архитектонски извештаји, Осигурање Пећке патријаршије*, ГСНД 11 (1932) 212—215.
- Бошковић, Ђ., *Белешке са путовања*, Старинар 7 (1932) 88—126.
- Бошковић, Ђ., *Белешке са путовања*, Старинар 8—9 (1933—34) 277—303.
- Бошковић, Ђ., *Осигурање и ресторација цркве манастира св. Патријаршије у Пећи*, Старинар 8—9 (1933—34) 90—165.
- Бошковић, Ђ., *Неколико натписа са зидова српских средњовековних цркава*, Споменик СКА 87 (1938) 1—19.
- Бошковић, Ђ., *Пред радом на осигурању Бањске*, Старинар 13 (1938) 217—229.
- Бошковић, Ђ., *Светогорски пабирци*, Старинар 14 (1939) 71—104.
- Бошковић, Ђ., *Град Жрнов*, Старинар 15 (1942) 70—91.
- Бошковић, Ђ., *Средњовековни споменици североисточне Србије*, Старинар 1 н. с. (1950) 185—218.
- Бошковић, Ђ., *Средњовековни споменици источне Србије*, Старинар 1 н. с. (1950) 187—195.
- Бошковић, Ђ., *Проблем урбанизације Дукљанско-Зетског Црногорског приморја у средњем веку*, Историјски записи XIV/1—2 (1958) 219—234.
- Бошковић, Ђ., *О неким нашим градитељима и сликарима из првих деценија XIV века*, Старинар 9—10 (1958—59) 125—131.
- Бошковић, Ђ., *Стари Бар*, Београд 1962.
- Бошковић, Ђ., *Осврт на неке карактеристике регионалног просторног планирања споменика на територији средњовековне Рашке*, Рашка баштина 1, Краљево 1975, 7—14.
- Бошковић, Ђ., *Археолошко истраживање пећине-испоснице у Расу*, Новопазарски зборник 1 (1977), 15—36.
- Bošković, Đ., *Aperçu des résultats de recherches archéologiques à Ras et des problèmes qui s'y rapportent*, Balcanoslavica 6 (1977) 61—78.
- Бошковић, Ђ., — Ненадовић, С., *Градац*, Београд 1951.
- Бошковић, Ђ., — Вуловић, Б., *Царичин град*, Куришумлија, Студеница, Старинар 7—8 (1958) 173—180.
- Bošković, Đ. — Mijović, P. — Kovačević, M., *Ulcinj I*, Beograd 1981.
- Бошковић, Ђ., — Чанак-Медић, М., *Нека питања најстаријег раздобља Милешево*, Саопштења 15 (1983) 7—23.
- Bouras, Ch., *City and Village: Urban Design and Architecture*, XVI Internationaler Byzantinistenkongress, Akten I/e, Wien 1981, 611—653.
- Bouras, Ch., *Nea Moni on Chios*, Athens 1982.
- Bouras, Ch., *Nea Moni on Chios, History and Architecture*, Athens 1982.
- Bouras, Ch., *Houses in Byzantium*, ΔΧΑΕ 11 (1983) 1—26.

- Bouras, Ch., *Church Architecture in Greece Around the Year 1200*, Студеница и византијска уметност око 1200. године, Београд 1988, 271—278.
- Božić, I., *Proniari et capita*, ZRVI 8 (1963) 61—70.
- Божји, И., *Српске земље у доба Стефана Лазаревића*, Моравска школа и њено доба, Београд 1972, 111—122.
- Божји, И., *Немирно Поморје XV века*, Београд 1979.
- Braunfels, W., *Abendländische Klosterbaukunst*, Köln 1969.
- Braunfels, W., *Monasteries of Western Europe, The Architecture of the Orders*, Princeton 1972.
- Bréhier, C., *La civilisation byzantine*, Paris 1950 i 1970.
- Brenk, B., *Spolia from Constantine to Charlemagne: Aesthetics Versus Ideology*, DOP 41 (1987) 103—109.
- Brentjes, B. — Mnazapanjan, S. — Stepanjan, N., *Kunst des Mittelalters in Armenien*, Berlin 1981.
- Brmolić, M., *Paraćin, Namasijska, utvrdjen manastirski kompleks*, AP 22 (1981) 132—137.
- Брмболић, М., *Манастир Намасија*, Параћин без год. издања.
- Bryer, A., *The Late Byzantine Monastery in Town and Countryside*, Studies in Church History 16 (1979) 219—241.
- Bryer, A. — Winfield, D., *The Byzantine Monuments and Topography of the Pontos*, Washington D. C. 1985.
- Burridge, P. J., *The Development of Monastic Architecture on Mount Athos with Special Reference to the Monasteries of Pantocrator and Chilandari*, University of York G. B. (disertacija — kopija autora) 1982.
- Buschhausen, H. & H., *Die Marienkirche von Apollonia in Albanien*, Wien 1976.
- Butler, C., *Early Churches in Syria*, Princeton 1929.
- Butler, L. — Given-Wilson, C., *Medieval Monasteries of Great Britain*, London 1979 (1983).
- Cabrol, F. — Leclercq, H., *Dictionnaire d'Archéologie et de Liturgie*, tom I/1, Paris 1907; tom XII/2, Paris 1936.
- Cambi, N., *Neki problemi starokršćanske arheologije na istočnoj Jadranskoj obali*, Materijali 12 (1976) 239—282.
- Cameron, A., *The Theotokos in Sixth-century Constantinople. A City Finds its Symbol*, JThS 29 (1978) 79—108.
- Čaričin grad I (ed. Duval, N. — Popović, V.), Belgrade-Rome 1984.
- Charanis, P., *Monastic Properties and the State in the Byzantine Empire*, DOP 4 (1948) 53—118.
- Charanis, P., *The Monk as an Element of Byzantine Society*, DOP 25 (1971) 61—84.
- Chatelain, A., *Donjons Romains des Pays d'Ouest*, Paris 1973.
- Chevalier, J. — Gheerbrant, A., *Rječnik simbola*, Zagreb 1983.
- Chitty, D. J., *The Monastery of St. Euthymios*, PEFQ 64 (1932), 188—203.
- Chitty, D. J., *The Desert a City*, Oxford 1977.
- Choisy, A., *L'art de bâtir chez les Byzantins*, Paris 1883.
- Clucas, L., *The Hesyca Controversy in Byzantium in the Fourteenth Century: A Consideration of the Basic Evidence*, University of California 1975 (disertacija).
- Constantelos, D. J., *Byzantine Philanthropy and Social Welfare*, New Jersey 1986.
- Corbo, V., *L'ambiente materiale della vita dei monaci di Palestina nel periodo bizantino*, Il monachesimo orientale, Roma 1958.
- Correll, T. H., *Architecture as Symbol: The Inerrelationship between Architecture, Science and Mythology from Earliest times through the Roman Empire*, Emory University USA (disertacija) 1985.
- Црниловић, Х., *Техника покривања оловом старих монументалних грађевина*, Гласник етнографског института САН 1/1,2 (1952) 451—455.
- Crowfoot, J. W., *Early Churches in Palestine*, London 1941.
- Cunjak, M., *Sveti Ahilije-Arlije, sondatna iskopavanja*, AP 20 (1978) 141—142.
- Cunjak, M., *Sveti Ahilije-Arlije*, AP 22 (1981) 123—125.
- Cunjak, M., *Manastir Blagoveštenje, Gornjačka klisura*, AP 23 (1982) 158—162.
- Cunjak, M., *Smederevska tvrđava, sakralni kompleks*, AP 25 (1986) 86—90.
- Цунак, М., *Прилог проучавању манастира Горњачка у Горњачкој клисури*, Зборник радова VI-MINACIUM 2 (Пожаревац 1986) 41—53.
- Cupane, C. — Kisliger, E., *Xenon und xenodocheion in Spätbyzantinischen Roman*, JOB 36 (1986) 210—206.
- Czeglédy, Sz. — Koppany, T., *A Középrori Elsér falu és Temploma*, Archaeologiai Értesítő 91 (1964) 41—60.
- Тирковић, С., *Историја средњовековне Босанске државе*, Београд 1964.
- Тирковић, С., *Херцег Стефан Вукачић Косача*, Београд 1964.
- Čirković, S., *Die Bosnische Kirche, Atti del convegno internazionale sul tema: L'orient cristiano nella storia della civiltà*, Accademia nazionale dei Lincei quaderno 62, Roma 1964.
- Тирковић, С., *Допуне и објашњења*, у Новоме-вић, С., *Село*, Београд 1965, 231—235.
- Тирковић, С., *Православна црква у средњовековној српској држави*, Српска православна црква 1219—1969, Споменица о 750-тој годишњици аутокефалности, Београд 1969, 35—51.
- Тирковић, С., *Моравска Србија у историји српског народа*, Моравска школа и њено доба, Београд 1972, 101—109.
- Тирковић, С., *Студеничка повеља и Студеничко властелинство*, ЗФФ XII/1 (1974) 311—319.
- Тирковић, С., *Мере у средњовековној српској држави*, Мере на тлу Србије кроз векове (каталог САНУ), Београд 1974, 41—64.

- Ђирковић, С., Пријеполје у средњем веку, Сеоски дани Срећена Вукосављевића 3 (Пријеполје 1976) 211—223.
- Ђирковић, С., Раваничка хрисовула, Раваница 1381—1861, Београд 1981, 69—82.
- Ђирковић, С., Владарски двори око језера на Косову, ЗЛУ 20 (1984) 67—83.
- Ђирковић, С., Unfulfilled Autonomy: Urban Society in Serbia and Bosnia, Urban Society of Eastern Europe in Premodern Times (ed. B. Krekić), Berkeley, Los Angeles, London 1987, 158—184.
- Ђорђевић, М., Црква у Бродареву, Старијар 7 (1932) 77—80.
- Ђорђевић-Љубинковић, М., Црква Свете Недеље над клисуром Треске и проблем њеног датовања, ЗССК 2, No 1 (1952) 95—106.
- Ђорђевић-Љубинковић, М., Археолошка ископавања на Навом Броду у току 1957 године, Старијар 9—10 (1959) 323—332.
- Ђорђевић-Љубинковић, М., Археолошка ископавања у Давидовици, Саопштења 4 (1961) 113—123.
- Ђорђевић-Љубинковић, М., Iskopavanja kompleksa crkve sv. Nikole kod Kuršumlije, AP 10 (1968) 188—192.
- Ђорђевић-Љубинковић, М., Некропола цркве св. Петра код Новог Лазара, Зборник Народног музеја у Београду 6 (1970) 169—233.
- Ђорђевић-Љубинковић, М., Crkva sv. Nikole kod Kuršumlije, AP 14 (1972) 121—125.
- Ђорђевић-Љубинковић, М., Iskopavanje kompleksa crkava-Svetog Nikole, Svete Bogorodice kod Kuršumlije у 1973, AP 15 (1973) 121—123.
- Ђорђевић, В., Bolnice u Srbiji XIII i XIV века, Ličiteljski vjesnik 4 (Zagreb 1931) 1—3.
- Ђорђевић, В., Прилог проучавању начина сахрањивања и подизања надгробних споменика у нашим крајевима у средњем вијеку, Наше старине 3 (1956) 127—147.
- Ђурић, С., Two Examples of Local Building Workshops in Fourteenth Century in Serbia, Zograf 7 (1977) 45—51.
- Ђурић, С., Architectural Significance of Subsidiary Chapels in Middle Byzantine Churches, JSAH 36/2 (1977) 94—110.
- Ђурић, С., Građanica, King Milutin's Church and Its Place in Late Byzantine Architecture, The Pennsylvania State University 1979.
- Ђурић, С., Pyrgos, Sil'p, Donjon — A Western Fortification Concept on Mount Athos and Its Sources, Byzantine Studies Conference, Nov. 13—15 (Boston, Massachusetts 1981) 21—22.
- Ђурић, С., Medieval Royal Tombs in the Balkans: An Aspect of the „East and West“ question, Gotr 29/2 (1984) 175—194.
- Ђурић, С., Грамада: историја и архитектура, Београд—Приштина 1988.
- Ђурић, С., Byzantine Legacy in Ecclesiastical Architecture of the Balkans After 1453, The Byzantine Legacy in Eastern Europe, New York 1988, 59—61.
- Чакелја, М., Један пример народног неимарства из села Дечана, ГСНД 16 (1934) 217—220.
- Čanak-Medić, M., Prilog proučavanju crkve sv. Apostola u Peći, ZZSK 15 (1964) 165—172.
- Чанак-Медић, М., Сликани украс на цркви св. Ахилија у Ариљу, Зограф 9 (1978) 5—11.
- Чанак-Медић, М., Да ли је Давидовица изгледала као гробне цркве Немањина, Саопштења 13 (1981) 67—75.
- Чанак-Медић, М., Из историје Ариља, Саопштења 14 (1982) 25—50.
- Чанак-Медић, М., Свети Ахилије у Ариљу, Београд 1982.
- Чанак-Медић, М., Звоници Свете Марије на Мљету, Зограф 15 (1984) 59—64.
- Чанак-Медић, М., — Бошковић, Ђ., Архитектура Немањиног доба I, Цркве у Топлици и долинама Ибра и Мораве, Београд 1986.
- Чанак-Медић, М., Студеница, меморијални комплекс, Богословље 31/1 (1987) 161—182.
- Чанак-Медић, М., Архиепископ Данило II и архитектура Пећке Патријаршије, Архиепископ Данило II и његово доба, Београд 1991, 295—310.
- Чанак-Медић, М., Време првих промена облика студеничке Богородичине цркве, Студеница и византијска уметност око 1200. године, Београд 1988, 517—524.
- Чанак-Медић, М., Узори и пројектантски поступак дечанског неимара, Дечани и византијска уметност средином XIV века, Београд 1989, 159—167.
- Чанева-Дечевска, Н., Цркве и манастири от Велики Преслав, Софија 1980.
- Чангова, И., Проучавања в крепостта Перник 3 (1963) 65—73.
- Чремошник, Г., Увозна трговина Србије године 1282 и 1283, Споменик СКА 51 (1925) 61—69.
- Dagron, G., Les moines et la ville: Le monachisme à Constantinople jusqu'au concile de Chalcédoine (451), T M 4 (1970) 229—276.
- Дамјановић, В., Рестаурација и конзервација у манастиру Студеници, Музеји 2 (1949) 65—82.
- Даничић, Ђ., Рјечник из књижевних старина српских, Београд 1863.
- Daniélou, J., Les Symboles chrétiens Primitifs, Paris 1961.
- Давидов, Д., Српска графика XVIII века, Нови Сад 1978.
- Dawes, E., — Baynes, N. H., Three Byzantine Saints, Oxford 1977.
- Deichmann, F. W., Die Spolien in der spätantiken Architektur, München 1975.
- The Defence of the Roman and Byzantine East (ed. P. Freeman, D. Kennedy, BAR Inter. Ser 297) Oxford 1986.
- Delehaye, H., Les légendes grecques des saints militaires, Paris 1909.
- Delehaye, H., Byzantine Monasticism, Byzantium (ed. S. Baynes, L. Moss), Oxford 1948, 136—165.

- Delehaye, H., Deux Typica Byzantins de l'époque des Paléologues, Synaxaires byzantins, ménologes, typica, London 1977.
- Dembińska, Maria, Diet: A Comparison of Food Consumption Between some Eastern and Western Monasteries in the 4th—12th centuries, Byzantium 55 f. 1 (1985) 431—462.
- Dennis, G. T., Three Byzantine Military Treatises, Washington D. C. 1985.
- Дероко, А., Бањска, Старијар 6 (1931) 107—109.
- Дероко, А., На светим водима Лима (Немањинске цркве и манастири у Полиљу), ГСНД 11 (1932) 121—136.
- Дероко, А., Манастир Дечани, ГСНД 12 (1933) 135—146.
- Дероко, А., Средњовековни градови у Србији, Македонији и Црној Гори, Београд 1950.
- Дероко, А., Смедеревски град. Становање у једном нашем средњовековном граду и још неки други нерешени проблеми, Старијар 2 (1951) 59—98.
- Дероко, А., Најстарије ватрено оружје у средњовековној Србији, Глас САНУ 9 (1961) 15—40.
- Дероко, А., Монументална и декоративна архитектура у средњовековној Србији, Београд 1962.
- Дероко, А., — Ненадовић, С., Конаци манастира Хиландара, Споменик САНУ н. с. 120 (1971) 19—39.
- Дероко, А., — Радојичић, Св., Византијске старине у Јабланици и Пустој Реци, Старијар 1 (1950) 175—181.
- Diakonou, P., — Popa, R., — Vilceanu, D., Pasciul lui Soare I, Bucuresti 1972.
- Dictionary of the Middle Ages, vol. 7, New York 1986.
- Diehl, Ch., Manuel d'art Byzantin, Paris, 1910.
- Dimasopoulos, J., 'Εγενες στην αρχιτεκτονική της Μορφής, ΔΧΑΕ 9 (1979) 261—296.
- Димитријевић, С., Нова серија српског средњовековног новца, Старијар 15—16 (1964—65) 115—143.
- Динић, М., Прилози за историју ватреног оружја у Дубровнику и суседним земљама, Глас СКА 16 (1934) 57—97.
- Динић, М., Дубровачка средњовековна караванска трговина, ЈИЧ 3 (1937) 119—146.
- Динић, М., За историју рударства у средњовековној Србији и Босни I—II, Београд 1955—62.
- Динић, М., Соколинци, Прилози КЈИФ 28 св. 3—4 (1962) 149—157.
- Динић, М., Српске земље у средњем веку, Београд 1978.
- Dix, G., The Shape of the Liturgy, London 1945.
- Дончева-Петкова, Л., — Златинова, Ж., Сталарска работилница крај у западната крепостна стена в Плиска, АРХЕОЛОГИЈА 4 (1978) 37—48.
- Downey, G., Byzantine Architects: Their Training and Methods, Byzantium 18 (1948) 99—118.
- Драгићевић, Р., Неколико старих печата, Старине Црне Горе 1 (1963) 73—74.
- Древняя Русь Город, Замок, село (группа авторов) Москва 1985.
- Дучић, Н., Српске синастичке и хералдичке старине, печат св. Саве српског у Карејама, Старијар 1 (1884) 15—16.
- Дучић, Н., Старине хиландарске, Гласник СУД 56 (1884) 68—77.
- Дучић, Н., Типик св. Саве српског на крајморском надгробнику у његовој типикарији у Карејама од 1199, Гласник СУД 56 (1884) 32—51.
- Дучић, Н., Животопис старца Исајије, који је живео у XIV вијеку, Гласник СУД 56 (1884) 63—77.
- Dumaine, H., — Bains, Dictionnaire d'archéologie chrétienne et de liturgie 2.1, Paris 1925, 72—82 i 101—111.
- Двали, М., Архитектурни споменик в Манастири, Тбилиси 1974.
- Dyggve, E., Das Mausoleum in Pecs, Pecs 1935.
- Dyggve, E., History of Salomian Christianity, Oslo 1951.
- Цингов, Г., Средновековна стакларска работилница в Патлейна, ИАИ 26 (1963) 47—68.
- Dobadze, W., Archaeological Investigations in the Region West of Antioch on the Orontes, Stuttgart 1986.
- Ђорђевић, С., Богородичина црква у Доњу код Студенице, Саопштења 9 (1970) 55—62.
- Ђурић, С., Љубостина, Београд 1985.
- Ђурић, В. Ј., Најстарији живопис испоснице пустиножителја Петра Коришког, ЗРБИ 5 (1958) 173—202.
- Ђурић, В. Ј., Настанак грађитељског стила Моравске школе: фасаде, систем декорације, пластика, ЗЛУ 1 (1965) 35—65.
- Ђурић, В. Ј., Три догађаја у српској држави XIV века и њихов одјек у сликарству, ЗЛУ 4 (1969) 67—100.
- Ђурић, В. Ј., Дубровачки грађитељи у Србији средњег века, ЗЛУ 3 (1967) 87—104.
- Ђурић, В. Ј., Историјске композиције у српском сликарству средњег века и њихове књижевне паралеле, ЗРБИ 10 (1967) 121—148.
- Ђурић, В. Ј., Портрети на капији Студенице, Зборник Светозара Радојичића, Београд 1969, 105—112.
- Ђурић, В. Ј., Византијске фреске у Југославији, Београд 1974.
- Ђурић, В. Ј., Српски државни сабори у Пећи и црквено грађитељство, О кнезу Лазару, Кршешац 1975, 105—123.
- Ђурић, В. Ј., Посвета Немањиних задужбина и еларска идеологија, Богословље 31 (1987) 13—25.
- Ђурић, В. Ј., Ђирковић, С., Корач, В., Пећка Патријаршија, Београд 1980.
- Ђурић, В. Ј., O malterima na zgradama iz XVI do polovine XIX stolaeta u Boki Kotorskoj, ZZSK 6—7 (1955—1956) 79—89.
- Eliade, M., Images et Symboles, Paris 1952.

- Eliade, M., *Traité d'histoire des religions*, Paris 1964.
- Елиаде, М., Свето и профано, Замак културе 25 (Врњачка Бања 1980).
- Encyclopedia of Archaeological Excavations in the Holy Land* vol. III (Monasteries), Jerusalem 1977, 876—885 (ed. M. Avi-Yonah, E. Stern).
- Erstein, A. W., *Formulas for Salvation: A Comparison of two Byzantine monasteries and their founders*, CH 50 (1981) 385—400.
- Ерцеговић-Павловић, С., Однос утврђења Рач према насељу Трговиште, Старинар 24—25 (1973) 115—117.
- Ercegović-Pavlović, S., Minić, D., Kovačević, M., *Sastavci i crkva u selu Brnjak*, Kos. Mitrovica, AP 18 (1976) 136—138.
- Euchologium Sinaiticum* I, II (ed. R. Nahtigal), Ljubljana 1941, 1942.
- Fanning, T., *Excavations of an Early Christian Cemetery and Settlement at Reask, County Kerry*, *Proceedings of the Royal Irish Academy* 81 C (1981) 3—172.
- Федоров, Б., Баргенов, И., Архитектурне памјатници руског севера, Москва 1968.
- Ферјанчић, Б., Крушевац и околина до 1371. године, Крушевац кроз векове, Крушевац 1972, 3—8.
- Ферјанчић, Б., Аутокефалност српске цркве и Охридска архиепископија, Сава Немањин—Свети Сава, Београд 1979, 65—72.
- Ферјанчић, Б., Поседи византијских провинцијских манастира у градовима, ЗРВИ 19 (1980) 209—248.
- Ферјанчић, Б., Византијски печат из Сирмијума, ЗРВИ 21 (1982) 47—52.
- Ферјанчић, Б., Вести кратких хроника у српској средњовековној историји, Глас САНУ (одељ. ист. наука) 3 (1983) 145—172.
- Ферјанчић, Б., Византинци у Србији прве половине XV века, ЗРВИ 26 (1987) 173—215.
- Ферлута, Ј., Византинска управа у Далмацији, Београд 1957.
- Festugière, A. J., *Les Moines d'Orient* I, II, Paris 1961; vol III, Paris 1962.
- Финдрик, Р., Истраживачки и конзерваторски радови манастирског комплекса Пећке Патријаршије, Старице Косова 6—7 (1972—73) 175—190.
- Финдрик, Р., Неколико забелешака о дрвеним конструкцијама коначка манастира Хиландара, Саопштења 10 (1974) 95—106.
- Финдрик, Р., О кровним покривачима од опеке на нашим средњовековним грађевинама, Старинар 24—25 (1975) 121—129.
- Финдрик, Р., Утврђење манастира Пећке Патријаршије, Зборник посветен на Бошко Бабић, Прилеп 1986, 231—236.
- Финдрик, Р., Где се налазила стара манастирска трезорија у Пећкој Патријаршији, Саопштења 22—23 (1990—1991) 131—158.
- Finkelstein, I., *Byzantine Monastic Remains in the South Sinai*, DOP 39 (1985) 39—75.
- Finkelstein, I., *The Archaeology of the Settlement Period in Eretz Israel*, Jerusalem 1986.
- Firatli, N., *Notes sur gueigues hypogées paléo-chrétiens de Constantinople*, *Tortulae (Römische Quartalschrift für christliche Altertumskunde und Kirchengeschichte, Supplementheft 30)* Rom, Freiburg Wien 1966, 131—139.
- Fisković, I., *O ranokršćanskim spomenicima Narodnanskog područja, Dolina rijeke Neretve od prehistorije do ranog srednjeg vijeka*, Split 1980, 213—256.
- Fisković, I., *Prilog proučavanju porijekla predromaničke arhitekture na južnom Jadranu*, *Starohrvatska prosvjeta* III/15 (1985) 133—163.
- Фонкич, Б. Л., Библиотека Лаври св. Афанасија на Афоне в X—XIII вв, палестинский сборник 80 (1967) 167—175.
- Forchheimer, Ph., Strzygowski, J., *Die byzantinischen Wasserbehälter von Konstantinopel*, Wien 1893.
- Foretić, V., *Otok Korčula u srednjem vijeku do G. 1420*, Zagreb 1940.
- Forsyth, G. H., *The Monastery of st. Catherine at Mount Sinai: the Church and Fortress of Justinian*, DOP 22 (1968) 1—19.
- Frankl, P., *The Secret of the Mediaeval Masons*, *The Art Bulletin* 27/1 (1945) 46—60.
- Frolow, A., *La relique de la Vraie Croix*, *Recherches sur le developpement d'un culte*, Paris 1961.
- Габелић, С., Лесновска испосница св. Илије, ЗЛУ 18 (1982) 171—187.
- Габелић, С., Непознати локалитети у околини Лесновског манастира, ЗЛУ 20 (1984) 63—174.
- Galatariotou, C., *Byzantine Ktetorika* Типика: A Comparative Study, REB 45 (1987) 77—138.
- Galavaris, G., *A Bread Stamp From Sinai and its Relatives*, JOB 27 (1978) 329—342.
- Gamber, K., *Domus Ecclesiae*, Regensburg 1968.
- Гарашанин, М., Ковачевић, Ј., Преглед материјалне културе јужних Словена, Београд 1950.
- Гардашевић, Б., Патријаршијски и царски двор као места азила по Душановом законнику, Гласник српске православне цркве 28 (1947) 168—172.
- Гардашевић, Б., Каноничност стицања аутокефалности Српске цркве 1219. године, Свети Сава — Споменица, Београд 1977, 33—77.
- Gardner, J., *An Introduction to the Iconography of the Medieval Italia City Gate*, DOP 4 (1987) 199—213.
- Gavrilović, A., *O imenu Resave-Manasije, zadužbine despota Stefana Lazarevića*, Rad Jazu 189 (1910) 236—240.
- Гавриловић, А., Историја српске православне цркве, Београд 1920.
- Gavrilović, Z. A., *The forty in Art*, *The Byzantine Saint*, London 1981, 190—194.
- Gelzer, H., *Ungedruckte und Wenig bekannte Bistümerverzeichnisse der orientalischen Kirche*, BZ 1 (1892) 245—282.
- Georgiades, N. V., *Mistra, Atina* 1971.

- Gerevich, L., *The Art of Buda and Pest in the Middle Ages*, Budapest 1971.
- Germain, D. M., *Monasticon Gallicanum*, Bruxelles 1967.
- Глигоријевић, М., Сликарство тепчије Градислава у манастиру Трескавац, Зограф 5 (1974) 48—51.
- Глунчић, П., Из прошлости града Стона XIV—XI вијека, Споменик САН н.с. 13 (1961).
- Gould, G., *Pachomios of Tabennesi and the Foundation of an Independent Monastic Community*, SCH 23 (1986) 15—24.
- Грабар, А., Болгарска црква-гробница, ИБАИ 1/1 (1921—1922) 103—135.
- Grabar, A., *Le Témoignage d'une Hymne Syriacque sur l'Architecture de la Cathédrale d'Edesse au VI Siècle et sur la Symbolique de l'Edifice Chrétien*, Cah. Arch. 2 (1947) 41—67.
- Grabar, A., *Byzance-Symbolique, Cosmique et Monuments Religieux* (catalogue de l'Exposition-Musée Guimet) Paris 1953.
- Grabar, A., *L'asymétrie des relations de Byzance et de l'Occident dans le domaine des arts au Moyen Age*, *Byzanz und der Westen — Studien zur Kunst des Europäischen Mittelalters*, Wien 1984, 9—24.
- Grabar, A., — Manoussacas, M., *L'illustration de manuscrit de Skylitzes de la Bibliothèque Nationale de Madrid*, Venise 1979.
- Гранић, Ф., Приватноправни положај монаха у грчким областима позноримске империје у V и VI веку, ГСНД 5 (1929) 131—135.
- Гранић, Ф., Акт оснивања манастира у грчким областима позноримског царства у V и VI веку, ГСНД 7—8 (1930) 77—81.
- Гранић, Ф., Црквеноправне одредбе хиландарског типика св. Саве, Светосавски зборник 1 (Београд 1936) 67—128.
- Гранић, Ф., Одредбе Хиландарског типика св. Саве о ступању у манастирску заједницу и о делокругу братског сабора, ГСНД 15—16 (1936) 53—59.
- Гранић, Ф., Црквеноправне одредбе Карејског и Хиландарског типика св. Саве, о келиотима у вези са аналогним одредбама грчких манастирских типика, Прилози КЈИФ 16, св. 2 (1936) 189—198.
- Гранић, Ф., Одредбе Хиландарског типика св. Саве о харијативној делатности манастира у вези са аналогним одредбама ранијих и истовремених типика грчких аутономних манастира, Глас СКА 179 (1939) 167—176.
- Grierson, P. G., *Byzantine Coins*, London 1982.
- Грујић, Р., Православна српска црква, Београд 1920.
- Грујић, Р., Средњовековно српско парохијско свештенство, Скопље 1923.
- Грујић, Р., Властелинство св. Ђорђа код Скопља од XI—XV века, ГСНД 1 (1925) 45—74.
- Грујић, Р., Конавли под господарима од XII—XV века, Споменик СКА 66 (1926) 3—121.
- Грујић, Р., Школе и манастири у средњовековној Србији, ГСНД 3 (1928) 43—49.
- Грујић, Р., Манастиро и манастири код православа Срба, Народна Енциклопедија (ед. Ст. Станојевић) II, Загреб—Београд 1928, 1023—1033.
- Грујић, Р., Откопавање Светих Арханђела код Призрена, ГСНД 3 (1928) 239—274.
- Грујић, Рад. М., Светогорски азил за српске владале и владетелу после Косовске битке, ГСНД 11 (1932) 65—95.
- Грујић, Р., Епархијска властелинства у средњовековној Србији, прештампано из Београдског 2 и 3 год. VII, Београд 1932.
- Грујић, Р., Полошко-тетовска епархија и манастир Лешак, ГСНД 12 (1932) 33—77.
- Грујић, Р., Лична властелинства српских црквених претставника у XIV и XV веку, ГСНД 13 (1933) 47—68.
- Грујић, Р. М., Царица Јелена и хелија Светог Саве у Кареји, ГСНД 14 (1935) 43—57.
- Грујић, Р., Гусари на Светој Гори и Хиландарски пирг Хрусија, ГСНД 14 (1935) 1—32.
- Грујић, Р. М., Палестински утицаји на св. Саву при реформисању монашког живота и богослужбених односа у Србији, Светосавски зборник 1 (1936) 277—312.
- Грујић, Р. М., Св. Сава и мошти св. Срђа и Вахка, ГСНД 15—16 (1936) 357—358.
- Грујић, Р., Три хиландарске повеље, Зборник за историју Јужне Србије и суседних области I, Скопље 1936, 1—26.
- Hadermann-Misguich, L., *Une longue tradition byzantine. La décoration extérieure des églises*, Zograf 7 (1977) 5—10.
- Хан, В., Проблеми око порекла и стила средњовековног стакла из Србије, Босне и Херцеговине, ЗМПУ 13 (1969) 7—30.
- Хан, В., Прозорско стакло XV и XVI века у Србији. Поводом налаза стакла у Горњем граду Београдске тврђаве, ЗЛУ 8 (1972) 191—207.
- Хан, В., Архивска грађа о стаклу и стакларству у Дубровнику (XIV—XVI век), Београд 1979.
- Haspels, C. H. Emile, *The Highlands of Phrygia*, I, II, Princeton New Jersey 1971.
- Hautecoeur, L., *Mystique et architecture, Symbolism du cercle et de la coupole*, Paris 1954.
- Herity, M., *The High Island Hermitage*, Irish University Review (Spring 1977) 52—89.
- Herrman, J., *Die Slawen in Deutschland*, Berlin 1970.
- Hirschfeld, Y., — Birger, R., *Hirbet-ed-Deir, A Byzantine Monastery in the Judean Desert*, Land and Nature, vol. 3 (1985) 110—114.
- Hoddinot, R. F., *Bulgaria in Antiquity*, London 1975.
- Hopper, V. F., *Medieval Number Symbolism, Its Sources, Meaning and Influence on Thought and Expression*, New York 1938.
- Христу, П. К., Манастир Пресвете Богородице Евстратидске у Цариграду, Осам векова Студенице, Београд 1986, 61—73.
- Hungles, K., — Hamlin, A., *The Modern Traveller to the Early Irish Church*, London 1977.

- Hussey, J. M., *Byzantine Monasticism* XXV, The Cambridge Medieval History vol. IV, part 2, Cambridge 1967, 161—184.
- Ionesco, G., *Histoire de l'architecture en Roumanie de la préhistoire à nos jours*, Bucarest 1972.
- Иорданов, И., *Монети и монетно обръщение в България 1081—1261*, София 1984.
- Irigoin, J., *Pour une étude des centres de copie Byzantins*, Scriptorium 13 (1959) 177—209.
- Irigoin, J., *Centres de copie et bibliothèques*, Byzantine Books and Bookmen, Washington D. C. 1975, 17—27.
- Историја примењене уметности код Срба (група аутора), Београд 1977.
- Историја Црне Горе 1, Титоград 1967.
- Историја Црне Горе 2, Титоград 1970.
- Историја српског народа I, Београд 1981.
- Историја српског народа II, Београд 1982.
- Ивановић, М. К., *Прилози за историју царина у средњовековним српским државама*, Споменик САН 76 (1948) 1—61.
- Ивановић, М., *Црква Богородице Одигитрије у Пећкој патријаршији, Старице Косова и Метохије* 2—3 (1963) 133—156.
- Ивановић, М., *Црквени споменици XIII—XX века, Задужбине Косова*, Београд 1987, 387—547.
- Ивановић, М., *Испоснице Уљарице и остаци српских цркава у сливу реке Мируше, средњовековне Јужне Србије*, Саопштења 19 (1987) 199—211.
- Ивановић, Р., *Дечанско властелинство. Историјско-географска обрада*, ИЧ 4 за 1952/53 (1954) 173—226.
- Ивановић, Р., *Катунска насеља на манастирским властелинствима*, ИЧ 5 (1954—55) 399—411.
- Ивановић, Р., *Властелинство св. Арханђела код Призрена*, ИЧ 7 (1957) 345—360.
- Ивановић, Р., *Властелинство манастира св. Арханђела код Призрена*, ИЧ 8 (1959) 209—253.
- Ивановић, Р., *Средњовековни баштински поседи Хумског епархијског властелинства*, ИЧ 9—10 (1959) 79—95.
- Ивановић, Р., *Земљишни поседи Грачаничког властелинства*, ИЧ 11 за 1960 (1961) 233—264.
- Iveković, C. M., *Najstariji samostani na dalmatinskim otocima*, Rad JAZU 242 (1931) 216—226.
- Ивић, А., *Стари српски печати и грбови*, Прилог сфрагистици и хералдици, Матица српска 40, Нови Сад 1910.
- Ивић, П., — Грковић, М., *Дечанске хрисовуље*, Нови Сад 1976.
- Јапић, В., *Титак хиландарски и његов грчки извор*, Споменик СКА 34 (1898) 1—66.
- Japin, R., *Le Monachisme Byzantin au Moyen Age commende et typica (X^e — XIVe siècle)*, REB 22 (1964) 5—44.
- Јанковић, М., *Епископије и митрополије српске цркве у средњем веку*, Београд 1985.
- Janković, Mil., *Manastir Banja kod Priboja*, AP 22 (1981) 119—123.
- Janković, Mil., *Mileševa — manastirski kompleks i nekropola*, AP 22 (1981).

- Janković, Mil., *Manastir Banja kod Priboja — Manastirska celina*, AP 23 (1982) 168—170.
- Janković, Mil., *Mileševa — manastirska celina*, AP 23 (1982) 151—153.
- Janković, Mil., *Studenica — Bogorodičina crkva*, AP 23 (1982) 148—151.
- Janković, Mil., *Manastir Banja kod Priboja — Manastirska celina*, AP 24 (1985) 171—174.
- Janković, Mil., *Studenica — Radoslavljeva priprata, mali konak, istočni bedem*, AP 24 (1985) 159—164.
- Janković, Mil., *Studenica — manastir*, AP 25 (1986) 100—101.
- Јанковић, Мил., *Затворене археолошке целине манастира Студенице*, Саопштења 18 (1986) 7—20.
- Јанковић, Мил., *Археолошки подаци о градњи Богородичине цркве у Студеници*, Зборник посветен на Бошко Бабић, Прилеп 1986, 109—111.
- Јанковић, Мил., *Преднемањински период у манастиру Студеници*, Гласник (Српско археолошко друштво) 6 (1990) 145—150.
- János, S., *A Tari (Nógrád M.) R. K. Templom helyrajzlatlata, Műemlékvédelm* 31/1 (1987) 24—30.
- Јастребов, И. С., *Податци за историју српске цркве из путничког записника*, Београд 1879.
- Јиречек, К., *Споменици српски. Акти и писма из архива градова Задра, Котора и Дубровника*, Споменик СКА XI—10 (1892) 1—117.
- Јиречек, К., *Историја Срба* (ед. Ј. Радонић) I, II, Београд 1952.
- Јиречек, К., *Војна цести од Београда за Цариград*, Зборник Константина Јиречека I, Београд 1959, 71—116.
- Јиречек, К., *Трговачки путеви и рудници Србије и Босне у средњем вијеку*, Зборник Константина Јиречека I, Београд 1959, 205—303.
- Јордовић, Ч. — Пуњак, М., *Некропола цркве св. Ахилија у Ариљу и откривени покретни налази*, Саопштења 14 (1982) 231—242.
- Јовановић, Р., *Ликовна представа куле у Студеници и њено датовање*, Саопштења 8 (1969) 81—84.
- Јовановић, В., *Средњовековни град Звечан*, Старијар 13—14 (1965) 137—150.
- Јовановић, В. С., *О једном ктиторском натпису у манастиру Бањи*, Зограф 4 (1972) 27—34.
- Јовановић, В., *Косовски градови и дворци XI—XV века*, Задужбине Косова, Београд 1987, 365—384.
- Јуришић, А., *Праисторијски слој Петрове цркве код Новог Пазара*, Саопштења 8 (1969) 35—50.
- Јуришић, А., *Сопотани — археолошка истраживања*, Новопазарски зборник 1 (Нови Пазар 1977) 63—71.
- Јуришић, А., *Мотив волуте и розете на керамици са ужег подручја средњовековне Раике*, Саопштења 15 (1983) 181—194.
- Јуришић, А., *Гробна обележја двојице изумана манастира Сопотана*, Саопштења 18 (1986) 167—172.
- Јуришић, А., *Градац: резултати археолошких радова*, Београд 1989.

- Јуришић, А., *Нова Павлица, Резултати археолошких радова*, Београд 1991.
- Јуришић, Г. Ј., *Дечански првенац*, Нови Сад 1852.
- Калић, Ј., *Београд у средњем веку*, Београд 1967.
- Калић, Ј., *Црквене прилике у српским земљама до стварања архиепископије 1219. године*, Сава Немањин-Свети Сава, Београд 1979, 27—53.
- Калић, Ј., *Стари Краљев пут*, ЗРВИ 23 (1984) 95—104.
- Kalić, J., *Was verstand man in den mittelalterlichen Serbischen Städten unter »kulac«?*, Balcanoslavica 7 (1978) 15—24.
- Кандић, О., *Куле-звоничи уз српске цркве XII—XIV века*, ЗЛУ 14 (1978) 3—75.
- Кандић, О. М., *Утемељење цркава у средњем веку*, Зограф 9 (1978) 12—14.
- Кандић, О. М., *Истраживање архитектуре и конзерваторски радови у манастиру Сопотани*, Саопштења 16 (1984) 7—29.
- Кандић, О., *Манастир Градац*, Београд 1982.
- Кандић, О., *Манастир Милешева, Истраживања цркве*, Гласник ДКС 8 (1984) 38—40.
- Кандић, О., *Црква манастира Милешева — Извештај о истраживачким радовима у 1985. години*, Гласник ДКС 10 (1986) 80—81.
- Кандић, О., *Првобитни облик спољне приправе са звоником у Сопотанима*, Саопштења 20—21 (1988—89) 43—66.
- Кашанин, М. — Бошковић, Б. — Миловић, П., *Жича: Историја, архитектура, сликарство*, Београд 1969.
- Кашанин, М. — Чанак-Медић, М. — Максимовић, Ј. — Толић, Б. — Шакота, М., *Студеница*, Београд 1986.
- Катић, Р., *Медицина код Срба у средњем веку*, Београд 1958.
- Катић, Р., *Српска медицина од IX до XIX века*, Београд 1967.
- Катић, Р., *Порекло српске средњовековне медицине*, Београд 1981.
- Каждан, А. П., *Византијски манастири XI—XII в.в. как социјална група*, Византијски временик 31 (1971) 48—70.
- Kazhdan, A., *Hagiographical Notes*, BZ 78/1 (1985) 49—55.
- Keating, J. F., *The Agape and the Eucharist in the Early Church*, London 1901.
- Kitzinger, E., *A Survey of Early Christian Town of Stobi*, DOP 3 (1946) 108—110.
- Kitzinger, E., *A Marble relief of the Theodosian period*, DOP 14 (1960) 19—42.
- Коцо, Д. — Милковић-Пепек, П., *Манастир, Скопје* 1958.
- Кораћ, В., *Ново Брдо, Радови извршени 1953*, Старијар 5—6 (1956) 265—274.
- Кораћ, В., *О природи обнове и правцима развоја архитектуре у раном средњем веку у источним и*

- западним областима Југославије
- ЗРВИ 8 (1964) 209—225.
- Кораћ, В., *Градитељска школа Поморја*, Београд 1965.
- Korać, V., *Les origines de l'architecture de l'école de la Morava*, Моравска школа и њено доба, Београд 1972, 157—168.
- Кораћ, В., *Порекло утврђења манастира Студенице*, ЗЛУ 12 (1976) 25—39.
- Кораћ, В., *Студеница Хвостанска*, Београд 1976.
- Кораћ, В., *Цртеж манастира Студенице на аустројској ратној карти из 1689. године*, Зограф 7 (1977) 86—87.
- Кораћ, В., *Велешке о начину рада византијских класара у XI веку*, Зограф 7 (1977) 11—16.
- Korać, V., *L'architecture du monde Serbe, Le aree omogenee della Civiltà Rupestre nell'ambito dell'Impero Bizantino: la Serbia*, Galatina 1979, 117—137.
- Кораћ, В., *Свети Сава и програм рашког храма*, Сава Немањин-Свети Сава, Историја и предање, Београд 1979, 231—244.
- Korać, V., *L'architecture dans les pays Slaves: ses sources byzantines*, The 17th International Byzantine Congress-Major papers, New York 1986, 455—482.
- Корнаков, Д., *Манастир Езре*, Културно наслеђе XI (1972) 15—19.
- Костић, К., *Трговачки центри и друмови по српској земљи у средњем и новом веку*, Београд 1899.
- Костић, К. П., *Грађа за историју српске трговине и индустрије*, Споменик СКА 66 (1926) 123—224.
- Кондић, В. — Поповић, В., *Царичин град: Утврђење насеља у византијском Илирису* (каталог САНУ), Београд 1977.
- Kovačević, D., *Dans la Serbie et la Bosnie médiévales: les mines d'or et d'argent*, Annales Economies Sociétés Civilisations 15, No 2 (1960) 248—258.
- Ковачевић, М., *Средњовековна трговина Крушевца*, Старијар 17 (1967) 137—142.
- Ковачевић, М., *Манастир Лепенац на Расими*, Старијар 23 (1974) 73—89.
- Ковачевић, М., *Градови и утврђења у Црној Гори*, Београд—Улрих 1975, 89—166.
- Kovačević-Kojić, D., *Gradska naselja srednjovekovne bosanske države*, Sarajevo 1978.
- Ковачевић, М., *Промена архитектура средњовековног Крушевца — Резултати досадашњих истраживања*, Старијар 30 (1980) 13—29.
- Kraeling, C. H., *City of Decapolis*, (ed. Gerasa), New Haven 1938.
- Краут, В., *Историја српске графика од XV до XX века*, Горњи Милановац 1985.
- Krautheimer, R., (Rev. R. Krautheimer, S. Curčić), *Early Christian and Byzantine Architecture*, New York 1986.
- Квинто, Ј., — Иорданов, И., *Црква от XII в. при С. Ледених Великотърновски окръг*, АРХЕОЛОГИЯ 1 (1982) 24—32.
- Lake, K., *Early Days of Monasticism on Mount Athos*, Oxford 1909.

- Lafontaine-Dosogne, J., *Itinéraires Archéologiques dans la région d'Antioche, Recherches sur l'iconographie de S. Symeon Stylite le Jeune*, Bruxelles 1967.
- Lampe, G. W. H., *A Patristic Greek Lexicon*, Oxford 1968.
- Lander, J., *Roman Stone Fortification, Variation and Change from the First Century A. D. to the Fourth* (BAR Inter. Ser. 206), Oxford 1984.
- Lassus, J., *Sanctuaires chrétiens de Syrie*, Paris 1947.
- Laurent, V., *Le corpus des sceaux de l'Empire Byzantin*, Paris 1963, 81.
- Lavedan, P., *Histoire de l'architecture urbaine, Antiquité-Moyen Age*, Paris 1926.
- Lavin, I., *The House of the Lord. Aspects of the Role of Palace Triclinia in the Architecture of Late Antiquity and the Early Middle Ages*, Art Bulletin 44 (1962) 1—27.
- Lawrence, A. W., *A Skeletal History of Byzantine Fortification*, BSA 78 (1983) 171—227.
- Leask, H. G., *Irish Churches and Monastic Buildings I*, Dundalk 1955.
- Leclercq, J., *L'érémisme en Occident jusqu'à l'an mille*, Le Millénaire du Mont Athos I, Chevetogne 1963, 161—180.
- Lehman, K., *The Dome of Heaven*, The Art Bulletin 27 (1945) 1—27.
- Ἡ λειτουργία τῆς οὐροδόξου ἐκκλησίας, London 1979 (текст и коментар Athenagoras Kokkinakis).
- Lemerle, P., *Un aspect du rôle des monastères à Byzance: Les monastères donnés à des laïcs, les charistériques*, Académie des Inscriptions et Belles-Lettres, Comptes rendus des Séances de l'année 1967, janvier-mars (Paris 1967) 9—28.
- Lemerle, P., *La vie ancienne de Saint Athanase l'Anthonite composée au début du XIe siècle par Athanase de Laura*, Le Millénaire du Mont Athos I, Chevetogne 1963, 59—100.
- Lenoir, M. A., *Architecture monastique I*, Paris 1852.
- Lenoir, M. A., *Architecture monastique II, III*, Paris 1856.
- Leroy, J., *La vie quotidienne du Moine Studite*, Irénikon 27 (1954) 21—50.
- Leroy, J., *La conversion de Saint Athanase l'Anthonite à l'idéal cenobitique et l'influence Studite*, Le Millénaire du Mont Athos I, Chevetogne 1963, 101—120.
- Lilić, V., *An Example of a Medieval Monastery Fortification from Macedonia*, Balcanoslavica 11—12 (1984—85) 185—196.
- Loock, P., *The Franchis Towers of Central Greece*, BSA 81 (1986) 101—123.
- Љубинковић, М., Некропола цркве св. Петра код Новог Пазара, ЗНМ 6 (1970) 169—233.
- Љубинковић, Р., Српски црквени споменици у клисури реке Треске, Хришћанско дело 24, Скопље 1940.
- Љубинковић, Р., Поводом чланка „Стари конач у комплексу зграда Пећке Патријаршије“, ЗССК 3 (1952) 121—126.

- Љубинковић, Р., Хумско епархиско властелинство и црква светог Петра у Бијелом Пољу, Старијар 9—10 (1958—59), 1959, 97—124.
- Љубинковић, Р., *Sur un exemplaire de vitraux du monastère de Studenica*, Archaeologica Jugoslavica 3 (1959) 137—141.
- Љубинковић, Р., *Privredna organizacija i materijalna kultura seoskih naselja srednjovekovne Srbije*, I Miedzynarodowy Kongres Archeologii Slowińskiej, tom V (Warszawa 1965), Wrocław 1970, 175—185.
- Мадас, Д., Радови на цркви манастира Павловца, Саопштења 8 (1969) 189—191.
- Мадас, Д., *Manastir Ravanica*, AP 11 (1969) 236—238.
- Мадас, Д., *Lazaret, Manastir Ravanica i Ravanicka pećina*, AP 12 (1970) 183—185.
- Мадас, Д., Археолошки радови у манастиру Раваници 1967—1971, Саопштења 10 (1974) 77—85.
- Мадас, Д., — Гајић, А., Надгробне плоче и гробови ктитора цркве Богородице Пречисте у комплексу Ждрела у Горњачкој клисури, Саопштења 15 (1983) 221—242.
- Magen, Y., — Hizmi, H., *The Monastery of St. Martyrius at Ma'ale Adummin, Qadmoniot* 18 (1985) 62—92.
- Mainstone, R., *Developments in Structural Form*, Cambridge, Massach. 1975.
- Maksimović, J., *Le rôle des villes dans l'art de la Serbie Médiévale*, Balcanoslavica 8 (1979) 9—14.
- Manaphes, K. A., *Μοναστήρια τυπικά — διαβίκοι*, Atina 1970.
- Мандић, С., Стари раванички нартекс, Раваница 1381—1981, Београд 1981, 33—38.
- Mango, C., *Byzantine Architecture*, New York 1976.
- Mango, C., — Hawkins, E. J. W., *The Hermitage of St. Neophytos and its Wall Paintings*, DOP 20 (1966) 121—206.
- Mango, C., — Ševčenko, I., *Some Churches and Monasteries on the Southern Shore of the Sea of Marmara*, DOP 27 (1973) 235—277.
- Манкен, И., Дубровачки патрицијат у XIV веку, Београд 1960.
- Mano-Zisi, Dj., *Stratigraphic Problems and the Urban Development of Stobi*, Studies in the Antiquities of Stobi I, Beograd 1973.
- Мано-Зиси, Ђ., Фреске у Стобима, Старијар 8—9 (1933—34) 244—248.
- Мансегов, И., Церковный уставъ (типикъ) его образование и судьба въ греческой и русской церкви, Москва 1885.
- Marjanović-Vujović, G., *Kastaljan, Nemenikuće*, AP 11 (1969) 234—236.
- Marjanović-Vujović, G., *Kastaljan, Nemenikuće*, AP 12 (1970) 181—183.
- Марјановић-Вујовић, Г., Манастирски комплекс Касталјан, Старијар 30, 1979 (1980) 83—87.
- Marjanović-Vujović, G., *Kastaljan, Nemenikuće — manastirski kompleks*, AP 21 (1980) 160—163.
- Марјановић-Вујовић, Г., Петрова црква код Новог Пазара I, II, III, IV, Новопазарски зборник 8 (1984)

- 241—244; 9 (1985) 233—236; 10 (1986) 241—244; 11 (1987) 213—214.
- Марковић, О., Остаци манастира Петра Коришког, Старије Косова и Метохије 4—5 (1971) 409—423.
- Марковић, В., Православно монаштво и манастири у средњовековној Србији, Сремски Карловци 1920.
- Марковић, В., Ктитори, њихове дужности и права, Прилози КЈИФ 5 (1925) 100—124.
- Mathews, T., *Private Liturgy in Byzantine Architecture: Toward a Re-appraisal*, Chahiers archéologiques 30 (1982) 125—138.
- McVey, K. E., *The Domed Church as Microcosm: Literary Roots of An Architectural Symbol*, DOP 37 (1983) 91—121.
- Meester, R. P. D. Placido de., *Liturgia Bizantina*, Roma 1930.
- Megaw, A. H. S., *Notes on Recent Work of the Byzantine Institute in Istanbul*, DOP 17 (1963) 348—364.
- Mendieta, E. Amand de., *La Presqu'île des caoyers, Le Mont-Athos*, Bruges 1955.
- Mepiaschwili, R., — Zindase, W., *Die Kunst des alten Georgien*, Berlin (zap.) 1977.
- Meyer, P., *Die Haupturkunde für die Geschichte der Athosklöster*, Leipzig 1894, 102—140.
- Meyendorff, J., *Byzantine Hesychasm: historical, theological and social problems*, London 1974.
- Михаиловић, М., Зидна декорација новопавлицке цркве, Рашка бањина 1, Краљево 1975, 65—79.
- Михаиловић, М., — Ковачевић, М., *Нова Павлица*, Београд 1989.
- Михаљчић, Р., Селишта — Прилог историји насеља у средњовековној српској држави, ЗФФУБ 9/1 (1967) 173—224.
- Михаљчић, Р., Војнички закон, ЗФФУБ 12 (1974) 305—309.
- Михаљчић, Р., Крај српског царства, Београд 1975.
- Мижовић, П., Вјечно на крајини, Зборник Вирпазар, Бар, Улице, Цетине—Београд 1974, 11—57.
- Мижовић, Р., *O kasnoantičkim i srednjovekovnim grobljima Kotora, Boka* 15—16 (Herceg-Novi 1984) 161—191.
- Микулчић, И., Старо Скопје со околните тврдини, Скопје 1982.
- Микулчић, И., — Билбија, М., Маркови кули, Водно, Скопје — реновијантски и средњовековни град, АП 22 (1981) 117—119.
- Милаш, Н., Православно црквено право, Мостар 1902.
- Miller, T., *Byzantine Hospitals*, Symposium on Byzantine Medicine, DOP 38 (1984) 53—63.
- Miller, T., *The Birth of the Hospital in the Byzantine Empire*, Baltimore—London 1985.
- Millet, G., *Le monastère de Daphni*, Paris 1899.
- Millet, G., *Recherches au Mont Athos II, Age et Structure du catholicon de Laura*, BCH 29 (1905) 72—98.
- Millet, G., *Monuments Byzantine de Mistra*, Paris 1910.
- Милојевић, С., Мусули — просопографско истраживање једне српске породице, МЧ 33 (1987) 5—36.

- Милошевић, Д., Средњовековна некропола у селу Лешју код Паранина, Зборник радова Народниот музеј 3 (1982) 141—163.
- Милованић, Д., Уметничка обраба неплеменитих метала на тлу Србије од позне антике до 1690. године, (каталог — Музеј примењене уметности) Београд 1986.
- Миловић-Пепек, П., *Новооткривени архитектурни и сликарски споменици во Македонија од XI до XIV век*, Културно наследство 12 (1973) 5—18.
- Миловић-Пепек, П., Комплексот цркви во Водоча, Културноисториско наследство во НР Македонија 13 (1975) монографија.
- Миловић-Пепек, П., Велјуца, манастир св. Богородица милостива во селото Велјуца крај Струмица, Скопје 1981.
- Мизаћ, Д., Археолошка истраживања средњовековних сеоских насеља у Србији од X—XIV века (дисертација), Београд 1975.
- Мизаћ, Д., Неколико средњовековних градова у средњем Подимљу, Сеоски дани Сретена Вуко-сављевића 4 (Пријеполје 1976) 101—110.
- Minić, D., *Some Observations in the investigation of Medieval Rural Settlements in Serbia*, Balcanoslavica 6 (1977) 107—116.
- Minić, D., *The Role of Stalač in Serbia of Prince Lazar*, Balcanoslavica 11—12 (1984—85) 147—152.
- Minić, D., — Kovačević, M., *Gornja Drina u doba Kosača*, AP 19 (1977) 125—126.
- Мисаћ, Д., Житне јаме у Трговишту, Новопазарски зборник 11 (1987) 63—72.
- Мисаћ, Д., — Вукаловић, О., — Ђорђевић, С., Средњовековни град Сталач, Рашка бањина 1, Краљево 1975, 185—197.
- Мирковић, Ј., Руденица, Прилози КЈИФ 11 (1931) 86.
- Мирковић, Ј., Скитски устав св. Саве, Браство 28 (1934) 1—16.
- Мирковић, Ј., Романов типик, Зборник Матице српске — серија друштвених наука 13—14 (1956) 47—60.
- Мирковић, Ј., Типик архиепископа Никодима, Богословље I/2 (1957) 12—19; Богословље II/1 (1958) 69—88.
- Мирковић, Ј., Нешто о византијским и српским болницама у средњем веку, Гласник српске православне цркве 10 (1963) 384—391.
- Мирковић, Ј., Православна литургија I, Београд 1965.
- Мирковић, Ј., Православна литургија II, Београд 1967.
- Мирковић, Ј., — Татић, Ж., Марков манастир, Нови Сад 1925.
- Мижатев, К., Архитектурата в средновековна България, Софија 1985.
- Mojsilović, S., *Elements of Fortification of the Monasteries in Medieval Serbia*, Balcanoslavica 7 (1978) 69—195.
- Mojsilović, S., *The Disposition of Monasteries in Medieval Serbia*, *Поглед на манастира*, Solun 1980, 218—229 (ed. N. Moutsopoulos).

- Мојсиловић, С., Средњовековни манастир Павловац на Космају. Просторно-архитектонска студија, Саопштења 13 (1981) 127—146.
- Мојсиловић, С., Просторна структура манастира Саопштења 13 (1981) 7—45.
- Mojsilović, S., Byzantine Influences in the Architecture of Monastery Sites and Buildings in Medieval Serbia, XVI Internationaler Byzantinistenkongress, Akten II/4 — Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik 32/4 (1982) 491—500.
- Мојсиловић-Поповић, С., Истраживање средњовековног манастира — манастир Милешева, Саопштења 15 (1983) 25—34.
- Мојсиловић-Поповић, С., Подаци за архитектуру манастира Троноше, Саопштења 16 (1984) 172—180.
- Мојсиловић-Поповић, С., Манастир Милешева. Истраживање манастирских целине 1982—1983. године, Гласник ДКС 8 (1984) 35—38.
- Мојсиловић-Поповић, С., Манастир Милешева. Истраживачко-конзерваторски радови у 1984. години, Гласник ДКС 9 (1985) 62—66.
- Mojsilović-Popović, S., Secular Buildings in Medieval Serbian Monasteries, About the Medieval Standard of Living, Zograf 16 (1985) 19—25.
- Мојсиловић-Поповић, С., Манастир Милешева. Истраживачко-конзерваторски радови у 1985. години, Гласник ДКС 10 (1986) 78—79.
- Mojsilović-Popović, S., Monastery Entrances Around the Year 1200, Студеница и византијска уметност око 1200. године, Београд 1988, 153—170.
- Мојсиловић-Поповић, С., Архитектура манастирског насеља Дечани, Дечани и византијска уметност средњег XIV века, Београд 1989, 239—250.
- Il Monachismo orientale, Orientalia christiana Analecta 153, Roma 1958.
- Morini, M., Atlante di storia dell'urbanistica (dalla preistoria all'inizio del secolo XX), Milano 1963.
- Morris, R., Monasteries and their Patrons in Tenth and Eleventh Centuries, BF 10 (1985) 185—231.
- Мошњак, В., Хиландарски практици, Акти из светогорских архива, Споменик СКА 91 (1939) 191—218.
- Мошњак, В., Рукописи Пећке патријаршије, Старице Косова и Метохије 4—5 (1968—71) 5—136.
- Мошњак, В., Самодержавни Стефан кнез Лазар и традиције Немањинског суверенитета од Марице до Косова, О кнезу Лазару, научни скуп Крушевац, Београд 1975, 13—43.
- Мошњак, В., Грамоти на манастириот св. Георги-Гори скопски, Грамата на крал Милутин, Споменик за средновековната и поновата историја на Македонија I, Скопје 1975, 97—177.
- Мошњак, В., Повеља св. Саве манастиру св. Николе у Вранјци, Свети Сава — Споменница, Београд 1977, 79—116.
- Мошњак, В., Правни списи светог Саве, Сава Немањин — Свети Сава, Београд 1979, 101—128.
- Moutsopoulos, N. C., Le Bourg Byzantin Redina — Contribution à la topographie historique de Mygdonie, Balkan Studies 24 (1983) 3—18.
- Moutsopoulos, N. K., Βυζαντινά σπλντα στο Μοναχί της Αρκαδίας, Βυζαντινά 13 (1985) 323—353.
- Mylonas, P. M., L'Architecture du Mont Athos, Θησαυρίσματα 2 (1963) 18—48.
- Mylonas, P. M., L'Architecture monastique du Mont Athos, Le Millénaire du Mont Athos II (Venice 1964) 229—246.
- Mylonas, P., Le plan initial du catholicon de la Grande Lavra au Mont Athos et la genèse du type du Catholicon athonite, Cahier Archeologique 32 (1984) 89—112.
- Mylonas, P. M., La trapéza de la Grande Lavra au Mont Athos, Cah. Arch. 35 (1987) 143—157.
- Недић, О., Графичке претставе српских манастира као изворни подаци при конзерваторско-рестаураторским радовима, ЗЗСК 9 (1958) 17—38.
- Недић, О., Прилог проучавању аутентичности архитектуре приказане на старим гравиранима на примеру Пећке патријаршије, ЗЗСК 11 (1960) 171—191.
- Ненадовић, С., Заштитни радови у манастиру Грацу, Музеји 1 (1948), 112—114.
- Ненадовић, С., Конзервација манастира Граца, Музеји 2 (1949) 83—90.
- Ненадовић, С., Студенички проблеми, Београд 1957.
- Ненадовић, С., Фундирање споменика архитектуре у средњовековној Србији, ЗЗСК 8 за 1957 (1958) 21—33.
- Ненадовић, С., Две реконструкције штуркопластике у српској средњовековној архитектури, ЗЗСК 9 (1958) 85—92.
- Ненадовић, С., Конзерваторска документација о архитектури манастира Ресаве I, II, ЗЗСК 12 (1961) 51—80 и ЗЗСК 13 (1962) 37—50.
- Ненадовић, С., Једна хипотеза о архитектури хиландарске трпезарије, ЗЗСК 14 (1963) 1—11.
- Nenadović, S., Prilog proučavanju grada Resave, Vesnik vojnog muzeja 8—9 (1963) 305—320.
- Ненадовић, С., Осврт на начин зидања српских средњовековних споменика, ЗЗСК 15 (1964) 43—60.
- Ненадовић, С., Хиландар на графичким приказима XVIII и XIX столећа, ЗЗСК 16 (1965) 97—113.
- Ненадовић, С., Конзервација пира краља Милутина у Хиландару, ЗЗСК 16 (1965) 175—181.
- Ненадовић, С., Типови врата у народној архитектури, ЗЗСК 17 (1966) 25—50.
- Ненадовић, С., Душанова задужбина манастир светих Арханђела код Призрена, (Споменик 116), Београд 1967.
- Ненадовић, С., Проблеми рестаурације градачке цркве, ЗЗСК 18 (1967) 229—231.
- Ненадовић, С., Одбрана манастира Хиландара, ЗЛУ 8 (1972) 91—115.
- Ненадовић, С., Архитектура Хиландара, Цркве и параклиси, Хиландарски зборник 3 (1974) 85—208.
- Ненадовић, С., Чесме и цистерне манастира Хиландара, ХЗ 4 (1978) 141—151.
- Ненадовић, С., Нека питања из области технике грађења и стила портала у средњовековној српској архитектури, Рашка баштина 2, Краљево 1980, 43—70.

- Ненадовић, С., Хиландарски конаци у јужној мали пре и после пожара 1722. године, ХЗ 5 (1983) 215—256.
- Ненадовић, С., Становање монаха у Хиландару, ХЗ 6 (1986) 83—126.
- Ненадовић, С., Прозорски рамови и стакла на цркви краља Милутина и припрати кнеза Лазара у Хиландару, Рашка баштина 3, Краљево 1988, 69—101.
- Нешковић, Ј., Петрова црква код Новог Пазара, Зборник радова Архитектонског факултета 6/5 (1960) 1—33.
- Нешковић, Ј., Црква манастира Давидовице на Лиму, Саопштења 4 (1961) 89—112.
- Нешковић, Ј., Петрова црква код Новог Пазара, Саопштења 4 (1961) 137—148.
- Нешковић, Ј., Вурђевци Ступови у Расу, Краљево 1984.
- Нешковић, Ј., — Николић, Р., Петрова црква код Новог Пазара, Београд 1987.
- Nicol, D. M., Meteora: The Rock Monasteries of Thessaly, London 1963.
- Niederle, L., Manuel de l'antiquité Slave I, II, Paris 1926.
- Niderle, L., Rukovět slovanské archeologie, Paris 1931.
- Никанор, Епископ, Стари манастирски печати (коментар М. Валтровића) Старинар 2 (1891) 30—34.
- Nikol, D. M., Meteora. The Rock Monasteries of Thessaly, London 1975.
- Николић, М., Властелинство манастира Ждрела (Горњака), ИЧ 20 (1973) 149—155.
- Николић, М., Властелинство свете Богородице на Љевиши, ИЧ 23 (1976) 39—49.
- Николић, М., Властелинство манастира св. Николе у Добрушци, ИЧ 24 (1977) 73—81.
- Николић, Р., Када је зидања и живописана Раваница, Саопштења 15 (1983) 45—65.
- Новаковић, Ст., Пронијари и баштиничи (спахије и читлук сахибије). Прилог проучавању непоткретне имовине у Србији XIII—XIX века, Глас СКА 1 (1887).
- Новаковић, Ст., Село, Глас СКА 24 (1891) — понов. изд. Београд 1965.
- Новаковић, Ст., Стара српска војска, Београд, 1893.
- Новаковић, Ст., Манастир Вањска, Задужбина краља Милутина, Глас СКА 32 (1892) 1—55.
- Новаковић, С., „Соке“ и „Сокалник“ у средњовековној Србији, ГНЧ 26 (1907) 118—128.
- Новаковић, Ст., Охридска архиепископија у почетку XI века, Глас СКА 76 (1908) 1—62.
- Новаковић, Ст., Немањинске престонице Рас-Пауки Неродимље, Глас СКА 88 (1911) 1—54.
- Новаковић, Ст., Пиво у Србији XIII и XIV века, Глас СКА 86 (1911) 151—166.
- Новаковић, Ст., Манастир Убожац, Приложак к средњовековној географији српских земаља, Глас СКА 86 (1911) 141—150.
- Новаковић, Ст., Град, трг, варош, к историји речи и предмета који се њима кажују, Наставник 1892, понов. изд. у Из српске историје, Београд 1966, 144—161.
- Нушић, Б., С Косова на сине море. Белешке са пута кроз Арбанас 1894, Београд 1902.
- Нушић, Б., Косово — опис земље и народа II, Нови Сад 1903.
- Oikonomides, N., Monastères et moines lors de la conquête ottomane, Südost — Forschungen 35 (1976) 1—10.
- Oikonomides N., A Collection of Dated Byzantine Lead Seals, Washington D. C. 1986.
- Orlandos, A. K., Τὰ βυζαντινά μνημεῖα τῆς Βίβας, Θρησκεία 4 (1933) 3—34.
- Orlandos, A. K., Τὸ κἀπρον τῆς „Ἀγτης“, ABME To. B'2 (1936) 151—160.
- Orlandos, A. K., Ἡ μόνη τοῦ Ὁσίου Μελετίου καὶ τὰ παλαιότρια αὐτῆς, ABME 5 (1939—1940) 35—118.
- Orlandos, A. K., Ἡ ἐν Βουσιῶν Μονὴ Σαγματῶν, ABME 7 (1951) 72—80.
- Orlandos, A. K., Παλαιοχριστιανικὰ ὑλικά τοῦ ἱερέως Θόδωρ, ARXEION 7 (1951) 62—71.
- Orlandos, A. K., Νεότερα εὐρήματα εἰς τὴν Μονὴν Δαφνίου, AMBE 8 (1953—1956) 68—99.
- Orlandos, A. K., Μοναστηριακὴ ἀρχιτεκτονική, Atina 1958.
- Orlandos, A. K., Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ αἱ βυζαντινὰ τοιχογραφία τῆς μονῆς τοῦ Θεολόγου Πατρικίου, Atina 1970.
- Osborne, R., Island Towers: The Case of Thasos, BSA 81 (1986) 167—178.
- Ostojić, I., Benediktinska opatija, Split 1934.
- Острогорски, Г., Пронија, Београд 1951.
- Острогорски, Г., Сербска област после Душанове Смрти, Београд, 1965.
- Острогорски, Г., Писмо Димитрија Хоматијана св. Сави и одломак из писма патријарху Герману о Савином посвећењу, Светосавски зборник 2, Београд 1938, 91—125 (= Сабрана дела IV, Београд 1969, 170—1897).
- Острогорски, Г., О веровањима и схватањима византијана, Сабрана дела V, Београд 1970.
- Ostrogorski, G., Observations on the Aristocracy in Byzantium, DOP 25 (1971) 3—32.
- Овчаров, Д. С., Византијски и Български крепости V—X век, София 1982.
- Павић, Д., О натпису са именима протомастора у ексонартеку Богородице Љевишке, Зograf 1 (1966) 21—23.
- Panofsky, E., An Explanation of Stornaloco's Formula, The Art Bulletin 27/1 (1945) 61—64.
- Papachryssanthou, D., La vie monastique dans les campagnes Byzantines du VIIIe au XIe siècle, Byzantion 43, 1973 (1974) 158—180.
- Papagelou, I. A., Σύντομη στὴν ιστορία καὶ τὴν ἀρχαιολογία τῆς περιοχῆς τῆς ταλατοῦς χροσῆς χαλιδῶν, 33—34 (1978) 62—91.
- Papaioanou, K. S., Τὰ ἑλληνικά μοναστήρια σὺν ἀρχιτεκτονικῆς συνθέσεως, Atina 1977.
- Papangelos, I. A. — Takakis, J., The Maritime Fort of Monastery Karakalou in Mt. Athos, Πύργος καὶ κἀπρον, Solun 1980, 99—120.

- Pargoire, J., *Le monastères doubles chez les Byzantins*, EO 9 (1906) 21—25.
- Pasadiou, A., *Ἡ μεσαιωνική διάκρισις τῶν ῥημάτων κτηνῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως*, Atina 1973.
- Павловић, Д. Ст., Непознати облик опека са крстова наших средњовековних цркава, *Саопштења* 9 (1970) 113—115.
- Павловић, Д. Ст., Наши средњовековни писци о избору места и положају споменика културе, *Саопштења* 9 (1970) 47—52.
- Павловић, Л., Српске манастирске болнице у доба Неманића, *Зборник православног богословског факултета* 2 (1951) 555—566.
- Павловић, Ј., Збирка печата из дечанске ризнице, Неки споменици културе — осврти и запажања II, *Смедерево* 1963, 63—85.
- Павловић, Л., Архивски и ликовни подаци о поправци манастира Јубостиње и зидању звонаре 1850/1851. године, *Рашка бањина* 2, Краљево 1980, 275—284.
- Павловић, М., *Запис код Ђуришког манастира*, ГСНД, 15—16 (1936) 363—364.
- Perkins, J. B. W., *Notes on the Structure and Building Methods of Early Byzantine Architecture*, (u) *The Great Palace of the Byzantine Emperors* (ed. D. Talbot Rice), Edinburgh 1958, 52—104.
- Петковић, С., *Опис рукописа манастира Крушедола*, Сремски Карловци 1914.
- Петковић, С., *Настаник Милешева*, Милешева у историји српског народа, Београд 1987, 1—8.
- Петковић, В., *Манастир Раваница*, Београд 1922.
- Петковић, В. Р., *Црква три Јерарха више Дечана*, Прилози КЈИФ X/1 (1930) 90.
- Петковић, В., *Преглед црквених споменика кроз повесницу српског народа*, Београд 1950.
- Петковић, В. — Бошковић, Ђ., *Манастир Дечани I, II*, Београд 1941.
- Petrikovits, H. V., *Fortification in the North-Western Empire from the Third to the Fifth Centuries A. D.*, JRS 60—61 (1970/71) 178—218.
- Petronotis, A., *Der Architekt in Byzanz, Bauplanung und Bauphase, der Antike* 4 (Berlin 1983) 329—343.
- Петровић, М., *Крмчица Светог Саве — о заштити објеката културе и социјално угрожених*, Београд 1983.
- Петровић, Р., *Откриће у Новој Павлици*, *Саопштења* 15 (1983) 243—248.
- Philippe, J., *Le monde byzantin dans l'histoire de la verrerie (V^e—XVIe siècle)*, Bologna 1970.
- Pirh, Oto Dubislav, *Putovanje po Srbiji u godini 1829*, Beograd 1983.
- Плетнева, С. А., *От кочевий к городам; Салтово — мажарская культура*, Москва 1967.
- Pora, R., *La partie nord de la forteresse byzantine du Xe siècle de Păcuiul lui Soare et ses relations avec l'architecture militaire byzantine*, Actes du premier congrès international des études Balcaniques et Sud-est Europe II, Sofia 1969, 569—577.
- Поповић, Д., *Српски владарски гроб у доба Неманића*, Београд 1988 (дисертација).
- Поповић, Ј., *Монашки живот по светим оцима*, Београд 1981.
- Popović, M., *Beogradska tvrđava, Dunavska radina*, AP 19 (1977) 101—103.
- Поповић, М., *Средњовековна црква Успења Богородице*, *Зборник народног музеја* 9—10 (1979) 497—512.
- Popović, M., *La résidence du Despote Djurdj Branković dans le Châtelet de la forteresse de Smederevo*, Balcanoslavica 7 (1979) 101—112.
- Поповић, М., *Манастир Павловац*, *Старинар* 30 за 1979 (1980) 75—81.
- Поповић, М., *Археолошка ископавања у манастиру у Павловцима*, *Саопштења* 13 (1981) 115—125.
- Поповић, М., *Београдска тераса*, Београд 1982.
- Popović, M., *Defensive Systems in the Eastern Part of Yugoslavia in the Middle Ages*, Balcanoslavica 11—12 (1984—85) 11—32.
- Поповић, М., *Прелиминарна истраживања у области средњовековног Раса*, *Новопазарски зборник* 9 (1985) 229—231.
- Поповић, М., *Стари град Рас*, Београд 1987.
- Поповић, М., *Утврђење Моравске Србије*, *Свети кнез Лазар*, споменица о шестој стогодишњици косовског боја 1389—1989, Београд 1989, 71—87.
- Поповић, М. — Иванишевић В., *Град Браничево у средњем веку*, *Старинар* 39 (1988) 125—179.
- Поповић, П. Ј., *Прилог за студију старе српске црквене архитектуре*, *Старинар* 3 за 1922 (1923) 95—119.
- Поповић, П., *Неколико звона из XV века*, *Старинар* 4 (1926—27) 105—110.
- Поповић, П., *Споменици смедеревског града*, Београд 1930.
- Прашков, Ј., *Крелџовата кула*, *Историја — Архитектура, живопис*, Софија 1973.
- Pribaković, D. — Popović, M., *Arheološka istraživanja srednjovekovnog grada Rasa*, *Vesnik vojnog muzeja* 18 (Beograd 1972) 27—60.
- Price, M. J. — Trell, B. L., *Coins and their Cities (Architecture on the Ancient Coins of Greece, Rome and Palestine)*, London 1977.
- Pringle, D., *The Defence of Byzantine Africa from Justinian to the Arab Conquest* (BAR Inter. Ser. 99 (i), Oxford 1981).
- Прокић, Р., *Средњовековна архитектура Петрушке области*, Крагујевац 1986.
- Prokopiou, G. A., *Ἡ κοσμολογική συμβολισμός στὴν αρχιτεκτονική τοῦ βυζαντινοῦ κτοῦ*, Atina 1981.
- Пурковић, М., *Авињонске папе и српске земље*, Пожаревац 1934.
- Пурковић, М., *Прилици српској историји*, ГСНД 15—16 (1936) 367—369.
- Пурковић, М. А., *Светитељски култови у старој српској држави према храмовном посвећивању*, *Богословље* 14 (1939) 151—174.
- Пурковић, М., *Попис села у средњовековној Србији*, ГСФФ 4/12 (1940) 58—160.
- Пурковић, М., *Прилици српској историји*, ГСНД 21 (1940) 161—168.
- Пурковић, М., *Српски патријарси средњег века*, Диселдорф 1976.
- Religions, Symbols and their Functions (ed. H. Biezais) Stockholm 1979.
- Reusche, E., *Polychromes Sichtmauerwerk byzantinischer und von Byzana beeinflusster Bauten Südosteuropas*, Köln 1971 (Diss.).
- Ристић, М. — Ђирковић, С. М. — Коран, В. Р., *Опеке српских средњовековних манастира*, Београд 1989.
- Ристић, М. М., *Састав и структура опека манастира Студенице*, *Осам векова Студенице*, Београд 1986, 149—154.
- Rodley, L., *Cave monasteries of Byzantine Cappadocia*, Cambridge Univ. Press 1985.
- Rosser, J., *Excavations at Saranda Kolones, Parphos, Cyprus, 1981—1983*, DOP 39 (1985) 81—97.
- Розов, В., *Синаици у Србији у XIV веку*, *Byzantinoslavica* 1 (1926) 16—20.
- Руvaraц, И., *О куцајинским манастирима по записима*, *Старинар* 5 (1888) 73—84.
- Радањ-Јовин, М., *Однос утврђења и објеката у комплексу манастира Студенице*, *Саопштења* 8 (1969) 63—74.
- Радањ-Јовин, М., *Студеница*, *Саопштења* 12, Београд 1979.
- Радањ-Јовин, М. — Јанковић, М. — Темерински, С., *Студеница у светлости археолошких и архитектонских истраживања*, *Благо манастира Студенице* (каталог САНУ), Београд 1988, 28—68.
- Радојичић, Н., *Свети Сава и аутокефалност српске и бугарске цркве*, *Глас СКА* 179 (1939) 179—258.
- Радојичић, Н., *Српски државни сабори у средњем веку*, Београд 1940.
- Радојичић, С., *Темнишки натпис, сујевеице средњовековних градитеља о чудотворној моћи имена и ликовна севастијских мученика*, *ЗЛУ* 5 (1969) 3—10.
- Радојичић, С., *Милешева*, Београд 1971.
- Радојичић, С., *Црква у Коњуку*, *Одабрани чланци и студије* 1933—1978, Нови Сад 1982, 25—42.
- Радојичић, С., *Црква у Коњуку*, *Одабрани чланци и студије* 1933—1978, Нови Сад 1982, 25—42.
- Радојичић, С., *Портрет младића на довратнику у српском сликарству XV века*, *Одабрани чланци и студије* 1933—1978 (Нови Сад 1982), 241—247.
- Радојичић, Ђ. Сп., *Григорије из Горњака*, *ИЧ* 3 (1951) 85—106.
- Radović, D. Sp., *La date de la conversion des Serbes*, *Byzantion* 22 (1953) 253—256.
- Радојичић, Ђ. Сп., *Српске библиотеке у средњем веку и у турско доба*, *Библиотекар* 3 (1954) 137—144.
- Радојичић, Ђ. Сп., *Записи о нашим старим рударима*, *Зборник за Филологију и лингвистику* (Нови Сад 1961—62) 279—281.
- Радојковић, Б., *О сокалницима*, *расправа о социјалним односима у српској држави средњег века*, *Посебна издања САНУ* 120, Београд 1937.
- Радојковић, Б., *Оловни прозор из Богородичине цркве у Студеници*, *ЗМПУ* 6—7 (1960/61) 19—26.
- Salzberger, M., *Le Symbole de la Croix et les monogrammes de Jésus chez les premiers chrétiens*, *Byzantion* 2, 1925 (1926) 337—448.
- Savramis, D., *Zur Soziologie des byzantinischen Mönchtums*, Leiden-Köln 1962.
- Schilbach E., *Byzantinische Metrologie*, München 1970.
- Scranton, R. L., *Medieval Architecture in the central Area of Corinth*, *Corinth* 16, New Jersey 1957.
- Scorpan, C., *Limes Scythiae, Topographical and Stratigraphical Research on the Late Roman Fortifications on the Lower Danube*, *BAR Inter. Ser.* 88, Oxford 1980.
- 700 година медицине у Срба, (каталог САНУ), Београд 1971.
- Симић, Г., *Голубачки град*, *Старинар* 33—34 (1984) 71—84.
- Симић, Г., *Палата Голубачког града*, *Саопштења* 22—23 (1990—1991) 77—101.
- Симић, Г., *Деспотова кула (донжон) у Ресави*, *Саопштења* 24 (у штампи).
- Симић, С., *Кратовске куле*, ГСНД 21 (1940) 145—154.
- Симић, С., *Лесновски манастир св. оца Гаврила*, *Задужбина српског деспота Јована Оливера*, Београд 1912.
- Симић, С., *Резање мермера у Студеници и Целмерном*, *Гласник етнографског музеја у Београду* 19 (1956) 273—289.
- Симоновић, Ђ., *Просторни развој села Србије*, Београд 1976 (дисертација — рукопис).
- Синдик, И., *Комунално уређење Котора од XII до почетка XV столећа*, Београд 1950.
- Sinos, S., *Die Klosterkirche der Kosmosoteira in Bera (Vira)*, München 1985.
- Sinos, S., *Organisation und Form des byzantinischen Palastes von Mystras*, *Architectura* 2 (1987) 105—128.
- Скарић, В., *Старо рударско право и техника у Србији и Босни*, Београд 1939.
- Слијепчевић, Ђ., *Историја српске православне цркве I*, Минхен 1962.
- Смирнов, С. — Бошковић, Ђ., *Археолошке белешке из Метохије и Прекорупља*, *Старинар* 8—9 (1933—34) 255—276.
- Smith, E. B., *The Dome*, Princeton, NJ University Press 1950.
- Smith, E. B., *Architectural Symbolism of Imperial Rome and the Middle Ages*, Princeton New Jersey 1956.
- Snively, C., *The Early Christian Basilicas of Stobi*, University of Texas at Austin 1979, (дисертација).
- Snively, C. S., *Cemetery Churches of the Early Byzantine Period in Eastern Iliricum: Location and Martyrs*, *GOTR* 2912 (1984) 117—124.
- Соколов, И., *Состояние монашества в Византийской церкви с половин IX до начала XIII века* (842—1204) Казан 1894.
- Соловјев, А., *Хиладарска повеља великог жупана Стефана (Провенчаног) из године 1200—1202*, п. о. (из) Прилози КЈИФ V/1—2 (1926).

- Соловјев, А. В., Два прилога проучавању Душанових држави, ГСНД 2 (1927) 25—45.
- Соловјев, А. В., Једна српска жупа за време царства, ГСНД 3 (1928) 25—42.
- Соловјев, А., Судје и суд по градовима Душанових држави, ГСНД 7—8 (1930) 147—161.
- Соловјев, А. В., Непозната повеља Стефана Ватопеду, ЈИЧ 3—4 (1935) 477—484.
- Соловјев, А. В., Српска црквена правила из XIV века, ГСНД 14 (1935) 33—42.
- Соловјев, А. В., Соколице и отроци у упоредно-историјској светлости, ГСНД 19 (1938) 103—131.
- Соловјев, А., Кончански практик, ЗРВИ 3 (1955) 83—109.
- Sotiriou, G. A., *Τὰ εἰκονοματικά τοῦ βυζαντινοῦ μοναχίου Ἀθηνῶν*, Athens 1933.
- Soulis, G. C., *Tsar Stephen Dušan and Mount Athos*, Harvard Slavic Studies vol. II (1954) 125—139.
- Soulis, G. C., *The Serbs and Byzantium during the Reign of Tsar Stephen Dušan (1331—1355) and his Successors*, Washington D. C. 1984.
- Spieser, J. M., *Thessalonique et ses monuments du IVe au VIe siècle, contribution à l'étude d'une ville paléochrétienne*, Ecole Française d'Athènes 1984.
- Spink, M., *A History of Christianity in the Balkans*, Chicago 1937.
- Споменици за средњовековната и поновата историја на Македонија I, Скопје 1975.
- Српскиот летописац, (ед. Ј. Шафарик), Гласник ДСС 5 (1853).
- Средњовековно стакло на Балкану (V—XV век), Београд 1975 (група аутора).
- Ставнић, Р., Манастир Враћевшница, Горњи Милановац 1980.
- Станојевић, Ст., Борба за самосталност католичке цркве у Немањинској држави, Београд 1912.
- Станојевић, Ст. — Мирковић, Ј. — Бошковић, Ђ., Манастир Манасија, Београд 1928.
- Станојевић, Ст., Била, клепала и зона код нас, Глас СКА II раз. 77, 153 (1933) 79—90.
- Станојевић, Ст., Свети Сава и независност српске цркве, Глас СКА 161 (1934) 199—251.
- Станојевић, Ст., Нуклеус српског медицинског факултета у XIV веку, Из наше прошлости, Београд 1934, 118—121.
- Stikas, L., *Τὸ οικοδομικὸν χροῖον τῆς Μονῆς Ὁσίου Λουκῆ Φυλίου*, Atina 1970.
- Стојаковић, А., Архитектонски простор у сликарству средњовековне Србије, Нови Сад 1970.
- Стојаковић, А., Ктиторски модел Ресаве, Моравска школа и њено доба, Београд 1972, 269—276.
- Стојаковић, Ј., Каталог рукописа и старих штампаних књига, Збирка Српске краљевске академије, Београд 1901 (Leipzig 1974).
- Stratis, E. G., *Ἡ ἱερά Μονή τοῦ τιμίου Προδρόμου παρὰ τὰς Ἱερῶν, ΔΧΑΕ* рег. 2 vol. 3 (1926) 3—14.
- Стричевић, Ђ., Једна рановизантијска опека с натписом, Гласник САН 5/1 (1953) 184.
- Стричевић, Ђ., Два варијетета плана црква моравске архитектонске школе, ЗРВИ 3 (1955) 213—220.
- Стричевић, Ђ., Улога старца Исаије у преношењу светогорских традиција у моравску архитектонску школу, ЗРВИ 3 (1955) 221—232.
- Стричевић, Ђ., Средњовековна рестаурација рановизантијске цркве код Куриумлије, ЗРВИ 4 (1956) 199—211.
- Strzygowski, J., *Die Miniaturen des Serbischen Psalters*, Wien 1906.
- Strzygowski, J., *Der Sigmalförmige Tisch und der älteste Typus des Refektoriums, Wörter und Sachen* I (1909) 70—80.
- Суботић, Г., Краљица Јелена Анжујска — ктитор црквених споменика у Приморју, ИГ 1—2 (1958) 131—148.
- Суботић, Г., Манастир Жича, Београд 1984.
- Survey archéologique des Kellia (Basse-Egypte) I, II* (Mission Suisse d'archéologie copte de l'université de Genève), Genève 1983.
- Шафарик, Ј., Хрисовула цара Стефана Душана којом оснива манастир Св. архангела Михаила и Гаврила у Призрену године 1348, Гласник ДСС 15 (1862) 264—317.
- Шалимуровић, В., Средњовековни метох и трг манастира Светога Вора у Мажичима по данас сачуваним називима места, Сеоски дани Сретена Вукосављевића 4 (1976) 129—140.
- Шакота, М., Где се налазио храм Благовештења у Студеници, Зограф 2 (1967) 51—53.
- Шакота, М., Прилози познавању манастира Бање код Прибоја, Саопштења 9 (1970) 19—46.
- Шакота, М., Прилози познавању манастира Бање код Прибоја. Непубликовани извештај о стању манастира Бање из 1857. године, Саопштења 10 (1974) 11—36.
- Шакота, М., Дечанска ризница, Београд 1984.
- Шакота, М., Студеничка ризница, Београд 1988.
- Шекуларац, В., Врањинске повеље XIII—XV вијек, Титоград 1984.
- Ševčenko, I., *Observation sur les recueils des discours et des poèmes de Théodore Métrochite et sur la bibliothèque de Chora a Constantinople*, Scriptorium 5 (1951) 279—288.
- Шкриванић, Г., Жичко епархијско властелинство, ИЧ 4 (1952—3), 1954, 147—172.
- Шкриванић, Г., Мрежа путева према Светостефанској (1313—1318) Грачаничкој (1321) Дечанској (1330) и Светоарханђеловској (1345—1352) повељи, ИЧ 5 (1954—1955) 387—397.
- Шкриванић, Г., Властелинство св. Стефана у Бањској, ИЧ 6 (1956) 177—199.
- Шкриванић, Г., Градови и утврђења у средњовековној Србији, Босни и Дубровнику, Војноисторијски гласник 2 (1969) 109—149.
- Шкриванић, Г., Раваничко властелинство, ИЧ 16—17 за 1966/67 (1970) 235—254.
- Шкриванић, Г., Путеви у средњовековној Србији, Београд 1974.
- Шкриванић, Г., Прилог проучавању западних градина српске државе на приморју од XII до половине XIV века, ИЧ 24 (1977) 47—61.

- Шкриванић, Г., Раваничко властелинство, Раваница 1381—1981, Београд, 1981, 83—99.
- Шупут, М., Пластична декорација Банске, ЗЛУ 6 (1970) 39—52.
- Шупут, М., Архитектура Пећке припрате, ЗЛУ 10 (1977) 45—67.
- Шупут, М., Мраморнице у Жичи, ЗЛУ 20 (1984) 157—161.
- Шупут, М., Манастир Бањска, Београд 1989.
- Tachiaos, A. E., *Le monachisme serbe de Saint Sava, et la tradition hésychaste athonite*, Хиландарски зборник 1 (1966) 83—89.
- Тахиаос, А. Е., Исихазам у доба кнеза Лазара, О кнезу Лазару, Крушевац 1975, 93—103.
- Taft, R. F., *The Great Entrance (A History of the Transfer of Gifts and other Preamphoral Rites of the Liturgy of St. John Chrysostom)*, Orientalia Christiana Analecta 200, Roma 1975.
- Taft, R. F., *Beyond East and West: Problems in Liturgical understanding*, Washington D. C. 1984.
- Talbot, A. M. M., *A Comparison of the Monastic Experience of Byzantine Men and Women, Byzantine Saints and Monasteries* (Hellenic College Press) Brookline, Massachusetts 1985, 1—2.
- Тарановски, Т., Историја српског права у Немањинској држави I, Београд 1931.
- Тарановски, И., *Ἱστορία τῆς Σερβικῆς ἐκκλησίας*, Солун 1982.
- Тасић, Д., Фреске XIII века у капели студеничке звонаре, Зограф 2 (1967) 8—10.
- Татић, Ж., Трагом велике прошлости, светогорска писма и монографске студије старе српске архитектуре, Београд 1929.
- Taylor, A., *The Pantokrator Monastery in Constantinople. A Comparison of its Remains and its Typikon*, 3 Annual Byzantine Studies Conference (New York 1977) 47—48.
- Теодоровић-Шакота, М., Инвентар рукописних књига дечанске библиотеке, Саопштења 1 (1956) 198—211.
- Thomas, J. P., *Private Religions Foundations in the Byzantine Empire*, Dumbarton Oaks Studies 24, Washington 1987.
- Thompson, R. W., *Number Symbolism and Patriotic Exegesis in Some Early Armenian Writers*, *Handes Amsorya* 90 (1976) 117—138.
- Thompson, R. W., *Architectural Symbolism in Classical Armenian Literature*, JThS n. s. 30 (1979) 102—114.
- Тодоровић, Д., Лесновска испосница свете Богородице, Зограф 8 (1977) 59—62.
- Томич, Г., Milentija-manastirski kompleks, AP 6 (1964) 136—138.
- Томич, Г., Једна варијанта у оквиру Моравске школе, Моравска школа и њено доба, Београд 1972, 249—261.
- Томич, Г., Milentija-Opština Kraljevo, AP 13 (1976) 139—142.
- Томич, Г., Milentija, Kraljevo, manastirski kompleks, AP 19 (1977) 116—119.
- Tomić, G., *Milentija, Uturđeni manastirski kompleks*, AP 20 (1979) 136—138.
- Томич, Г., Нека питања у вези са профаном архитектуром у комплексу Милентије, Старијар 30 (1980) 55—63.
- Томич, С. — Николић, Р., Манасија, Историја — животи (Саопштења 6), Београд 1964.
- Томовић, Г., Морфологија ћириличких натписа на Балкану, Београд 1974.
- Томовић, Г., Повеља манастира Леснова, ИЧ 24 (1977) 83—102.
- Томов, Т., Морозвиждската епископија, Културно наследство 7 (1978) 93—116.
- Томовски, К., Конзервација на културно-историјске споменици во штипска и кумановска околија во 1957, Културно Наследство 5 (1959) 45—48.
- Topping, E. C., *Sacred Stories from Byzantium*, Brookline Massach. 1977.
- Тотев, Т., Манастирот во „Гулаљалка“ центар на русувана керамика в Преслав през IX—X в. Археологија 1 (1976) 8—15.
- Трајчев, Г., Манастирџије во Македонија, Софија 1933.
- Требник, 5 vol. Rome 1945—53.
- Trevor Hodge, A., *The Woodwork of Greek Roofs*, Cambridge Univ. Press London 1960.
- Трифунковић, Ј. Ф., Водиче у Скопској Црној Гори, Врањски гласник 8 (1972) 413—421.
- Трифунковић, Ђ., Примери из старе српске књижевности, Београд 1975.
- Трифунковић, Ђ., Писац и преводилац Инок Исаија, Крушевац 1980.
- Трифунковић, Ђ., Цамблаков опис дечанског храма у светлости византијске естетике, Научни састанак слависта у Вукове дане, МСП 14 (1984) 183—188.
- Троицки, С., Ктиторско право у Византији и у Немањинској Србији, ГЛАС СКА 168 (1935) 61—132.
- Троицки, С., Црквено-политичка идеологија светосавске крмиче и Властареве Синтагме, Глас САН 212 (1953) 155—206.
- Тројановић, С., Житије јаме у Србији, Сборник по славјановџањию III, С. Петербург 1910.
- Trone, R. G., *A Constantinopolitan Double Monastery of the Fourteenth Century: The Philanthropic Saviour*, Byzantine Studies/Études Byzantines 10 (1983) 81—87.
- Туленков, Н., Архитектура на българските манастири, Софија 1988.
- Тверской, Л. М., Русское градостроительство до конца XVII века, Ленинград — Москва 1953, 7—26.
- Typus, Symbol, Allegorie bei den östlichen Vätern und ihren Parallelen im Mittelalter, Regensburg, 1982.
- Tzaferis, V., *The Excavation of Kursi-Gergesa*, Atiqot 16 (1983).

- Ulubabian, B., *Cenni storici sul »Pease degli spiriti maligni« l'Albania, o la regione di Artsakh — Gendzasar*, DAA 17 (1987).
- Урошевић, А., О манастиру Убошцу, Хришћанско дело св. 2 (Скопље 1937) 110—116.
- Валтровић, М., Црквени печати, Старијар 4 (1888) 130—137.
- Валтровић, М., Печат Пећке патријаршије од године 1759, Старијар 1—2 (1891) 29.
- Varnalidis, S., *Ὁ θεσμός τῆς χαριστικῆς (δωρεᾶς) τῶν μοναστηρίων εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς*, Solun, 1985.
- Васић, М., Архиепископ Данило II, Прилози КЈИФ 6 св. 2 (1926) 231—264.
- Васић, М., Јовановић, К., Извештај с археолошке експедиције по јужној, источној и североисточној Србији, Старијар (податак) 4/1 (1909) 1—37.
- Velenis, G., *Ἡ βασιλικὴ τοῦ εὐαγγελικοῦ διακόμου στὴ βυζαντινὴ ἀρχιτεκτονικὴ*, Solun 1984.
- Velenis, G., *Γόρῳ ἀπὸ ἐνᾶ κατεστραμμένου κτίριου τῆς Θεσσαλονίκης*, *Αμύτος Μ. Ανδρόνικου*, Solun 1986, 119—127.
- Велимировић, М., Васојевић, Полимље, Метохија, ГИЧ 18 (1898) 53—189.
- Велков, В., Исторически извори за крепосните кули с издаден раб, ИАИ 24 (1961) 147—151.
- Веселић, Ј., Опис манастира у Србији, Београд 1867.
- Веселиновић, А., Прилог проучавању рударства на Балкану крајем XV века, ИЧ 25—26 (1978—1979) 249—252.
- Влајинац, М., Бежба и заманица као мобарска културна работа у Србији средњег века, ГИЧ 2 (1927) 47—65.
- Влајинац, М., Речник наших старих мера у току векова I—IV, Београд 1961—1974.
- Vocotopoulos, P. L., *The Concealed Course Technique: Further Examples and a Few Remarks*, JOB 28 (1979) 247—260.
- Volk, O., *Die byzantinischen Klosterbibliotheken von Konstantinopel, Thessalonike und Kleinasien*, München 1954 (дисертација).
- Vryonis, S., *The Decline of Medieval Hellenism in Asia Minor and the Process of Islamization from the Eleventh through the Fifteenth Century*, Berkeley, Los Angeles, London 1971.
- Vryonis, S., *The Panegyris of the Byzantine Saint: a study in the Nature of a medieval institution, its origin and fate*, *The Byzantine Saint*, London 1981, 196—226.
- Вујић, Ј., Путешествје по Србији, Београд 1901.
- Вуловић, Б., Црквени споменици на подручју Београда II, Београд 1973.
- Вукадић, О., Милић, Д., Малич, Средњовековни град Сталаћ, Ужички град, Козник, Милешевац, Рашка баштина 2, Краљево 1980, 304—308.
- Вукановић, Т. П., Манастир Бањска, Вранјански гласник 6 (1970) 41—64.
- Вуловић, Б., Стари конак у комплексу зграда манастира Пећке Патријаршије, ЗЗСК 2 (1951) 119—124.
- Вуловић, Б., Рушевине патријаршијског конака у Пећи, Саопштења 1 (1956) 45—46.
- Вуловић, Б., Конзерваторске белешке са терена, Зборник Архитектонског факултета у Београду 4/3 (1957—1958) 3—20.
- Вуловић, Б., Раваница, (Саопштења 7), Београд 1966.
- Вуловић, Б., Конзервација рушевина Сисојевац, Саопштења 1 (1956) 59—60.
- Вуловић, Б., Црква Св. Богородице у средњовековној Кулајни Необјављени резултати једног истраживања, ЗЛУВ 8 (1972) 387—398.
- Вуловић, Б., Архитектура Раванице, Раваница 1381—1981, Београд 1981, 19—32.
- Вуловић, С. Н., Белешке о архиепископу Никодиму, Глас СКА 43 (1894) 1—15.
- Walters, C. C., *Monastic Archaeology in Egypt*, Warminster 1974.
- Wilkinson, J., *Orientation, Jewish and Christian*, PEG 116 (1984) 16—30.
- Williams, E. V., *The Bells of Russia, History and Technology*, Princeton 1985.
- Wilson, N. G., *Books and Readers in Byzantium*, Byzantine books and Bookmen, Washington D. C. 1975, 1—15.
- Wolska, W., *La Topographie chrétienne de Cosmos Indicopleustes; Théologie et Science au VIe Siècle*, Paris 1962.
- Халпахчијан, О. Х., Гражданское зодчество Армений, Москва 1971.
- Xungoropoulos, A., *Τέσσαρες μικροί ναοί τῆς Θεσσαλονίκης* Thessaloniki 1952.
- Yiannias, J. J., *The Wall Paintings in the Trapeza of the Great Laura on Mount Athos: A Study in Eastern Orthodox Refectory Art*, University of Pittsburgh 1971 (дисертација).
- Здравковић, И., — Јовановић, В., Археолошко-конзерваторски радови на граду Звечану, СКМ 1 (1961) 279—288.
- Здравковић, И., Резултати конзерваторских испитивања и радови на граду Звечану, ЗЗСК 12 (1961) 83—104.
- Здравковић, И., Резултати конзерваторских испитивања и радови на граду Маличу у Ибарској клисури, ЗЗСК 15 (1964) 62—79.
- Здравковић, И., Стари планови у збиркама неких установа у Бечу, Зборник ЗСК 16 (1965) 219—224.
- Здравковић, И., Средњовековни градови у Србији, Београд 1970.
- Здравковић, И., Средњовековни градови и дворци на Косову, Београд 1975.
- Zdravković, I., — Jovanović, V., *La forteresse de Zvečan, Située au moyen âge à la frontière entre Byzance et la Serbie*, Actes du XIIe Congrès international d'études byzantines (Belgrade) 3 (1964) 423—428.
- Здравковић, И., — Јовановић, В., Врхлеб дворца краља Милутина, Старијар 15—16 (1964—65) 261—266.

- Zhishman, J., *Das Stifterrecht (τὸ κτητορικὸν δίκαιον) in der morgenländischen Kirche*, Wien 1888, 11—13.
- Зиројевић, О., Млинови у време турске владавине (од XV до XVIII века), Сеоски дани Сретена Вукосављевића 6 (1978) 155—161.
- Зиројевић, О., Цркве и манастири на подручју Пећке патријаршије до 1683. године, Београд 1984.
- Златановић, М., Архљевица, Врански гласник 20 (1987) 169—175.
- Злоковић, М., Градска црква, задужбина Краљице Јелене, ГСНД 15—16 (1936) 61—80.
- Жеравица, З., Жеравица, Л., Средњовековно насеље у Поповици код Неготина, Старијар 28—29 (1977/78) 201—211.
- Живојиновић, М., Аделфати у Византији и средњовековној Србији, ЗРБИ 11 (1968) 241—270.
- Живојиновић, М., Светогорске келије и пирони у средњем веку, Београд 1972.
- Живојиновић, М., Болница краља Милутина у Цариграду, ЗРБИ 16 (1975) 105—115.
- Живојиновић, М., Ктиторска делатност светог Сава, Сава Немањин-Свети Сава, Београд 1979, 15—25.
- Zivojinović, M., *De nouveau sur le séjour de l'empereur Dušan l'Athos*, ЗРБИ 21 (1928) 119—126.
- Zivojinović, M., *Chantax et ses Moulins*, ZRVI 23 (1984) 119—139.
- Живојиновић, М., Хиландарски пир у Хрпуци, ХЗ 6 (1986) 59—82.
- Zivojinović, M., *Settlements with Marketplace Status*, ЗРБИ 24/25 (1986) 407—412.

ИНДЕКС

А

Абрахамс, Д. (Abrahamse, D.), 75
 Акрабова-Жданова, И., 288
 Албанија, 89, 135, 274
 Алпаго-Новело, А. (Alpago-Novello, A.) 53, 55
 Амфилохије, јеромонах, 101
 Ана, Немањина жена, 40, 41
 Ана Комнина, 41
 Ангел, Г. (Anghel, G.), 57, 59
 Анастасија, монахиња, в. Ана, Немањина жена
 Ангелова, Р., 53
 Ангора, 32
 Андроник II Палеолог, 89
 Анђелић, П., 89, 92
 антиминс, 46
 Антиохија, 45, 49
 Антић-Комненовић, Н., 215
 Антонеску, Д. (Antonescu, D.), 59
 Аполонија, град, 274
 Арвелер, Х. (Ahrweiler, H.) 37
 арханђели, 81
 архиепископија, 25, 27
 барска, 25
 охридска, 25, 27
 Архиепископија, 110
 Арсеније I, српски архиепископ, 39, 119, 121
 Арсеније II, српски патријарх, 32
 Арсеније III, српски патријарх, 218
 Арта, 133, 135
 Атанасијевић, Д. А., 87
 Атос (Aton), в. Света Гора

Б

Бабић, Б., 61, 85, 87, 117, 265
 Бабић, Г., 33, 37, 144, 149, 227
 Бабић-Ђорђевић, Г. в. Бабић, Г.
 Бајазит, турски султан, 32
 Бајаловић-Харипешић, М., 381, 387
 Бајнс, Н. Х. (Baynes, N. H.), 119
 Бакалова, Е., 77
 Балабанов, К., 313
 Балс, Г. (Bals, G.), 77
 Балтрес, П. Ц. (Baltres, C. C.), 18
 Балша III Ђурђевић, 229
 Балшић, 32, 80, 81, 226, 227
 Бар, 229, 390
 Варгали, 373
 Вари, 27
 Бариш, Питер Џулијен, (Burridge, P. J.), 18, 19, 35, 53, 125, 189
 Баришић, С., 377
 Баришић, Ф., 31, 49, 102, 212, 227
 Барла, Х., 147
 Барски, В. Г. (Barskii, V. G.), 81, 104, 105, 118, 148, 149
 Баргенов, И., 49
 Батлер, Е. (Butler, C.), 50, 53, 347, 349
 Батлер, Л. (Butler, L.), 19, 55
 Баће, А. (Bace, A.), 133, 135
 Башкић, М., 37, 69, 107, 113, 131, 383
 Бек, Л., 105
 Бек, Х. Г. (Beck, H. G.), 37
 Бел, Г. (Bell, G.), 53
 Беласица, село, 88
 Бельдићану, Н. (Beldiceanu, N.), 147

Бели Дрим, река, 68
 Белодедовски, З., 373
 бенедиктински ред, 27
 Бенвенисти, М. (Benvenisti, M.), 125
 Беридзе, В. (Beridze, V.), 53, 54, 55
 Београд, 32, 42, 84, 95, 114, 117, 123, 125, 270, 280, 322, 381, 389
 Беотија, 18, 53
 библиотека, 44, 82, 203, 235
 манастира Дечани, 203
 Бијело Поље, 40, 84, 146
 Вилбија, М., 125, 331
 Билер, А. (Bieler, A.), 47, 71
 Бинтлиф, Ј. Л. (Bintliff, J. L.), 60
 Бистрица, река, 39, 83, 98, 185, 197, 206, 280, 299, 304, 377
 Битбург, (Bitburg), 132
 Бјере, Х. (Bierais, H.), 47
 Бјернацка-Лубанска, М. (Biernacka-Lubanska, M.), 132
 благајна, 44
 Благојевић, М., 23, 24, 26, 28, 29, 30, 43, 66, 69, 83, 85, 87, 109, 127, 169, 191, 212
 Благосишћење, 36, 82
 Бобчев, С. Н., 135
 Богдан Губавац, 115
 Богдановић, Д., 23, 37, 45, 47, 117, 143
 Богдановић, Ј., 147
 Богородица, 82, 149
 Божић, И., 27, 33, 129
 Војана, река, 85
 Војко, 382
 Војовић, Д., 167
 Вока Которска, 27
 болнице, 82, 114, 115, 116, 206, 302, 303, 304, 355
 Београд, 114, 115
 краља Милутина у Цариграду, 114, 115
 манастира Дечани, 114, 115, 116
 манастира Пантократор у Цариграду, 114
 манастира Раваница, 114, 115
 манастира Св. Арханђели код Призрена, 114, 115, 116, 206, 302, 303, 304, 355
 манастира Студеница, 114
 манастира Хиландар, 114, 115, 116
 Бонд, Шејла, (Bonde, Sheila), 19
 Борач, утарђење, 216
 Борково место, 91
 Борн, Е. (Born, E.), 19
 Борнерт, Р. (Bornert, R.), 73
 Бошковић, Б., 19, 21, 31, 35, 69, 77, 81, 89, 91, 95, 97, 100, 101, 102, 117, 125, 131, 135, 141, 143, 144, 145, 149, 159, 163, 165, 167, 175, 181, 187, 189, 194, 199, 211, 219, 225, 226, 227, 229, 231, 233, 239, 259, 269, 281, 333, 359, 370, 373, 383, 389
 Брајко, 382
 Бранчић, 135, 223
 Бранковић, 32
 Браунфелс, В. (Braunfels, W.), 18, 55
 Брвеник, 41, 68, 217, 223
 Брентјес, Б. (Brentjes, B.), 53, 55
 Брестина, 84
 Бриер, А. (Bryer, A.), 43
 Брмболић, М., 113, 147, 225, 288, 309
 Брњаци, 39, 41, 87
 Брод, село, 84
 Бродарево, 330
 Брокјер, Бертрандон де ла, (Broquiere, Bertrandon de la), 87
 Брсково, 85, 88
 Бугари, 197

Бугарска, 17, 25, 27, 31, 32, 52, 55, 76, 98, 132, 135, 198,
288, 333, 390, 393
бугарска црква, 25
Будим, 273
Будимла, 40
Бупар, 368, 370, 371, 373, 377, 379
Бупар, 368, 370, 371, 373, 377, 379
манастира Градац, 375
манастира Бурђени Ступови, 371
манастира Милешева, 377
манастира Раваница, 370, 379
манастира Св. Никола у Толкици (Куршумлија), 370
манастира Студеница, 370
Бурас, X. (Bouras, Ch.), 18, 55, 83, 89, 103, 255, 345, 391,
393
Буч, село, 125, 375
Буххаузен X. (Buschhausen, H.), 271

В

Вазнесење, 82
Валтерс, П. П. (Walters, C. C.), 53
Ван де Вен, П. (Van de Ven, P.), 49
Варналидис, С. А. (Varnalidis, S. L.), 25
Вароше, каменолом, 234
Васки, 382
Василије I, византијски цар, 25
Василије II, византијски цар, 43
Василијевић, С., 365
Васић, М., 187, 384
Веленис, Г. (Velensis, G.), 182, 193, 195, 340
Велика Хоча, трг, 84
Велики Вхал, 72
Велков, В., 135
Великопронић, М., 123, 375
Велуса, село, 48
Венетија, 47, 146
Верлаз, П. (Verlaaz, C.), 233
Веселиновић, А., 85
Веселиновић, М. В., 41
Веселић, Ј., 220, 229
византија, 285
манастира Хиландар, 295
Византија, 27, 31, 35, 38, 41, 42, 45, 61, 62, 70, 71, 76,
78, 88, 98, 102, 105, 106, 115, 116, 144, 146, 147, 157,
183, 198, 226, 235, 239, 246, 247, 254, 262, 274, 307,
312, 335, 340, 345, 369, 383, 385, 388, 389, 390, 391
византијска империја, в. Византија
византијско царство, в. Византија
Вилијамс, Е. В. (Williams, E. V.), 147
Вилсон, Н. Г. (Wilson, N. G.), 113
Виллард д'Онекур, (Villard de Honnecourt), 347
фра Вилта, градче Дечана, 382, 384
Витанија, 69
Виталије, С. (Vitalijev, S.), 393
Витрувије, 137, 348, 349
Вићенца, Театро Олимпико, 347
Витиград, 116, 113, 129, 206, 208, 216, 280, 387
Владислав, српски краљ, 39, 86, 121, 164
Влазијан, М., 87, 367
Влатко, властелин, 37
Влашка, 147
воленаци, 78, 123, 124, 169
манастира Милешева, 169
манастира Хиландар, 124
водопад, 371, 272, 373, 375, 382
манастира Дечани, 372, 373, 385
манастира Осојнаци, 371, 372, 373
манастира Студеница, 372, 373
Цариград Града, 373
Војислав Грматич, 114
Вокотопулос, П. Л. (Vocotopoulos, P. L.), 231
Волк, О., 113
Волка, В. (Wolska, W.), 47
Врло, 129
Врњанци, 29
Врњанс, С. (Vrjans, S.), 49, 85
Врх, заселак, 324
Вујовић, Б., 119
Вук Брањковић, 31, 40, 91, 110, 171
Вукатин, О., 89, 125, 226, 239, 295
Вукан, Неманин син, 185
Вукановић, Т. П., 187

Г

Габелић, С., 101, 211
Гајин, А., 102
Гаврило Лесновски, пустиножител, 27
Гавриловић, А., 23
Гавриловић, З., 51
Галаварис, Г. (Galavaris, G.), 83
Галатариоту, Ц. (Galatariotou, C.), 37, 39
Галатиста, 190
Галилејско море, 53
Гамбер, К. (Gamber, K.), 105
Гарашани, М., 60
Гарашевић, Б., 23, 91, 123
Гарднер, Ј. (Gardner, J.), 81
Гвоздановић, В., 391
Гедеон Јуришић, 203
Гејер, П. Ф. (Geyer, C. F.), 47
Гејер, X. (Gelzer, H.), 35
Георгијадис, Н. В. (Georgiades, N. V.), 81
Георгије, в. Ђорђе, протомјестор у манастиру Дечани
Георгије Мармарас, протомјестор, 383
Георгије Стојановић, 122, 123, 203, 320
Герасимов, Т., 59
Гервасије, игуман у манастиру Хиландар, 44, 89
Геревић, Л. (Gerevich, L.), 81, 273, 359, 391
Герман, монах, 38
Германус I, париградски патријарх, 46
Гивен-Вилсон, Ц. (Given-Wilson, C.), 19, 55
Гирбрант, А. (Gheerbrant, A.), 137
Глигорјевић, М., 83
Глунчић, П., 125
Гобеле, заселак, 324
Гог, Мери, (Gough, Mary), 19, 117, 125
Гог, Мајкл, (Gough, Michael), 19, 125
Головић, заселак, 324
Голубац, 385, 386, 388
Горен, А. (Goren, A.), 19
Горко, 382
Горње Витиње, село, 124
Готје, П. (Gautier, P.), 41, 43, 117, 157
Грабар, А. (Grabar, A.), 47, 77, 103, 147, 391
Градислав, теичија, 83
граматик, 44
Гранже, Ф. (Granger, F.), 137
Гранић, Ф., 37, 97
Грацијан, римски цар, 165
Григорије Богослов, 144
Григорије Пакуријан, 40, 42
Григорије Синаит, 101
Григорије, старац, 38, 40, 98, 102, 120
Григорије Цамблак, 46, 47, 49, 69, 71, 106, 114, 115, 116,
117, 118, 119, 121, 122, 128, 129, 198, 199, 202, 203, 204,
259, 320, 321, 333
Григсон, Ф. (Grierson, Ph.), 49, 83
Грковић, М., 113, 195, 199, 203, 259, 321, 383
гробница, 25, 154, 175, 187, 197
Грујић, М., 45
Грујић, Р., 19, 23, 33, 39, 69, 83, 91, 92, 115, 121, 127,
129, 169, 189, 205, 211, 333, 377
Грузија, 17, 48, 52, 54, 55, 391
Грчка, 55, 89, 190
Гулд, Г. (Gould, G.), 49

Д

Давид, монах, 85, 383
Давидов, Д., 103
Далмација, 23
Дамјановић, В., 351
Даниелу, Ј. (Danielou, J.), 47

Данило II, архиепископ, 29, 38, 39, 41, 46, 47, 60, 92,
106, 107, 110, 115, 119, 120, 121, 127, 128, 129, 144, 146,
147, 148, 149, 151, 157, 184, 187, 193, 195, 198, 202, 204,
250, 261, 284, 295, 319, 320, 321, 330, 331, 342, 384
Данилов настављач, 129, 199
Даниша, госпођа, 36
Данишић, Б., 23, 33, 37, 39, 41, 49, 105, 109, 121, 127, 129,
131, 144, 147, 149, 151, 157, 187, 199, 205, 285, 321, 331, 383
Дань, трг, 83
Дакхари, У. (Dahari, U.), 19
Двали, М. (Dvali, M.), 48
Деженица, 330
Делхаје, X. (Delehay, H.), 25, 49, 157
Деланин, Б., 305, 307
Денис, Г. Т. (Dennis, G. T.), 135
Дероко, А., 21, 77, 81, 89, 91, 113, 125, 126, 132, 134, 135,
137, 147, 187, 199, 212, 217, 381, 389
Десина де Риса, 383
Дикс, Г. (Dix, G.), 105
Димаконулос, Ј. (Dimakopoulos, J.), 53
Димитрије Аврамовић, 267, 268, 269
Димитријевић, Ст. М., 75, 83, 249, 269
Динић, М., 67, 85, 101, 167, 169, 217, 225, 226, 331
Димитрије, русички митрополит, 220
Диконисје Поповић, 215
диско, 50
Дмитар Кратовац Дијак, 68
Дмитар, жупан, в. Давид, монах
Доброслав, мајстор у манастиру Дечани, 107, 199, 259,
320, 384
Доброслава, 91
Добрушта, 128
Долац, трг, 84
Долац, село код Студенице, 76, 324
Доментијан, 23, 35, 37, 49, 69, 112, 113, 119, 121, 276,
277
Дончева-Петкова, Л., 335
Дона Дрежница, 91
Доуни, Р. (Downey, G.), 365
Доус, Е. (Dawes, E.), 119
дохијар, 44, 45, 109
Драга, село, 84
Драгана, мајка браће Мусића, 217
Драгиневић, Р., 83
Драгон, М. (Dragon, M.), 25
Другуин, српски краљ, 26, 62, 69, 84, 128, 130, 149, 151,
153, 154, 155, 157, 177, 167, 191, 198, 238, 254, 298, 324,
354
Драч, 25
Дрежница, река, 91
Дријева, трг, 85
Дриваст, 82
Дубровачка република, 124
Дубровник, 80, 216, 330, 332, 333, 335, 383
Дукла, 23
Думалин, X. (Dumaine, H.), 117
Дунав, 132
Дурковић-Јакшић, Љ., 315, 373
духовници, 109
Дучић, Н., 33
Душан, српски краљ и цар, 19, 23, 28, 29, 31, 33, 34,
37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 69, 78, 83, 84, 86, 88, 89,
91, 92, 94, 98, 102, 106, 110, 112, 114, 115, 116, 121, 122,
124, 126, 128, 129, 195, 198, 204, 211, 212, 216, 217, 262,
264, 319, 330, 382, 383

Ђ

Ѓакони, 109
Ђобадзе, В. (Dobadze, W.), 19
Ђорђе, протомјестор у манастиру Дечани, 107, 199, 259,
320, 384
Ђорђе II Страшановић Балшић, 229
Ђорђевић, С., 77, 89, 190, 226, 255, 257
Ђура, 382
Ђурђе Брањковић, 217, 321, 333
Ђурђе Црнојевић, 230
Ђурић, В. Ј., 25, 81, 123, 131, 143, 144, 149, 181, 227, 228,
265, 323, 385, 383
Ђурић, С., 239
Ђуросић, В., 331

Е

Евгенија, монахиња, в. Милица, кнегиња
Евстратије, игуман манастира Дечани, 113, 192, 203
Египат, 50, 52
Едвардс, Р. В. (Edwards, R. V.), 133
Елеса, 46
Едит-Дархам, М. (Edit-Darham, M.), 123
еклисијарица, 122, 315
еклисијарх, 44, 109, 121, 156
еконартекс, 143, 148, 149, 172
црква у манастиру Жича, 149
црква у манастиру Осојнаци, 172
црква у манастиру Студеници, 148
Емиаде, М., 47
Енглеска, 389
епархија, 25
београдска, 25
браничевска, 25
нишка, 25
епископија, 27, 39, 85, 86, 91, 112, 113, 114, 128
бањска, 39
будимљанска, 27
албанска, 27, 114
зетска, 27
златовска, 39
липљанска, 27, 39
моравска, 27
призренска, 27, 39, 85, 86, 91, 112, 113, 128
рашка, 25, 27, 37
топличка, 27
хвојанска, 27
хумска, 27, 39
Ернштајн, Е. В. (Erstein, A. W.), 119
Ерцеговин-Павловић, С., 87
Еулард, Ц. (Eulard, C.), 235
еулогја, 82

Ж

Жабљак, утврђење, 223
Жајин, Р. (Japin, R.), 43
Жарево, град у области Браничева, 102, 223
Жарево, град у Метохији, 182, 185, 197, 199
Жеранина, Ж., 87
Жеранина, Л., 87
Жермен, Д. (Germain, D.), 55
жезло, 44
житија, 23, 25, 27, 33, 35, 37, 41, 43, 49, 68, 72, 76, 106,
118, 119, 120, 187, 198, 202
житије Јаме, в. житије
житије, 84, 97, 98, 109, 124, 193, 315, 317
манастира Бурђени Ступови, 109, 315
манастира Св. Ђорђе на Серами, 193
манастира Св. Миколај у Расу, 96
манастира Трескавац, 109
манастира Хиландар, 124
утврђење Голубац, 317
Живковић, Б., 336
Живковић, Н., 152
Живковић, Р., 81
Живојиновић, М., 31, 33, 37, 85, 89, 115, 117, 121, 125,
129, 189, 265
Жрнов, град, 125

З

Забрета, в. манастир св. Никола (Наталија)
Закон Са. Симеона и Са. Сава, 29, 42, 169
Завоник црква Душана, 11, 29, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 86,
122, 128, 387
Зачује, 91
Зачујан, град, 63, 98, 125, 134, 135, 228, 385
Заремковић, Д., 373
Заремковић, И., 89, 103, 125, 134, 135, 217, 373
Засовић, З., 157
Зета, 22, 228
Зиројевић, О., 125, 147, 241
Златановић, М., 125

Бутарска, 17, 25, 27, 31, 32, 52, 55, 76, 98, 132, 135, 198,
238, 333, 390, 393
Бутарска црква, 25
Бутин, 377
Будимља, 40
Бунар, 369, 370, 371, 375, 377, 379
манастира Градаци, 373
манастира Бурђени Ступови, 371
манастира Милешева, 377
манастира Раваница, 370, 379
манастира Св. Никола у Толцици (Куришумлија), 370
манастира Студеница, 370
Бурас, X. (Bouras, Ch.), 19, 55, 63, 89, 103, 255, 345, 391,
393
Буч, село, 123, 375
Бучххаузен X. (Buschhausen, H.), 271

В

Византиске, 62
Валтерс, П. П. (Walters, C. C.), 53
Ван де Вен, П. (Van de Ven, P.), 49
Варналидис, С. Л. (Varnalidis, S. L.), 25
Варнице, каменолом, 324
Васил, 382
Василије I, византијски цар, 25
Василије II, византијски цар, 43
Василић, М., 107, 384
Василић, Г. (Vasilević, G.), 192, 193, 195, 340
Василић Хоча, трг, 64
Василић Виход, 72
Васило, В., 135
Василиромић, М., 125, 375
Велуса, село, 48
Венеција, 47, 146
Верлаг, П. (Verlag, C.), 233
Веселиновић, А., 85
Веселиновић, М. В., 41
Веселић, Ј., 220, 229
византијска, 265
манастира Хиландар, 265
Византија, 27, 31, 35, 38, 41, 42, 45, 61, 62, 70, 71, 76,
78, 80, 88, 102, 105, 106, 115, 116, 144, 146, 147, 157,
182, 188, 226, 225, 236, 246, 247, 254, 262, 274, 307,
312, 335, 340, 345, 369, 383, 385, 388, 389, 390, 391
византијска империја и Византија
византијско царство и Византија
Вилијамс, Е. В. (Williams, E. V.), 147
Вилсон, Н. Г. (Wilson, N. G.), 113
Виллар д' Онекур, (Villard de Honnescourt), 347
фра Виста, градиште Дечани, 382, 384
Витимија, 68
Витлинов, С. (Витлинов, С.), 293
Витрувије, 137, 346, 349
Витишца, Театро Олимпио, 347
Витторија, 110, 113, 129, 206, 208, 216, 280, 387
Владислав, српски краљ, 39, 86, 121, 164
Влађинић, М., 67, 367
Влашко, властелин, 37
Влашка, 147
воденице, 79, 123, 124, 169
манастира Милешева, 169
манастира Хиландар, 124
волкови, 371, 372, 373, 375, 382
манастира Дечани, 372, 373, 385
манастира Сопотани, 371, 372, 373
манастира Студеница, 372, 373
Царски мост Грда, 373
Војислав Грамак, 373
Вокотопулос, П. Л. (Vocotopoulos, P. L.), 231
Воли, О., 113
Волка, В. (Wolska, W.), 47
Вроне, 128
Врханица, 29
Врханица, С. (Vrhovica, S.), 49, 85
Вук, манах, 324
Вујковић, В., 119
Вук Вуковић, 31, 40, 61, 110, 171
Вуковић, О., 89, 125, 226, 229, 295
Вуковић, Њешић схи, 185
Вуковић, Т. П., 181

Г

Габилић, С., 101, 211
Гајић, А., 102
Гаврило Лесновски, пустиножител, 27
Гавриловић, А., 23
Гавриловић, З., 51
Галаварис, Г. (Galavaris, G.), 83
Галатариоту, Ц. (Galatariotou, C.), 37, 39
Галатиста, 190
Галилејско море, 53
Гамбер, К. (Gamber, K.), 105
Гарашанин, М., 60
Гардашевић, Б., 23, 91, 123
Гарднер, Ј. (Gardner, J.), 81
Гвоздановић, В., 391
Гедон Јуринић, 203
Гејер, Ц. Ф. (Geyer, C. F.), 47
Гелер, Х. (Gelzer, H.), 35
Георгијадис, Н. В. (Georgiades, N. V.), 81
Георгије, в. Ђорђе, протумајстор у манастиру Дечани
Георгије Мармарас, протумајстор, 383
Георгије Стојановић, 122, 123, 203, 320
Герасимов, Т., 59
Гервасије, игуман у манастиру Хиландар, 44, 89
Геревич, Л. (Gerевич, L.), 81, 273, 359, 391
Герман, монах, 38
Германус I, цариградски патријарх, 46
Гивн-Вилсон, Ц. (Given-Wilson, C.), 19, 55
Гибрант, А. (Gheerbrant, A.), 137
Глигоријевић, М., 83
Глунчић, П., 125
Гобеле, заселак, 324
Гог, Мери, (Gough, Mary), 19, 117, 125
Гог, Мајкл, (Gough, Michael), 19, 125
Головић, заселак, 324
Голубац, 385, 386, 388
Горен, А. (Goren, A.), 19
Горко, 382
Горње Битиње, село, 124
Готје, П. (Gautier, P.), 41, 43, 117, 157
Грабар, А. (Grabar, A.), 47, 77, 103, 147, 391
Градислав, тепчија, 83
граматик, 44
Гранже, Ф. (Granger, F.), 137
Гранић, Ф., 37, 97
Грацијан, римски цар, 165
Григорије Богослов, 144
Григорије Пакуријан, 40, 42
Григорије Синаит, 101
Григорије, старац, 38, 40, 98, 102, 120
Григорије Цамблак, 46, 47, 49, 69, 71, 106, 114, 115, 116,
117, 118, 119, 121, 122, 128, 129, 198, 199, 202, 203, 204,
259, 320, 321, 333
Грирсон, Ф. (Grierson, Ph.), 49, 83
Грковић, М., 113, 195, 199, 203, 259, 321, 383
гробница, 25, 154, 175, 187, 197
Грујић, М., 45
Грујић, Р., 19, 23, 33, 39, 69, 83, 91, 92, 115, 121, 127,
129, 169, 189, 205, 211, 333, 377
Грузија, 17, 48, 52, 54, 55, 391
Грчка, 55, 89, 190
Гулд, Г. (Gould, G.), 49

Д

Давид, монах, 85, 383
Давидов, Д., 103
Далмација, 23
Дамјановић, В., 351
Даниелу, Ј. (Danielou, J.), 47

Данило II, архиепископ, 29, 38, 39, 41, 46, 47, 69, 92,
106, 107, 110, 115, 119, 120, 121, 127, 128, 129, 144, 146,
147, 148, 149, 151, 157, 184, 187, 193, 195, 198, 202, 204,
250, 261, 284, 295, 319, 320, 321, 330, 331, 342, 384
Данилов настаљач, 129, 199
Даница, госпођа, 38
Даничић, Т., 23, 33, 37, 39, 41, 49, 105, 109, 121, 127, 129,
131, 144, 147, 149, 151, 157, 187, 199, 205, 265, 321, 331, 383
Дан, трг, 85
Дакори, У. (Dahari, U.), 19
Двали, М. (Dvali, M.), 48
Дежевица, 330
Делхаје, Х. (Delehay, H.), 25, 49, 157
Деланин, Б., 305, 307
Денис, Г. Т. (Dennis, G. T.), 135
Дероко, А., 21, 77, 81, 89, 91, 113, 125, 126, 132, 134, 135,
137, 147, 187, 199, 212, 217, 381, 389
Десна де Риса, 383
Дикс, Г. (Dix, G.), 105
Димакопулос, Ј. (Dimakopoulos, J.), 53
Димитрије Аврамовић, 267, 289, 299
Димитријевић, Ст. М., 75, 83, 249, 289
Динић, М., 67, 85, 101, 167, 169, 217, 225, 226, 331
Диокидије, руднички митрополит, 220
Дионисије Поповић, 215
дискос, 50
Дмитар Краговић Дијак, 68
Дмитар, жупан, в. Давид, монах
Доброслав, мајстор у манастиру Дечани, 107, 199, 259,
320, 384
Доброслава, 91
Добрушта, 128
Долац, трг, 84
Долац, село код Студенице, 76, 324
Доментијан, 23, 35, 37, 49, 69, 112, 113, 119, 121, 276,
277
Дончева-Петкова, Ј., 335
Доња Дрежница, 91
Доуни, Т. (Downey, G.), 365
Доус, Е. (Dawes, E.), 119
дохијар, 44, 45, 109
Драга, село, 84
Драгана, мајка браће Мусића, 217
Драгичевић, Р., 83
Драгон, М. (Dragon, M.), 25
Драгутић, српски краљ, 26, 62, 69, 84, 128, 130, 149, 151,
153, 154, 155, 157, 177, 187, 191, 198, 238, 254, 298, 324,
354
Драч, 25
Дрежница, река, 91
Дриена, трг, 69
Дринаст, 82
Дубровачка република, 124
Дубровник, 90, 216, 330, 332, 333, 335, 383
Дукља, 23
Думаин, Х. (Dumaine, H.), 117
Дунав, 132
Дурковић-Јанковић, Ј., 315, 373
духовници, 109
Дучић, Н., 33
Душан, српски краљ и цар, 19, 23, 28, 29, 31, 33, 34,
37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 69, 78, 83, 84, 86, 88, 89,
91, 92, 94, 98, 102, 106, 110, 112, 114, 115, 116, 121, 122,
124, 126, 128, 129, 195, 198, 204, 211, 212, 216, 217, 262,
264, 319, 330, 382, 383

Ђ

Ђакони, 109
Ђобадзе, В. (Dobadze, W.), 19
Ђорђе, протумајстор у манастиру Дечани, 107, 199, 259,
320, 384
Ђорђе II Страциновић Балшић, 229
Ђорђевић, С., 77, 89, 190, 226, 255, 257
Ђура, 382
Ђурђе Врхковић, 217, 321, 333
Ђурђе Црнојевић, 230
Ђурић, В. Ј., 25, 81, 123, 131, 143, 144, 149, 181, 227, 229,
255, 333, 365, 383
Ђурић, С., 239
Ђурић, В., 331

Е

Евгенија, монахиња, в. Милица, кнегиња
Евстратије, игуман манастира Дечани, 113, 193, 203
Египат, 50, 52
Едвардс, Р. В. (Edwards, R. V.), 133
Елеса, 46
Едит-Дархам, М. (Edit-Durham, M.), 123
еклсијаријана, 122, 315
еклсијарх, 44, 109, 121, 156
екскавације, 143, 148, 149, 172
приве у манастиру Жича, 149
приве у манастиру Сопотани, 172
приве у манастиру Студеница, 148
Елиаде, М., 47
Енглеска, 389
епархија, 25
Београдска, 25
Браничевска, 25
нишка, 25
епископија, 27, 39, 85, 86, 91, 112, 113, 114, 128
банска, 39
будимљанска, 27
лабарска, 27, 114
зетска, 27
злетовска, 39
липањанска, 27, 39
моравичка, 27
призренска, 27, 39, 85, 86, 91, 112, 113, 128
рашка, 25, 27, 37
топличка, 27
хвостанска, 27
хумска, 27, 39
Епштајн, Е. В. (Epstein, A. W.), 119
Ерцеговић-Павловић, С., 87
Еулар, Ц. (Eulard, C.), 233
еулогија, 82

Ж

Жабљак, утврђење, 223
Жанен, Р. (Janin, R.), 43
Ждрено, град у области Браничева, 102, 223
Ждрено, град у Метохији, 182, 185, 197, 199
Жеравица, Ж., 87
Жеравица, Ј., 87
Жермен, Д. (Germain, D.), 55
жезло, 44
житија, 23, 25, 27, 33, 35, 37, 41, 43, 49, 68, 72, 76, 106,
118, 119, 120, 187, 188, 202
житне јаме, в. житнице
житнице, 96, 97, 98, 109, 124, 193, 315, 317
манастира Бурђени Ступови, 109, 315
манастира Св. Ђорђе на Серами, 193
манастира Св. Микола у Расу, 96
манастира Трескавац, 109
манастира Хиландар, 124
утврђење Голубац, 317
Живковић, В., 336
Живковић, Н., 152
Живковић, Р., 81
Животиновић, М., 31, 33, 37, 85, 89, 115, 117, 121, 125,
129, 189, 205
Жрнов, град, 125

З

Забрега, в. манастир св. Никола (Namasija)
Закон Св. Симеона и Св. Саве, 29, 43, 168
Законик цара Душана, 11, 29, 33, 39, 40, 42, 43, 44, 86,
122, 123, 387
Зауце, 91
Звечан, град, 68, 90, 125, 134, 135, 226, 385
Здравковић, Д., 373
Здравковић, И., 89, 103, 125, 134, 135, 217, 373
Зеконић, З., 157
Зета, 32, 226
Зиројевић, О., 125, 147, 241
Златановић, М., 125

Златинова, Ж., 335
Злетово, 88, 89
Знаковић, М., 101, 175

И

Ибар, 217
Иван Црвојевић, 230
Иванчић, В., 135
Ивановић, М., 36, 129, 181, 205, 223, 271, 272, 308, 310, 357
Ивановић, М. К., 85
Ивановић, Р., 41, 69, 83, 85, 87
Ивековић, М., 27
Ивић, А., 83
Ивић, М., 259
Ивић, П., 113, 195, 199, 203, 321, 383
Ивоје, челик, 198, 203
игуманија, 121
манастира Милешева, 121
манастира Хиландар, 121
иклоритија, 42, 106
Израел, 60
Иконикос В. (Иконниковъ), 47
икониклазм, 45
иконом, 44, 45, 104, 109, 199
Иларион, зетски епископ, 37
Илирик, 25, 132
Инок из Далмје, 71
Ирена Дукаина, 41, 156, 382
Ирлинг, Ј. (Irigoien, J.), 113
Ирск, 56, 88
Исидор, монах 71, 106
Исак Комнин, 82, 115, 146
исихазм, 102
исихаст, 31, 45, 70, 106
исихаста, 31, 88, 101
Иванов До у Бутарској, 98
Св. Богородице, 101
Св. Неофита на Кипру, 98
Италија, 383

Ј

Јаћић, В., 33, 49, 105, 115, 117, 119, 231
Јаков, сарски митрополит, 40
Јаков, велможа, 171
Јапис, Ј. Ј. (Yappias, J. J.), 105
Јаћић, Д., 299
Јанковић, Марија, 23, 25, 27, 29, 33, 39, 41, 177, 187, 259
Јанковић, Милиша, 77, 113, 132, 137, 139, 143, 149, 163, 165, 169, 212, 245, 247, 249, 261, 283, 287, 289, 331, 342, 374, 378
Јастребов, И., 39, 193, 203
Јелашке, жупа 84
Јелена Анжујска, 27, 36, 40, 174, 175, 187, 191
Јелена, жена војводе Сандаља Храшћа, 229, 230
Јелена, жена цара Душана, 36, 40, 41
Јерменија, 17, 39, 52, 54, 55, 274
Јерусалим, 27, 105, 383
Јефрем, путник, 81
Јефрем, српски патријарх, 98, 211
Јинкерат (Junkerath), 132
Јиричек, К., 23, 43, 67, 87, 129
Јоаким Вујић, 268, 269
Јоаким Осоговски, пустињожитељ, 27
Јоаким Саравадорски, 109
Јован Златоусти, 144
Јован Кантакузин, византијски цар, 92
Јован Комнин Дука, 40, 41, 49
Јован, монах, 40
Јован Одуски, 47
Јован Оливер, деспот, 40, 333, 375
Јован VII Палеолог, византијски цар, 32
Јован Рилски, 27
Јован Угљеша, деспот, 31
Јовановић, В., 37, 91, 115, 135, 185, 373
Јовановић, Р., 141
Јорданов, Ј. (Јорданов И.), 49, 83, 331
Јорданов, Ч., 177, 305

Јосиф, српски архиепископ, 122
Johannes de la Vecha, дрводеља, 332
Јужац, угрбење, 172, 173
Јунац, 204
Јуришић, А., 21, 163, 171, 203, 217, 218, 243, 252, 277, 279, 281, 283, 299, 305, 331, 333, 335, 340, 351, 353, 375, 379, 381
Јустин Поповић, 157, 239
Јустинијан, византијски цар, 42, 72, 118, 119, 132, 135, 157, 387
Јустинијана Прима, в. Царичин Град

К

Каброл, Ф. (Cabrol, F.), 105
Каждан, А. Р. (Каждан, А. Р.), 27, 35, 119
Калист, цариградски патријарх, 31
Калић, Ј., 23, 25, 33, 67, 87, 89, 137, 159, 179
Калић-Мијушковић, Ј., в. Калић, Ј.
Камби, Н. (Cambi, N.), 25
Каменица, село, 84, 330
Камерун, А. (Cameron, A.), 49
Кандић, О., 20, 21, 47, 49, 61, 63, 75, 96, 125, 131, 147, 149, 157, 159, 163, 167, 170, 171, 173, 174, 175, 177, 243, 250, 252, 261, 277, 279, 283, 295, 297, 316, 317, 318, 325, 331, 333, 335, 336, 337, 342, 345, 353, 356, 357, 359, 362, 365, 371, 373, 375, 376, 377, 378, 380
Кападокија, 48
капеле, 50, 72, 75, 77, 80, 112, 116, 117, 144, 146, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 172, 175, 177, 193, 203, 215, 230, 314, 350
манастира Градац, 175, 177, 350
манастира Дечани, 203
манастира Ђурђеви Ступови, 50, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 314
манастира Пречиста Крајинска на Скадарском језеру, 230
манастира Раваница, 215
манастира Сопотани, 172
манастира Студеница, 144, 148, 149, 238
манастира Хиландар, 112, 193

Катић, В., 175
Катић, Р., 115
Катлер, Е. (Cutler, A.), 147, 173
Кашањин, М., 141
Квинто, Ј. (Квинто Ј.), 331
киновја, 42, 44, 64, 97, 98
Кипар, 48, 98, 124
Кирил, мелнички митрополит, 40, 87, 129
Кисас, С., 89, 384
Кислингер, Е. (Kislinger, E.), 115
Китинг, Ј. Ф. (Keating, J. F.), 105
Кицингер, Е. (Kitzinger, E.), 105
Кларк, М. (Clark, M.), 19
клепала, 104, 146, 147
Клукас, Ј. (Clucas, L.), 31
кључар, 156
Кнежевић, В., 225
Книнац, трг, 110, 128
Ковачевић, Р., 35, 187, 189, 193, 255, 259
Ковачевић, Д., 29, 85
Ковачевић, Ј., 60
Ковачевић, Јб., 39, 85, 87, 187, 383
Ковачевић, М., 87, 89, 169, 184, 185, 189, 196, 217, 218, 220, 226, 227, 229, 233, 368, 387
Ковин, 87
Козље, 40
Козник, град 125
конаци, 20, 120, 121, 250, 267, 317, 325, 347
манастира Милешева, 250, 317, 325
Дионисија Поповића у манастиру Раваница, 267
манастира Хиландар (из 1784. г.), 347
Конибир, Ф. Ц. (Conybeare, F. C.), 47
Константин Порфирогенит (Constantine Porphyrogenitus), 25
Кондић, В., 25
Константин Филозоф, 33, 49, 69, 115, 117, 119, 230, 231, 234, 327
Константиноско, Д. Ј. (Constantinelsco, D. J.), 115
Константинеску, Н. (Constantinescu, N.), 381
Константије Гал, римски цар, 165

Копачи, Т. (Korpan, T.), 59
Копривница, село 84
Коран, Б., 20, 27, 31, 61, 63, 64, 75, 77, 89, 101, 103, 119, 123, 125, 131, 141, 144, 149, 162, 163, 181, 187, 226, 249, 250, 259, 288
Корел, Т. Х. (Correl, T. H.), 47
Кориша, в. манастир св. Петра Коришког
Корошеч, Ј., 60
Косатица, река, 164, 317
Косањанка, река, 294, 324, 377, 378
Космај, 118, 225, 270, 280, 384
Косово, 32, 41, 94
Коста, 382
Костић, И., 63, 211, 231, 305, 377
Костић, К., 87, 89
костурница, 75, 76
Котлине, 324
Котор, 23, 82, 90, 229, 382, 390
Кочани, 89
Копшан, 382
„Краљев ксенон“, 27
„Краљева вода“, 375
„Краљевац“, 375
Кратово, 88, 89
Краут, В., 103
Краутхајмер, Р. (Krautheimer, R.), 53
Крекит, Т. В., 226
Крелинг, Ц. Х. (Krealing, C. H.), 117
крипта, 76
Крит, 60
Крмчија, Св. Саве, 36, 37, 44, 115, 117
Кроуфут, Ј. В. (Crowfoot, J. W.), 53
Крол, В. (Kroll, W.), 73
кретиница, 48, 138, 175
манастира Градац, 175
Крумбахер, К. (Krumbacher, K.), 37
Крушевац, 71, 88, 90, 94, 215, 226, 324, 365, 385, 386
Крушевачки град, г. Крушевац
Крушево, село, 84
Ксантопулос, А. (Xangoropoulos, A.), 77
китгор, 21, 36, 38, 42, 44, 75, 83, 92, 102, 106, 116, 120, 121, 127, 129, 138, 151, 154, 171, 174, 206, 223, 234, 238, 252, 276, 288, 313, 317, 333, 355, 382, 384, 389, 393
киторска композиција, 143, 151, 174, 175, 216, 333, 369
киторски модел, 146, 155
киторски натпис, 37, 38, 185
киторски портрет, 36, 152
куле, 19, 20, 21, 49, 80, 88, 107, 110, 112, 113, 120, 124, 125, 128, 129, 130, 131, 134, 135, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 152, 153, 154, 157, 158, 161, 163, 166, 168, 171, 172, 179, 180, 181, 184, 185, 188, 189, 191, 192, 193, 194, 196, 197, 198, 199, 200, 202, 203, 204, 208, 210, 211, 212, 213, 216, 218, 219, 220, 221, 227, 228, 229, 230, 233, 234, 238, 250, 255, 287, 291, 293, 299, 305, 315, 319, 324, 328, 329, 330, 337, 339, 343, 345, 348, 350, 353, 365, 367, 369, 370, 391, 393
Абвил (Abbeville), 191, 194
Амалфитански манастир (Атос), 233
манастира Ариље, 179, 180, 181, 198, 238
манастира Бањска, 188, 189, 191, 193, 194, 196, 198, 204, 210, 216, 230, 255, 328, 329, 337
Београд, 136
манастира Враћевшница, 220, 221
манастира Грачаница, 129, 193
манастира Дечани, 20, 113, 146, 193, 195, 197, 199, 200, 203, 204, 208, 250, 319, 328, 339, 345, 367, 373, 382, 384, 391
манастира Дикосија (Атос), 188
Безнадар (Eszchizadour), 191
манастира Ђурђеви Ступови, 152, 153, 154, 238, 345, 391
манастира Жича, 144, 145, 146, 147, 149, 238, 330
Злетово, 88
Кратово, 88
Крушевац, 185
Ла Рош Поза (La Roche-Posar), 191, 194
манастира Лескова, 21, 209, 210, 238, 328
манастира Милешева, 166, 168, 291, 293
манастира Морача, 184, 185
манастира Морачник на Скадарском језеру, 228, 229
манастира Пантократор (Атос), 124
манастира Пећка патријаршија, 147
манастира Раваница, 129, 185, 212, 213, 238, 305, 329, 353, 391

манастира Ресави, 124, 230, 232, 233, 234, 238, 305, 329, 343, 348, 350, 370
манастира Рила, 129, 188, 193
Света Гора, 137, 190
манастира Св. Арханђели код Призрена, 299, 305
манастира Св. Богородица у Лешју (Кулајна), 219
манастира Св. Ђорђе на Серави, 199, 204, 238
манастира Св. Никола у Дабру, 210, 211, 212
манастира Св. Никола у Троплици, 197, 199
манастира Св. Саве Јерусалимског, 144
манастира Сисојевац, 218
манастира Сопотани, 147, 171, 172, 198, 238
манастира Студеница, 80, 131, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 158, 238, 287, 315, 324, 329, 350, 365, 369
манастира Студеница Хвостанска, 163
Тесалија, 88
манастира Тимеос Продромос код Сера, 188, 193
Топкана (Скадарско језеро), 188, 194, 227, 229, 230
манастира Хиландар, 112, 113, 128, 188, 192, 193, 194, 215
Шперер (Sheperer), 181, 194
куле-звоничи, 75, 146, 148, 149, 156, 172, 177, 181, 184, 230, 238, 261, 317, 337, 348
манастира Ариље, 181
манастира Градац, 177
манастира Дечани, 146
манастира Ђурђеви Ступови, 148, 156
манастира Жича, 147, 148, 149
манастира Јубостина, 238
манастира Пећка патријаршија, 146, 147, 184, 261
манастира Пречиста Крајинска на Скадарском језеру, 230
манастира Св. Никола у Топлици, 148
манастира Св. Петар у Бијелом Пољу, 148
манастира Сопотани, 147, 172, 317, 337
манастира Студеница, 147, 148, 149, 339
цркве Богородице Љевишка у Призрену, 148
цркве Св. Богородице у Стону, 148
Куманово, 31, 101
купатила, 116, 117
Купејн, К. (Cypriane, C.), 115
Кутанска, 39
кућине, 29, 82, 92, 98, 103, 107, 108, 116, 117, 122, 150, 151, 170, 174, 206, 218, 221, 223, 252, 254, 255, 257, 259, 262, 270, 271, 276, 277, 279, 280, 281, 282, 284, 285, 298, 303, 305, 309, 316, 317, 320, 323, 345, 350, 353, 361, 363, 371, 391
манастира Бањска, 257, 280, 330
манастира Градац, 108, 174, 277, 279, 298
манастира Дечани, 259, 280, 282
манастира Ђурђеви Ступови, 108, 150, 151, 254, 255, 285, 353
манастира Кастаљан, 108, 223, 270, 271, 279, 281, 345, 361
Марков манастир, 282
манастир Морача, 282
Метеори у Тесалији, 282
манастира Нова Павлица, 218, 279, 280, 305, 379
манастира Павловац, 108, 221, 281, 282, 309, 323, 345, 353, 363
манастира Поганово, 108
манастира Св. Арханђели код Призрена, 206, 262, 279, 280, 303
манастира Св. Јован Богослов на Патмосу, 282
манастира Св. Лука на Фокиди, 282
манастира Св. Мелетије, 282
манастира Св. Петар Коришки, 88
манастира Св. Троица код Пањала, 282
манастира Сопотани 108, 170, 252, 277, 279, 280, 316, 317
манастира Студеница, 277
манастира Трескавац, 282
манастира Убожац, 350
манастира Црна Река, 108, 279, 282

Л

Лаб, река, 88
Лав VI, византијски цар, 43
Лаведан, П. (Lavedan, P.), 60
Лавин, И. (Lavin, I.), 105

Лазар Хребезановић, српски кнез, 31, 32, 38, 40, 41, 71, 85, 88, 92, 94, 101, 102, 107, 115, 118, 185, 212, 214, 215, 216, 225, 230, 238, 267
Лазар Мусић, 217

Лазаревиди, 80
Ламп, Г. В. X. (Lampe G. W. H.), 37, 43, 105
Ландер, J. (Lander, J.), 132
Лассус, J. (Lassus, J.), 53, 117
Лассус, А. В. (Lawrence, A. V.), 132, 135, 160, 161
Лафонте-Дозан, Ж. (Lafontaine-Dosogne J.), 53, 55

Леж, К. (Lake K.), 25
Леклерк, J. (Leclercq, J.), 25
Леклерк, X. (Leclercq, X.), 105
Лемерле, П. (Lemerle, P.), 37, 45
Ленор, А. (Lenoir A.), 18, 52, 59, 105
Лерой, J. (Leroy, J.), 25, 45, 105, 119

Лескович, 88
Линдич, В., 211
Лин река, 39, 86, 185, 331, 375
Линес, 132, 135
Лингентал, З. фон (Lingenthal, Z. von), 37

Липшаан, 88
Лиск, X. Г. (Leask, H. G.), 19, 56, 61
Лисман, К. (Lishman, K.), 47
Лок, П. (Loock, P.), 89
Лорент, В. (Laurent, V.), 83
Лоза Жежева, 149, 239
Лука, 332
Лукић, М., 186

Љ

Љево Прнојевић, 230
Љубинович, М., 75, 89, 187, 199, 211, 239, 315, 331, 351, 373
Љубинович, Р., 85, 123, 221, 333

М

Маген И. (Magen, Y.), 19, 105
Маглич, град, 66, 125, 236, 385, 388
Мадас, Д., 102, 113, 212, 215, 225, 305, 306, 373
маџери, 108
маџуница, 108
маџути, 108

Мајендорф, Ц. (Meyendorff, J.), 31
Макарије, старец, 229
Макселинџа, 21, 48, 60
Макрина, монахиња, 41
Максимовић, Љ., 131, 185
Максимовић, Ј., 14, 383
Мала Азија, 55
манастири

Абингтон, у Енглеској, 58, 62
Аларини, у Јерменији, 55
Алахин, у Киликији, 52
Андрџа Св., на Тресци, 209
Апостоли Св., у Солуну, 192, 195, 239
Ариме, 20, 40, 61, 62, 63, 69, 70, 75, 107, 125, 130, 163, 177, 178, 179, 180, 198, 238, 239, 240, 254, 294, 298, 299, 323, 324, 325, 331, 335, 337, 351, 355, 369, 371, 375, 377, 396

Арханђели Св., код Призрена, 19, 38, 39, 40, 68, 69, 70, 73, 77, 78, 80, 83, 84, 85, 86, 91, 92, 104, 106, 107, 109, 110, 112, 113, 114, 115, 116, 121, 125, 128, 129, 130, 192, 193, 195, 197, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 211, 216, 225, 236, 238, 240, 242, 250, 262, 263, 264, 274, 276, 279, 280, 293, 294, 299, 302, 303, 304, 319, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 339, 341, 343, 344, 345, 348, 351, 352, 353, 355, 356, 357, 358, 362, 363, 364, 367, 368, 376, 377, 383, 384, 386, 387, 388, 390, 391, 392

Арханђели, Св., у Берову, 109
архиепископски, 38
Антансије, Св., у Шишени, 209
Ахлат, у Јерменији, 54, 55
Банска, 29, 29, 38, 39, 69, 70, 77, 78, 84, 86, 106, 107, 108, 110, 112, 120, 121, 124, 127, 129, 130, 131, 143, 177, 187, 188, 189, 190, 192, 194, 195, 196, 198, 203, 204, 206, 215, 216, 225, 229, 230, 236, 238, 239, 240, 242, 255, 257, 258, 259, 262, 264, 275, 276, 280, 283, 319, 320, 325, 328,

332, 337, 338, 339, 341, 344, 345, 351, 352, 353, 359, 367, 369, 382, 383, 384, 386, 389, 390

Бачково, 40, 42, 76, 117
башиински, 41
Бешка, 227, 228, 229
Вистрица, на Лиму, 39, 86, 121
Блага Марија Петруша, 81, 224, 225
Благовештење, на Млави, 81, 100
Богородица, Св., у Лешју, 219, 238
Богородица, Св., на Лиму, 86
Богородица, Св., Матка, 209
Богородица, Св., у Топлици, 23, 35, 36, 40, 62, 63, 69, 109, 130, 140, 159, 250, 276, 325, 385, 389
Богородица Евретгидска, дв., у Цариграду, 42, 43, 104, 117, 126, 130

Богородица Космосотира, Св., у Вири, 42, 76, 82, 115, 146, 157, 204
Богородица Перивалепта, Св., у Мистри, 81, 392, 393
Богородица Перивалепта, Св., у Цариграду, 106, 122
Богородичино Успенье, у Београду, 123
Богородичино Успенье, у Кому на Скадарском језеру, 230

Вали Натурн, 52
Варлаам, Св., на Гори Касиос, 392
Варлаам, Св., у Метеорица, 116
Варлаам, Св., у Сирији, 50
Ватопед, 35, 36, 37, 41, 78, 84, 104, 113, 119, 120, 247, 262, 390, 392

Велики Метеори, 116, 255, 306
Велуће, 216
византијски, 17, 18, 64, 146, 156, 282
Водоча, 64

Врањевница, 64, 70, 84, 103, 122, 219, 220, 221, 238
Вронтхион, у Мистри, 288, 289, 390, 392
Гал, Св., 55

Гегард, у Јерменији, 55
Гелати, у Јерменији, 55
Гравовничца, 216

Градац, 19, 20, 27, 36, 38, 46, 61, 62, 68, 69, 70, 73, 74, 75, 79, 80, 83, 107, 108, 130, 147, 163, 174, 175, 176, 177, 191, 236, 238, 240, 242, 252, 277, 279, 298, 323, 324, 330, 331, 333, 335, 337, 338, 339, 340, 341, 350, 351, 353, 355, 356, 359, 364, 367, 369, 375, 379, 381, 387, 388, 390

Граница, 42
Граница, 40, 69, 83, 85, 86, 91, 103, 110, 113, 114, 129, 130, 193, 196, 240, 325, 330, 331, 332, 333, 369
Давидовица, 20, 69, 70, 185, 186, 299, 383
Дабри, 72, 75, 77, 124

Девич, 122
Денр-Синган, у Сирији, 50

Дечани, 19, 20, 31, 46, 48, 49, 63, 68, 69, 70, 73, 75, 77, 82, 83, 84, 86, 88, 100, 103, 106, 107, 108, 110, 112, 113, 114, 115, 116, 118, 120, 121, 122, 123, 125, 128, 129, 146, 147, 177, 192, 193, 195, 197, 198, 199, 201, 202, 203, 204, 208, 225, 236, 238, 242, 258, 259, 260, 262, 274, 276, 280, 282, 317, 319, 320, 328, 330, 333, 338, 345, 355, 356, 364, 367, 369, 372, 373, 375, 382, 383, 384, 386, 388, 390, 391

Дионисијат, 347
Дохијар, 81, 84, 392, 393
Дренча, 41, 70, 84, 92, 94, 107, 114, 118, 216

Ђорђе, Св., у Будимљу, 40
Ђорђе, Св., на Серави, 38, 39, 40, 42, 68, 84, 85, 88, 91, 110, 120, 127, 193, 204, 238

Ђурђеви Стоупи, 19, 20, 35, 36, 38, 50, 62, 68, 70, 72, 73, 77, 79, 104, 107, 108, 109, 124, 127, 130, 140, 146, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 156, 157, 158, 160, 177, 236, 238, 239, 240, 242, 243, 244, 246, 250, 253, 254, 255, 274, 276, 277, 280, 283, 284, 285, 292, 295, 313, 323, 324, 325, 332, 333, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 344, 345, 352, 353, 354, 355, 356, 358, 359, 361, 364, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 376, 377, 385, 386, 388, 389, 390, 391

Ђуришки, на Олчем Пољу, 91
епископски, 38
Есфигмен, 37, 38, 39
Еутимија, Св., у Палестини, 52
Ечер (Ecsér), у Мађарској, 58

Ждрело, на Млави, 31, 40, 70, 71, 81, 100, 101, 102, 216
Жича, 38, 39, 64, 68, 75, 80, 83, 84, 106, 107, 109, 112, 119, 120, 121, 128, 130, 140, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 163, 164, 181, 185, 187, 197, 208, 238, 239, 250, 284, 323, 330, 383

Завлатински, 88
Зограф, 83
Ивирион, 89

Ид-Дер, у Сирији, 50
Ишмидареј (Işmîdîgâu), у Ирској, 57
Ирене Лукане, у Цариграду, 41, 121, 156, 382
Јован, Св., у Петри, 106, 113
Јован Богослов, Св., на Патмосу, 81, 157, 247, 264, 282, 283, 307, 392

Јован Главосек, Св., у петрушкој области, 224, 225
Јован Претеча, Св., код Сера, 124
Јован Теолог, Св., на Коринту, 392
Јерменски, 274
Каленић, 386

Касталин, 19, 70, 78, 79, 107, 108, 118, 119, 223, 224, 226, 270, 271, 272, 274, 279, 281, 283, 284, 299, 308, 309, 310, 313, 323, 324, 329, 337, 340, 344, 345, 346, 348, 350, 357, 358, 359, 361, 364, 372, 379, 384, 386, 389

Кастамонит, 38, 39, 44, 91, 107, 112, 115, 116, 118, 123
Катарина Синајска, Св., 53, 60, 72, 82, 157, 347, 348, 387
Кватхени, у Грузији, 54, 55
Килник, у Румунији, 57, 58

Киновијски, 46
Кобанр, у Јерменији, 54, 55, 158
Кончул, 20, 40, 63, 70, 73, 109, 158, 161, 250, 294, 362, 363, 364, 389

Константина Липса, у Цариграду, 48
Копорин, 331
Крикау, у Румунији, 57, 58
Крушдол, 47
Ксенофонт, 89
Ксиропотам, 81

Курси, 52, 53, 54, 60
Кулмунш, 113
Лавра, 37, 38, 42, 52, 55, 60, 72, 80, 81, 86, 97, 104, 105, 106, 113, 114, 119, 122, 123, 128, 218, 247, 262, 390, 392, 393

Лепенац, 216
Лесново, 20, 21, 29, 31, 39, 40, 64, 68, 70, 100, 101, 128, 209, 210, 211, 238, 312, 328, 333, 375

Липовац, 38
Лука, Св., на Фокиди, 19, 62, 81, 124, 125, 247, 282, 283, 392, 393
Лука Стариот, Св., у Цариграду, 306

Љубовица, 33, 36, 41, 42, 64, 70, 71, 78, 109, 238, 274, 382, 386
Љуботен, 36, 382
Маале Алушим, код Јерусалима, 105

Манглиси, у Грузији, 55
Марков манастир, 19, 20, 21, 64, 76, 106, 107, 242, 243, 264, 265, 266, 267, 270, 282, 328, 351, 367, 382
Мелетие, Св., 18, 53, 62, 247, 254, 282, 283, 289, 307

Метеори, у Тесалији, 274, 282, 307, 393
Милентија, 20, 70, 77, 107, 216, 217, 220, 224, 225, 226, 273, 274, 346, 389
Милешева, 20, 29, 40, 67, 70, 74, 77, 82, 83, 84, 86, 106, 107, 109, 113, 121, 128, 130, 161, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 187, 240, 242, 250, 283, 288, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 306, 317, 323, 324, 325, 329, 331, 333, 335, 336, 337, 339, 340, 341, 342, 344, 350, 351, 352, 353, 357, 358, 362, 363, 365, 369, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 386, 387, 392

Митрополитски, 38
Михајло, Св., у Расу, 19, 96, 124, 370
Монте Касино, у Италији, 55, 56
Морача, 106, 114, 185, 240, 282
Морачина, 227, 228, 229

Наупара, 33, 70, 83, 94
Неа Мони, на Хиосу, 19, 62, 75, 77, 81, 82, 124, 125, 247, 254, 264, 392, 393
Неофит, Св., на Кипру, 48
Нерези, 64

Никола, Св., на Врњанци, 29
Никола, Св., Дабар, 20, 40, 67, 70, 75, 84, 107, 114, 128, 186, 210, 211, 212, 240, 261, 269, 377
Никола, Св., код села Манастир, 64
Никола, Св., Намаскија, 19, 20, 109, 147, 224, 225, 274, 288, 307, 313, 325, 344, 351, 375, 377, 381, 382

Никола, Св., у Солуну, 192, 195, 239
Никола, Св., у Топлици, 20, 21, 23, 35, 36, 40, 62, 63, 64, 69, 70, 77, 109, 127, 130, 140, 148, 149, 197, 199, 240, 250, 276, 312, 315, 317, 325, 329, 351, 353, 365, 367, 385, 389

Никола, Св., у Хиосу, 40, 168
Нова Лавра, 52
Нова Павлица, 19, 41, 78, 79, 107, 109, 216, 217, 218, 220, 223, 230, 273, 274, 280, 305, 335, 337, 350, 379, 383, 385

Нор Тетик, у Јерменији, 55
Павле, Св., на Светој Гори, 41
Павлица, 68
Павловац, 19, 20, 70, 74, 77, 79, 80, 107, 108, 122, 221, 224, 226, 242, 243, 270, 272, 273, 274, 279, 281, 282, 283, 284, 299, 309, 313, 320, 321, 322, 323, 329, 337, 340, 344, 345, 346, 348, 353, 357, 358, 360, 362, 363, 367, 368, 373, 378, 379, 381, 384, 386, 389

Пантелејмон, Св., на Светој Гори, 88, 106, 109, 113, 129
Пантократор, на Светој Гори, 18, 60, 113, 129, 342
Пантократор, у Цариграду, 40, 42, 104, 116, 121, 156, 335

патријаршијски, 38
Пелекесте, на Мраморном мору, 55, 60
Петар, Св., у Бијелом Пољу, 39, 40, 112, 168, 178, 197
Петар Коринџи, Св., 19, 38, 39, 40, 65, 70, 86, 96, 98, 102, 120

Петка, Св., код села Рударе, 81
пелински, 18, 97, 88, 389
Пехка патријаршија, 31, 64, 67, 70, 82, 86, 103, 107, 122, 123, 125, 146, 147, 149, 181, 182, 183, 184, 185, 193, 198, 199, 216, 238, 239, 240, 241, 261, 282, 276, 282, 317, 318, 320, 328, 332, 333, 338, 339, 341, 342, 344, 345, 346, 356, 357, 359, 375, 384, 390

Поганово, 20, 82, 108, 109, 282, 305, 307, 392
Пребражење, у Метеорица, 352, 393
Пречиста Крајинска, на Скадарском језеру, 230
Придворница, 41, 42

Прохор Пичински, 33
Раваница, 19, 20, 31, 33, 41, 64, 65, 68, 70, 71, 73, 75, 77, 79, 80, 83, 85, 82, 102, 103, 106, 109, 113, 129, 157, 211, 213, 214, 215, 216, 217, 220, 226, 230, 232, 235, 239, 240, 267, 268, 270, 276, 305, 306, 324, 329, 339, 341, 329, 338, 339, 340, 344, 345, 353, 365, 379, 381, 385, 386, 391

Ратац, 76
Ресна, 19, 20, 33, 48, 63, 65, 68, 70, 73, 75, 77, 79, 80, 103, 107, 119, 124, 157, 159, 215, 216, 225, 240, 291, 232, 233, 234, 235, 236, 238, 239, 240, 267, 268, 269, 270, 274, 276, 283, 284, 305, 306, 324, 329, 339, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 348, 350, 351, 356, 359, 364, 365, 367, 370, 377, 385, 386, 387, 388, 391

Рила, у Бугарској, 129
Риск (Reask), у Ирској, 57
Руданица, 216
Салгата, у Беолији, 18, 53, 299, 307

Самуил, у Јерменији, 55
Самуил, у Сирији, 50
Саве Јерусалимског, Св., 44
Сара, у Румунији, 58
светогорски, 18, 60, 129, 342

сирџиски, 62
Скопјевац, 20, 33, 79, 109, 172, 216, 217, 219, 236, 274, 283, 329, 344

Сопотани, 20, 46, 47, 48, 63, 70, 73, 74, 78, 79, 82, 107, 108, 109, 121, 123, 125, 150, 147, 163, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 186, 236, 238, 239, 240, 242, 243, 269, 251, 252, 259, 277, 279, 280, 283, 294, 295, 298, 299, 298, 299, 313, 216, 217, 218, 323, 324, 329, 331, 332, 333, 335, 336, 337, 338, 340, 341, 342, 344, 345, 346, 350, 351, 352, 353, 357, 358, 359, 360, 362, 363, 364, 365, 367, 368, 369, 371, 372, 373, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 386, 387, 388, 389, 391, 392

Софија, Св., у Мистри, 254
Софија, Св., у Солуну, 195, 239
Спас, Св., Зоре, 64
Спиритон, Св., код Убонија, 375

Старославски, 81
старополски, 39
Старо Нагоричане, 64
Старича Горина, на Скадарском језеру, 227, 228, 229

Стефан, Св., у Кочани, 112
Студеница, 29, 31, 35, 36, 38

- 149, 158, 160, 161, 168, 177, 208, 236, 238, 239, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 255, 259, 264, 274, 275, 276, 277, 283, 285, 286, 287, 288, 292, 294, 295, 313, 315, 320, 323, 324, 325, 328, 329, 330, 332, 333, 335, 337, 338, 341, 342, 344, 345, 346, 350, 351, 354, 355, 356, 359, 364, 365, 367, 369, 372, 373, 375, 377, 379, 381, 382, 383, 384, 386, 387, 388, 389, 391, 392, 393
- Студеница Хвостанска, 19, 20, 40, 61, 63, 64, 69, 76, 107, 124, 130, 162, 163, 249, 250, 288, 290, 344, 345, 370
- Студитски, у Цариграду, 44, 97, 105, 106, 156
- Тетев, у Јерменији, 55
- Тимос Продомос, код Сера, 188, 193
- Топсала, на Скадарском језеру, 227, 229
- Трескавац, 21, 64, 84, 85, 91, 92, 94, 109, 110, 126, 262, 264, 275, 282
- Тројица, Св., код Плевала, 282
- Трошоша, 43, 113, 340
- Убожац, 20, 310, 311, 312, 313, 328, 329, 343, 344, 345, 348, 350, 357, 364, 375, 379, 381
- Харитон, у Јудејској пустињи, 52
- Хасули, у Грузији, 55
- Хиландар, 18, 21, 36, 37, 38, 40, 42, 43, 44, 49, 68, 69, 76, 81, 84, 86, 87, 89, 91, 92, 97, 98, 103, 106, 110, 112, 114, 115, 116, 118, 119, 120, 121, 122, 124, 125, 126, 128, 129, 130, 131, 143, 147, 188, 194, 204, 239, 261, 282, 295, 313, 333, 345, 351, 353, 375, 381, 382, 383, 389, 390, 392, 393
- Хирбет-ед-Дестр, у Јудејској пустињи, 52
- Христа Хоре, у Цариграду, 113, 119, 156
- Хтеговски, 40, 68, 92
- царски, 38
- Цетински, 230
- Црна Река, 65, 70, 108, 279, 282
- Манасес, К. А. (Manafes, K. A.), 157
- Манго, С. (Mango, S.), 47, 49, 53, 55, 61, 107, 123, 137, 157, 161, 347, 364
- Манли, С., 217
- Манкен, И. (Manken, I.), 91
- Мано-Зиси, Ђ., 25, 101
- Мансегов, И., 45
- Манои, Ј. Д. (Mansi, J. D.), 37
- Манускас, М. (Manoussacas, M.), 103, 147
- Ма'оз, Зви (Ma'oz, Zvi), 60, 105
- Мара Браниковић, 115
- Марица, река, 32
- Марјановић-Вујовић, Г., 63, 64, 119, 223, 224, 271, 281, 309
- Марко, ариљски митрополит, 118
- Марко, краљ, 264
- Марковић, В., 19, 23, 27, 31, 33, 37, 102
- Мартиније, игуман манастира Убожац, 310
- Матеја Пердикариос, 37
- Матеје Властара Синтагмат, 44, 45, 48, 108
- Махмуд-паша Анђеловић, 230
- Мачванска Митровица, 87
- Мегав, А. Х. С. (Megaw, A. H. S.), 335
- Медкович, Д., 143
- Мезастоун, Р. (Mainstone, R.), 347, 349
- Мајер, П. (Mayer, P.), 37
- Мелвек, 129
- Медидиета, Арманд Е. де, 25
- меропиз, 86, 87, 106
- Метјус, Т. (Mathews, T.), 49
- Методије, хиландарски игуман, 36
- метох, 83, 89, 98
- Милетов, К. (), 53
- Миле, Г. (Miliet, G.), 77, 119, 289, 393
- Милковић, П., 81, 89, 227
- Миклошич, Ф. (Miclosich, F.), 27, 39, 43, 77, 101, 331
- Микучић, И., 91, 125, 135, 137
- Милан, Н., 37, 43, 45
- Милер, И. (Miller, I.), 43
- Милер, Т. (Miller, T.), 115, 117, 301
- Милешевач, утврђење, 168, 169, 187, 387
- Милешевка, река, 164, 324
- Милица, кнегиња, 36, 39, 40, 41, 88, 109, 218, 274
- Милосевић, М. Ђ., 181
- Миловановић, Д., 243, 289, 338, 340
- Милојевић, М. С., 69, 83, 85, 87, 129, 217
- Милонас, П. Н. (Mylonas, P. N.), 18, 19, 52, 53, 105, 107, 233, 247, 262, 274, 393
- Милош Обреновић, 120
- Милошевић, Д., 163, 219, 335
- Милутић, српски краљ, 26, 27, 29, 33, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 67, 69, 78, 85, 86, 87, 88, 89, 91, 106, 107, 110, 114, 116, 120, 121, 127, 128, 129, 130, 131, 146, 151, 157, 168, 184, 185, 187, 188, 191, 193, 195, 196, 204, 205, 216, 238, 254, 255, 257, 258, 259, 261, 264, 274, 286, 287, 319, 325, 332, 333, 339, 382, 383, 384, 389
- Милиша, 40
- Милковић-Пепек, П., 49
- Милић, Д., 61, 85, 87, 89, 125, 169, 226, 295
- Мирковић, Ј., 19, 33, 37, 45, 69, 77, 92, 97, 105, 107, 113, 115, 117, 119, 121, 129, 132, 147, 157, 185, 187, 195, 203, 205, 231, 250, 259, 265, 267, 277, 281, 283, 321, 323, 331
- Митровић, М., 307
- Митровић, Ђ., 97, 373
- митрополија, 32, 80, 239, 323
- Београдска, 32, 80, 239
- бравичевска, 32
- милешевска, 32
- смедеревска, 323
- Михаило Анђеловић, 217, 230
- Михајло Астрапа, 382
- Михајло Аталијат, 44
- Михајловић, М., 217
- Михаљевић, М., 311, 343
- Михаљчић, Р., 33, 85, 129
- Мквеј, К. Е. (McVey, K. E.), 47
- Млава, река, 31, 81
- млякови, 103, 123, 124, 170, 385
- манастира Банска, 124
- манастира Ресави, 124
- манастира Сопотани, 170
- Мнарканан, С., 53, 55
- Мојсимић, С., в. Поповић, С.
- Мојсимић-Поповић, С., в. Поповић, С.
- Молданџија, 147
- монаштво, 18, 29, 31, 32, 35, 56, 97
- анахоретско, 97
- византијско, 31
- евпатско, 18
- ирско, 56
- синајско, 18
- Моравчић, Ђ. (Moravcsik, G.), 25, 39
- Морача, река, 185
- Морачник, утврђење, 185, 187
- Морис, Р. (Morriss, R.), 37, 119
- Мошин, В., 31, 37, 47, 83, 123, 125, 127, 193, 205, 217, 315
- Мраморно море, 55
- Мркобрат, Д., 137
- Муса, челник, 41
- Мусић, 41, 79
- Мутупулос, Н. Ц. (Moutsopoulos, N. C.), 89, 125
- Мущуташте, 39

Н

- Нахлгитал, Р., 47
- Надић, О., 103
- некрополе, 75, 77, 80, 87, 98, 292
- манастира Дечани, 77
- манастира Милешева, 292
- манастира Св. Михајло у Расу, 98
- манастира Студеница, 77
- Немања, српски велики жупан, 17, 21, 23, 24, 25, 27, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 49, 62, 64, 67, 68, 69, 90, 103, 104, 106, 119, 121, 124, 127, 130, 131, 140, 146, 149, 158, 160, 242, 254, 255, 285, 286, 287, 294, 323, 332, 333, 355, 383, 385, 388, 389
- Немањини, династија, 20, 21, 23, 34, 38, 39, 70, 71, 112, 114, 130, 131, 158, 226, 238, 315, 385, 389
- Нематка, 389
- Ненадовић, С., 71, 75, 77, 81, 103, 113, 117, 121, 125, 126, 131, 139, 144, 147, 149, 175, 189, 193, 199, 201, 205, 207, 211, 231, 233, 243, 245, 248, 249, 258, 259, 261, 262, 264, 265, 269, 275, 279, 281, 283, 285, 287, 289, 295, 299, 303, 313, 325, 331, 333, 337, 340, 342, 345, 349, 351, 356, 359, 373, 375, 377, 381, 389

- Неофит, зетски епископ, 38
- Неретва, 91
- Неродимља, 94
- Нешковић, Ј., 20, 35, 62, 69, 75, 77, 109, 125, 131, 141, 147, 149, 150, 151, 152, 153, 155, 160, 187, 220, 241, 242, 243, 253, 255, 277, 281, 285, 325, 333, 337, 343, 355, 356, 359, 367, 369, 370, 371, 373, 376, 377, 383
- Нидерле, Ј. (Niederle, J.), 60
- Никеја, 27, 42
- Никодим, српски архиепископ, 44, 70, 92, 112
- Никол, Д. М. (Nicol, D. M.), 53, 101
- Никола, архимандрит Св. Савона, 49
- Никола, дабарски епископ, 114
- Никола, мајстор у манастиру Дечани, 107, 199, 259, 320, 384
- Николајевић, И., 75
- Николић, М., 41, 83, 102
- Николић, Р., 35, 212
- Нипш, 25
- Новак, 382
- Новасковић, С., 25, 33, 37, 41, 43, 45, 83, 85, 87, 89, 92, 107, 109, 113, 115, 117, 121, 123, 125, 126, 129, 157, 187, 189, 193, 195, 201, 205, 219, 229, 301, 307, 310, 375, 383, 387
- Нови Пазар, 62, 87, 132, 324
- Ново Брдо, 84, 88, 226, 233, 310, 373, 389
- Нојмаген (Neumagen), 132
- Номоканон, в. Крчија Светог Саве
- Норе, Ј. (Noret, J.), 73, 105
- Нотшал-Низуљска, Н., 265, 267
- нужник, 116, 224, 232, 295, 302, 304, 316, 317, 318, 376, 377
- манастира Ђурђев Ступови, 376, 377
- манастира Милешева, 377
- манастира Пећка патријаршија, 318
- манастира Ресави, 232, 377
- манастира Св. Арханђели код Призрена, 302, 304, 376
- манастира Св. Никола, Намасија, 224, 377
- манастира Сопотани, 295, 316, 317, 377

О

- обалоутарде, 167, 169
- Овчаров, Д. С., 132
- Овче Поље, 91
- Опрањач, село, 83
- Одеос, утврђење, 135
- Ојкономидис, В. Н. (Oikonomides, V. N.), 51, 105
- општежитије, 42
- Орехова, 40
- Орландос, А. К. (Orlandos, A. K.), 18, 19, 53, 55, 77, 79, 81, 105, 113, 117, 121, 125, 126, 133, 135, 147, 157, 189, 192, 247, 283, 285, 289, 375, 383
- Оборт, Р. (Osborn, R.), 89
- оставе, 109, 150, 170, 174, 193, 206, 267, 268, 270, 276, 280, 282, 285, 286, 288, 290, 291, 293, 294, 295, 298, 302, 312, 317, 321, 323, 345, 350, 391, 392
- манастира Ариље, 293
- манастира Банска, 193
- манастира Богородичиног Успенье, у Београду, 323
- манастира Градац, 174
- манастира Ђурђев Ступови, 150, 285
- манастира Кастаљан, 270
- манастира Конгуч, 294
- Марков манастир, 267
- манастира Милешева, 290, 291, 293
- манастира Нова Павлица, 280, 305
- манастира Павловац, 321, 323
- манастира Раваница, 268
- манастира Св. Арханђели код Призрена, 206, 302
- манастира Сопотани, 170, 285, 317
- манастира Студеница, 286, 288
- манастира Убожац, 312
- манастира Хиландар, 295
- Остерхаут, Р. Г. (Osterhout, R. G.), 113, 119, 157
- Остојић, И., 27
- Остроград, град, 216
- Острогорски, Г., 23, 31, 37, 129
- Откер, Л. (Hautcoeur, L.), 47, 61
- отроци, 87
- Охрид, 25, 27, 31, 91, 101, 134, 135

П

- Павле, апостол, 81
- Павловић, Ј., 83, 115, 239
- Павловић, М., 65, 91
- Павловић, Ст., 330, 331
- Пајиси, П., 310
- Пајсије, српски патријарх, 322
- палате, 90, 105, 120, 121, 122, 123, 187, 197, 261, 284, 313, 315, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 328, 329, 339, 344, 345, 348, 351, 353, 356, 357, 359, 360, 361, 365, 381, 383, 385, 387, 388, 390, 391, 393
- Палуцац, 388
- Литератска, 106
- Маглич, 388
- Мистра, 380
- Смедерев, 388, 390, 391
- Сталаћ, 317, 387, 388
- манастира Банска, 120, 187, 320
- манастира Богородичиног Успенье у Београду, 123, 322, 323, 348, 357, 361, 390, 391
- манастира Белоса, 150
- манастира Дечани, 129, 320
- манастира Жича, 120, 284
- манастира Павловац, 321, 357, 360
- манастира Пећка патријаршија, 122, 183, 261, 318, 319, 320, 328, 339, 344, 345, 356, 357, 359, 365
- манастира Св. Ђорђе на Сераи, 120
- манастира Св. Никола у Топлици, 197, 313, 315, 317, 329, 351, 353, 366
- манастира Сопотани, 317
- манастира Студеница, 122, 315
- манастира Убожац, 311
- манастира Хиландар, 120
- Палестина, 72
- панатимисте, 84, 85
- панатур, 85
- Панкић, Д., 383
- Панкович, Е. (Panofsky, E.), 365
- Парајован, К. А. (Paralovan, K. A.), 18, 53, 81, 389
- Парапелу, И. А. (Parrangelou, I. A.), 191, 233
- Парахризанту, Д. (Parachrysanthou, D.), 43
- Паржов, Ј. (Pargolre, J.), 43
- параконим, 44
- параклиси, в. капеле
- Парфени, 324
- Парфид-Пепекан, М., 83, 85, 135
- Патерсон-Севицки, Н. (Patterson-Sevchenko, N.), 49
- Патленик, 383
- Пауликус, тирски епископ, 46
- Паули, 92
- Паулија, утврђење, 135
- Паулиер, 82
- Паулиус лут Соаре, утврђење, 135
- Паулић, Е., 335
- пикаре, 82, 103, 108, 122, 218, 252, 277, 280, 316, 391
- манастира Нова Павлица, 218
- манастира Пећка патријаршија, 122
- манастира Св. Арханђели код Призрена, 280
- манастира Сопотани, 252, 277, 316
- Петковић, 38
- Перкинс, Ј. Б. В. (Perkins, J. B. W.), 345
- Петар, апостол, 81
- Петковић, В., 19, 31, 77, 119, 199, 212, 219, 265, 310
- Петковић, С., 47, 163, 185, 241
- Петровић, Х. В. (Petrikovits, H. V.), 132
- Петров Крст, утврђење, 177, 187
- Петровица, 85
- Петровић, М., 115, 117
- Петровић, Н., 373
- Петровић, Р., 217
- Петровић, А. (Petronitis, A.), 365
- Петруч, 225
- Петрић, М., в. Паровић-Петрић, М.
- петр, в. куле
- Пирх, О. Д., 122, 123, 269
- Пирок, утврђење, 233
- Плетена, С. А., 60
- Плешка, белица, 335, 383
- Плућа, село, 382
- Побискич, плавина, 84

повоље, 20, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 67, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 91, 92, 103, 107, 108, 109, 110, 112, 114, 116, 120, 121, 123, 124, 125, 127, 128, 129, 187, 195, 198, 199, 208, 212, 216, 230, 258, 320, 382, 383, 384

подектинска, 146

подектинска, 184

Пасушане, 31

Пасушане, 84, 86, 169, 330, 386

Пасушане, 31, 32, 67

Пасушане, 330

Пасушане, В., 25

Пасушане, Д., 153, 155, 157

Пасушане, М., 33, 62, 91, 92, 97, 123, 125, 134, 135, 137, 138, 151, 159, 173, 212, 217, 225, 230, 285, 315, 322, 323, 345, 349, 357, 361, 361, 391, 393

Пасушане, П., 77, 69, 147, 265, 387

Пасушане, С., 29, 21, 51, 81, 63, 67, 69, 72, 73, 74, 77, 81, 83, 92, 107, 113, 119, 121, 123, 131, 138, 139, 141, 142, 154, 157, 164, 165, 166, 169, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 180, 182, 183, 184, 186, 190, 194, 199, 201, 202, 203, 207, 209, 213, 214, 217, 221, 223, 225, 239, 243, 244, 246, 250, 251, 257, 258, 259, 260, 262, 266, 268, 270, 273, 275, 279, 281, 288, 290, 291, 308, 309, 311, 318, 321, 334, 336, 338, 340, 343, 345, 346, 353, 356, 357, 359, 360, 362, 367, 368, 372, 373, 374, 375, 376, 378, 379, 380, 381, 384, 389, 391

Пореч, 105

Поречка река, 87

Потли, М. (Pottli, M.), 37

Потли, село, 126

Прайс, М. J. (Price, M. J.), 83

Прачи, 330

Пращане, Л., 189

Пращане, 27, 40

Пращане, село, 92

Пращане, 90

Пращане, 42, 83, 88

„Пращански конак“, 200

Пращане, 67, 84

Пращане, 84, 85, 90, 91, 94, 110, 116

Пращане, 270, 350

Пращане, Д. (Pringle, D.), 132

Пращане, 35, 141, 320, 322, 325, 344

Пращане, Р., 20, 21, 81, 224, 225, 351, 377

Пращане, 132

Пращане, Г. А. (Prokopi, G. A.), 47

Прокор, дечански протокол, 198

Прокор Пичански, 27

Потли Диконска Ареополит, 33

Пич, Л. (Petit, L.), 77

Пичане, М., 27, 31, 37, 131, 187

Пичане, 102

Пичане, М., 187

Р

Раванска И. монах, 66, 196

Раванска, утврђење, 64

Радан, челик, 128, 198

Радан-Јован, М., 62, 77, 106, 113, 131, 137, 139, 141, 142, 145, 243, 245, 247, 249, 277, 285, 287, 342, 372, 373

Радан-Јован, протомајстор у манастиру Љубостиња, 382

Радан, мајстор, 114

Радан-Јован, 124

Радане, 78, 82, 92, 98, 103, 109, 139, 224, 276, 282, 287, 288, 290, 293, 295, 297, 301, 309, 310, 312, 315, 325, 345, 350, 361, 391, 392

Радане, манастир Кастальни, 309, 210

Радане, манастир Милешевски, 290, 293

Радане, манастир Раванска, 213, 214, 215, 305, 306, 340

Радане, манастир Св. Николе, Навасија, 224, 288, 325, 392

Радане, манастир Св. Николе у Топлици, 315

Радане, манастир Сокољани, 226, 287, 301

Радане, манастир Студеница, 139, 287, 288, 392

Радане, манастир Убожица, 312

Радане, манастир Хиландар, 295

Радане, манастир, челик, 38, 44, 84, 91, 107, 112, 114, 116, 118, 123, 219, 273

Радане, 382

Радане, В. Св., 25, 69, 85, 102, 107, 113, 119, 169, 212, 305

Радане, В. Св., 87, 243, 333

Радане, Н., 23, 39, 41, 43, 45, 61, 85, 87, 91, 92, 123, 129, 387

Радане, С., 51, 81, 101, 132, 165, 169, 384

Радане, Ј., 43

Радане Мирковић, 41, 88

Радослав, српски краљ, 141

Радослав, 88

Радота, 382

Радочело, планина, 324

Рајичић, М., 87

Рали, Г. А. (Rali, G. A.), 37

Ранко, протомајстор, 382

Рапорт, П. (Rapport, P.), 60

Рас, утврђење, 110, 134, 135, 146, 158, 173, 226, 370, 385, 386

Рас, област, 25, 31, 35, 67, 68, 97, 137

Растко Немањић, в. Сава Немањић

резиденције, в. палате

Рзав, река, 179

ризнице, 44, 92, 112, 113, 127, 158, 193, 235, 238

манастира Бањска, 193

манастира Дечани, 112

манастира Кастамонит, 112

манастира Св. Петар, на Лиху, 112

Ризнић, М. С., 102

Ризкаут, П. (Rysaut, P.), 147

Риз, 27, 105

Ризнић, М., 325, 383

Риза, село, 324

Риза, 137

Розер, Ј. (Rosser, J.), 125

Розов, В. (Rozov, V.), 33

Родли, Л. (Rodley, L.), 18, 19, 55

Роман Лакапен, византијски цар, 38

Ромил, монах, 32, 101

Руварац, И., 102, 217

Рударе, село, 81

Рудина, 84

Рудник, планина, 84

Румунија, 56, 389, 390

Русија, 17, 47, 52, 249, 288

Рус, Е. (Reusche, E.), 340

С

Сава Немањић, 21, 27, 29, 31, 35, 36, 37, 38, 42, 43, 44, 46, 49, 68, 69, 97, 106, 112, 114, 116, 117, 121, 127, 128, 130, 131, 144, 149, 156, 168, 177, 181, 185, 383, 388

Савраник, Д. (Savranis, D.), 25

Салцбергер, М. (Salzberger, M.), 49

Самарић, Р., 167

Сандаљ Хранић, војвода, 229, 330

Саси, 226, 325

Свач, 82, 229, 390

Света Гора, 18, 21, 29, 32, 35, 36, 37, 38, 41, 42, 44, 52, 53, 55, 72, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 83, 84, 86, 88, 91, 97, 101, 102, 104, 105, 106, 107, 109, 112, 113, 114, 115, 116, 120, 124, 126, 128, 147, 148, 157, 188, 190, 191, 204, 215, 218, 233, 247, 261, 262, 275, 312, 342, 345, 347, 348, 351, 353, 383, 388, 392

Света Земља, 44, 69, 149, 383, 391

Св. Атанасије Атоски, 36, 44, 55, 72, 97, 119

Св. Димитрије, 49

Св. Пахомије, 49

Св. Петар Коришки, 31

Св. Петка, 85

Св. Сава, в. Сава Немањић

Св. Сава Јерусалимски, 144, 149

Св. Симеон, в. Немања

Св. Симеон Солунски, 63

Св. Симеон Студит, 49

Св. Срб, на Бојани, трг, 85, 86

Св. Теодул, 118

Св. Тројица, празник, 82

свита хлеб, в. еулогија

Сарлија, 115

Соболевска река, 97, 98

синајски мученици, 50

Седларево, село, 40

Седлар, село, 324

Сер, 124

Серица, 135

серица област, 31

Симеон, монах, в. Немања

Симеон Урош, 88

Симиди, В., 89, 211, 325

Симиди, Г., 91, 232, 343, 387, 389

Симонид, Милутинова жена, 41

Симоновић, В., 67, 83, 87

Синај, 32

Симоник, И., 91

Синос, С. (Sinpos, S.), 55, 157, 391

Сиркија, 50, 52, 348

Сирку, П. А. (Sirku, P. A.), 33

Сиркијум, 49

Сиротиња, село, 39

Сисоје, монах, 38

Сисоје, хиландарски игуман, 217, 218

Сјеница, 324

Скадарско језеро, 188

Скарин, В., 85

Скеница, 146

Скопље, 40, 42, 67, 90, 91, 120, 127, 135, 209, 239, 385

Скопска Прна Гора, 330

Скорпан, К. (Scorpan, C.), 132

Скрантон, Р. (Scranton, R.), 105, 393

Скрипторијум, 82

Слијепчевић, В., 23

Смедерев, 32, 71, 90, 92, 94, 216, 230, 239, 333, 342, 385, 386, 388, 389

Смит, Е. Б. (Smith, E. B.), 47, 81

Снивели, К. (Snively, C.), 25, 77

Соколов, И. (Соколов, И.), 35

Соловјев, А., 37, 39, 45, 69, 83, 91, 113, 125

Солун, 42, 49, 72, 83, 89, 113, 124, 135, 193

сокалници, 86, 87, 108, 121

Сокол, 382

Сопот, село, 91

Софански поменник, 38

Сотириу, Г. А. (Sotiri, G. A.), 105

Спасован, 65

Спаник, М., 23

Спиритон, хиландарски игуман, 114

Спиритон, српски патријарх, 41, 92, 107, 118

Спити, 25

Спилиа, 70, 325

Сталаћ, 90, 220, 226, 342, 385, 386, 388, 389

Станов, Ст., 53

Станојевић, Д., 342

Станојевић, Ст., 129, 231, 115, 147, 231

Степанан, Н., 53, 55

Стефан Дечански, српски краљ, 37, 48, 49, 69, 79, 83, 86, 88, 91, 98, 106, 107, 112, 114, 116, 118, 121, 129, 157, 185, 195, 198, 199, 203, 217, 320, 382, 383, 384

Стефан Лазаревић, српски деспот, 30, 32, 38, 42, 49, 69, 75, 76, 80, 84, 86, 87, 92, 102, 117, 119, 128, 136, 168, 216, 224, 226, 230, 234, 235, 238, 270, 320, 323, 324, 339, 358, 387, 390

Стефан Мусић, 217

Стефан Немања, в. Немања

Стефан Провољеник, српски краљ, 23, 24, 25, 27, 38, 39, 41, 69, 84, 130, 149

Стијак, Е. Г. (Stikas, E. G.), 19, 55, 125, 393

Стијак, 25

Стојановић, А., 103

Стојановић, Ј., 39, 41, 47, 89, 102, 121, 125, 129, 157, 169, 171, 187, 199, 207, 212, 217, 220, 225, 229, 231, 239, 310, 317, 333, 383

столници, 149

Стон, 27, 90

странопријемница, 75, 117, 118, 119, 123

манастира Бачково, 117

манастира Богородице Евергетиде, у Цариграду, 117

манастира Кастальни, 118, 119

манастира Раваница, 118

Стречевић, Д., 79, 132, 217, 310, 325

Студеница, река, 97

Суботић, Г., 27, 144

Сулис, Г. П. (Soulis, G. P.), 23, 29

Сушница, 114

Т

Талакис, Ј. (Talakis, J.), 233

Талбот, А. М. М. (Talbot, A. M. M.), 41, 97

Талбот Рајс, Д. (Talbot Rice, D.), 345

Тановић, Ст., 381

Тарнаидес И. (Tarnanides, I.), 23

Тарновски, Т., 29, 43, 87, 129

Татли, Д., 141

Татли, Ж., 19, 107, 215, 265, 267

Тафт, Р. Ф. (Taft, R. F.), 73

Тахиаос, А. Е. (Tachiaos, A. E.), 31, 33

Тверској, Ј. М. (Tverskoj, J. M.), 60

Твртко, босански краљ, 31, 91

Тејлор, А. (Taylor, A.), 121

Темпериски, С., 97, 100, 249, 287, 342

Теодор Граматик, 112, 113

Теодор Метохит, 92, 113, 119, 156

Теодор Метохит, М., в. Шакога, М.

Теодосија, монахиња, 41

Теодосије, 36, 37, 107, 113, 383

Теодул, дохијар, 109

Теохаридис, П. (Theoharidis, P.), 21

Тесалија, 88, 101

Тетеријатиков, Н. (Teteriatnikov, N.), 49

Тетли, 20, 29, 32, 36, 37, 41, 42, 43, 44, 45, 51, 70, 76, 80, 81, 91, 97, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 112, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 121, 123, 126, 127, 146, 156, 157, 158, 160, 168, 204, 235, 242, 247, 280, 282, 285, 313, 382, 393

Тетеријатиков, 41

Космосотир, 43, 76, 81, 83, 113, 118, 146, 204

манастира Ирене Дукаше у Цариграду, 41, 156, 382

манастира Кареја, 42, 87, 112, 121

манастира Лавра, 37, 43

Никодимов, 44, 45

Нила, јеромонаха, 45

Николајев, 43

манастира Пантократор у Цариграду, 104, 156

манастира Св. Сава Јерусалимски, 32, 44, 70

манастира Студеница, 20, 29, 37, 41, 42, 43, 44, 76, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 125, 127, 146, 156, 168, 242, 247, 280, 282, 285, 332

Студитског манастира у Цариграду, 156, 235

манастира Хиландар, 20, 37, 41, 42, 43, 44, 110, 116, 117, 118, 146, 156, 242, 382

Титерован, брдо изнад манастира Милешева, 377

Тодли, В., 144, 149

Тодоровић, Д., 100, 101, 343, 379, 387

Томас, Ј. П. (Thomas, J. P.), 37, 39, 41

Томли, Г., 217, 273, 305, 307

Томли, С., 269

Томовић, Г., 37, 39, 41, 211

Томовски, К., 101

Томовски, Т., 41

Томсон, Р. В. (Thomson, R. W.), 47

Топлица, 35

Тотев, Т., 288, 393

Трапезунт, 42

Трговиште, 87

требињак, 47

Трел, Б. Л. (Trell, B. L.), 83

Трешка, трг, 41, 83, 330

Треска, река, 209, 238

Трибулу, утврђење, 133

трикливијум, 105

Трифунувић, В., 31, 33, 107, 113, 115, 199, 369

Трифунувић, Ј., 125, 331

Трново, 330

Трошник, С., 37, 39

Трош, Р. Х. (Tone, R. H.), 43

Трошник родослов, 185

Трошник, 109

трпезар, 109

трпезарије, 19, 20, 21, 44, 77, 79, 80, 88, 102, 104, 105, 106, 107, 108, 110, 116, 118, 121, 122, 139, 140, 150, 151, 164, 167, 170, 174, 176, 177, 183, 187, 188, 189, 195, 197, 199, 200, 201, 211, 213, 214, 215, 216, 218, 219, 221, 223, 224, 225, 228, 230, 231, 234, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 280, 281, 282, 284, 285, 288, 289, 291, 294, 296, 298, 305, 306, 307, 309, 310, 312, 313, 315, 317, 319, 320, 323, 324, 328, 329, 332, 333, 334, 337, 339, 340, 343, 344, 345

345, 346, 348, 350, 351, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 361, 364, 365, 367, 369, 381, 382, 384, 387, 389, 390, 391, 392, 393
 манастира Бањска, 77, 106, 107, 187, 188, 189, 195, 225, 242, 255, 257, 262, 264, 274, 275, 276, 320, 328, 329, 337, 339, 350, 351, 353, 367
 манастира Богородица Перивалента у Мистри, 392, 393
 манастира Богородица Перивалента у Цариграду, 106
 манастира Богородичиног Успениа на острву Ком, 230
 манастира Ветовед, 262
 манастира Велики Метеори у Тесалији, 255
 манастира Вронтохион у Мистри, 288, 289, 392
 манастира Градац, 79, 174, 176, 177, 242, 252, 306, 339, 340, 351, 367
 манастира Дечани, 20, 77, 78, 107, 195, 197, 199, 200, 228, 238, 259, 260, 262, 274, 276, 282, 319, 328, 337, 339, 345, 356, 364, 367, 382, 384
 манастира Дошлар, 393
 манастира Ђурђеви Ступови, 79, 107, 150, 151, 242, 243, 244, 250, 253, 254, 255, 274, 277, 280, 285, 313, 315, 337, 345, 351, 353, 354, 356, 358, 361, 364, 367, 387, 390, 391
 манастира Жича, 106, 250
 манастира Касталањ, 223, 270, 271, 272, 274, 281, 310, 344, 358
 манастира Коичул, 294
 манастира Лавра, 106, 248, 262, 392, 393
 манастира Љубостина, 274
 манастира Мајале Адулам код Јерусалима, 105
 Марков манастир, 21, 106, 107, 243, 264, 265, 266, 267, 270, 328, 351, 367
 манастира Милентија, 77, 273, 274
 манастира Милешева, 106, 164, 167, 242, 351
 манастира Морача, 106
 манастира Нова Павлица, 218, 274, 280, 305
 манастира Неа Моки на Хиосу, 247, 264, 392, 393
 манастира Павловац, 77, 221, 242, 270, 272, 273, 274, 281, 309, 337, 353, 357, 358, 380
 манастира Пећка патријаршија, 122, 183, 261, 262, 282
 манастира Преображење у Метеорима, 392, 393
 манастира Поганово, 282, 307
 манастира Раваница, 77, 106, 211, 213, 214, 215, 267, 268, 365
 манастира Ресави, 77, 107, 230, 231, 234, 267, 268, 269, 270, 274, 329, 339, 343, 346, 351, 358, 364, 365, 367
 манастира Св. Арханђели код Призрена, 77, 106, 107, 242, 260, 262, 263, 264, 270, 274, 305, 328, 329, 339, 343, 351, 353, 367
 манастира Св. Јован у Петри, 106
 манастира Св. Јован Богослов на Патмосу, 247, 264
 манастира Св. Лука на Фокиди, 247, 392, 393
 манастира Св. Мелетије, 247
 манастира Св. Никола, Дабар, 211, 261
 манастира Св. Никола, Намасија, 224, 274
 манастира Св. Петар Коринџи, 98
 манастира Сисојевац, 219, 274
 манастира Сопонахи, 79, 107, 170, 242, 250, 251, 252, 277, 296, 298, 317, 329, 332, 344, 351, 353, 367, 381, 387
 манастира Студеница, 20, 106, 107, 110, 139, 140, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 264, 274, 275, 277, 285, 288, 324, 333, 337, 339, 344, 350, 351, 354, 355, 356, 359, 364, 365, 367, 369, 387
 манастира Студеница Хвостанска, 249, 250, 288, 344
 Студенског манастира у Цариграду, 106
 манастира Трескавац, 21, 242, 282, 284, 278
 манастира Убожац, 312, 350
 манастира Хиландар, 393
 Трулаки сабор, 97
 Тулашкови, Н., 18
 Тур-Абди, 52
 Турчи, 32, 168, 207, 261, 373

У

Угверска, 22, 233, 270, 350, 381, 389, 390
 Угри, 56
 Ужички град, 125
 Улаки, 20, 41, 49, 73, 80, 81, 82, 135, 138, 139, 140, 141, 143, 146, 147, 150, 152, 153, 154, 156, 163, 164, 167, 172, 174, 177, 180, 190, 192, 193, 195, 197, 198, 206, 207, 208, 212, 219, 224, 229, 230, 231, 232, 235, 238,

242, 245, 277, 286, 287, 299, 345, 359, 360, 365, 375, 391
 манастира Ариље, 179, 238
 манастира Бањска, 189, 192, 193, 208
 манастира Градац, 73, 174, 177, 277
 манастира Дечани, 73, 192, 195, 197
 манастира Ђурђеви Ступови, 73, 140, 150, 152, 153, 154, 238, 242
 манастира Жича, 146, 238
 манастира Милешева, 164, 167
 манастира Морачињ, на Скадарском језеру, 229
 манастира Раваница, 73, 238, 245
 манастира Ресави, 230, 231, 232, 238, 345
 манастира Св. Апостоли у Солуну, 192, 195
 манастира Св. Арханђели код Призрена, 73, 192, 195, 206, 207, 208, 289
 манастира Св. Никола, Дабар, 212
 манастира Св. Никола, Намасија, 224
 манастира Св. Никола у Солуну, 192, 195
 манастира Св. Петка код села Гударе, 81
 манастира Св. Софија у Солуну, 195
 манастира Сисојевац, 219
 манастира Сопонахи, 73, 170, 172, 198, 238, 359, 360, 375
 манастира Студеница, 73, 135, 138, 139, 140, 141, 238, 286, 287
 манастира Студеница Хвостанска, 163
 манастира Хиландар, 143
 Улрих, 82, 229
 Урош I, српски краљ, 27, 38, 41, 112, 130, 171, 174, 175, 226
 Урош, цар, 31, 37, 40, 87, 92, 212
 Урошевић, А., 310

Ф

Фаннинг, Т. (Fanning, T.), 56, 57
 Федоров, Б. (Федоров, В.), 49
 Ферјанчић, В., 23, 33, 49, 89, 217
 Ферлута, Ј., 25
 Фестиже, А.-Ј. (Festugière, A.-J.), 25
 Филип, Ж. (Phillipe, J.), 335
 Филиппопол, 135
 Финдрик, Р., 123, 181, 182, 183, 185, 261, 275, 319, 330, 331, 345, 347, 353, 357
 Финкелштајн, И. (Finkelstein, I.), 19, 53, 60
 Фиратли, Н. (Firatli, N.), 77
 Фишковид, И., 25
 Фишковид, Ц., 391
 Фоманк, В. Л. (Фонкич, В. Л.), 113
 Форсайт, Г. Х. (Forsyth, G. H.), 53, 157, 349, 387
 францезини ред, 27
 Фролов, А. (Frolow, A.), 49

Х

Хагер, Г. (Hager, G.), 56
 Хадерман-Мискич, Л. (Hadermann-Misquich, L.), 365
 Халенслебен, Х. (Hallensleben, H.), 147
 Халкхалк, 68
 Халкхон, 36
 Халкин, Ф. (Halkin, F.), 33
 Халпахчан, О. Х. (Халпахчан, О. Х.), 19, 53, 54, 274
 Хамлин, А. (Hamlin, A.), 56
 Хан, В., 333, 335
 Харанис, П. (Charanis, P.), 25, 37
 харистасија, 35, 40, 98, 102
 Хаспелс, Ц. Х. Емили (Haspels, C. H. Emilie), 55
 Хвооно, 184, 185, 197
 Херити, М. (Herity, M.), 56
 Херман, Ј. (Hermann, J.), 59
 Хизми, Х. (Hizmi, H.), 19, 105
 Хјуз, К. (Hughes, K.), 56
 Ходинот, Р. Ф. (Hodinott, R. F.), 53
 Хокинс, Е. Ј. (Hawkins, E. J.), 49, 123, 157
 Хорват, З., 391
 Хорн, Валтер, Вилијам (Horn, Walter William), 19
 Хоу, А. Т. (Hodge, A. T.), 349

Хреља, протосвааст, 37, 40
 христотриклинос, 106, 107
 Христу, П. К., 157
 Хриџа, 127
 Хунгер, Х. (Hunger, H.), 121, 313
 Хупер, В. Ф. (Horper, V. F.), 49
 Хуси, Ј. М. (Hussey, J. M.), 25

Ц

Цариград, 27, 29, 31, 40, 41, 42, 48, 52, 105, 106, 113, 114, 119, 137, 146, 147, 157, 247, 335
 Цариград Град, 25, 373
 Цаферис, В. (Tzaferis, V.), 19, 52
 Цафрир, И. (Tzafrir, Y.), 19
 цистерне, 77, 90, 96, 97, 98, 123, 124, 125, 150, 193, 230, 232, 369, 370, 373, 385
 Жринов, 125
 Звечан, 125, 369
 Козив, 125, 369
 Маглич, 125, 369
 Мистра, 124
 Ужички град, 125
 манастира Алахан, у Сирији, 125
 манастира Богородичног Успениа на острву Ком, 230
 манастира Дафин, 124
 манастира Ђурђеви Ступови, 124, 125, 150, 370, 373
 манастира Неа Моки на Хиосу, 124, 125
 манастира Панократор на Светој Гори, 124
 манастира Ресави, 124, 125, 193, 232, 370
 манастира Св. Апостоли у Солуну, 124
 манастира Св. Лука на Фокиди, 124, 125
 манастира Св. Михајло у Расу, 96, 124, 125, 370
 манастира Студеница Хвостанска, 124, 370, 373

цркве

Апостола, Св., манастир Пећка патријаршија, 39, 114, 181, 184, 185
 Апостола, Св., у Солуну, 124
 Арханђела, Св., у Штигу, 40, 41
 Арханђела Михајла, Св., манастир Лесново, 40
 Арханђела, Св., манастир Ариље, 40, 177, 365, 377
 у Арханђели, 112
 Богородице, Св., у Вистрици, 39
 Богородице, Св., манастир Градац, 175
 Богородице, Св., у Кутанској, 39
 Богородице, Св., манастир Константин Липс у Цариграду, 48
 Богородице, Св., на Љевизи у Призрену, 37, 39, 148, 157, 382, 383
 Богородице Периваленте, Св., у Охриду, 91
 Богородице Пречисте, Св., код Ждрела, 102
 Богородице Одритије, Св., манастир Пећка патријаршија, 146, 261
 Богородице, Св., у Стону, 27, 148
 Богородице, Св., манастир Студеница, 72, 131, 248, 276, 285, 286, 323, 324, 325, 330, 333, 337, 355, 369, 382, 389
 Богородичиног Успениа, у Београду, 323
 Богородичиног Успениа, манастир Трескавац, 264
 Вазнесења, манастир Дечани, 169
 Вазнесења, манастир Милешева, 164, 168
 Василија, Св., у Кападокији, 48
 Влаха, Св., 332
 Врача, Св., 39
 Димитрија, Св., 39
 Димитрија, Св., у Солуну, 83
 Димитрија, Св., манастир Студеница, 233, 265
 Ђорђа, Св., у Горици, 330
 Ђорђа, Св., манастир Ђурђеви Ступови, 333
 Ђорђа, Св., у Младом Нагоричињу, 76
 Ђорђа, Св., у Старом Нагоричињу, 332
 Елмали килисе, у Кападокији, 48
 Еуфразијева базилика у Порчу, 105
 Иоанита и Ана, Св., манастир Студеница, 37, 238, 324, 363
 кападокијске, 48
 „Куманица“, 331
 Лазарца, у Крушевцу, 31
 Марије, Св., на Љети, 149
 Михајла, Св., на Преваши, 27, 40
 Михајла, Св., изнад Себечевске реке, 98
 Неделе, Св., изнад Треске, 209

Николе, Св., у Барију, 27
 Николе, Св., у Ваши код Прибоја, Дабар, 40
 Николе, Св., у Београду, 75, 117
 Николе, Св., у Врању, 128
 Николе, Св., манастир Градац, 175, 177, 298
 Николе, Св., у Добрушци, 128
 Николе, Св., у златовској епископији, 39
 Николе, Св., под Козак, 40
 Николе, Св., манастир Коичул, 40
 Николе, Св., код Мариковог манастира, 76
 Николе, Св., код Младог Нагоричина, 76
 Николе, Св., манастир Морача, 185
 Николе, Св., у Неродими, 94
 Николе Мрачког, Св., Орехова, 40, 41
 Николе, Св., манастир Псача, 37
 Николе, Св., манастир Св. Арханђели код Призрена, 75, 206
 Николе, Св., на Сиротини, 39
 Николе Строичког, Св., 40, 87, 129
 Паригоритиса, у Арти, 369
 Петра, Св., у Бијелом Пољу, 148
 Петра, Св., у Коричи, 38, 99
 Петра, Св., код Новог Пазара 62, 64, 68, 336, 389
 Проклонија, Св., у златовској епископији, 39
 Симеона, Св., у Муштулишту, 39
 Софије, Св., у Елеси, 46
 Софије, Св., у Цариграду, 137, 146
 Спаса, Св., манастир Жича, 383
 Стефана, Св., 115
 у Стојнику, 384
 Теодора, Св., манастир Жича, 75
 Токале килисе, 48
 Три Јерарха, у Београду, 76
 Три Јерарха, код манастира Дечани, 76
 Трипуна, Св., у Котору, 335
 Тројице, Св., манастир Сопонахи, 171
 Црна Гора, 21
 Црна Стена, 168
 Црнеливди Х., 333
 Црница, река, 147, 225
 Црнобрина, Н., 165
 Чуњак, М., 100, 102, 163, 177, 217

Ђ

Ђалије, 20, 36, 38, 39, 42, 44, 50, 52, 82, 97, 98, 102, 118, 118, 119, 120, 122, 139, 144, 145, 150, 154, 155, 170, 174, 177, 206, 221, 223, 233, 266, 272, 283, 284, 290, 291, 293, 294, 295, 297, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 310, 313, 323, 358, 365, 388, 392
 манастира Ариље, 284
 манастира Батопед, 119
 манастира Велики Метеори, 306
 манастира Градац, 174, 177, 306
 манастира Ђурђеви Ступови, 150, 154, 155, 284, 313
 манастира Касталањ, 223, 308, 309, 310, 338
 манастира Кареја, 36, 38, 39, 42, 97, 120
 коптске, 50, 52
 манастира Милешева, 230, 291, 293, 392
 манастира Павловац, 221, 274, 309, 323
 манастира Поганово, 305, 306, 307, 352
 манастира Раваница, 268, 305
 манастира Ресави, 233
 манастира Салмат, 307
 манастира Св. Арханђели код Призрена, 206, 299, 302, 303, 304
 манастира Св. Јован Богослов на Патмосу, 233, 307
 манастира Св. Лука на Фокиди, 306
 манастира Св. Лука Стратигот, 306
 манастира Св. Мелетије, 283, 307
 манастира Св. Неофит на Кипру, 122
 манастира Св. Петар Коринџи, 307
 манастира Св. Никола, Намасија, 307
 манастира Сопонахи, 170, 254, 295, 297, 301, 306, 392
 манастира Студеница, 97, 118, 139, 388
 манастира Студеница Хвостанска, 290
 манастира Хиландар, 122, 282, 288, 295
 Тирковид, С., 23, 31, 33, 63, 85, 91, 92, 121, 123, 168, 181, 195, 212, 226, 325, 367, 383, 389
 Торошић, В., 23, 25, 27, 35, 37, 41, 47, 73, 75, 81, 97, 105,

113, 115, 117, 119, 121, 123, 126, 127, 131, 147, 212, 243
 Ђоровић-Љубинковић, М., в. Љубинковић, М.
 Ђурчић, С., 29, 53, 131, 149, 191, 325, 333, 383

Ч

Чанак-Медић, М., 20, 21, 35, 61, 63, 75, 125, 131, 141, 143,
 144, 147, 149, 159, 163, 165, 167, 177, 179, 181, 183, 187,
 189, 249, 255, 299, 325, 331, 333, 335, 351, 355, 365, 367,
 369, 371, 375, 377, 383

Чангова, И. (Чангова И.), 60

Чанева-Дечевска, Н., 53, 288, 289

Чегледи, Сз. (Czegledy, Sz.), 57, 59

Чесме, 125, 126, 316, 317, 322, 323, 371, 373, 375

манастира Архље, 125, 371, 375

манастира Богородичино Успење у Београду, 125, 322,
 323

манастира Дечани, 125, 375

манастира Јесново, 375

манастира Пећка патријаршија, 125, 375

поред манастира Св. Спиридона код манастира Убо-

жан, 375

манастира Сопотани, 125, 316, 317, 371, 375

манастира Студеница, 125, 373, 375

манастира Хиландар, 126, 375

Чити, Д. Ј. (Chitty, D. J.), 97

Чичевица, 41

Чичил, утврђење, 135

Чкеља, М., 92

Чремошник, Г., 89

Ц

Ценкинс, Р. Ј. Х. (Jenkins, R. J. H.), 25, 39

Цингов, Г. (Джингов, Г.), 335, 393

Ш

Шабановић, Х., 225

Шакота, М., 75, 83, 113, 115, 137, 141, 147, 211, 281, 288

Шалипуровић, В., 85

Шателеин, А. (Chatelain, A.), 191, 194

Шафарик, Ј., 41, 69, 83, 85, 92, 119, 169, 185, 207, 217

Шевалије, Ј. (Chevalier, J.), 137

Шевченко, И. (Sevchenko, I.), 49, 55, 113

Шекуларац, В., 37

Шилбах, Ф. (Schillbach, F.), 365

Шишман, бугарски кнез, 184, 185, 197

Шкриванић, Г., 23, 67, 83, 89, 167, 212

Шлосер, Ј. фон (Schlosser, J. von), 56

Шмидт, М. (Schmidt, M.), 47

Шоази, А. (Choisy, A.), 345

Шол, Р. (Schöll, R.), 73, 119

Шписер, Ј. М. (Spieser, J. M.), 135

Штип, 40

Штриговски, Ј. (Strzygovski, J.), 103, 205

Шупут, М., 147, 181, 187, 384

CIP — Каталогизација у публикацији
 Народна библиотека Србије, Београд

726.7.033.2(497.11),12/14"

ПОПОВИЋ, Светлана С.

Крст у кругу : архитектура манастира у сред-
 њовековној Србији / Светлана С. Поповић. — Бео-
 град : Републички завод за заштиту споменика
 : Просвета, 1993 (Београд : БИГЗ). — 536 стр.
 : илустр. ; 30 гм. — (Библиотека Уметнички спо-
 меници)

Тираж 1000. — Summary. — Библиографија:
 стр. 501—521. — Регистар.

ISBN 86-07-00760-2

711.56(497.11),12/14"

а) Манастири — Србија — 13—15в
 ИД=21568780